

המחיר 2 ש"ח
פרטים בעמוד 3

מהדורה מיוחדת לחג הסוכות תשפ"ו מתוך אוצר 299 [עם כמה הוספות]

האוצר השבוע מוקדש לע"נ חיים בן מרדכי רובינץ ז"ל נלב"ע ו' תשרי



אוצר הפרשה

ממרנן ורבנן וראשי הישיבות זיע"א ושל"ט"א

שיחה מיוחדת
ממרנא רבינו בעל
ה'אילת השחר'
זיע"א לחג הסוכות
בגיליון כתבי "אור
השחר"

'שמחה של מצוה'

רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו של"ט"א קיבל בשמחה של מצוה את ארבעת המינים לחג הסוכות.



פרטים
בסוף
הגליון



רירתהא דאורייתא

בראשות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה

רבי **דב לנדו** שליט"א

מספר הקו 03-306-4200

זמני הדלקת נרות: חג הסוכות

זמן פרישה ממלאכה כהוראת
מרן רה"י הגרא"ל שטינמן זצוק"ל:
לאופק ב"ב: 5:49

ירושלים:
5:42

מודיעין עילית:
5:51

בני ברק:
5:57

בחסות - נקודת הייחוס: הוצאת קונטרסים וספרים הכל תחת קורת גג אחת!
התקשר עוד היום ובעוד שבוע יש לך ספר מהדור בידו 053-2148497 ab0534142079@gmail.com

לקבלת הקובץ במייל: a169258235@gmail.com



השבוע במעונו של רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדא שליט"א:

בהתרת נדרים בהיכל ישיבתו של רשכבה"ג בפני מרן הגר"ד לנדא שליט"א הירש הגר"צ הרש והגר"ש זקס, בבדיקת התקיעות קודם ד"ה במעונו עם הכפל תוקע במנין שנעמד במעונו. מעשה אבות סימן לבנים בעת המסע ללונדון ילד בן לאחר מראשי הקהל במקום הביא לרשכבה"ג את הסכונתיו באומרו כי הוצה גם ליטול חלק בהצלת עולם התורה. מרן הגר"ד לנדא שליט"א הירש בהתרת נדרים בפני רשכבה"ג הגר"מ לונק מותדיך בברכת השנים.



1. השבוע במעונו של רבינו מרן רה"י הגר"ד פוברסקי שליט"א: בהתרת נדרים, בבדיקת ד' מינים. | 2. השבוע במעונו של מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א: במעמד מיוחד לברכת השנים בת"ת אהל תורה בנשיאותו, הגר"מ בן שמעון בברכת השנים.



לקראת ימי הדין הגיע הגה"ג רב"ד דיסקין שליט"א ר"י ארחות תורה, לביקור חיזוק בת"ת חדוות התורה - זכרו במערב ב"ב. במהלך הביקור בחן רה"י את התלמידים, והתפעל מרמת הידע וההשקפה הלימודית שלהם, והביע קורת רוח מרובה מהצמיחה הרוחנית בתלמוד התורה בכלל ובתלמידיו בפרט, בסיום הביקור בירך את ילדי הת"ת לשנה טובה ומתוקה, ודיבר על החשיבות הרבה שילדי תשב"ר ישתתפו בתפילות הימים הנוראים בכבוד וביראת כבוד, מבלי להפריע למבוגרים המתפללים. |



ניתן להשיג את האוצר מידי שבוע במוקדים כדלהלן:

אופקים

ביה"כ נ קוית
ביה"כ שערי תפילה
ביה"כ זכרון אליהו
ביה"כ אילת השחר

אלעד

ביה"כ מאור שרגא
ביה"כ הר"ן
ביה"כ דגל התורה
ביה"כ אחיעזר
ישיבת תורה בתפארתה
ישיבת כנסת יחזקאל

אשדוד

ביה"כ בית שמואל
ביה"כ עטרת צבי

באר יעקב

ישיבת גרודנא

בית חלקיה

ישיבת שערי שמועות

בית שמש

ביה"כ שערי תורה הקריה החרדית
ישיבת אור לישירים
ביה"כ אהבת תורה
ביה"כ אור אליהו
ביה"כ בית אביי
ישיבת נתיבות חיים
ביה"כ נתיבות ישראל-אשכנזי רמה ד
ביה"כ חניכי הישיבות רמת אברהם

ביתר

ביה"כ זכור לאברהם
ישיבת הר"ן

בני ברק

ביה"כ לדרמן
ביה"כ המרכזי רמת אלחנן
ביה"כ נחלת משה
כולל חזון איש
כולל בית הלל
ביה"כ משכנות יעקב
ביה"כ חניכי ארחות תורה
ביה"כ דברי שיר
ביה"כ בית השם
ביה"כ אהל יעקב ולאה
ביה"כ נאות יוסף

ביה"כ רמב"ם

ישיבת פוניבז' - אהל קדושים
ישיבת ארחות תורה
ישיבת בית מדרש עליון
ישיבת סלבודקא
ביה"כ הליכות חיים
ביה"כ תפארת ציון
ביה"כ שומרי שבת
ביה"כ אהל תמר
ביה"כ יד אהרן
ביה"כ המרכזי שיכון ה'
ביה"כ חניכי הישיבות שיכון ה'
ביה"כ דרכי אי"ש
ביה"כ חמדת צבי
ביה"כ שונה הלכות
ביה"כ שיח תפילה
כולל ברסלב
ביה"כ צעירים
ביה"כ מוהליבר
ביה"כ המרכזי נחלת סירוקה קרית
הרצוג
ביה"כ אילת השחר פרדס כץ
ביה"כ בית אהרן פרדס כץ
ביה"כ המרכזי מנין אברכים פרדס
כץ
רש"י 14 ב"ב קומה ב'

גבעת זאב

ביה"כ בית אליהו
ישיבת מגדל עוז

זכרון יעקב

ביה"כ מסילת ישרים

חיפה

ביה"כ תפארת ישראל
ביה"כ החדש רחוב הרצוג
ישיבת נחלת הלויים

חריש

אהבת תורה

טבריה - נוף פוריה

ביה"כ המרכזי

ירוחם

ביה"כ המרכזי
הישיבה הגדולה ירוחם

ירושלים

ישיבת מיר
בית וגן: ישיבת קול תורה

רמת שלמה: ביה"כ חזו"א

נוה יעקב מרכז: חניכי הישיבות
רוממה: ביה"כ חניכי הישיבות
רמות:

ביה"כ משכן שרגא
ביה"כ שערי תבונה
ביה"כ אהל יוסף
ביה"כ מרום הרים

כרמיאל

ישיבת רנה של תורה
קהילת תורה ותפילה

לוד - גני איילון

ביה"כ המרכזי
ביה"כ אהבת תורה
ביה"כ תורה ותפילה

מודיעין עילית

ביה"כ חזון דוד
ביה"כ משובב נתיבות
ביה"כ בית תפילה
ביה"כ שאגת אריה
ביה"כ נאות השמחה
ביה"כ קהילת מרומי שדה
כולל בית אבא
כולל עטרת שלמה
ביה"כ תורה ותפילה
ביה"כ שיח יצחק
ביה"כ המרכזי
ביה"כ זכרון משה
ביה"כ היכל יצחק
ביה"כ קהילת משך חכמה
ביה"כ המרכזי נאות הפסגה
ביה"כ קהילת יח"ל
ביה"כ חניכי ארחות תורה
ביה"כ אהל יוסף מאיר
כולל לב אחד
קהילת קצות החושן
קהילת אהל אברהם חפציבה
נאות עילית ביה"כ רמב"ם
נאות עילית מרכזי מהרי"ל
המרכזי גן הדסים
קהילת הרשב"א

ברכפלד:

ביה"כ אהל תורה
ביה"כ חניכי הישיבות רשב"י
ביה"כ קהילת רבי עקיבא
ביה"כ שערי תפילה

ביה"כ בני הישיבות
כולל אהבת שלום

נוף הגליל

ביה"כ המרכזי הר יונה
ביה"כ המרכזי נוף הגליל

נתיבות

ביה"כ בית יצחק
ישיבת שכר שכיר

נתניה

מנין אברכים

עוצם

ישיבת נר זרח

עפולה עילית

ביה"כ המרכזי

פתח תקוה

ביה"כ שירת מרים

קרית אתא

ביה"כ המרכזי שביט

קרית יערים - טלזסטון

ביה"כ המרכזי בני הישיבות
ישיבת כתר תורה

ראשון לציון

ישיבת עטרת שלמה

רחובות

ביה"כ היכל זרח
ישיבת מאור התלמוד

רכסים

ביה"כ בית יצחק
ביה"כ שבטי ישראל
ביה"כ בני הישיבות
ביה"כ היכל משה
ביה"כ מאורות
ביה"כ אהל מלכה
ביה"כ מנין אברכים

תל ציון

ביה"כ המרכזי

תפרח

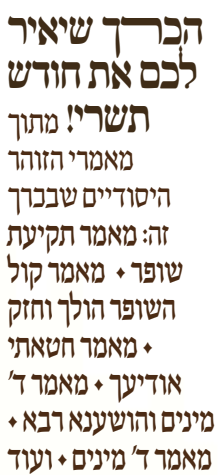
ביה"כ בית יוסף

תשלום הקובץ בקופה או בעמדות נדרים פלוס (גם אחרי שב"ק)

בחשבון כולל דף היומי - אליבא דהלכתא - קטגוריית אוצר הפרשה
לתרומות והנצחות לזכות ולע"נ בסכום סימלי ולקבלת הקובץ במייל ניתן לפנות
במייל: a169258235@gmail.com ובטלפון: 055-760-0055

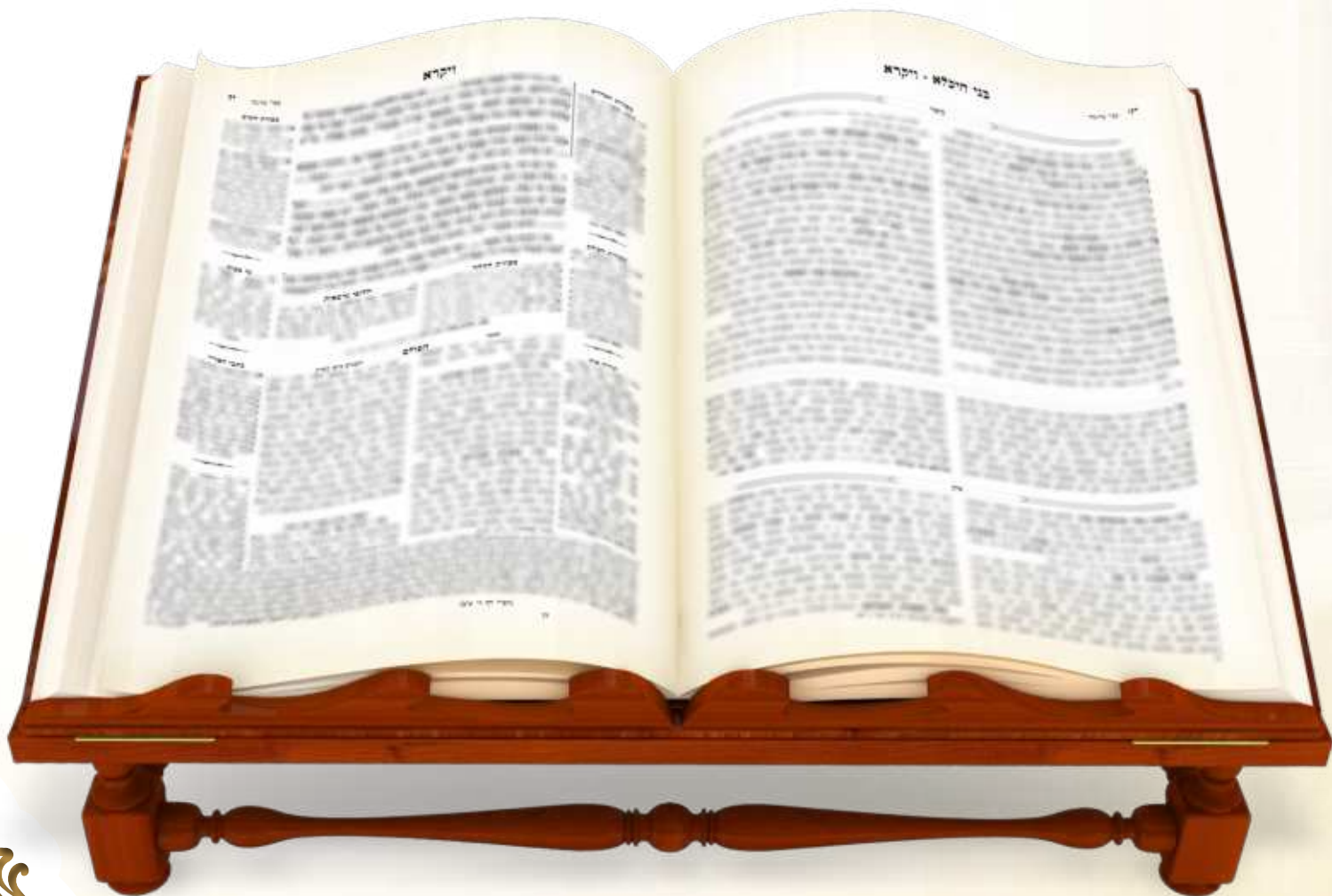
7000

הזופיע
בדך ראשון
—◆—
בדך ב' אי"ה
בסלז תשפ"ז



בעידודם ובהסכמתם של כ"ק מרגן ורבנן
האדמו"ר'ים והמקובלים שליט"א

הזוהר הקדוש בני היכלא



**ביאור משולב
'בני היכלא'**
ביאור צח ונקי שווה
לכל נפש על כל תיבה
ותיבה שבזוה"ק

עיון
'בני היכלא'
הרחבה והעמקה
בסוגיות הזוה"ק

כתבי האר"י
ציון למקורות דברי
הזוה"ק המובאים
בכתבי האר"י ז"ל.

**תורת
החסידות**
ציטוטים מספרי
החסידות המבארים
את דברי הזוה"ק

תורה אור
כל פסוקי התנ"ך
מובאים על הדף
נר מצוה
ציון לדברי
הפוסקים בהלכה

**מסורת
הש"ס
המדרש**
ציון לדברי חז"ל
לש"ס וברמדרש

**מסורת
הסולם וכתבי
הסולם**
ציון לספרים אחרים
בהם ביאר בעל הסולם
את דברי הזה"ק



הזוהר הראשון מימות עולם
ש ב ו ל ל א ת ב ל מ ה ש נ צ רך ל ה ב נ ה
ל מ ת ח ל י ל י מ ג ד י ש י ע ו ר י מ ע מ ק י מ ל מ ק ו ב ל י מ



עטרת תפארת



זמן פרישה ממלאכה – יוב"פ
ב"ב 5:55

יוב"פ

סוכות

◆◆◆

שנת

תשפ"ה

◆◆◆

גליון 321

במחיצת רבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקללה"ה
טור שביעי מהחברותא הגרמ"י שניידר שליט"א

כי ביום הזה "יכפר" עליכם. וזמן שמחתנו.

שלאחר יום כיפור יחזור לאכול פת פלטר, בכל זאת הקב"ה דן את האדם כאשר הוא שם, והיות ועכשיו הוא נזהר מזה, יש לו זכות. וכך גם בנוגע לביטול תורה, אם בימים אלו הוא נזהר מביטול תורה, דנים אותו כאשר הוא שם, ומתקבלת התשובה על זה, אפילו שיודע שיחזור אח"כ וחי' יכשל בזה שוב. ואפילו שבימים אלו עצמם ג"כ לא ימלט לגמרי מביטול תורה, מ"מ ישתדל בזה, ובשקב"ה רואה שמשתדל להיזהר מביטול תורה, מקבל את תשובתו.

הפה "קודש קדשים"

"קבלה" ליום הדין, לבני תורה שעיקר אומנותם ב"פה", עליהם להיזהר בעיקר "לשמור על הפה שיחיה נקי מכל דיבור אסור. ובשבת לחוסף ולחיות מדברים מיותרים".

יום הכפורים

הכנה לכל נדרי...

מסופר על הקדוש רבי ישראל סלנטר זצוק"ל שבשעה שהיו צריכים ללכת לכל נדרי, מצא אותו יושב ועמל בחידושי הרשב"א! וא"ה, בדומה לזה, זכינו לראות אצל רבנו, שבכל יוב"פ אחרי מעריב, חי' מדבר "בלימוד בעיון" עם תלמידיו שליווהו לביתו.

מתי מתרגשים...

שה רבנו, סיפר לי ר' מנדל ז"ל חתנו של החפץ חיים זצ"ל שהיה לו עם הח"ה רק "מחזור אחד" והיו מתפללים יחד! באותו מחזור. ואמר שככה לא ראו ב"ב התרגשות בתפילת החפץ חיים, אבל בעבודה ביום כיפור היה "מתרגש מאוד".

שירת מלאכים...

אמר רבנו, בימים נוראים ישנם פיוטים גדולים וחביבים, וניגונים עילאים מאד, וסבורני שהם מהניגונים של המלאכים... [ומצינו בגמ' שהילוליו של סנהדרין מתו מבח"ה שירה" ששמעו מהמלאכים ולא היו יכולים לסבול].

ואמר תפילות הימים נוראים הם גדולות ב"ב, שצריך "להתרומם" עכ"פ בשעת התפילות הללו.

חיבן מכוונים

שאלו: חיבן להשקיע בכונה ביותר בתפילת יום כפור? תשובה: כשמתפלל על כפרת עונות, והוא כשאומר אלוקינו ואלוקי אבותינו מחול לעונותינו ביום הכפורים הזה וכו'.

היום הכי שמח

יום כפור צריך להיות היום "השמח ביותר" בשנה, אם זכה לכפרת עונות, כי זכה להתפייס עם קונו. ובמה יזכה לזה, ע"י תשובה שלימה.

כתבנו בספר זכויות

כתבנו בספר "זכויות". לכאן אם אין בנו זכויות למה שיכתבנו בספר זכויות. אלא הכונה היא ש"בכל פעולה" שאדם עושה יש בה צדדים לטוב ולהיפך. וכמו שהח"ל אומרים בפרק כמה מדיקין על הפסוק אם יש עליו מלאך מליץ אחד מיני אלה, שאפילו תשע מאות תשעים ותשע לחוב ואחד לזכות ע"ש, ואנו מבקשים מהקב"ה שישפוט את מעשינו לצד הזכויות.

והוסף רבנו בדעצם זה שאדם מתפלל להיכתב בספר זכויות, זה זכות, וסיבה שיהפוך לנו לזכות.

"תורה" מעברת רוע הגזירה

"תשובה ותפילה וצדקה" מעבירין את רוע הגזירה. שאלו למה לא נזכר "תורה". אמר רבנו שזה פשיטא, כי בלי תורה לא מתחיל כלום.

אלוקים חיים

שאל ידידנו הדגול, רודף אחר המצות... הרב יאיר אשקלון שליט"א מהי ההוספה בזכרנו לחיים וכו' למענך אלקים חיים.

בין כסא לעשור...

בראש השנה יכתבו, וביום צום כפור יחתמו... זה המצב בו אנו עומדים כעת "בין כסא לעשור".

לב מי לא יחיל... בעמדנו לקראת ה"חיתום"... ואין אתנו יודע עד מה... אך נראה מה הם הדברים בהם ראה רבנו צורך לחזק בימים אלו בישיבות הק'.

הפר עצת "אויבינו"

וכך אמר בישיבתו הק' "גאון יעקב" ונראים הדברים כאילו נאמרו "ביום".

עשרת ימי תשובה, בכל הדורות ידוע שזה זמן שקובע מאד את כל הדור, ובודאי ראש השנה ויום כיפור הם העיקר, אבל גם בכל עשרת ימי תשובה צריך האדם... כתוב קראוהו בחיותו קרוב, ומתי זה, עשרת ימי תשובה...

ממילא בזמנינו הרי לדאבונינו הרשעים עושים צרות לבני תורה, גם לישיבות, וגם לכוללים, לישיבות קטנות, חידושים, להכלל הם עושים צרות, ואנחנו מקוים "דער רבנו של עולם וועט ראטעוון דעם כלל ישראל, שהקב"ה יציל את כלל ישראל, יציל את הבני תורה שיוכלו הלאה ללמוד, לא חלילה והם... דער א-ר-זאלל רחמנות האבין אויף כלל ישראל, אלע זאלן קענען זיצן און לערנען, און גיין שום הפרעות" הקב"ה ירחם על כלל ישראל שכולם יוכלו לשבת וללמוד בלי שום הפרעות, ויזכו לעשרת ימי תשובה טובים ויום כיפור טוב.

לחיות "מאושר" כל החיים על ידי יום הכיפורים יכול כל אחד להיות מאושר לכל החיים, וחלילה והם גם להיפך... אבל יכול להיות מאושר לכל החיים, אם נגזר עליו גזירות טובות, שיוכל ללמוד, שיוכל "לעסוק בתורה - במצוות", יכול להיות מאושר כל החיים שלו, וגם כן "לנצח" יזכה, רק צריך רחמי שמים. ומה שהאדם מתחזק יותר בלימוד התורה, אין לשער עד כמה זה גדול בעיני הקב"ה.

נקוה שהקב"ה יקשיב וישמע שרעיתנו, ויצילנו מכל הרשעים שרוצים להפריע, ולעשות גזירות שלא יוכלו ללמוד תורה, יש רשעים כאלה, לדאבונינו לא רק אומות העולם אלא גם כן רשעים...

הקב"ה יעזור שכל הלומדי תורה יוכלו הלאה להמשיך, ונזכה למלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ותהיה הגאולה השלימה במהרה בימינו אמן סלה. וכולכם תתברכו אתם וחוריכם, כל אחד והמשפחה שלו, כולם יזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות.

תוצאה מ"חטא"

מכלכל חיים "בחסד" מוחה מתים "ברחמים רבים", יש להבין למה לגבי כלכלה אומרים "בחסד", ולתחיית המתים אומרים "ברחמים רבים". ומשמע דדבר שנגרם מחמת "חטא" צריך רחמים גדולים כדי לתקנו, ולא מספיק חסד סתם. ולכן מיתה שנקנסה משום חטא, צריך רחמים רבים כדי להחזירו, אבל פרנסה כך היא הנהגת הבריאה.

לא לאבד את ימי עשיית

בשערי תשובה שער ג' אות קמ"א מבאר למה המלכין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב וברציחה לא נאמר דבר זה, מפני שבהלבנת פנים לא מרגיש כ"כ שחטא והוא רחוק מתשובה משא"כ ברציחה יותר קרוב לתשובה.

והנה הא איירינן שמת בלי תשובה מ"מ מה שחי' קרוב יותר לתשובה עושה כזה חבדל עד כדי כך שאין לו חלק לעוה"ב, א"כ רואים מה זה קרוב לתשובה.

בעשיית אנו קרובים לתשובה - קראוהו בחיותו קרוב, א"כ עד כמה חשוב לנצל הזמן הזה ולא לאבד דבר זה. [כתי"ק - עשיית תשע"א]

תשובה על ביטול תורה...

שאל א' מבני עליה, האין עושים תשובה על ביטול תורה, וכי משהו יכול לומר שלא יחטא עוד?

השיב רבנו: יש בחינה של "כאשר הוא שם", וכמו שכתוב בשולחן ערוך שבעשרת ימי תשובה יזהר שלא לאכול פת פלטר. ואפילו

חג הסוכות

אכשר דרא?

שח רבנו, סיפר לי הגאון הגדול רבי חלל זקס זצ"ל שפעם אחת ראתה אמו ע"ה בתו של מרן קדוש ישראל החפץ חיים זצוק"ל שיש לו הרבה מיני אתרוגים, ושאלה אותו למה אתה צריך כ"כ הרבה מיני אתרוגים, ואצל אבי זצ"ל לא ראינו הנהגה כזו. והחפץ חיים לפעמים אפילו לא חי' לו אתרוג לגמרי שלו, רק לקח בשותפות עם אדם אחר, והתנה עמו שכשבא ליד כל אחד יהי' כולו שלון.

שאל ר' חלל את אמו ע"ה כמה חליפות היו לסבא, השיבה לו שתי חליפות אחת לחול ואחת לשבת, אמר לה א"כ סבא שהי' מסתפק בגשמיים כ"כ, הספיק לו ג"כ אתרוג אחד, אבל אני שיש לי כמה חליפות, וכי אינו בדין שיהי' לי לכל הפחות גם כמה אתרוגים... ונהנה רבנו מהתשובה.

ואמנם לפני הרבה שנים כאשר יצא רינון על מוכר אתרוגים מסוים שהאתרוגים אצלו הם בחשש מורכב, התבטא רבנו בראש השנה אחרי מנחה ואמר, כשיבואו לעולם האמת לא יתבעו אף אחד למה לא לקחת עשרים אתרוגים, אפער אוף איין לשון הרע וועט מען זאך גוט פרגעלן אין גיהנום - אבל על לשון הרע אחד יטגנו אותו היטיב בגיהנום...

ורבנו לעצמו אמר שהוא לא היה מחפש לקחת כ"כ הרבה מינים, ורצה בעיקר אתרוג חז"א ותימני, רק אחרי שהביא לו עוד מינים, הי' מנענע בכולם, וכמה פעמים שהביאו לו כמה אנשים, אתרוג חז"א, נענע את כולם.

גן עדן בעולם הזה...

העתק מפרי חיים: לב מי לא יתרגש, בראותו את רבנו עם עיניים זורחות מאושר, בשבתו בסוכה, ומרים עינו הקדושות בלפי הסכך, ואומר - הרי כאן זה גן עדן בעולם הזה... כאשר כל שניה ושניה שנמצאים בסוכה, היא מצוה.

והיה נראה ממש האדם המאושר ביותר עלי אדמות...

ספק הגאון האדיר זצוק"ל

ולקראת היארצייט של הגאון האדיר ר' אברהם גנחובסקי זצוק"ל נזכיר ספק אחד ממנו שהסכים עמו רבנו, במי שסיכך את סוכתו כראוי, שתהיה צלתה מרובה מחמתה, ואח"כ נודע לו שהשכנים מלמעלה רואים לתוך סוכתו, ולכן הוסיף עוד סכך, כדי להסתיר מעיני השכנים, האם נחשב סכך זה שלא נעשה לשם "צל" ואינו כשר.

והסכים רבנו שזו שאלה, רק דן אם יש מקום לפסול עי"ז את כל הסוכה או רק את המקום שהוסיף סכך.

זכותו הגדולה של הגאון האדיר זצוק"ל בהרבצת תורה העצומה, ובהאדרת הטהרה בישראל ועוד יעמדו לו עד עולם. וזכותו הגדולה תגן על כולנו לזכות לכל הברכות.

מה עדיף?

שאלה: מי שיש לו סוכה ארוכה וצרה, ויש באפשרותו לישון כולו בתוך הסוכה לארכה, או שישכב לרוחב הסוכה, ואז יהי' רק "ראשו ורובו" בסוכה, אך עי"ז יוכלו להיכנס שם לישון כמה אנשים, מאי עדיף. תשובה: עדיף לזכות עוד כמה יהודים במצוה.

מצטער לצאת...

שאלה: מי שמתעורר משנתו כמה פעמים לצאת לצרכיו, וסוכתו נמצאת בחצר, ומיראה גדולה היא לו, לעלות בכל פעם ולרדת, האם נחשב בזה מצטער, ופטור מלישון בסוכה.

תשובה: פשיטא דחשיב מצטער, ואף שאין הסיבה לצערו מחמת הסוכה, אין נפק"מ, דמ"מ צער הוא לו אם יצטרך לישון בסוכה, ודוגמא לדבר זבוב הטורדו, דמבואר בגמ' דחשיב מצטער, אף שאין חסרון בסוכה גופא.

זכרון צדיק לברכה

נשמת זקני הגאון הצדיק ר' גדלי' ב"ר משה יהודה שניידר זצ"ל, זכינו שחשריש בנו "כבוד חכמים" בצורה מופלגת, עד שהי' חרד תמיד באופן אמיתי "גוט שבת" למרן רשכבה"ג שר התורה זצוק"ל, שתחי' בצורה מכובדת מאוד...

וכן אמר לי אבלחט"א כמה פעמים "דו וועסט דער לעבין משיח" ווייל דו ביסט נאנט צו מרן ראש הישיבה" זצוק"ל, פ'י תזכה לראות פני משיח, בזכות שאתה קרוב לרבנו. וכן עוד הרבה הי' מחבב תלמידי חכמים בצורה מופלגת, על אף היותו בעצמו מופלג בתורה, וחרבין תורה הרבה. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים, וזכותו תעמוד לכולנו.

ומצאתי רשום אצלי, שאמר רבנו כך: "חיים" זה אחד משמותיו של הקב"ה, כמו שכתב רבינו נסים גאון בברכות דף ל"ב ע"א. וא"ה ומצאתי לשון נפלא, מובא מספר יצירה, ש"אלקים חיים" סוד הבינה, והיא מדת הדין "לטובה", ע"כ. ויש"כ לדידי היקר שעוררני על כך.

"התמדה" - סיום "תורת הבית"

כפי שאמר פעם רבנו בראש השנה, שעיקר הקבלה צריכה להיות "התמדה". מתאים מאוד הדבר, שזכו הבנים היקרים בישיבתנו ה' "ארחות תורה" לאירוע מיוחד "נדיר" בהשקט וצנעה, ימים ספורים לפני ראש השנה, והוא "סיום" ספר "תורת הבית", למרנא החפץ חיים זצוק"ל, המדבר על חובת לימוד התורה "בכל רגע ורגע". בשיעור הנמסר בקביעות על ידי ראש הישיבה הגאון המופלג רבי איתמר גרבוז שליט"א.

המשתלב בתוך כל השיעורים "הנפלאים" שמוסר בישיבה"ק, הוין מהשיעורים על המסכת הנלמדת, הכוללים שיעורי שב שמעתא קצות החושן ועוד, הנמסרים בזמנים ה"גנובים" משעות המנוחה וכו'. ועצם קיום השיעור, זה בעצמו כבר "חיזוק עצום", אך זכינו ג"כ שהשיעור מורנו הגאון שליט"א דברים נשגבים במעמד הסיום, [הדברים במילואם הובאו בגליון הנפלא "בענינא דיומא", אך לא אוכל מלהתאפק, מלהביא מקצת מהדברים הנשגבים, השופכים "אור" על תקופת החושך בה אנו נמצאים].

תורה ש"בעל פה" - קיום כלל ישראל

וכך אמר: ב"ה גמרו כזה ספר גדול וקדוש, ספר תורת הבית, בכל הספרים של מרן החפץ חיים זיע"א יש בהם ממש תורה מן השמיים... ובתוך דבריו ראינו מה שכתב במאמר עלבונה של תורה (פרק י"ח) והסביר שם שכל הכח של עם ישראל הוא רק ע"י התורה שבעל פה, ובלא התורה שבע"פ "מי נתן כח לשם זו לעמד נגד כל גלי הזמן גזירות ושמדות שקמו עליהם בכל דור ודור להעבירם מתורתם ולחשמידם חס ושלום".

והמשיך מוריני בהרחב הדעת, על מה ולמה רודפים "עמי הארצות" את התלמידי חכמים והבני תורה, שזה הכל "מקנאה".

ובסיום דבריו אמר: ולפעמים אנחנו לא כ"כ יודעים להעריך את עצמינו, קצת מתרגשים ונחרדים מכל מה שהולך מסביב, ההסתה, ההקנטה, וההקטנה של בני הישיבות, הי' ישמרנו, אבל הגמ' בפסחים מלמדת אותנו מהו המבט האמיתי, מישוהו מקנא, מישוהו, ועוד רבים כמותו, מסתכלים עליך, רואים את האצילות, את ההנהגה המיוחדת, את העבודה והשליטה העצמית שלך, אז הוא מקנא, כי הוא פשוט לא מתקרב אליך, ולכן הוא מקנא, ומי שמקנא - שונא.

אם כל בחור יהיה ויבין בהכנה ובהרגשה הזאת, כל היחס שלו אל עצמו יהיה אחרת לגמרי, ונכון שמקנאים כך, אז מה, יש להם באמת הרבה סיבות טובות לקנאות... ואדרבא זה רק יחזק אותנו להיות מה שאנחנו, כי אנחנו יודעים ששנאת ע"ה לתלמידי חכמים זה משום שהם יודעים שבני התורה הם המובחרים, וכמה שאנחנו יותר נתחזק בזה, כך יהא חיזוק יותר גדול. ע"כ.

ובהאי ענינא שכ' הח"ח, כתב באילת השחר זכאים (מ"ח ע"א), בקוצר אמרים, רמז על היסוד של הח"ח.

וז"ל שם על הגמ', אידי דאתי מדרשא חביבא ליה. יש לפרש הטעם משום דכל חקשר שיש לכלל ישראל עם הקב"ה, הוא ע"י תורה שבע"פ. ובלי תורה שבע"פ לא נשארו יהודים, כידוע מהקראים וכדומה. ולכן חביבין הדרשות שהם קיום התורה וקיום כלל ישראל. ע"כ.

ויחי ממחרת...

כשנשאל רבנו אחרי שבימים הקדושים מרגיש כל אחד "התעלות גדולה", כיצד "ישמור" על ההרגשים הנעלים שרכש בימים קדושים אלו, שלא יברחו ממנו, מיד למחרת יום כיפור. השיב רבנו "אם באמת הרגיש התעלות רוחנית, זה לא יסתלק ממנו", וכשלא הרפו והמשיכו לבקש בכל זאת איזושהו "חומר משמר" להרגשים הגדולים, אמר רבנו "לימוד המוסר. או לחשוב פעם אחת ביום חשבון הנפש..."

הגליון לעילוי נשמת הצדיק ר' ברוך ב"ר צבי פרנקנטל זצ"ל שהלך לעולמו ט' תשרי, בלא להשאיר זכר, ואשרי הלומד ועושה מצות לזכותו הטחורה. תנצב"ה.

בברכת כתיבה וחתומה טובה, וגמר חתימה טובה, לאחינו בני ישראל יראי ה', ויהי רצון שנזכה בשנה הזאת לביאת משיח צדקנו בב"א.

לתרומות להפצת הגליון השבועי ולקבלת הגליון ניתן לפנות למס' 055-7600953 וכן בקובץ השבועי "אוצר הפרשה" או למייל לאורו נלך s31626532@gmail.com וכן ניתן להשיג את הגליון מודפס ברש"י 14 קומה ב' ליד הדלת

לתועלת הרבים ניתן להאזין לדברים על פרשת השבוע מרבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקללה"ה, ע"י יבדלה"ט החברותא שליט"א כמידי עש"ק בקו אילת השחר שמספרו 0799-555-555 שלוחה 6.

כתבי 'אור השחר'

מרבנינו הגדול מרן ראש הישיבה בעל האילת השחר זצוק"ל

ארבעת המינים - אמונה

הנה רש"י בתחילת בראשית מתחיל, אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, ומתוך רש"י משום שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם, אומרים להם שהקב"ה ברא את העולם והוא נתנה לנו. ומה הקושיא שיתחיל את התורה בהחודש הזה לכם, הרי העיקר זה אמונה, ובלי אמונה אין שום דבר, גם יהודי גם בן נח, בלי אמונה זה כלום, וא"כ אדרבה זה הפשוט שצריך להתחיל בבראשית, ששם כתוב כל בריאת שמים וארץ, שהקב"ה ברא את הכל וכל ההשתלשלות, ואח"כ להתחיל עם המצוות, ומה היה קשה לרבי יצחק.

ונראה לבאר עפ"י מש"כ הגר"א במזמור לדוד ה' אורי וישעי, בביאור הפסוק כי יצפנני בסוכו, וז"ל כי יצפנני וגו' חשיב דוד כאן שבע מצוות שמגינים עליו ובעבורם לא ירא מאויב ומלחמה, והמה ז' מצוות הנוהגים בחג הסוכות והמה מנויים במס' סוכה פ"ד, א' ארבעה מינים שבלולב חשובים כחדא, ב' ערבה שמקיפין בו את המזבח, ג' ההלל, ד' השמחה והמה שלמי שמחה, ה' סוכה, ו' ניסוך המים, ז' החליל הוא שמחת בית השואבה, וזה אמר כי יצפנני בסוכו ביום רעה, שמצות סוכה מגן מיום רעה, ומבאר דבסתר אהלו הוא בסתר הערבה שמקיפין בו את המזבח כמ"ש בסכת לויתן וכו' כי בערבי נחל יסובבו את המזבח והוא סתרי ומגיני, בצור ירוממני הוא ניסוך המים ע"ד שאמר ההופכי הצור אגם מים וכמ"ש בזוהר ומאי צור עילאה וכו', ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי זהו במצות לולב, דבלולב אנו מראים שניצחנו בדין. ואזבחה באהלו זבחי תרועה הם שלמי שמחה, אשירה ואזמרה לה' זה ההלל בפה, והזמר בחליל ע"ש. עכ"פ מבאר הגאון שכל הז' מצוות האלו מגינים מהאויב.

והנה בתהלים (ק"ח) כתוב, כל גוים סבבוני – בשם ה' כי אמילם, סבוני גם סבבוני – בשם ה' כי אמילם, סבוני כדבורים דעכו כאש קוצים – בשם ה' כי אמילם. משמע שזה שמאמין בה' זה מספיק כדי להינצל מן האויב, וכתחילת הפסוקים טוב לחסות בה' מבטוח באדם, טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים וכו', הכל משמע דמה שבוטח בה' ומאמין בו, מספיק לו שכבר איננו מפחד מהאויב, וכאן אנו רואים מהגאון שצריך דוקא ז' מצוות שבסוכה כדי שלא יתיירא מן האויב.

ועוד צריך לדעת למה דוקא אלו הז' מצוות הם המועילים להגן עליו מן האויב, ולא שאר מצות, ומה שדוקא ז' מצוות, יש לומר שזה מועיל משום שזה הרבה מצוות באותו זמן, אבל למה דוקא אלו הז' מצוות, צריך טעם.

ואפשר לומר דהנה אנחנו רואים שיש מצוות שבין אדם לחבירו ומצוות שבין אדם למקום, ומצד אחד המצוות שבין אדם לחבירו יש לאדם יותר קושי לקיימם, מחמת שהמדות של האדם מאד מעכבין במה שנוגע לחבירו, כי בן אדם מתרגז על השני, ונפגע מהשני, ולכן זה דברים שקשה מאד לקיים. כמו

ידוע מאמר הגמ' בשבת (דף ל"א א') אמר ר"ל מאי דכתיב והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת, אמונת זה סדר זרעים, עתיך זה סדר מועד, חוסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמת זה סדר קדשים, ודעת זה סדר טהרות, ואפ"ה יראת ה' היא אוצרו. ובהמשך מביאה הגמ' ואפ"ה אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא – לא! משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חטים לעליה, הלך והעלה לו, אמר לו עירבת לי בהן קב חומטין? א"ל לאו, א"ל מוטב אם לא העליתה! דבלי קב חומטין אין התבואה מתקיימת. ואותו הדבר אומרת הגמ' שתורה בלי יראת שמים לא מתקיים, נמצא שהדרך לזכות לתורה זה על ידי יראת שמים. וידוע לכולנו דיראת שמים לא שייך בלי אמונה! ויסוד הכל – אומרים חז"ל – זה "אמונה" ובלי זה לא מתחיל כלום. בא חבקוק והעמידן על אחת, רק אמונה – וצדיק באמונתו יחיה.

והנה אמונה, חושב כל אחד, בודאי, האם חסר לי אמונה, ולא מדברים ח"ו מאלו שהם פוקרים לגמרי, רק סתם אנשים שלנו, האם חסר באמונה. אבל בכל זאת רואים שזה לא כ"כ פשוט אמונה, ויש דרגות בזה. ורואים שאפ' אצל נח אומרים חז"ל מקטני אמנה היה! האם לא היה מאמין, חס ושלום! הרי עד כדי כך שהעידה עליו התורה שהיה צדיק תמים. ובנה תיבה מאה ועשרים שנה, ועשה כל הטירחות האלו, האם שייך לומר שלא היה מאמין? ובכל זאת כתוב עליו מאמין ואינו מאמין, מקטני אמנה, מפני שלא נכנס לתיבה עד שדחפוהו המים, אפ' שאמר לו הקב"ה שיכנס לתיבה, רואים שיש דרגות באמונה.

וכמה שהאדם יותר חזק באמונה יש לו יותר השפעה. כמו שרואים, כי אברהם אבינו נאמר בו אשר התהלכתי לפניו, שהיה מתחזק ומהלך בצידקו מאליו. ונח היה צריך סעד לתומכו, אברהם לא היה צריך סעד, ואברהם היה המאמין הגדול שהלך מעיר לעיר ממקום למקום, והכריז שיש ריבונו של עולם! ודיבר נגד כל האלילים, והשפיע על המון בני אדם וקירבן למצוות, באמונה, ולקיים ז' מצוות שנצטוו בני נח, וזה הכל היה בכח האמונה החזקה שלו.

ולא עוד אלא שנתנסה ג"כ בכל הנסיונות, ואמר לו מלאך ה' עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה, ואעפ"כ בהבטחת כה יהיה זרעך כתיב והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, היתכן? אלא משמע שאי"ז פשוט כ"כ להיות מאמין, וכשהאמין בה' בהבטחה שאומר לו הקב"ה כה יהיה זרעך, התורה מעידה עליו שהאמין בה', האם היה סברא שלא ח"ו, והרי כל החיים שלו הוא עובד להשפיע על אנשים לקרבת תחת השכינה, לקרבת לקיים מצוות, ולעשות מה שצריך, ופתאום משבחים אותו, והאמין בה', שמאמין להבטחה?! רואים ששייך ללכת מעיר לעיר, ולהכריז שיש ריבונו של עולם, ובכל זאת יחסר באמונה! רק עכשיו כשהקב"ה הבטיח לו כה יהיה זרעך, והאמין בה', על זה אומר הקב"ה ויחשבה לו צדקה. וזה אנחנו רוצים להבין מה הפשט בזה.

שרואים למעשה מהדברים שבכל יום, שמאד קשה לקיים בין אדם לחבירו, משא"כ במצוות שבין אדם למקום אין כ"כ מדות שמעכבות מלקיים.

אמנם מצד שני מצוות שבין אדם לחבירו האדם מבין יותר את החיוב לקיים. ורוב מצוות שכן נח מצווה עליהם זה מצוות שבין אדם לחבירו, לא תרצח לא תגנוב, ודברים אלו האדם הישר מבין שזה לא הוגן לעשות רע לשני, אבל מצוות שבין אדם למקום לכאורה מה עושה בזה, אחד לוקח לולב, לוקח אתרוג, לוקח ערבה, מה יש מזה, וכל הדברים האלה דומה למה שאחז"ל על כמה מצוות כמו שעטנז ופרה אדומה שהשטן ואומות העולם שואלים מה הענין בזה? ודומה לזה גם מצוות עשה, בשכל הפשוט בן אדם לא מבין מה יש בזה, לוקח לולב, מה זה לקחת מקל, או לקחת פרי, ובזה ניכר יותר שהאממין בהקב"ה, כי הוא יודע - אני לא מבין כלום! הקב"ה אמר לי, אני עושה! ואפי' שחז"ל מצאו כמה טעמים למצוות אלו, מ"מ אין העיקר הטעם, רק אחרי שהתורה אמרה, מחפשים טעמים בזה. אבל בן-אדם לא יכול לבדות שיקח לולב, או פרי עץ הדר, ויעשה בזה נענוע, דמה יש בזה. רק אדם שמאמין בה' יודע שלא צריך להבין, רק הקב"ה אמר והוא עושה.

וא"כ מצד אחד יש יותר שכר אם אחד מתגבר על היצר בבין אדם לחבירו, כי על זה יש יותר מדות רעות, שבן אדם יש לו נטיה לא להיטיב עם חבירו, רק קנאה וכו'. אך מצד שני במצוות שבין אדם למקום יותר נראה את האמונה בה', כי בלי אמונה מה זה שלוקח מקל ומנענע אותו, מה הוא עושה בזה, אלא שמאמין בה' ועושה מה שציוהו. והכח שבן אדם עושה עם אמונה, זה שוקל יותר מהכל. ולכן אם אחד עושה ז' מצות אלו שהם כולם רק בין אדם למקום ואין להם שום שייכות עם בין אדם לחבירו, בין מצות סוכה, לולב, ערבות, כל אלו הם המצוות שבין אדם למקום, ובזה הוא מראה שיש לו אמונה, וממילא בזכות זה, מה שמגין במלחמה בעיקר זה מצוות אלו, כי העיקר באמת זה אמונה, כמו שכתוב בפרשה של מן המיצר קראתי ק-ה, טוב לחסות בה' וגו' בשם ה' כי אמילם, כי ע"י שהוא בוטח בה' ומאמין בה', זה העיקר מה שיכול להגן עליו ששום אויב לא יוכל להזיק לו.

אלא שיש כלל דחוץ ממה שיש במחשבה צריך למעשה, בן אדם שעושה מעשה, שבזה הוא מראה שהוא בוטח בה' ומאמין בה', זה יותר מאשר מחשבה לבד בלי מעשה, דמחשבה בעלמא לא מספיק, כשעושה פעולה בזה הוא מראה שכולו נתון תחת אמונה בהקב"ה, ועי' ברבינו בחיי בראשית (פט"ו ו') מה שביאר שם על דרך זה את הפסוק ויחשבה לו צדקה.

ולכן במעשים אלו שאדם עושה ז' מצוות במשך זמן קצר כ"כ, זה העיקר מה שמגין מהאויב כמו שמשמע מהגר"א, ולא רק בסוכות זה מגין עליו אלא לכל השנה, דכל השנה האדם יכול להיות מוגן מכח המצוות שעשה בסוכות, שבזה הראה לא רק במחשבה, אלא בפועל הראה, שהוא מאמין בה'.

ובזה נבין מה שהיה קשה לרבי יצחק שהיה לו להתחיל את התורה בהחדש הזה לכם. דאמנם עצם הדבר מה שלומדים פרשת בראשית, לומדים באמת דברים האיק שהקב"ה ברא את העולם וכל הבריאה, אבל בן אדם שעושה מעשה כשמתחיל את הפרשה של קידוש החדש, כשעושה מעשה מצוות, שבזה הוא

מראה שהוא מאמין בה', כי בלי אמונה למה הוא עושה את המצוות האלו, הרי זה לא בין אדם לחבירו. ואדרבה בבראשית אין רק מצוות מה שנצטוו בני נח, שזה כמעט כולם בין אדם לחבירו. ואפי' גיד הנשה שזה בין אדם למקום, מ"מ כתוב את הטעם בתורה עצמה, ואי"ז כשאר המצוות שלא פירשה התורה את הטעם, רק חז"ל מפרשים טעמים, דבזה פירשה תורה טעם משום שתקע בכף ירך יעקב, על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, אבל אין שום מצוה שהיא בלי שום שכל, ועושה רק משום שהקב"ה צוה, שבזה מראה בפועל אמונה בה', ולכן זהו הדבר הכי גדול שיכול להגן על האדם, דאז הוא נתון רק תחת הקב"ה, תחת צל כנפיו והוא מגין עליו.

ולכן הקשה רבי יצחק למה לא מתחיל את התורה במצוות אלו, כי הרי עיקר התורה זה המצוות, כי בזה שהוא כולו נתון תחת אמונה בה', ולגמרי מצפה רק עליו, וא"כ זה צריך להיות העיקר. ותיירץ רש"י שצריך להתחיל מבראשית משום אומות העולם, דבאמת מחמת כלל ישראל היה מספיק להתחיל מהחדש הזה לכם, ואי"ז אלא לתרץ להם את הקושיות. ולמעשה היינו מצליחים גם בלי זה כיון שאנו בטוחים בה' ועושים את המצוות, והיה בסדר, רק כיון שאומות העולם יקשו קושיות, התחילה התורה מבראשית כדי לתרץ את הקושיות.

ועיקר מה שיש לנו ללמוד מזה, כיהנה ראינו כבר בחז"ל בשבת (ל"א) כי אם לומד תורה בלי יראה, זה כלום! ועיקר היראה לא יכול להיות בלי אמונה בה'. ומה שבן אדם יותר בוטח בה', יותר מאמין בה', הוא יותר מוגן, ויותר צפוי לזכות לסייעתא דשמיא. וסייעתא דשמיא הכי גדולה היא כשיש לו אמונה במדה היותר גדולה.

ואל נחשוב שאמונה לא צריכה חיזוק, כמו שראינו דאפי' אנשים גדולים כמו נח, אחז"ל עליו דמקטני אמנה היה, משמע שאפשר היה לו להגיע לדרגא יותר גדולה, אע"פ שהיה צדיק תמים וניצול באמת, מ"מ אפשר להיות יותר גדול.

ובאברהם אבינו ג"כ נאמר ומצאת את לבבו נאמן לפניך, מדרגה של נאמן לפניך. אפי' שהלך בכל המקומות והכריז שיש הקב"ה, בכל זאת עדיין צריך ג"כ בעצמו, והאמין בה' ויחשבה לו צדקה.

ובזה צריך מאד חיזוק, ומה שהאדם מחזק את עצמו יותר, באמונה בה' וביראת שמים, יש יותר סיכויים להצלחה, ולגדול בתורה, כי בלי זה התורה דומה למה שאחז"ל לכור חיטין בלי קב חומטין, ואמר לו מוטב שלא העלית! משמע בגמ' שזה כלום. וכמשאחז"ל אוי להם לשונאיהם של ת"ח שיש בהם תורה ואין בהם יראת שמים, ובלי זה התורה לא מתקבלת ולא זוכים.

ובודאי כל אחד מאיתנו, מי לא רוצה להצליח ולהיות גדול בתורה, בודאי כל אחד רוצה, ועל זה באים לישיבה, כדי לגדול בתורה. וצריך לדעת כי אי אפשר בלי יראת שמים, ובלי אמונה חזקה בה', שכל מה שקורה זה הכל מאיתו יתברך. ואין שום דבר שיהיה, בלי סייעתא דשמיא ממנו. ומי שבאמת מתחזק, ומה שיותר יתחזק בתורה, ביראת שמים, באמונה, אז יעזור הקב"ה שיצלח, וכל אחד ואחד שיתחזק יזכה באמת לעלות מאד! והקב"ה ישמח בו, וכולנו נשמח בו. ויתן הקב"ה שכל אחד ואחד יעלה בתורה ויראת שמים כמו שצריך.

[נמסר בישיבתו הק' "ארחות תורה" בפתיחת זמן חורף תשנ"ט - מכתבי תלמידו החברותא הגרמ"י שניידר שליט"א]

י"ל ע"י מאסף הגיליונות 'אוצר הפרשה' לקבלת הקובץ המלא: a169258235@gmail.com

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה



יִשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת: הוראות והנהגות מרביה"ק בענייני ישיבת סוכה – לוקט ונערך מתוך קונטרס דקדוקי מצוות

ג. היה נזהר לסכך בענפי אילן, ולא במחצלאות השונות. 7.

7. ראה בספר זכור לדוד (ח"ב עמ' שס"א) שהיה החזו"א מקפיד לסכך דווקא בענפים ירוקים ולא בקיינס ובלפונים. והראה לדברי הפמ"ג (סוף סי' תרמ"ג) שכתב כן להדיא, וז"ל, הסכך יהא מן ענפי אילן דווקא עם עלים, ואז יצא ידי חובתו לכו"ע, כי אף לטיש וקנים יש לפקפק בהם עתה משום גזירת תקרה, וכ"ש שיש לגמגם אם קולע קנים ועושה כמין דופן ומסכך בהם.

ד. נזהר שלא לישב בסוכתו בבין השמשות של ערב חג הסוכות. 8.

8. כן העיד נכדו הגר"א שטיינמן שליט"א בספרו אלא. [העידו שהיו שנים שהכריע להיפך והקפיד לשבת בסוכה כבר בבין השמשות, ויעוין להלן]. ובספר ארחות רבינו הביא ששנים רבות היה הקה"י נוהג לשבת בסוכה אף בבין השמשות של ערב סוכות, אבל משנת תשכ"ה החל להקפיד שלא לישב בה בבין השמשות, ונימק טעמו משום שחושש [למחזיקי כ]בל תוסיף. ורבינו אמר טעם אחר במה שלא ישב בביה"ש בסוכה, לפי שהוא ספק קיום מצוה ואי אפשר לברך ברכת לישב בסוכה מספק, ועל כן אינו רוצה להכניס עצמו לכלל ספק קיום המצוה כשאינו יכול לברך עליה, שהרי לכתחילה אין לעשות המצוה בלא ברכה, כמבואר במשנה (תרומות א', ו') שאילס וערום וכיו"ב לא יתרומו משום שאינם יכולים לברך. משא"כ במוצאי הושע"ר הלא כבר בירך קודם לכן על הישיבה בסוכה, וממשיך לשבת בה אף בבין השמשות על סמך אותה הברכה.

הראוני שנשאל רבינו (דעת נוטה ציצית תשו' תרצ"ב) לענין לבישת ט"ק בלילה אף שלא יוכל לברך, והשיב שכיון שיש ענין ע"פ קבלה ללבוש ציצית אף בלילה, ואינו יכול לברך מספק, אינו חייב בברכה. ועיי"ש שאמר רבינו שאביו הקה"י מחלק בין זה לישיבה בסוכה בביה"ש, שכיון שלא חייב לישב בה, עדיף שלא להכניס עצמו לספק חיוב ברכה, [בדומה למש"כ השו"ע (או"ח ר"י, א') שנכון ליזהר שלא לאכול בריה פחות מכזית, כדי שלא להכניס עצמו בספק ברכה אחרונה, ועי' גם בשו"ע (שם ק"צ, ג'). מיהו גם בזה הביא שהחזו"א לא סבר כן, ונהג כדעתו למעשה].

והעיר בזה הגר"א מקלב שליט"א: צע"ק שכבר נשאל רבינו (דעת נוטה שם תשו' תרט"ז) אם שרי להתעטף בציצית בלילה, אף שמכניס עצמו לידי ספק ברכה, שהרי לדעת הרא"ש כיון שהטלית מיוחדת גם ליום צריך לברך עליה אף בלילה, והשיב רבינו שמותר [וכ"מ בנחלת אליהו ח"א אות ב'], ודלא כס' מעורר ישנים שכתב לכיון שאינו מתעטף לשם מצוה, וזהו כדעת הלבוש שהביא המשנ"ב הנ"ל.

ובהערה שם כתבתי, די"ל דטפי עדיף להתעטף בציצית ולכוין למצוה אם חייב בה, ויקיים מצוה של תורה, אף שאפשר שמבטל בזה חיוב ברכה דרבנן, מאשר ליבטל ממצוה של תורה ולכוין שלובשה לכבוד בעלמא, והסכים לזה רבינו. ולזה צ"ע דאף בנידון דידן י"ל דטפי עדיף לישב בסוכה בביה"ש, ושמא יקיים מצוה של תורה, אף שמבטל ברכה דרבנן.

(הערת מערכת: ע"ע בהרחבה בזה בקונטרס דקדוקי מצוות, כאן הובא רק חלק מהדברים.)

ה. היה מברך ברכת לישב בסוכה אפילו כשלא היה אוכל 9 מיד. אבל כשנכנס לאכול היה ממתיך לברך ברכת לישב סמוך לאכילה. 10.

9. כדעת הגר"א (ביאורו"ג תרל"ט, כ"ט. מע"ר אות רי"ח) שהעיקר כדעת הרי"ף (סוכה כ"ב א') והרמב"ם (סוכה ו', י"ב) שכתבו לברך על הישיבה אף בלא אכילה, וכפשוטו לשון הגמ' (סוכה מ"ו א') נכנס לישב בסוכה מברך אקב"ו לישב בסוכה. וכתב רבינו בספר הזכרונות (סוכה אות י"ז) שכן הורה לו החזו"א למעשה. אמנם דעת ר"ת (ברכות י"א ב'. סוכה מ"ה ב') שמברכין בשעת סעודה. וכן פסק הרא"ש (שם). ובשו"ע (תרל"ט, ח') פסק כדעת ר"ת והרא"ש.

ובכל זאת היה משתדל לאכול משהו, ואף כשאכל משהו היה מברך תחילה ברכת לישב בסוכה ואח"כ ברכת הנהנין, שכיון שהורה לו החזו"א שהעיקר כדעת הגר"א שיש לברך כבר על השהייה, נמצא שאין ברכת הלישב בא מחמת האכילה דווקא, ולכן יש לחוש להפסק בין ברכת הנהנין לאכילה.

אמנם אביו הקה"י לא היה מברך ברכת לישב בסוכה אלא בשעה שהיה אוכל, ולכן היה מברך תחילה ברכת הנהנין ולאחר מכן ברכת לישב בסוכה. וכתב בספר ארחות רבינו שאמר הקה"י שאף לדעת הגר"א שמברכין על השהייה בסוכה, מ"מ אם בירך תחילה במ"מ ואח"כ לישב בסוכה, אין זה נחשב כהפסק, דכיון שאסור לאכול חוץ לסוכה, נמצא שזה מעניני הסעודה.



א. רבינו טרח בקטיפת הסכך 1 בעצמו 2, והיה מביא עמו את בניו ונכדיו לחנכם בחביבות המצוה.

1. וכמו שנתבאר בהנהגות ימים נוראים, שכבר למחרת צום גדליה היה רבינו הולך לקטוף את הסכך, והיה מקפיד ליטול ממקום שאין בו חשש חילול שבת בהשקיע העצים והטיפול בהם וכדו', ואין בו חשש גזל ע"י שהיה מברר מי הבעה"ב ומבקש ממנו רשות.

ושנים רבות היו קוטפים את הסכך מעצי האקליפטוס שמאחורי ישיבת פוניבז' לצעירים, ובא' השנים התגלו תולעים בעצים אלו אחרי שקטפום והניחום על הסוכה, ומאז היו קוטפים עצי דקל.

2. כדי לטרוח בגופו במצוות, כמש"כ השו"ע (או"ח ת"ס, ב') בשם הרא"ש שכן ראוי לכל אדם לעשות, להיטפל הוא בעצמו במצוה. וגם בקיצור שו"ע (קל"ד, א') הפליג במעלת הטורח בעצמו בעשיית הסוכה והנחת הסכך, עיי"ש. [וראה רש"י (סוטה כ"ב ב') למדנו קיבול שכר מאלמנה, שהיתה טורחת עצמה יותר מן הצורך כדי לקבל שכר, למדנו שיטריח אדם עצמו במצוה לקבל שכר יותר]. וכמו שהבאנו בהנהגות ערב פסח לענין טחינת החיטין ושאיבת מים שלנו ולישת המצות.

ודרכו היה להכריז לסובבים בשעת קטיפת הסכך, את המבואר בדברי הגמ' (מכות ח' א') **"חטיבת עצים דסוכה הוה מצוה"**, והיה קוטף כמה ענפים, ולאחר מכן היו הבאים עמו ממשיכים בקטיפת כל הסכך, והוא היה פונה לפינתו לומר תהילים, כדרכו בכל עשיית להשלים אמירת כל התהילים מידי יום.

ב. במוצאי יוה"כ מיד אחר סעודת מוצאי יו"ט 3 היה רבינו מתעסק 4 מעט 5 בסוכה. 6.

3. שהיתה מיד אחרי הבדלה, כדרכו של רבינו בכל מוצאי שבת, להסמיק סעודת מלוה מלכה להבדלה, ע"פ דברי המשנ"ב (ש', ב') שטוב להקדימה, כדי שתהא סמוכה ליציאת השבת.

4. ופעם נשאל ע"י מי שאינו יכול לעשות הסוכה מיד במוצאי יוה"כ אלא למחרת, והשיב לו רבינו שבכה"ג עדיף לעשות הסוכה ע"י שלוחו במוצאי יוה"כ, דכיון דשלוחו של אדם כמותו, מקיים בזה את מש"כ הרמ"א (שם) שהמדקדקין מתחילין מיד במוצאי יו"כ בעשיית הסוכה. וכן הביאו בשם חמיו רשכבה"ג מרנא הגר"ש אלישיב זצוק"ל (אשרי האיש ג', כ"ד, י"א). ואולי עדיף שיעשה השליח רק את ההתחלה, וישאיר לקיים בגופו את המשך בניית הסוכה למחרת, ע"ד מש"כ המשנ"ב (תרכ"ד, י"ט. תרכ"ה, ב') לדקדק ולפרש בכוונת הרמ"א.

5. בדרך כלל היה מסדר מעט סכך ע"ג הסוכה, [ודי בזה למצוה בו יותר מבשלוחו, כמבואר בפמ"ג (אש"א תל"ב, ה') עיי"ש]. ואף שבדרך כלל הסוכה כבר היתה עשויה כולה לפני יוה"כ, בכל זאת היה רבינו מוסיף ליתן ענף על גבי הסכך במוצאי יוה"כ, לקיים מש"כ הרמ"א (או"ח תרכ"ד, ה') שמתחילין מיד במוצאי יוה"כ בעשיית הסוכה, כדי לצאת ממצוה אל מצוה. ולפעמים היה פותח מעט את הגג ואומר לאחר להמשיך.

6. רבינו היה אוהב לספר כל שנה, מה שכתוב בספר עליות אליהו, שבמוצאי יוה"כ תיכף בלילה אמר הגר"א לאי' מתלמידיו, הלא נכון לקבוע תיכף יתד בסוכה כמנהג העולם, לכה איתך, והביאו החדרה, ויקח מסכת סוכה וילמדו בה כל הלילה, ואמר לו הגר"א "זהו היתד שקבעתי במקום נאמן".

10. כתב רבינו בספר הזכרונות (סוכה י"ז) וראיתי שאם רצה [החזו"א] לילך לאכול תיכף, המתין עם הברכה עד האכילה. ואולי מקור הדברים מדברי הגר"א בביאורו (או"ח תרמ"ג, ג') שעמש"כ השו"ע שנוהגין לברך על הסוכה אחר ברכת המוציא, הביא הגר"א ראי' ממה שנחלקו (סוכה נ"ו א') סוכה וזמן איזהו מהן קודם, אלמא דמברך ברכת הסוכה לאחר ברכת היין או הלחם. וכיון שהוכיח כן מהגמ', נראה שאף לשיטתו כשבא לסוכה לאכול, מברך תחילה המוציא ואח"כ ברכת הסוכה.

ו. מי שזכר אחר ששתה יין הקידוש שלא בירך לישב בסוכה, יברך מיד, ולא ימתין לברך ברכה זו על הפת 11. (דר"ש ב' רצ"ג).

11. ועוד הוסיף רבינו שאם נזכר שלא בירך לישב בסוכה אחר שנטל ידיו לאכילת הפת, יקדים לברך ברכת לישב בסוכה ואח"כ ברכת המוציא, כיון שבכח"ג כבר נתחייב תחילה בברכת הסוכה, ואחר מכן בברכת הפת. (דר"ש ב' רצ"ג).

ז. אמר שאם יורד גשם 12 ומכסה בגג, עדיף להשאר בסוכה המכוסה, מאשר לעלות לביתו 13.

12. סיפר חתנו הגר"ז ברורמן שליט"א שאירע פעם שהיו גשמים רבים ביום הושענא רבה מהבוקר ללא הפסקה, וכשראה רבינו שלא פסקו הגשמים עד אחרי מנחה, אמר שיניחו נילון מתחת לסכך, וכך אכלו בסוכה את הסעודה.

13. כן העיד הגר"א מן שליט"א (דר"ש עמ' שפ"ג), והביא שדקדק זאת רבינו מדברי המשני' (תרכ"ט, נ"ח) שכתב שבשעת הדחק שלא יכול לאכול בסוכה... על ידי גשמים הנוטפים... מוטב לפרוס סדין תחת הסכך בתוך ארבעה טפחים משיאכל חוץ לסוכה, אבל לא יברך ע"ז לישב בסוכה. ע"כ. ומקורו מהחיי אדם שכתב דלא עדיף מלנאותה, [וראה עוד מש"כ בזה בביאור"ל שם ד"ה או שהוא].

וכיון שכך הוא הדין כשמכסה את הגג ע"ג הסכך דמאי שנא. [וראה גם בתשו' אגרו"מ (ה', מ"ג, ד') ושבת הלוי (ד', נ"ז) שהעלו כן. ובגג העשוי מנסרים של עץ דעת רבים שהוא כשר מה"ת ויש לישב תחתיו, עיי' פמ"ג (אש"א תרכ"ו, ט') מחצית השקל (תר"מ, ט') חלקת יואב (סי' כ"ח) ועוד]. וכן ראיתי להגר"א ברי"ט שצידד כן מכח דברי התוס' (סוכה ט' ב') והמהרש"א (שם, י' א'), ואף כתב שבכח"ג חייב להישאר בסוכה.

הערת הגר"י מקלב שליט"א: להמבואר במשני' שם זהו דווקא כשהגג המכסה הוא בתוך ד' טפחים להסכך הכשר, דכשהוא גבוה ד' טפחים מבואר (תרכ"ז, ד') דפסולה. [וגם כשהוא בתוך ד' טפחים, לו"ד רבינו היה מקום לומר דגג הקבוע אינו נידון כלנאותה ופסולה, וצ"ע].

ויתכן לומר טעם נוסף למה סבר רבינו דעדיף להשאר בסוכה המכוסה, דהנה נשאל רבינו במי שהיה לבוש טלית ונתנה לחבירו לזמן מועט, שדעת העמק ברכה שכיון שבאותו זמן שהקנה הטלית לחבירו אינו יכול לקיים בה המצוה, הוי הפסק במצוה, וצריך לחזור ולברך כשיחזירו לו. ונשאל רבינו אם נוהגין כן, והשיב שכמדומה שאין נוהגין לחזור ולברך בכח"ג. והובא בספר דעת נוטה (ציצית תשו' ר"א).

וכתבתי בהערה שם ששמעתי מרבינו, שכזאת נשאל במי שיצא מסוכתו מחמת שירדו גשמים על דעת לשוב לסוכה כשיפסקו, וכשיצא סגר את גג הסוכה, האם צריך לחזור ולברך כשחוזר ומגלה את גג הסוכה, ואמר שהשיב שאין צריך. וראה בספר שלמי תודה (סוכות סי' י"ד) שנסתפק בזה.

ובשו"ת לבושי מרדכי (תליתאי סי' נ"ב) הביא מספר ברכת הבית (שער נ"ג, ו' ז') שכתב, שאם אחר שסגר גגו נשאר בסוכה בעת ירידת הגשמים, אי"צ לחזור ולברך כשפסקו הגשמים, דכיון שנשאר בסוכה לא הסיח דעתו וממתין להפסקת הגשם. ואפשר שרבינו חשש לזה, ולכן סבר שעדיף להשאר בסוכה בעת ירידת הגשמים אף שסגר את הגג. ואינו משום שמקיים מצות ישיבה בסוכה כשהגג סגור, אלא כדי שלא יהא היסח הדעת כשיפסקו הגשמים ויפתחנו. ולפי זה אפילו אם הגג למעלה מדי טפחים מן הסכך, עדיף להישאר בסוכה.

ח. הקפיד שהכזית 14 שאוכל בליל יו"ט בשביל אכילת כזית חובה לא יהיה בו המעשר ראשון 15 והמעשר עני 16.

סיפר בנו הגר"י שליט"א: אחרי שאחי הגאון ר' שלמה שליט"א התחתן, התארח בליל סוכות ביו"ט ראשון אצל אאמו"ר, ואח"כ חזר לביתו שהיה אז בשיכון אגודת ישראל, באמצע הלילה ירד גשם חזק מאד, ורבינו לא התעורר מיד, וכשהתעורר מהגשם הפסיק הגשם.

אמר רבינו: **אני חושב שהגשם ירד בכדי להזכיר לי ששכחתי לומר לכיון בכזית לשם מצות סוכה דאורייתא**, [כנראה את הכוונה המיוחדת: זכר ליציאת מצרים ולענני הכבוד], ואאמו"ר הלך עימי יחד לביתו של ר' שלמה, והעיר אותו ושאל אותו האם כיון בכזית הראשון, ואמר שלא, כי לא הזכירו את זה בסעודה, ואמר לו רבינו שיטול ידיו ויאכל כזית. וכשחזרו הביתה גם אנחנו נטלנו ידיים ואכלנו כזית בסוכה. [וראה בספר שלמי תודה (להגר"צ פלמן זצ"ל, סי' א') שהביא כמה מעשים בכגון זה מגדו"ל].

ואף שכתב הביאור"ל (ס', ד' ד"ה וי"א) שלדעת השו"ע בדיעבד יצא אף כשלא כיון באכילתו, כיון דהוי בכלל מצוות אי"צ כוונה. ובפרט כשיוון את הכוונה לצאת ידי חובת המצוה. מ"מ חשש רבינו לדעת הב"ח (תרכ"ה, וריש סי' ח') הסובר שבסוכה צריך לכיון גם טעמי המצוה, כיון שכתבה בו התורה למען ידעו דורותיכם, וראה בבכורי יעקב (תרכ"ה, ג') שהעלה שאם לא כיון את טעם המצוה במצות סוכה אפילו בדיעבד לא יצא. [ועיי' גם בשו"ע (תע"ה, ד'), ובמשנ"ב שם].

15. בספר דרך אמונה (תרומות ו', ב' ביאור"ל ד"ה כהני) הביא רבינו בשם החזון איש, שאע"פ שכיום אין נותנין תרומה לכהן וללוי, [כיון שעולין לכהונה ולוייה ע"פ עצמן, ואף שסומכין ע"ז לענין נשיאות כפיים ופדיון הבן בברכה, לענין מתנות חששו שאם יתנו להם יתרבו העולים בשקר, עיי"ש], מ"מ בדבר שצריך שיהיה "לכם", כגון מצה ומרור ואתרוג יש להחמיר להוציא את המעשר ראשון, שהרי אם יתברר מי הלוי יצטרך ליתן לו, [ואף ללוי עצמו החמיר בזה, עיי"ש]. והוסיף רבינו שגם בכזית ראשון של סוכה צריך שלכם, שהרי למדין אותו ממצה בגז"ש ט"ו ט"ו, והביא שמצא כן במנח"ח (שכ"ה, י"א) עיי"ש.

ולכן היו שומרים חלק מהקמח של המצות שלא היה בו שום מעשר, לאפות בו את הפת לאכילת כזית ביו"ט של סוכות. וכן בארגזי המצות שהיו מוכנים לפסח, היה כותב על ארגז א' שבו הוקבעו המעשרות, כדי שלא ישתמשו בו לכזיתים של ליל הסדר.

16. היינו כשמעשרים מעשר עני בדבר שיש בו ספק אם הוא טבל או מעושר, ככה"ג אין נותנין אותו לעני משום דהמוציא מחבירו עליו הראיה, ומ"מ כיון שאם יתברר שלא עישרו את המאכל קודם לכן, יהא צריך ליתנו לעני, ונמצא שהיה בו חלק השייך לעניים, חוששים בזה משום לכם.

ט. כמו כן הקפיד שיהיה כזית זה נילוש מקמח ומים ללא סוכר וכיו"ב 17.

17. שלא יהיה בכלל פת עשירה כמצה עשירה, שהרי הוקשה אכילת כזית זו בסוכות לאכילת כזית מצה בפסח וכמשנ"ת. והראה מקורו בפרי מגדים (אש"א תרל"ט, ט"ו, משב"ז סוף תרמ"ג) שמצדד כן. וראה שם שכתב דנראה שמעט מלח אינו מחשיבו לפת עשירה, שאף במצה לא נאסר מצד מצה עשירה, אלא משום שמחמם ועלול להביא לידי חימוץ (או"ח תנ"ה, ה'). ובמשנ"ב ה', ובסוכות לא שייך האי טעמא דחימוץ. ולכך הרשה להכניס בעיסה זו מעט שמן ומעט מלח.

י. הקפיד ללבוש ולפשוט את מעילו וכובעו בסוכה. ואמר: "חבל לבטל רגע אחד מהסוכה" 18.

18. כך העיד נאמנו רבי ישעי' אפשטיין שליט"א, כשהיה מגיע כמעט מידי יום לקחתו לסנדקאות, והיה רבינו מבקש ממנו להביא מעילו וכובעו לסוכה כדי ללבשם שם, (וראה בשעה"צ תרל"ט, ד'). [ואף בשעת פטירת הרבנית ע"ה בשבת חוה"מ לא הניח את הסוכה ונשאר שם ולמד חובותיו, רק יצא לכמה רגעים כשטיפלו בה, ומיד חזר לסוכה ותלמודו בפיו].

ובראותו את חביבות מצות הסוכה על רבינו עד שאינו חפץ ליבטל ממנה ולו רגע מועט, שאלו למה הוא הולך לסנדקאות הלא מפסיד כנגד ענין זה קיום מצות סוכה זמן רב. והשיב לו רבינו, לפי שכך ראה אצל החזון איש שהיה הולך לסנדקאות למרחוק, אף שהפסיד מחמת כן כמעט יום שלם בסוכה.

יא. הקפיד שיהא שולחן בסוכה גם בזמן השינה 19.

19. סיפר רבינו שדודו הגר"ש גריינמן העיד, שכך היה נוהג הח"ח בסוכתו שהשאיר שולחן בשעת השינה, ופירש לו טעמו כדי שתהיה הסוכה ראויה לאכילה גם בשעת השינה, כדרך שהצריך הרמ"א (תר"מ, ד') שתהיה הסוכה ראויה לשינה בשעת אכילה, לכך נהג בזה אביו הקה"י, ורבינו ג"כ נהג בזה כאביו. והביאו שכו"ב כתוב בספר הפרדס (לרש"י, סי' ל"ט) עיי"ש.

הערת הגר"י מקלב שליט"א: רבינו חידש עוד דמהני לזה שולחן מתקפל ואפשר שיהא מקופל בשעת השינה. וכמדומה שאמר שכך נהג בעצמו לקפל את השולחן כדי שיהיה מקום לישון, וכן יש להעיר שאין שיעור לשולחן, ודי לזה בשולחן של טפח על טפח..

יב. השגיח בעצמו אחרי הסעודה, שירוקנו את כל הכלים מהשולחן.

קרעו שערי שמיים בתפילה ובתחנונים לרפואת הגאון הגדול רבי ישראל בונים בן חיה ריווא שרייבר שליט"א ר"ר נתיב הדעת וגאב"ד אשדוד, חוקק לרחמי שמיים מרובים

יו"ל ע"י מכון "דרך אמונה" בקול ובכתב - קו דרך אמונה: 0799-211-666 לקבלת הגיליון במייל: a0799211666@gmail.com

הגיליון מובא מידי שבוע במסגרת חוברת אוצר הפרשה, גליונות מרבתינו זצוק"ל ושלטי"א ניתן לקבלו במייל - a169258235@gmail.com

נא טלו שותפות ביזכי הרבים - לתרומות והנצחות לזכות ולע"נ ניתן לפנות למייל אוצר הפרשה, וכן במספר - 055-760-0055

בס"ד
פר' בראשית
גיליון שי"ח
שנה ז'
תשרי תשפ"ו

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה



יארצייט השישי לרבינו הגדול מרן פוסק הדור הגר"נ קרליץ זצוק"ל – נביא לע"נ מכתבי רבותינו

ירקות מ"היתר מכירה" הם ספיחין גמורים

בס"ד ד' כסלו תשס"ח
היות וראינו שמפרסמים דברים שאינם, בענין שמיטה החמורה אשר כל קיומנו בארץ תלוי בקיומה. ושמענו שהדברים גרמו רפיון גדול אצל חלק מהצבור, ראינו להעמיד הדברים על אמיתותם. דעת מרן החזון איש זצוק"ל שהמכירה הנהוגה הכללית היא חוכא ואיטלולא ואין בה ממש. ומה שכתוב בספר ... להרב שדעת החזו"א שיש גמירות דעת למוכרים במכירה הכללית - דבר הבל הוא זה, להכחיש את הידוע. (ומה שהביא מהחזו"א בסימן י' אינו ענין כלל ועיקר להמכירה הנהוגה וכמבואר בכתבי קה"י החדשים סימן כ"ה).

והדין פשוט שהירקות מ"היתר מכירה" הם ספיחין גמורים, ובכל חומר מאכלות אסורות, ואין שום הבדל בינם לבין הירקות שבשוק.

עוד בספר הנ"ל, קבע במסמרות, כביכול ע"פ שו"ת מהרשד"ם, שבת דינו של מרן הב"י עשו חרם למי שמחמיר ושומר קדושת שביעית בפירות נכרים. ועל פי זה הוליד שם כמה וכמה הלכות במוחלט. וכל זה סילוף, שהמהרשד"ם לא דיבר מזה, והיא טעות ישנה, שעליה כתב החזו"א "ומה מאד יש להצטער על הדברים" (סימן כ'). וכל זה פשוט ומפורש בספר "ארץ חיים" למהר"ח סתהון (יו"ד של"א).

והנה נוכחנו לדעת שטעויות חמורות הנ"ל הולכות ונקבעות בצבור, ונתחייבנו לשרש אחריהן.

נסים קרליץ יהודא שפירא מיכל יהודה ליפקוביץ

בעז"ה הדברים הנ"ל פשוטים וברורים ובעון שמיטה חרבה א"י והקב"ה יצילנו

חיים קניבסקי

בדבר השתמשות בחשמל כשר שבת במקומות המשותפים

הנני לעודד את הפעולות של ועדי הבית לסדר גנרטור לשבת לשימוש הכללי של הבנין. ובדאי שלא יגרם להם הפסד משמירת שבת, וכמו שהבטיחו חז"ל כל מזונותיו של אדם קצובין לו חוץ מהוצאות שבת ויו"ט וכו'.

נסים קרליץ הנני מצטרף להנ"ל ליוסף ש. אלישיב גם אני מצטרף א. ל. שטיינמן

הנני מצטרף לדבר מצוה זו מיכל יהודה ליפקוביץ חיים קניבסקי

הרגיל בנר

בעז"ה, י"ב בשבט תשס"ה

אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בני ת"ח. ר"ה הוה חליף ותני אפיתחא דרבי אבין נגרא, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא, נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייה בר אבין. רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפיתחא דבי נשא דרב שיזבי, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר גברא רבא נפק מהכא, נפק מינייהו רב שיזבי (שבת כ"ג ב'), כ"ש מי שעוסק ימים ושנים שיה"י אור שבת כשר בעיר מישראל שיזכה לבנים ונכדים תלמידי חכמים גדולים.

א. ל. שטיינמן נסים קרליץ חיים קניבסקי

מיכל יהודה ליפקוביץ יהודא שפירא

בעז"ה ר"ח סיון תשס"ה

כתב המ"ב בס"י רנ"ו סק"ב שהמזכים את הרבים בשמירת שבת ובהשגחה שלא יחללו, יזכו לבנים גדולי ישראל ובכלל זה המסייעים לגנרטור שהוא בכלל שמירת שבת, והרשעים שמפריעים לזה השבת יפרע מהם ע"י שבת קיי"ט א'.

חיים קניבסקי

המכתבים עליהם חתום רבינו ניסים, ולקטו מתוך הספר חוט שני.

הצלת בית מדרשו הליגמן

נסיים במעשה כי בחודש שבט תשע"ה שהתנהל מערכה של ממש על עצם קיומו של ביהכ"נ הליגמן כאשר היו שניסו לקחתו ולהפכו למקום עסקים רח"ל, וכשדיברו עם רבינו בנושא, הגיב רבינו: "הרי ר' ניסים רב שם", בכך רבינו ביטא החשיבות הגדולה שרואה שמתנהל בהנהגת פוסק הדור, ורבינו נחלץ חושים למען ביהכ"נ ואף הגיע במיוחד לביהכ"נ לחפ"ק התרומות, ונתן תרומתו לחזק המגבית, ובי"ה המגבית נחלה הצלחה גדולה.



בתחילה נפתח במכתב מרן רבינו זצוק"ל ורשכבה"ג מרנא רבינו גרשון אדלשטיין זצוק"ל בקריאה בעת חליו של רבינו מרן פוסק הדור הגר"נ קרליץ זצוק"ל להתחזק בתפילה לרפואתו.

"הנה מרן הגאון רבי ניסים שליט"א חולה עכשיו, וצריך רחמי שמים לרפוי"ש, וידוע שצדיק מגין על הדור, כמ"ש רש"י על הפסוק היש בו עץ וגו' שצדיק מגין על כל המקום, אפילו על גויים ואפילו בסדום אם היו חמישים צדיקים או עשרה צדיקים זה היה מגין על סדום גם כן, מפני שצדיק משפיע השפעה טובה שיחזרו בתשובה

"וכך כתב גם מרן החזו"א זצ"ל באיגרת (ח"ג סב) כי במקום שיש בעל תורה אמיתי השפעתו ניכרת על כל הסביבה, אפילו אם אינו מדבר כלום, עצם מציאותו של בעל תורה אמיתי משפיעה.

"רבי ניסים שליט"א השפיע השפעה גדולה מאד, השפעה עצומה על כל הדור, בפסקיו ובחיבוריו שנתקבלו בכל העולם, וגם בסכסוכים שבין אדם לחבירו הייתה לו סייעתא דשמיא מיוחדת, וגם אמר הרבה שיעורים בהלכה ובמוסר והרי הוא משפיע בצדקותו על כל הדור, הוא אדם קדוש ממש, איש קדוש, וגם כשהוא חולה אבל הקדושה קיימת ומשפיעה על כל הדור. **מה שהוא נמצא איתנו זה דבר שנותן זכויות לכל הדור ומשפיע ומגין על הדור.**"

"כל אחד צריך לבקש ולהתפלל עליו, תפילת ציבור יש בה כוח מיוחד".

בענין מקום השתנות הימים המכונה קו-התאריך (המערידיאן בלע"ז)

לשאלת רבים הרינו מפרסמים את הוראת מרן החזו"א זצלה"ה [והסכים לזה מרן הגר"ז הלוי זצ"ל], כי מקומו הוא תשעים מעלות (שש שעות) ממזרח לירושלים עיה"ק. ולפי זה חל יום השבת במדינת יפן ביום שהגויים תושבי המקום קוראים אותו יום ראשון.

כך הורה רבינו הלכה למעשה, ופסק שאין צורך כלל להחמיר להימנע ממלאכה ביום שהגויים תושבי המקום קוראים אותו יום שביעי.

וכדין יום השבת, כך הוא דין יום הכיפורים ושאר מועדי ישראל.

רבינו החזון איש זצ"ל פירש את שיטתו בקונטרס שמונה עשרה שעות [בו מבואר דעת הראשונים שגבול היום מתאריך מירושלים למערב שמונה עשרה שעות ומקדים שש שעות מירושלים למזרח] שהדפיס אותו בשנת תש"ג וחזר ונדפס בתוך ספר חזון איש

על או"ח ומועד. וכן הורה למעשה לבני הישיבות שגלו ליפן בזמן המלחמה העולמית באלול תש"א.

ז' אלול תשס"ז

חיים קניבסקי נסים קרליץ

אדר תש"ע

שמירת קדושת שם ה'

מפיצים לאחרונה נוסחאות של "נשמת כל חי" עם חתימת ישתבח בשם ומלכות, שלא בנוסח תפילת שחרית של שבת, וזה מכשול חמור. ויש שחשבו לתקן והשמיטו שם אחד, ולא הועילו, דעדיין יש שם ומלכות.

ופונים אנו למדפיסים ולמפיצים לתקן מכשול חמור זה, ולהדפיס עד התיבות "מעלה ועד עולם" ועד בכלל, ולא יותר.

חיים קניבסקי נסים קרליץ

יארצייט הי"ג להגאון האדיר רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל: נביא הלכות ועובדות מרבותינו

מכתבי הרה"ג רבי שמואל אהרן פיש שליט"א מח"ס אגן הסהר

זה המופת הכי גדול

שח לי הגר"מ גולדבלט שליט"א באחד הימים בעשיית אמר רבי אברהם שצריך ללכת להגר"ח קניבסקי כיון שהשאירו לו שני מעטפות אחד בשביל הגר"ח ואחד בשביל הגר"י בויאר ויצאנו להגר"ח קניבסקי רבי אברהם מסר לו המעטפה ודיבר אתו בלימוד וקרוב לשעה עשר שם רבי אברהם לב שהחליף את המעטפות. ויצאנו יחדיו לבית הגר"ח ברחוב רשב"ם הרבנית פתחה ואמרה שהרב בעליית הגג והרב אמר שיכנס ונכנס הרב רבינו דפק והגר"ח פתח לו ומסר לו המעטפה [הגר"ח היה באמצע לומר תהילים] כשירדנו שאלה הרבנית את הרב האם פתחו לך והשיב רבינו בחיוב אמרה לו הרבנית זה המופת הכי גדול כיון שמעולם הרב לא פתח לי את הדלת בהיותו שם.

רבי אברהם זצ"ל סיפר ששמע מאדם נאמן שנכנס להגר"ח קניבסקי וסיפר לו על ידידו שהוא תלמיד חכם שסובל הרבה מרעיותו שמצירה לו ואמר אותו תלמיד חכם שאינו יודע מה אשתו רוצה ממנו הוא בסך הכל רוצה ממנה דבר אחד ויחיד ותו לא מידי והוא: שרוצה שתקיים את מאמר חז"ל בתנא דבי אליהו רבה פ"ט "איזו היא אשה כשרה שעושה רצון בעלה" ויותר מזה אינו מבקש כלום. ואמר שכאשר הגר"ח שמע זאת הוא נעמד מכסאו ודפק על השולחן ואמר לו "תגיד לו שהוא אינו תלמיד חכם".

והוסיף רבי אברהם שהדברים מפורשים במסכת דרך ארץ שתלמיד חכם הוא שפל לאנשי ביתו ואינו משתרר עליהם ואדם שחושב רק על הדרך של להיות כל איש שורר בביתו הוא אינו תלמיד חכם. וכמו כן מבואר שם שתלמיד חכם הוא עניו ושפל רוח זרזי ממולא עלוב ואהוב לכל אדם שפל לאנשי ביתו ירא חטא ואהוב לכל אדם. ושאל רבי אברהם הניחא כל הדברים תלויים הם באדם עצמו אבל אהוב לכל אדם הרי זה לא בידו שהרי זהה תלוי בדעת אחרים. ופירש רבי אברהם שזה מבחן שאם אדם חושב שהוא תלמיד חכם שיבחן את עצמו האם הוא אהוב לכל אדם ואם אין הדבר כן עליו לדעת שעדיין לא הגיע למדת תלמיד חכם.

[א. ה. רבינו חיים מוולוז'ין ברוח חיים על אבות (פ"ו מ"א) מפרש מדוע בברכת חתנים אומרים שמח תשמח רעים האהובים ולא רעים האהובים ומפרש דהעיקר הוא להיות נאהב שזה נעשה על ידי שנותן לחבירו ולא להיות אוהב שזה נעשה ע"י שמקבל מחבירו וזוהי לה רק ע"י שעושים רצונו של השני בשלמות ומכבדים אותו כראוי]

ביום ו' י"א אייר תשס"ח סיפר רבי אברהם זצ"ל למו"ח ולי הקטן סיפור נפלא ומרומם כדי לחזקנו באמונת חכמים, וכה היו דבריו: שהשבע היה באמריקה, וכך הוי עובדא יהודי משם התקשר ובקשו שיגיע במיוחד מא"י לארצות הברית להיות סנדק לבנו. ואע"פ שלא היה נראה לרבי אברהם כלל שצריך כל כך לטרוח, מכל מקום החליט להתיעץ על כך עם הגר"ח קניבסקי האם להיענות לבקשה והציע לפניו השאלה ונימק הצדדים דכיון שמשועבד לשיעורים וזו טירחא גדולה בשבילו שמא אינו צריך כל כך. והשיבו הגר"ח שישע ויהוסיף לפרש שכפי גודל הקושי כך גודל השכר.

ונסע רבי אברהם והיה מדובר שישעה במקום כשעה או שעתיים ותיכף ישוב ארצה. אמנם אבי הבן האריך בדרשתו ובאמצע דרשה הרי לא יוצאים [א. ה. כבוד הבריות גם על חשבון הפסד טיטה...] על כן המתין רבי אברהם עד הסוף ומיד יצא לשדה התעופה. ובהגיעו לשם אמרו לו שכבר הפסיד וכבר א"א להכנס למטוס, אך ראו שפניו חמוצות [כלשונו]. וברור שראו את פניו המאירות כיון שכל הקרוב לרבי אברהם לא ראה חמיצות על הארת פניו מימיו]

המוכיר התקשר ואמר לרבי אברהם רץ בכל כוחך וכך עשה וכשהגיע למטוס הדלת של המטוס כבר היתה חצי סגורה ונכנס פנימה והיה נראה להדיא שהמתין רק לו שיכנס ויסעו. [א. ה. כמה נפלא לראות מזה מדת בטחונו של רבי אברהם שבטוח שלא יארע לו דבר מחמת שנוהר שלא לבייש את אבי הבן].

ולאחר שחזר לא"י נתברר לרבי אברהם שהיה שם ויכוח גדול בין אבי הבן לאמו, שאבי הבן היתה לו מחויבות לרב מסוים ואילו האם אמרה שאם יקח אותו לסנדק היא לא תגיע כלל לברית, ועשו פשרה שיביאו רב מא"י ובכך נפתרה המריבה. [א. ה. ולא לחינם גלגלו ממרומים זכות זו של השכנת שלום על ידי רבי אברהם, שכידוע מסר נפשו על הדבר הזה].

והוסיף רבי אברהם זצ"ל שבו לא נגמר הסיפור. דראש ישיבה אחד התקשר אליו שהמשגיח בישיבה רוצה לעזוב, אבל אם הוא יעזוב כל קיום הישיבה בסכנה, וביקש שישכנעו להישאר. ולאחר ששמע ממנו רבי אברהם את הנימוקים מדוע רוצה לעזוב אמר לו שאם יש לו סיבות צודקות מה שייך לשכנעו. אך אעפ"כ התקשרתי למשגיח ואמרתי לו את מה שאמר לי הגר"ח שלפי גודל הקושי כך גודל השכר וסיפרתי לו את כל הסיפור הנ"ל ונשתכנע ע"י כך להישאר בישיבה. עכ"ד כפי שרשמתי לזכרון סמוך לשמיעתם.

באחד השיעורים סיפר הגר"א גניחובסקי והקדים לסיפורו בזה"ל: ברור הדבר שאדם שהיה בישיבה חודש ימים ואפי' שבועיים הוא נהיה בן אדם אחר לגמרי, ושוב חזר בו רבי אברהם ואמר שרוצה לתקן דבריו והוא, שקודם שכן אדם היה בישיבה ספק אם אפשר בכלל לקרוא לו בן אדם הוא רק נראה כבן אדם, עם ידים ורגלים אבל לא זה הדברים שהם מותר האדם מן הבהמה, אבל אחרי חודש ימים בישיבה כבר נהיה בן אדם.

וסיפר שהיו שני נערים שנכנסו לישיבת מיר, והיו בתחילת דרכם, והם התיישבו על הכסאות והתחילו לקשקש ולפטפט בדברי בטלה. והנה ראש הישיבה הגאון רבי נחום פרצוביץ זצוק"ל נכנס וכאשר שמו לב אליו מיד התחילו לומר בקול רם כאילו הם לומדים: תנו רבנן... ניגש אליהם ראש הישיבה ואמר להם: לי יותר טוב שתקשקשו באמת ממה שתלמדו בשקר... שהרי לומדים בישיבה מסכת נדרים ובכל מסכת נדרים לא מוזכר אפי' פעם אחת תנו רבנן. ומדבר זה קיבלו מוסר השכל שהמשיך ללוותם כל חייהם.

והמשיך הגר"א גניחובסקי דכאשר סיפרו זאת לבעל דרך אמונה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל אמר מיד תוך כדי דיבור ש"תנו רבנן" לא כתוב אבל "דתנו רבנן" כן כתוב.

ואמר רבי אברהם שלזכות למדרגות שכאלו בידיעת התורה זה בבחינת "סוד ה' ליראי ובריתו להודיעם".

שאלתי [במוש"ק פ' במדבר מ"ב לעומר קודם ערבית] להגר"ח קניבסקי זצוק"ל מה דינו של מזיק באונס שחייב בתשלומין האם חייב לפייסו ואין יום הכיפורים מרצה עד שימחל לו.

והשיבני דבאונס אין חיוב לפייס, ושאלתי האם באונס כעין אבידה גם כן ואמר דכיון שנהג כדן אי"ז אלא חידוש לענין תשלומין שחייב ותו לא.

עוד שאלתי מדברי הש"ס בברכות [דף ל"א] על עלי שפגע בחנה שקראה שכורה שמדוע כתב הרב שליט"א במכתב לספר דרכי צדק שאין כאן חיוב פיוס רק ממדת חסידות, והשיבני דעלי נהג כדן א"כ לא היה חיוב מדינא לפייסה ורק לפני משורת הדין פייסה שאמר לה לך שלום עכ"ד.

ובי' סיון ס"ח פגשתי בהגאון ר' נסים קרליץ זצוק"ל ושאלתי אותו מה דינו של מזיק באונס כעין אבידה דחייב בתשלומין האם חייב לפייס את חבירו והשיבני דכיון שיש טענה עליו חייב לבקש מחילה (ושאלתי מהו באונס גמור להרמב"ן ושתק וכפי הנראה דסובר דכיון שיש טענה עליו כמש"כ החזו"א א"כ הדין שוה ולשיטות החולקים כיון שאין טענה פשוט שאי"צ).

וסיפרתי את כל הדברים המובאים לעיל לרבי אברהם זצ"ל ואמר לי שמחלוקת חכמים זו תהא גם בשומר שכן שאירע אצלו גניבה ואבידה שחייב בתשלומין דנפ"מ לבקשת מחילה, ושאלתי מהו במשיב חמץ לאחר הפסח שנפטר מדין הרי שלך לפניך [כמפורש במשנה ב"ק צ"ו ע"ב] ואמר שבוה הדין פשוט שצריך בקשת מחילה שהרי הזיקו.

הגר"ר שלמה קרפ שליט"א שח לי שיום אחד פגש את רבי אברהם לאחר תפילת ותיקין, והיה בלא הכובע כיון שהיה יוצא מביתו עטוף בטלית ותפילין, ושאל אותי האם אני בכיוון של רח' רשב"ם היות שברצונו ללכת בעל הדרך אמונה וברצונו לחבוש כובע כשנכנס אליו אם אוכל להשאיל לו הכובע לאותם רגעים.

שח לי חכם אחד שבהיותו באחת הפעמים אצל בעל דרך אמונה זצוק"ל, נכנס רבי אברהם, ושאל הגר"ח לרבי אברהם מי שבנה דירת עראי האם הוא חוזר עליו מעורכי המלחמה? ואמר רבי אברהם שאינו יודע. ואמר הגר"ח שאם נאמר שחוזר, הרי כולם בונים סוכה שהיא דירת עראי ונמצא אם כך שבמלחמה של חודש תשרי כולם יחזרו מעורכי המלחמה וזה לא מסתברא.

רבי אברהם הציע שידוך לגיסי והיה לו התלבטות ואמר לרבינו שהוא צריך להתיעץ עם אדם גדול באמרו זאת ספק רבי אברהם כף אל כף ואמר בזה הדבר אני יכול לעזור לך שבהיות ואבי היה לו קשר עם הסטייפלר ממילא יש לי גישה לבית הגר"ח קניבסקי ואוכל לסדר לך פגישה אצלם. [כמה ענווה מופלאה והתבטלות לחכמים יש כאן אשר עין ראתה כל אלו].

קרעו שערי שמיים בתפילה ובתחנונים לרפואת הגאון הגדול רבי ישראל בונים בן חיה רויזא שרייבר שליט"א ר"י נתיב הדעת וגאב"ד אשדוד, הזקוק לרחמי שמיים מרובים

ו"ל ע"י מכון "דרך אמונה" בקול ובכתב - קו דרך אמונה: 0799-211-666 לקבלת הגיליון במייל: a0799211666@gmail.com

הגיליון מובא מידי שבוע במסגרת חוברת אוצר הפרשה, גליונות מרבותינו זצוק"ל ושלטי"א ניתן לקבלו במייל - a169258235@gmail.com

נא טלו שותפות ביזכי הרבים - לתרומות והנצחות לזכות ולע"נ ניתן לפנות למייל אוצר הפרשה, וכן במספר - 055-760-0055

גדולה שימושה

שימושה של תורה מרבינו הגדול מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מאת תלמידו הגאון רבי ששכר ברוך גולדנשטיין שליט"א

גיליון 6 | חג הסוכות תשפ"ו

לעיון

בדין אכילת כזית בליל יו"ט ראשון

ראיתי לחכ"א שליט"א שהעיר על מה דהניח השער הציון [סי' תרל"ט ס"ק ס'] דברי הגר"א במעשה רב דבלילה הראשון אסור לילך לישון עד שיפסקו הגשמים, ובפשוטו צ"ע דממ"נ אי מצטער פטור שרי לילך לישון, ואי מצטער חייב אמאי בעי להמתין שיאכל מדין כזית דילפי' מפסח, והניח בצ"ע.

אך לכאורה דין אכילה כזית ראשון אינו מדין הסוכה, אלא חיוב אכילה דילפי' בגז"ש ט"ו - ט"ו ממצה, וזוה"ל שפיר יכולין לחייבו מטריחין [בגמ' דנ"ט א' מברייטא] דרך במצטער בגוף הישיבה מהגשמים.

אבל לטרוח לחכות לקיום המצוה בזה שלא ישן כמו בשאר מצוות דבעי לטרוח לא לאכול וכו' עד קיום המצוה, וזה טירחא שלא קשור לעצם הישיבה, וזה שפיר יכולין לחייבו מצד קיום אכילה דליל ראשון דילפי' לחיוב זה ממצה, וזה אינו מדין הסוכה דשם איכא לפטור דצער.

וא"כ צ"ע הצ"ע דהשער הציון.

תשובה - לכאורה יפה כתב.

עיון בעניני המועד

בירור בטעם הדין ללבוש בגדים מיוחדים ליו"ט

בשו"ע (סי' תקכ"ט) דבגדי יו"ט יותר משל שבת, וצ"ב אמאי, והמג"א דעיקר חיוב שמחה ביו"ט ולכן של יו"ט יהי' יקר יותר, והנה הרמ"א (סי' תע"א) כ' מצוה לרחוץ ולגלח בעיו"ט ללבוש בגדים נאים כמו בשבת, ועי' לעיל ר"ס ורס"ב עכ"ל. ושם נעתק מהר"מ (כ"כ הר"מ פ"ל מהל' שבת ה"ג) שמשמע דמדין כבוד שבת ויו"ט נילף מכבוד שבת [כמבואר בר"מ פ"ו מיו"ט ה"ז] ובאמת בבית יוסף (סי' תקכ"ט) בשם הגהות ממוני' (פ"ו מיו"ט או' כ') מהירושלמי (פ"ק דקידושין סוף ה"ד) דשם מחלו' אי כלי יו"ט יקרים משל שבת, והשו"ע נקט כמ"ד דבגדי יו"ט חשובים טפי, ובב"י הגר"א ע"ד המחבר (סי' תקכ"ט) ציין מ"ד שהביא הב"י, דהירושלמי שבגדי יו"ט עדיפי, אך ע"ד הרמ"א לעיל (סי' תע"א) שציין דבבגדי שבת בב"י הגר"א מביא המ"ד השני בירושלמי, והארכנו בזה במקו"א, ורק לכאורה אם כנים אנו דלשו"ע בגדי יו"ט עדיפי משום דין שמחה א"כ ג"כ בחוה"מ בעי בגדי יו"ט, ובאמת דהפמ"ג (סי' תק"ל סק"א) נקט כן, אך המ"ב בהל' חוה"מ כ' דמדין כב' ובחווה"מ יש פחות מקרא קודש ומביא כמה שי' דאולי פחות משל שבת.

ושהצגתי הדברים לפני רבינו זצ"ל אמר דבאמת כהפמ"ג דג"כ בחוה"מ יש דין שמחה (כמבואר במועד קטן דף ח' ב') וכן נפסק בשו"ע (סי' תקמ"ו), רק המ"ב בהל' חוה"מ השעיה"צ שם נקט דכיון שפחות חשיב מקרא קודש סגי לשמחה אף בגד פחות חשוב משל שבת, אך יש חששו להפמ"ג ועכ"פ מי שלובש בגד קצר עדיף שילבש פראק.

(עיין עוד בקונטרס 'עמק הזהב' עמ' פ"ז [ניתן לראות באוצה"ח] מה שהארכנו בכל זה).

שו"ת בעניני חג הסוכות

פסוק 'למען ידעו דורתכם' האם נחשב לנוי סוכה

ראיתי בשם מרן רבן של ישראל הגר"א"ל שטינמן (שליט"א) זצ"ל, דשתולים בסוכה שלט הכתוב עליו כונת מצות סוכה 'למען ידעו' וגו' שכ' המ"ב כיון שאין המטרה לנוי סוכה רק לזכור כוונת המצוה, וממילא אי"ז נוי סוכה הנאסר כל שבעה.

יש לדקדק אם עושים אלו הפסוקים עם מסגרת סביב מצויירת יפה, אם כיון שעיקרו לזכירה ולא לקישוט או דסו"ס יש בו נוי כעת וכן כנ"ל בתולה סדר האושפיזין הנזכר בזוה"ק אם הוי כנ"ל רק לתפילה וזכירה ולא לנוי וקישוט. מה דעת רבינו בכ"ז יורנו ושכמ"ה.

תשובה - אין ראוי.

ברכת שהחיינו לאחר שישב בסוכה ואכל

מי שירדו גשמים ואכל בליל יו"ט בביתו, ובירך שהחיינו על היו"ט ואח"כ כשנכנס לסוכה ואכל ושכח מלברך שוב על הסוכה שהחיינו, אי דמי לפר"ח דבאכילה שניה, כבר א"א לברך, או דיכול לברך דמצוה מתחדשת ומתמשכת, עי' פמ"ג וביכורי יעקב [סי' תרמ"ז סק"ב] שדנו בזה.

וראיתי שהגאון הצדיק והחסיד ר"א גנחובסקי זצ"ל, רצה להוכיח מהשער הציון [תרס"ב - ד'] דלא יברך דהביא שם מחלו' אחרונים בשכח לברך שהחיינו על הלולב ביום הראשון אם מברך בשאר הימים כשנזכר והכריע לברך וז"ל: 'ובאמת אינו דומה זה לשאר עניני אוכל דקיי"ל בסי' רכ"ה דאינו מברך אלא בתחלה כשראהו ולא כשהורגל בו דהכא כיון דמפסקי לילות מימים בלילה אין זמן נטילה, כל יומא הוא מצוה בפ"ע, וצ"ע, עכ"ל, וא"כ לפי"ד עולה דבסוכה דלא מפסקי לילות מימים אז באמת דמי לפר"ח עכ"ד הגה"ח זצ"ל הנ"ל.

ויל"ע מ"ש משהחיינו על יו"ט דמבו' בגמ' עירובין (דף מ' ב') דאומרו כל ז' אפי' בשוק ולא אמרי' דכבר הורגל בו, מה דעת רבינו בכ"ז.

תשובה - סב"ל (ספק ברכות להקל).

כיוון הנענועים

במקום שמזרח וכו' של הבית הכנסת לא מדויק אם צריך להטות ולצדד בנענועים לצד המדויק או לאו דוקא.

תשובה - יטה קצת.

מה לברך קודם - ליישב או שהחיינו

בלילה הראשון דסוכות היכן או' השהחיינו קודם ה'לישב' או אח"כ, דראיתי גרסאות בזה בסידורים אפי' דהשו"ע [סי' תרמ"ג] הכריע דסוכה ואח"כ זמן, ועי' בסוגיא סוף סוכה [דף נ"ו א'] דבפולגותא. ובכפ' החיים כ' דבליל א' לא פליגי וכשו"ע, ובמ"ב דבדיעבד בלילה א' יצא גם שהקדים הזמן ללישב.

תשובה - המנהג אח"כ.

בירור בדברי הגר"א דסדר הד' מינים הוא כפי צורת האדם

בחז"ל דרשו דד' המינים כנגד אברי אדם, לולב כנגד השדרה, הדסים כנגד העיניים, הערבות כנגד הפה, והאתרוג כנגד הלב, [וגם דרשו דכנגד ד' כתות בעם ישראל ונגד ד' אותיות שמו הגדול, ואכמ"ל].

והגר"א בביאורו מבאר ההל' דהדסים צריכים להיות גבוה משל ערבה דהענינים מעל הפה, וצ"ע דא"כ אמאי הלולב כנגד השדרה הי' צריך להיות תחתיהם ומבואר בגמ' סוכה [דל"ב ב'] שמעל ההדס טפח [ואולי דדרך השתחוויה של צורת אדם, כמו שהי' בביהמ"ק לפני ה' בהכנעה שאז הפנים כפופים והשדרה בולט מעליהם], וצ"ע, (ומה שלא עשו כנגד אוזניים דתלוי בלב כמש"כ 'לב שומע' דע"י שימת הלב שומע).

תשובה - גם גבוה.

וְשֵׁם אִשָּׁה גְדוּלָּה - אֲגֵרֶת נַחֲמָה לְרִבְיָנוּ עַל פְּטִירַת אִ"ח הָרַבִּינִית בַּת שֶׁבַע אֶסְתֵּר ע"ה

מוציא שמחת תורה התשע"ב

להו"כ מרן פאר הדור עטרת תפארת ישראל שליט"א בעל"ל לרגל בחג נחמתי בקצרה, וכעת הגיגי לבבי ונחמתי בעוני.

בזמן שמחתינו, חג האסיף נעתקה ממנו שמחה, ולתחתונים אנו שוכני ארץ מטה יגון ואנחה, בכי ומספד, אך לעליונים ששון ושמחה בעת נשקו ב' עולמים, ונסתלקה לבית עולמה נשמת צדקת וגדולה בתורה וחסד ומעשי"ט, ושם אשה גדולה עטרת בעלה, ועטרת תפא"י, היתה לאם משענה לכל דך ונכלם, בדמות קונה, להחיות לב שפלים ונדכאים, ולשמח לחזק ולעודד הגדולים עם הקטנים, יראי ה' וחושבי שמו יחד עם איש שיבה זקן, עד נער טף ועולל כולם שבאו בצל הבית הגדול והקדוש, בית צדיקים יעמוד ממנו שאבו עידוד וחיוזוק ממעיני הישועה.

ואין זמן להספד כי ההלכה דהמועד דוחה, ואשרי למי שלא נספד כהלכה בגלל קיום ההלכה, שזה מראה כל דוגמאת חיה, בת פוסק הדור מרן הגריש"א שיבלחט"א (זצוק"ל), שאוהב ה' שערי ציון המצויינים וכו', ואין לקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד, וזה סימלה בחייה אף כי במותה, - וביום שב"ק לעת רעוא דרעואין, נתבקשה בסערה בחטף ובמיתת נשיקה בשב"ק דסוכות, שהוא בבחינת 'וימינו תחבקני' כידוע מהאר"י הקדו"ל, והיא שחיבקה לכל, ומסוככת בעד כל באי שעריה דהבית הגדול שהיא עיקרה של בית אמה של מלכות, ושמה קא גרים (ע"י יומא פ"ג ב') 'בת שבע' כדאיתא בזוה"ק (רעיא מהימנא פנחס רנ"ו) דז' ימי הסוכות מסטרא ד'בת שבע' [וגם שמה השני 'אסתר' כידוע מורה על מדת המלכות וכדא"י במגילה (ט"ו א') שלבשה מלכות רוח"ק, ואכמ"ל] דזה מורה על קידוש הטבע שנחלק עמודי' לשבעה, ויום השבת מאן דנולד בו קדוש כדאיתא בשבת [קנ"ו] (יש שפירשו שה' ממלא שנות צדיקים ביום לידתם פטירתם לא לידת הגוף אלא מיום עמידתם על דעתם, וכנראה שאצל הרבנית ע"ה ה' הכנתה ליום שב"ק כידוע שהיתה מופלגת בהכנסת אורחים בשב"ק).

ותמיד מדתה היתה של אשה כנשים הגדולות מרים ואסתר ודבורה שהנהיגו הכלל ישראל וימי שנותינו בהם שבעים שנה ב' מהר"ל דזה שלימות הטבעי, שהוא שבעי כיום השביעי, ושנה השביעית לארץ וכו', ואם היינו זוכים בעבור הכלל מוסיפים 'בגבורות שמונים' שמורה על מעל הטבע כיום השמיני עצרת וחנוכה ח' ימים שהוא רק לישראל הנימולים לשמונה, וזהו שהצדיק אבד אבד לדורו, דלעצמה השלימה ימי שנות ח', וכדא"י במגילה [שם] הצדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית, כל מקום שהיא מרגלית שמה, לא אבדה אלא לבעלה, וכ' המהרש"א שם לפרש זל"ק: 'כווננו בזה על השארת הנפש של הצדיק ואינו אבד במיתתו אלא לדורו שה' מגין עליהם בחייו, והמשיל למרגלית שלא נאבדה לעצמה דמרגלית שמה בכ"מ שהיא ולא אבדה לבעלה', רק נחמה פורתא אית לן גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, ולולי המתים שמתפללים בעדן ומי כמוה ידע כל תחלואי ומצוקות זה הדור האחרון, תעתיק קודם על אביה הגדול מרן שליט"א (זצוק"ל) ה' יחזקהו ויחדש כנשר נעוריו, ועל רבינו בעלה מו"ר פאה"ד שליט"א (זצוק"ל) ועל בניה החשובים ועל כל משפחתה וכל הכלל שהיו לה כבנים ובנות בקרוב נזכה לראותה בקץ התחייה ובגה"ש בב"א.

בני הקט מיד ששמע הבשורה המרה לעת צאת השבת אמר בני נ"י"ו שיחי' לאוי"ט דרמוז בשם הרבנית ע"ה זמן סילוקה 'בת שבע' - אותיות ב' סוכות (ב' דחיה"מ) תשע"ב, בו ה' מילא שנותיה שנות צדיקים שה' מחשב וממלא מיום ליום מה יותר מתאים מסוכות שמורה צא מדידת קבע שכאן רק פרודור, וג"כ רבינו החסיד הגר"א זיע"א נסתלק בחג זה.

ותשחק ליום אחרון כפי ששמענו שחיזקה ועודדה אחרי המנחה כדרכה עד הרגע האחרון לכל, ה' ישיבענו בו כרמו זו השנה, ונזכה בקרוב בגלוי חסדו המגולה בגה"ש, וקצרתי במקום שהייתי צריך להאריך בהספד של אשה גדולה הדור צדקנית וחכמנית צנועה וחסודה ממעמדי הדור כולו, וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה', מי יחזק ויעודד כאם המנחמת לבניה, [וכפי ששמענו בהלוי' הטררגית של הגה"צ ר' משה גפן זצ"ל שג"כ נסתלק באופן מחריד ונורא החזיקה הרבנית ע"ה כל הלוי' לאמו הצדקנית תליט"א בדברי חיזוק ומרגוע כדרכה], וכמו שהאירה פנים לכל מלמטה ודאי תעמוד להמליץ טוב מלמעלה ושם יגדל כוחה ובפרט ששמענו שביקשה מאביה הגדול חמדת כל ישראל רבינו הגדול פוסה"ד מרן הגריש"א בן חיה מושא ה' יחייהו יחזקהו וימימי יפרח צדיק, בבוא גוא"צ מורה לצדקה בקרוב ובב"א, במוציא חג דשנת דא דרך פלא שמזל' מרגיש שנזדרז הביקור עם מו"ר מרן שליט"א (זצוק"ל) קדם מו"ח מרן שליט"א (זצוק"ל) ושם ביקשה שהיות ובאים לעצתה וברכתה רבבות אלפי ישראל שיהי' קיום לברכות' כפי תיהי', ולכך נתברכה ועם זה הכח נסתלקה בהורמנא דמלכא מבי"ד של מטה וכעת מבי"ד של מעלה בכפל כפליים לתושי' תעמוד להמליץ טוב בעד שארית הפליטה שנזכה לישועה ולנחמה בגה"ש ובקץ התח' למחכי קץ ישועתו בקרוב.

וראיתי להוסיף צידוק הדין מש"כ בשם החפץ חיים "צדיק ה' בכל דרכיו" (תהילים קמ"ה ז') דגם זאת אשר כביכול סובל הקב"ה עלבון מה שיחזיקהו ח"ו ללא טוב וזהו מפני שהש"ת "חסיד בכל מעשיו" וכדאי הוא לו ית' כל הנהגתו ובלבד להיטיב מה שבאמת הטבה היא, וודאי כאן בשיקול תמים דעים, הצור תמים פעלו כאמרם (סנהדרין ל"ט א') מנהגו של עולם מלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה, אם אכזרי הוא, הורג את כולו, אם רחמן מלא רחמים הוא מייסר גדולים שבהם ביסורין וכו', כדי למרק עוונותיהם של ישראל, ויש בזה שפירשו "מלא גוויות בגויים" דאצל גויים כדי שישבו צריך להמית טובא, אך בעמ"י, "מחץ ראש על ארץ רבה" כי תשא ראש לוקח הראשיים והמובחרים בעד כללם.

והנני חותם דבריי, בכפילא, המקום ינחם לרבה"ג שליט"א (זצוק"ל) ולכל המשפ', ולכל בית ישראל האבלים בנחמת ציון וירושלים, בב"א.

לאחר זמן באנו קמיה רבינו ואמר יפה כתבת.

והבאנו למו"ר מסכתא קטנה 'שמחות' [העוסקת בדיני אבילות] עם ב' מו"ח הגרש"נ וסרשטיין שליט"א שזכה להסכמת רבינו.

בסוד שיה' - רשימות מאת שעליתי להקביל פני רבינו ברגל בחג הסוכות

בחוה"מ תשס"ד. הייתי קמיה בתחילה עליתי קודם שאכל והי' הרבה אנשי שם על הסוכה [שהי' מעוטרת בתמונות אביו מרן זצ"ל ומרן רה"י האבי עזרי' זצ"ל ושיבלחט"א מו"ח מרן הגריש"א (שליט"א), ובאתי עם ילדי ובירך ואח"כ אמרתי שאומרים הרופאים על לידה שהעובר קטן שבועיים מהזמן שע"פ חשבונם, אמר הם לא יודעים כלום מה שאומרים, ובירך בהצלחה.

ואח"כ חזרתי יותר מאוחר ואמרתי באתי לקיים מצוות עלי' לרגל וי"א דאם גדול הדור אי"ז משום כבודו דאי"צ שיבוא, המ"ב מהפמ"ג דמ"מ אולי ישמע ד"ת א"ל הי' כאן מקודם אולי אחיך אמרתי שהייתי עם הילדים ולא הארכת ובעת באתי לקיים הנ"ל ולהתייעץ ולהתברך מפיו, ושאלתי שוב על הנ"ל דאומרים הרופאים עוד חששות והשיב כיום יודעים הרופאים להפך, [כוונת רבינו שמפחידים במקום לרפאות] ואמרתי אבל יכרך מו"ר שלא נזדקק להם חיך והושיט את ידו הקדו' ואמר ה' יעזור. [וב"ה שנולד בריא ושלם והכל היה כשורה, וכן היה פעמים הרבה שא"ל אי"צ לחוש לשטויות שאומרים הם לא יודעים והביא המדרש עה"פ 'רוקמתי בסתר בתחתיות' כדי שלא יהיה נס מגולה הקב"ה הסתיר זאת מעיני אדם ואי"צ לחקור בנסתרות].

חוה"מ תשס"ה - יום ג' ה' דחוה"מ נסעתי להקביל פני רבינו עם בני היקר ואמר מה שלומך ואמרתי זה בני נתן לו יד ובירך שיהי' ת"ח וג"כ אתה תיהי' ת"ח וענינו אמן, ואמרתי שהי' סנדק לבני זה ואחז בידו בחביבות משך כמה דקות שתוך כדי שאלתי השאלות דלהלן.

האם בכולל שראה"כ מחייב ללמוד מס' מסוימת ויש אברך שרוצה ללמוד עוד מס' האם די בסד"א ללימוד מסכת הכולל, א"ל סדר א' מספיק לאותו מסכת ולא צריך כל היום, אמרתי מצד האם מותר שראש הכולל רוצה שילמדו בב' הסדרים ואמר ששאלה האם הוא כגזבר וקשה בידו להכריע. עוד שאלתי למשפ' מבוגרת שיוצאים חוץ לביתם לשבת או לחג ומבקשים מהם הבית האם צריכים ליתן מצד מדת החסד, וא"ל שאין חייבים, ושאלתי האם יכולים לבקש תשלום ע"ז והשיב כפי רצונם, ואינם צריכים ליתן כלל.

ראיתי בשם מרן מו"ח מרן הגריש"א שליט"א שעל אכילת מזונות קודם ליישב ולכא' מצד חשש הפסק בברכה והשיב שכן הוא המנהג לברך, ע"כ.

ודנו בעוד כמה דברים, וסיימנו בחביבות ובקשתי ברכה שיש לנו בת בן ובת, וא"ל יהי' לך הרבה ילדים ועניתי אמן.



ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

733

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • סוכות תשפ"ו

מצות שמחת יום טוב

לרגל הארצייט למרן הגאון רבי נסים קרליץ זללה"ה שיחול
במוצאי שמחת תורה, נביא כאן ממה שסיפר נכדו רבי משה
אוסטרן שיב"לחט"א, תלמיד רבינו:

הרבה פעמים אמרתי לסבא דברים בשם רבינו, או שאמרתי
לרבינו דברים בשם הסבא, ואיני זוכר אף פעם שהיו ויכוחים ביניהם.
בכל פעם שאמרתי לרבי גרשון דברים מרבי נסים, הוא קיבל את
דבריו לגמרי וביטל דעתו, וכן כשאמרתי לרבי נסים בשם רבי גרשון,
הוא תמיד קיבל את דבריו. גם כשאמרתי בדברים הנוגעים לשיבה,
רבי נסים מיד שאל אותי: מה רבי גרשון אומר על זה, וכשאמרתי לו
שרבי גרשון אמר לשאול, ענה על השאלה.

רק פעם אחת אני זוכר 'ויכוח', שרבי נסים דיבר בדרשת שבת
הגדול, והוכיח שיש בשמחת יום טוב שני חלקים, הא' הוא לעשות
פעולה שתביא לשמחה, באכילת בשר ויין, ובזה חייבים רק פעם
אחת ביום, והחלק הב' הוא, שצריך כל היום להיות שמח וטוב לב,
שלא יעבור אפילו רגע אחד בחג שאינו שמח וטוב לב.

ואמר רבי נסים שזה הביאור במה שידוע בשם הגאון, שהמצוה
של שמחת יום טוב היא מצוה שקשה לקיימה, ומדוע, וכי כל כך
קשה לשמוח? אלא הביאור הוא מפני שצריך שבע או שמונה ימים
להיות כל הזמן שמח וטוב לב ולא לכעוס, וזה באמת דבר קשה מאד
שיעברו כמה ימים שלמים בלי לכעוס כלל.

אחר כך בליל שבת חול המועד נכנסנו לרבי גרשון, והוא הסביר
שהמצוה של שמחת יום טוב היא לשמוח במצוות של היום טוב (ראה
מה שנתבאר בגיליון זה בסמוך), וביאר שזה מה שאומרים בשם הגאון
שמצות שמחת יום טוב היא מצוה שקשה לקיימה, כי סתם להיות
שמח זה לא קשה, אבל כיון שהמצוה היא להיות 'שמח במצוה', זה
באמת דבר קשה לשמוח במצוה כראוי.

ואמרתי לרבי גרשון שהסבא הסביר כי צריך שלא יהיה אפילו רגע
אחד שלא שמחים, ולהיות בלי כעס במשך שבע או שמונה ימים
שלמים זה דבר מאד קשה, והתפלל רבי גרשון ואמר: וכי זה כל כך
קשה שלא להתעצבן? אני מכיר אנשים שאף פעם לא מתעצבנים,
אמנם אני לא כך... אבל יש כאלה!

(מתוך דברים שנאמרו בקו במחיצתו 073-716-4430)

~ ~ ~

בהזדמנות אחרת האיר רבינו לברך ענין זה באופן אחר, בדרשה
שנשא באירוסין נכדו, חול המועד פסח תשע"ז:

ידוע בשם הגאון שאמר כי שמחת יום טוב היא מצוה שקשה לו
מאד לקיימה, ולכאורה הרי גם בכל השנה כתוב (תהלים ק, ב) עבדו
את השם בשמחה, וכן בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם,
שניים מתוכם הם: בשמחה והשמחה בחלקו, ומהו הקושי המיוחד בזה
ביום טוב יותר מכל השנה?

ויש לכאור משום שביום טוב צריכים להוסיף עוד שמחה, יותר מכל
השנה, והרי הגאון בודאי היה שמח כל השנה בשמחה של מצוה, כמו
שמוכר במשנה ברורה (סימן תרס"ט) שהאר"י הקדוש העיד על
עצמו שכל המדרגות העליונות שהשיג הם בזכות שהיה שמח בשמחה
של מצוה, ובודאי שגם הגאון היה כך, ולאחר המדרגות הגבוהות הללו
צריך ביום טוב להוסיף עוד שמחה, ולהוסיף על השמחה שכבר יש
תמיד – זו באמת עבודה קשה ומדרגה גדולה מאד.

דברים שאמר רבינו בשמחת בית השואבה לנציבי ישיבת פוניבז'.
בשילוב סיום מסכת שבת שנלמדה על ידי אברכי הכולל בשכונת גרין
פארק מודיעין עילית. סוכות תש"ע.

שמחת החג ושמחת התורה – שמחה אחת

אנו עומדים עכשיו בימי חג הסוכות, וגם עושים כאן סיום על מסכת
שבת, ולכאורה הרי אין מערבין שמחה בשמחה, וכיצד מערבים שמחת
הסיום עם שמחת החג.

ויש שאלה דומה על שמחת תורה, איך עושים שמחת תורה בשמיני
עצרת, הרי אין מערבין שמחה בשמחה, וכמו שאמרו (מו"ק ח, ב) שאין
נושאים נשים במועד, שלא לערב שמחת הנישואין בשמחת המועד,
וכיצד מערבים שמחת תורה עם שמחת יום טוב.

והתירוץ על זה, כי באמת שמחת תורה ושמחת יום טוב הם ענין אחד,
ששמחים במה שיש לנו תורה ומצוות, כמו שאמרו במדרש (שיר השירים
רבה א, לב) על הפסוק "זה היום עשה השם נגילה ונשמחה בך", איני
יודע במי לשמוח אם ביום אם בהקב"ה, בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה
בך – בהקב"ה, בתורתך, ביראתך, בישועתך, בכ"ב אותיות שכתבת לנו
בתורה (כ"ב בגימטריה בך), והיינו ששמחת יום טוב עניינה לשמוח
בהקב"ה, בתורתו ובמצוותיו, וזהו גם ענין שמחת תורה.

שמחת המצוה כל השנה וביום טוב

וכן מבואר מדברי רבינו יונה בשערי תשובה (ד, ט) שביאר טעם מצות
האכילה בערב יום כיפור, שהיא במקום הסעודה של יום טוב, וכתב שם
בתוך דבריו "כי בשאר ימים טובים אנחנו קובעים סעודה לשמחת
המצוה", ומבואר שיש שלושה חלקים: יש מצוה, ויש שמחת המצוה,
ויש סעודה לשמחת המצוה.

ובכל השנה יש מצוות, וצריכים לקיים אותם בשמחה, כמו שכתוב
(דברים כח, מז) תחת אשר לא עבדת את השם אלוהיך בשמחה ובטוב
לבב, דהיינו שהתוכחה באה על חוסר השמחה בעבודת השם, וזה דבר
חמור מאד שלא שמחים במצוות.

ומצד שני שכר השמחה במצוות גדול מאד, וכמו שכתב רבינו יונה
שם "כי יגדל וישגא מאד שכר השמחה על המצוות", ומשמע ששכר
השמחה גדול אף יותר משכר המצוה עצמה.

והיינו מפני ששמחת המצוה נובעת מתוך החשיבות הפנימית, שאדם
מחשיב את המצוה, ולכן הוא שמח בה. וזה גם הטעם שיש שכר מיוחד
על הידור מצוה (ענין ב"ק ט, ב, וברש"י ותוס' שם), כי זה מעלה פנימית
שאדם מחשיב את המצוה ולכן הוא מהדר בה.

וביום טוב יש הרבה מצוות, כגון מקרא קודש – להרגיש ולפרסם את
הקדושה, ומקיימים את זה בתפילה ובכסות נקייה, וכן יש מצוות
מיוחדות לכל חג, כגון סוכה ולולב בסוכות, ואכילת מצה בפסח,
וצריכים לשמוח במצוות האלו.

ואמנם גם בכל השנה צריכים לשמוח במצוות, אבל בכל השנה אין
השמחה מצוה בפני עצמה, אלא היא רק פרט של הידור במצוה, ואילו
ביום טוב יש מצוה בפני עצמה, מצות שמחת יום טוב, לשמוח במצוות
היום ולהרגיש את חשיבות המצוות עד כדי שמחה, ומי שלא שמח
במצוות ביום טוב, ביטל מצות עשה מתרי"ג מצוות.

סעודת יום טוב לשמחת המצוה

וכדי לקיים את מצות השמחה עושים סעודה, כי אדם שלא אוכל ולא
שותה הרי הוא טרוד ברעבונו ואינו יכול לשמוח כראוי, אבל עם
הסעודה לבו משוחרר ויכול יותר להרגיש את שמחת המצוה, ולכן
עושים את הסעודה, כדי לשמוח במצוות היום.

ומטעם זה כתב בעמק ברכה (ענין סעודת פורים) בשם מרן הגרי"ז
שיש הבדל בין שמחת יום טוב לשמחת פורים, שבפורים השתתה עצמה

היא המצוה, מפני שכתוב ימי משתה ושמחה, והמשתה עצמו הוא המצוה בלי שום תכלית אחרת, אבל ביום טוב השתייה אינה העיקר, והשתייה רק באה לעורר להביא לשמחה בהשם ובמצותיו, וכמו שאומרים בתפילה וישמחו 'בד' ישראל מקדשי שמך.

וכיון שכל ענין שמחת יום טוב הוא לשמוח בהקב"ה ובמצותיו, כבר אין זה סתירה עם שמחת תורה, כי גם שמחת תורה הוא אותו הענין, ששמחים בתורת השם. וגם מה שעושים כאן 'סיום' על מסכת שבת זה שמחת התורה, ואינו סתירה עם שמחת יום טוב, ולא שייך בזה הכלל שאין מערבים שמחה בשמחה, מפני שהכל שמחה אחת, שאנו שמחים בדבקות בהשם, ובתורה ובמצוות שיש לנו!

שמחה של מצוה בצרכי הגוף והמשפחה

ובאמת שמחה של מצוה היא לא רק ביום טוב, אלא גם בכל השנה, וצריכים כל השנה לשמוח בכל מה שאנו עושים, ואדם יכול להיות בשמחה כל היום כולו, כי כל היום הוא עוסק במצוה, וכיצד זה יכול להיות? – מפני שכתוב ברמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שמי שעושה כל מעשיו לשם שמים נמצאת שינה שלו עבודה למקום, כי הוא ישן מפני שמוכרח לישון, כי בלי זה יהיה עייף ולא יוכל ללמוד, וכיון שישן עם חשבון כזה הוא עוסק במצוה ועובד השם גם כשהוא ישן.

וזה נוגע גם לאברכים בעלי משפחה, שיש הרבה דברים שהמשפחה צריכה, וכל צרכי המשפחה הם חיוב, מפני שאין מי שיעשה אותם, וזו מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, שאין זה ביטול תורה, כי התורה מחייבת את זה, וכך הם הלכות תלמוד תורה, ומי שלא עושה את זה הוא 'לומד ואינו מקיים', מי שרוצה להשתחרר מעול המשפחה ובגלל זה מישוהו אחר יסבול – זה נגד דיני התורה.

וצריך לדעת כי אדרבה כל הטרחה בצרכי המשפחה זה מצוה, ונחשב כל הזמן עוסק במצוה, וצריך לשמוח בזה.

לחשוב מה אני חייב לעשות 'עכשיו'

ובכל רגע יש מה שהתורה מחייבת לעשות 'עכשיו', וכן שמעתי מאחד שהיה מקורב למרן המשגיח בעל אור יחזקאל זללה"ה, שהמשגיח תמיד חשב 'מה אני חייב עכשיו לעשות', דהיינו לא לחשוב רק על השאיפות שאני רוצה להיות תלמיד חכם גדול וצדיק גדול עם כל המדרגות של המסילות ישרים והחובות הלבבות, אלא לחשוב בעיקר מה אני חייב לעשות 'עכשיו', ואם אני עושה מה שאני חייב עכשיו – הריני מושלם, ואני עבד השם בשלמות, ולא חסר לי כלום.

וכך אדם יכול להיות חיים מאושרים כל היום, עם מחשבות כאלה שהוא יודע שהוא כל הזמן עוסק במצוה, וכל הצרכים הם מצוה, ואם לא צריך זה מיותר, והוא עושה את מה שצריך, מתוך הרגשה נעימה שהוא עוסק במצוה ומרוויח מזה.

האושר בעמל התורה מתוך הדחק

אבל לפעמים יש קשיים לאברכים, וידוע המצב כיום שעוסקים בתורה מתוך הדחק, וצריכים לדעת כי תורה מתוך הדחק זה דבר גדול וזכות גדולה מאד, כמו שאמרו בגמרא (סוטה מט, א) אמר רב יהודה בריה דרב חייה כל תלמיד חכם העוסק בתורה מתוך הדחק תפילתו נשמעת וכו' רבי אבהו אומר משביעין אותו מזיו שכינה וכו' רב אחא בר חנינא אמר אף אין הפרגוד ננעל בפניו, ע"כ. הרי שיכולים לזכות לדרגות גבוהות כאלו על ידי עסק התורה מתוך הדחק.

ומור"ר הגה"צ רא"א דסלר זללה"ה דיבר על זה פעם בשיחה, והביא מה שאמרו באבות (ו, ד) (כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, ופת במלח היינו שאוכל ושב, אבל זה רק פת במלח, ובשביל הבריאות זה מספיק, וכן מים במשורה, סוף סוף הוא שותה כדי צרכו ואינו צמא, וגם על הארץ תישן, סוף סוף הוא נח כדי צרכו ואינו עייף, וחיי צער תחיה, היינו עוד צער אחר חוץ מכל הקשיים הנזכרים.

וזה לכאורה כאלה חיים איומים, ומוסיף התנא ובתורה אתה עמל, דהיינו עוד עמל וקושי, והיה אפשר לחשוב כמה מסכן האדם הזה... אבל כתוב אשריך בעולם הזה, כי כך המציאות, אם בתורה אתה עמל אשריך! וכיצד אפשר לעמוד! כי כשלומדים נהנים מהלימוד, ודברי תורה מתוקים, וכשהו מתוק שוכחים מכל הקשיים, כשאדם מרגיש איזה מתיקות ונעימות יש בלימוד – הוא שוכח מכל הקשיים!

וידוע מגדולי תורה שעברו ניתוחים וביקשו שלא ירדימו אותם, ועשו את הניתוח ממש בלי הרדמה, ואף על פי שזה כואב, הם ידעו שלא יכאב

להם, כי הם יחשבו בדברי תורה, ויתעמקו לחשוב בענין שמאד מרתק אותם, ועל ידי זה לא ירגישו שום כאבים, וכך היה.

והכרתי אחד שפעם היו לו כאבים איומים, ובאותו הזמן הוא תירץ קושיא מפורסמת, מתוך הכאבים תירץ את הקושיא, כי דברי תורה משמחי לב ומתוקים מדבש, ושמחת התורה משכיחה את הכל, כי זה תענוג נפשי שאין כדוגמתו בעולם הזה, ובכל הנאות הגוף אין דבר כזה. ומגודל התענוג של עמל התורה, אם עמלים בצורה כזו שהתורה מעניינת ומושכת כל כך, לא מרגישים שום כאבים ושום צער, ורק אשריך בעולם הזה, הוא הכי מאושר בעולם הזה.

עמל – בצורה המתאימה לפי טבעו

ובאמת זה תלוי גם בצורת הלימוד, איך לומדים, וסיפר לי היום אחד שהתחיל ללמוד בצורה שהוא אמנם מאד נהנה מהלימוד, אבל אחרי הלימוד הוא נעשה מאד מתוח ומתעייף כל כך, ועד עכשיו הוא היה רגיל ללמוד בצורה פשוטה גמרא עם רש"י ותוספות עם חזרות בצורה קלה ונהנה והיה רגוע מאד, אבל באלול החליט לנסות ללמוד בצורה יותר מעניינת עם יותר הבנה, ונכנס מזה למתח, למרות שהוא נהנה וזה מושך אותו, אבל זה מזיק לו לבריאות.

וכשעמלים בתורה באופן כזה חסר האשריך בעולם הזה, כי כל אחד יש לו דרך הטבע שלו איך שהוא צריך ללמוד, בצורה המתאימה לפי טבעו, ואז זה גם כן מושך מאד אבל לא מזיק לו לבריאות, ובאופן כזה של 'בתורה אתה עמל' – 'אשריך בעולם הזה'.

ובזמנינו ידוע, שאנו נמצאים בדור כזה שהתורה מושכת את כולם, ואפילו יהודים רחוקים מאידישקייט רוצים ללמוד, ויש כל מיני ארגונים שעוסקים בקירוב, ומה מושך אותם? הלימוד! כי התורה מעניינת, והלימוד מעניין ומושך מאד, וזה מקדש, עם קדושת התורה, ולכן אין זה פלא שנמשכים לזה.

ברוך השם שזכינו לזה, ואנו עוסקים בשמחת התורה עם שמחת יום טוב, השם יעזור שימשיכו הלאה לעסוק בתורה, לא מתוך הדחק, אלא מתוך פירותיהן בעולם הזה, עם הצלחה ושמחה, עם שמחת יום טוב ושמחת התורה, ויהיה ברכה והצלחה לכולם.

תורה שלמדתי באף עמדה לי

דברים שנאמרו בעת גזירות על לומדי התורה, חורף תשפ"ב

כידוע, הממשלה עושה גזירות כלכליות לגרום קשיים לציבור החרדי, וכבר הוציאו לפועל אחת מן הגזירות.

אכן החזון איש אמר לי פעם, שתורה מתוך הדחק זה לכתחילה, והתבטא ואמר בזו הלשון (באידיש) "דער אויבערשטער האט דאס ליב", כלומר שהקב"ה אוהב את מה שלומדים מתוך הדחק, ומי שעוסק בתורה מתוך הדחק הוא אוהב להקב"ה.

וחז"ל הפליגו בכמה גמרות במעלת התורה מתוך הדחק, ואמרו (סנהדרין כ, א) על הפסוק שקר החן והבל היופי וגו' שסיום הפסוק "אשה יראת השם היא תתהלל" נאמר על דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי, שהיו ששה תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה, והיינו שהייתה אז עניות גדולה ואיומה מאד, ומתוך העניות והדחק עסקו בתורה, ועליהם נאמר יראת השם היא תתהלל, שזוהי המדרגה והזכות הגדולה ביותר.

ומצינו עוד בחז"ל (קהלת רבה ב, ט) על הפסוק "אף חכמתי עמדה לי" תורה שלמדתי באף עמדה לי, והיינו שתורה הנלמדת 'באף', מתוך דחק וקשיים, היא הזכות הגדולה ביותר.

ונמצא לפי זה, שהאברכים, שעוסקים בתורה מתוך הדחק, זוהי זכות עצומה מאד! וכשעוסקים בתורה מתוך הדחק זוכים להיות אוהבים להקב"ה! אברכים שלומדים ועוסקים בתורה כל היום, בבוקר ובצהריים ובערב, עוסקים בתורה ומסתפקים במועט, הם אוהבים למקום, וזה הזכויות של כלל ישראל, אלו שעוסקים בתורה מזכים את הציבור ומגנים על כלל ישראל, ומשפיעים גם על מי שלא עוסק בתורה.

והרי כידוע, הכל בידי שמים, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, ואם כן כל הגזירות והקשיים שעושים לבני תורה, הרי זה מן השמים, והקשיים באים מן השמים לטובה, לטובת עוסקי התורה, והטובה היא שזוכים בזה לזכויות יותר גדולות, ללמוד תורה מתוך הדחק! שנעשים בזה אוהבים להקב"ה, וזהו ה'לטב עביד'.

תורה מתוך הדחק – צא מדירת קבע

ובחדרי הפנימייה לא היה מקרר ולא ברז למים, ואפילו שולחן לא היה בחדר, וכשהיו צריכים לכתוב החזיקו את הדף על הברכיים וכתבו, בלי שולחן, וכך למדו, והיו שמחים בחלקם ומאושרים, לא פחות מהאושר שיש כיום, אושר עם הרגשה נעימה בחיים, ולומדים! עם פת במלח ומים במשורה, אבל לא רעבים ולא צמאים, וגם כשהיו ישנים, לא היו מיטות נוחות כמו היום, והיו מזרנים דקים עם שמיכות שהרגישו את הברזלים, ועם כל זה למדו והיו מאושרים!

(סיון תשע"א)

פרסום ראשון. מכתב נדיר מכת"י רבינו ואחיו מרן רבי יעקב זללה"ה מימי בחורותם בישיבת לומז'ה.

בראש המכתב שנשלח לאביהם ברמת השרון, מתאר רבי יעקב את התנאים שהיו בישיבה באותם ימים, וכפי שהזכיר רבינו בשיחתו המובאת כאן בסמוך "לא היה אפילו שולחן לכתוב עליו... היו צריכים להחזיק את הדף על הברכיים ולכתוב".

מעניין לראות גם את הספקי הלימוד במסכת סוכה בתוך שבועיים בלבד מיום בואם לישיבה. אלול תש"ב.



ב"ה יום ו' עש"ק תבא, פ"ת, שוכט"ס,

אני יושב עכשיו על המטה בחדר שבו ישנים נח וארי' שלוסברג ואני, ומפני מה אני יושב על מטה? מפני שאין בחדר כסא וספסל לישב עליהם, ועל מה אני שם את הניר שאני כותב עליו? על קופסת פח שאני מחזיק על ברכי, כי אין שלחן או ארגז בחדר הזה, וכמובן שאין זה נוח לכתוב במצב כזה, ומפני זה אקצר בכתובתי. אני כבר גמרתי פ"א עם רש"י פרק ראשון מס' סוכה, ופעם שני' עם תוס' למדתי עד דף ט"ז בערך כי אינני זוכר בדיוק, ויחד עם גרשון נ"י למדתי עד דף י"ב בערך ואת הרי"ף והרא"ש למדנו ביחד עד דף ט', ומפני שקשה לכתוב במצב כזה אקצר ואחתום בברכת לשנה טובה תכתבו ותחתמו, יעקב אדלשטיין

עוד מעט ילך גרשון נ"י אל חנות אחת לקנות בול ושם יתנו לו כסא ושולחן ודיו ויוכל לכתוב כאות נפשו, הנ"ל

הנני יושב וכותב בחנות שקניתי בה את הבול הדבוק על מכתבי וכמוש"כ לעיל יעקב אחי נ"י, והנה הוא כבר כתב לכם היכן אנו עומדים בלמודנו במס' סוכה, אך אני אכתב מה שהעירונו בלמודנו. וראשונה אציע במה שדברנו עם אאמ"ר שליט"א בבקרו אותנו אהא דאמר' היתה פחותה מ' וחקק בה כדי להשלימה לי'...

(המשך המכתב בעניין מסכת סוכה נדפס בספר 'אסיפת שמועות' על תשרי)

בהמשך למובא לעיל בענין 'תורה מתוך הדחק', נביא כאן עוד מדברי רבינו על הדחקות שהייתה בישיבות בעבר:

אני זוכר זמנים קשים שעסקו בתורה מתוך הדחק, כשלמדתי בלומז'ה בתקופת מלחמת העולם, כמעט שלא היה מה לאכול בישיבה, והיו מסתדרים עם מה שהיה ולא באו בטענות, למדו בהתמדה מתוך שמחה, והיו מתמידים גדולים שלא ישנו בצהריים, ולמדו כל היום ברציפות מהבוקר עד הערב, ויצאו גדולי תורה מפורסמים.

בדורות הקודמים לומדי התורה סבלו מעניות גדולה מאד, ורבים לא היה להם כסף לקנות בגדים, היו הרבה שלבשו חולצות כהות, מפני שלא היה כסף לקנות חולצות לבנות, והיו כאלה שהניחו מגבת על הכיסא כדי שהבגדים לא יתבלו, מפני שזהו הבגד היחיד וצריכים לשמור עליו, וכשהיו הנעליים נקרעות, למי היה אפשרות לקנות חדשות? רק תיקנו טלאי ועוד טלאי ועוד טלאי, והיו מליצות ידועות על נעליים עם חורים...

גם האוכל וחדרי הפנימייה לא היו בתנאים נוחים, לא היו מים חמים לרחיצה במקלחות, ובחדר לא היה אפילו שולחן לכתוב עליו, וכשהייתי צריך לשלוח מכתב הביתה, היו צריכים להחזיק את הדף על הברכיים ולכתוב, או ללכת לדואר המקומי ששם היה מקום מיוחד לכתוב בעמידה.

אבל היו מאושרים ושמחים בחלקם, וכך למדו! עם פת במלח ומים במשורה, ואשריך בעולם הזה. ואילו כיום כבר יותר מפונקים, אבל צריכים לדעת שכל קשיים בגשמיות הם זכות גדולה מאד, ועל ידי הקשיים והייסורים זוכים להצלחה בתורה.

(כסלו תשע"ב)

הגמרא אומרת (פסחים ח, ב) מדוע רק בטבריה יש פירות גינוסר וחמי טבריה, ומדוע אין דברים כאלה גם בירושלים? כדי שלא יאמרו עולי רגלים, אלמלא לא עלינו אלא בשביל תענוגים אלו דיינו, ונמצאת עלייתם שלא לשמה. אם כשעולים לרגל מרגישים כל כך הנאת הגוף של אכילה וחמי טבריה, זה מקלקל את ה'לשמה' של העלייה לרגל, מפני שזה מונח בראש ונהנים מזה יותר מהעלייה לרגל, כי כך הטבע שיש גוף, והגוף נהנה, ואם יש הנאות הגוף גדולות בשעת קיום המצוה, זה גורם שיחשבו על ההנאה ולא על המצוה, ונמצאת העלייה לרגל שלא לשמה.

והנה מלפנים בישיבות למדו מתוך הדחק, והיו זמנים בישיבה שאפילו הלחם היה במידה במשקל ובמשורה, בתקופת הצנע שאחרי מלחמת העולם השנייה, ועל כל פנים חוץ מהלחם בודאי לא היה הרבה, ורק לקחו חבילת מרגרינה וחילקו לשמונה חלקים, וכל אחד קיבל חלק, וזו הייתה המנה בארוחת בוקר וארוחת ערב, שמינית חבילת מרגרינה עם הלחם, והיו מוסיפים קצת ריבה, ולא יכלו לקחת כמה שרצו אלא כל אחד קיבל מעט בצלחתו, והיה תה עם קצת סוכר, ובארוחת צהריים הביאו מרק כדי שיהיה מה לאכול עם הלחם, ולא אכלו ארוחת צהריים בלי לחם כי לא היה שייך לשבוע מזה, וכך למדו, ולא הרגישו שזה 'דחק', כי היו שבעים, ולא היו רעבים, ומי שעדיין היה רעב עוד פרוסת לחם.

אמנם כיום המצב הוא שיש ברוך השם 'פירות גינוסר וחמי טבריה', ואפשר לאכול ארוחת צהריים גם בלי לחם ולשבוע מזה, וגם ארוחת הערב היא לא רק שמינית חבילת מרגרינה, ויש גם מיוזג נעים בהיכל הישיבה ובחדרי השיעורים, ואם כן זה כבר בגדר של פירות גינוסר וחמי טבריה, ויש בזה חשש שצריכים מאד להזהר 'שלא תהיה עלייה שלא לשמה'.

ואמנם ברוך השם ישנם רבים שלומדים לשמה. אבל אלו שמדקדקים יותר מדי ב'פירות גינוסר' ו'חמי טבריה' בישיבה, עליהם לחוש שלא תהיה עלייתם שלא לשמה.

(סיון תשס"ג)

ניתן לראות כיום מי הם המאושרים בעולם הזה, מי חי חיים מאושרים? האם העשירים, הפרופסורים, או בני התורה? מי רגוע ומי שמח? המתמידים הם אלו שתמיד שמחים, ולעולם אינם עצובים, לא נזכיר שמות, אבל אתם מכירים את המתמידים, והם מגיל קטן תמיד היו שמחים, והיו מסודרים, עם חיים מסודרים, ולא סבלו משום קשיים, למרות שהיו להם קשיים, אבל לא לקחו ללב.

ונספר, בישיבות בעבר לא היה שפע של אוכל (לוקסוס) כמו שיש כיום, ורק היו מחלקים קצת מרגרינה עם ריבה למרוח על הלחם, לא היו ירקות ולא היה גבינה, ומי שהיה לו כסף היה קונה חמישים או מאה גרם גבינה, אבל לא היה כסף... ובארוחת הצהריים אכלו קצת מרק עם לחם, ועיקר הארוחה היה הלחם, כי בלי לחם היו נשארם רעבים, ורק בשביל פרפרת הפת היה מרק... וכך למדו!



שמחת תורה – נגילה ונשמחה בך



על אוירת שמחת תורה בישיבות הקדושות / מתוך הקונטרס החדש 'פניני חיוזק'
ובו דברים רבים המתפרסמים לראשונה על סוכות ושמחת תורה

תורה דברים עמ' ריג ובספר מאמרי המשגיח) וכדאי לפרסם את זה, איך הייתה שמחת תורה במיר, מה זה שמחת תורה. וכך ראוי, שיהיה שמחת תורה עם הרגשה של קדושה!

(אדר תשס"ט)

~ ~ ~

אאמ"ר זללה"ה למד תקופה קצרה בוואלוז'ין, וסיפר כי הוא זוכר שבשמחת תורה היה אחד מבני הישיבה שרקד בשמחה גדולה "איך האב גיענדיגט גאנצ נדרים" – זכיתי לסיים כל מסכת נדרים, כזו שמחת תורה היה!

(כסלו תשנ"ז)

~ ~ ~

הרב מפוניבז' היה רוקד בשמחת תורה ושר בניגון מיוחד "לערנען, לערנען" (ללמוד, ללמוד!) וניגש לבחורים תוך כדי ריקוד ואמר להם "קלאר ווערן ש"ס" – קבלו עליכם ללמוד בהתמדה עד שתדעו ברור את כל הש"ס!

(חשון תשס"ח)

התורה משמחת יותר מכל המצוות

שמחת תורה הוא רק פעם בשנה, אבל גם במשך השנה יש שמחות של מצוה, כגון חתונות, שזו גם כן מצוה, לשמח חתן וכלה, ויש עוד הרבה שמחות של מצוה.

ונראה שהשמחה בשמחת תורה היא יותר גדולה, כך ראינו ושמתי לב בישיבה, בשמחת תורה בהקפות, שהשירה היא אחרת, עם יותר רגש, מרגישים יותר את מה ששרים, והריקודים יותר רציניים, יותר תורה'דיק.

וכנראה הסיבה לזה מפני שזו שמחה של תורה, ששמחים בתורה, וכמו שבעסק התורה קדושת התורה משפיעה יותר מכל המצוות, וכשעוסקים בתורה זה משפיע על מי שעוסק שיהיה תורה'דיק, כמו שהתורה מחייבת, עם כל המעלות שהתורה נותנת, וקדושת התורה משפיעה על כל הצורה.

כך גם שמחת התורה, משפיעה ונותנת שמחה יותר מכל השמחות של מצוה, ובכל השנה ששמחים ומשמחים את החתן זה אמנם שמחת מצוה, אבל זה לא תורה, ושמחת תורה משמחת יותר! שהתורה משמחת, ושמחים עם התורה, וספרי התורה נמצאים במרכז, ועומדים או רוקדים איתם, וזה משפיע ונותן שמחה אחרת.

(תשרי תשע"ג)

מעלה ששמחים בשמחת תורה ומעלתם ניכרת עליהם, זה מושך גם כן להיות כמותם.

אם כן יש ענין להיות בישיבה בשמחת תורה, כי בתוך ציבור גדול בודאי יש כאלה עם יותר שלמות, שאפשר להכיר את זה עליהם, וכשרואים אותם זה משפיע, ומושך להתעלות ולהתקרב עוד יותר לשלמות.

ולכן בשמחת בית השואבה היו רוקדים דווקא חסידים ואנשי מעשה. ואמנם גם כל העם שרוקדים זה מעלה, אבל זה לא כל כך כמו חסידים ואנשי מעשה, כי למדן שרוקד, וכל מי שיותר קרוב להקב"ה, רואים עליו יותר מעלות! וכל העם באים לראות כדי שגם הם – שאמנם יש להם מעלות אבל לא כל כך בשלמות – יתעלו מזה עוד יותר.

(שמחת תורה תשנ"ה)

להכניס בלב הרגשים של שמחת תורה

מ"ר הגה"צ רא"א דסלר זללה"ה דיבר פעם בישיבה למחרת יום כיפור, ואמר כי הנה עכשיו נוסעים הביתה, וחוזרים לישיבה לשמחת תורה, וצריכים לדעת כי מטרת הריקודים בשמחת תורה היא "אריין טאנצן אין זיך די שמחת תורה" – להרקיד בתוך עצמו את השמחת תורה! שלא יהיה רק ריקוד ברגליים, בחיצוניות, אלא שמחה פנימית, שמחה עם התורה, על ידי ההכרה בחשיבות התורה. והיינו שעל ידי הריקודים שהם מעשים של שמחה, מכניסים יותר את ההרגשים של שמחת תורה בלב.

(תשרי תשס"ג)

~ ~ ~

יש עבודת השם של ריקדה, עבודה מתוך ריקוד של שמחת התורה והמצוות, וכתוב (עיין משנה ברורה סימן תרס"ט) שעם ריקוד מתוך שמחה של מצוה אפשר לקבל הרבה דרגות, באהבת תורה ובאהבת הבריות, ובכל ענייני עבודת השם בשמחה.

(תשרי תשס"ט)

שמחת תורה בהיכלי הישיבות

מסופר על הגה"צ רבי ירוחם ממיר זללה"ה שבהקפות בשמחת תורה בין כל הקפה להקפה היה אומר דברי התעוררות של שמחת תורה, להרגיש את שמחת התורה, שהשמחה היא בתורה, ואינני יודע אם עשה כן בכל שנה, אבל כתבו והדפיסו את מה שהוא דיבר (עיין דעת

שמחה אמיתית של מי שקרוב להקב"ה

המשנה אומרת במסכת סוכה (נא, א) "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", ומה היה בשמחת בית השואבה, מובא בגמרא (שם נג, א) שהיו לוקחים שמונה אבוקות וזורקים למעלה.

וצריך ביאור וכי אי אפשר לראות את זה בשום מקום, והאם אצל הגויים אין דברים כאלה? ומה המיוחד כאן שאמרו שמי שלא ראה שמחה כזו לא ראה שמחה מימיו?

אבל הענין הוא כמו שאמרו במשנה שם, שבשמחת בית השואבה היו רוקדים חסידים ואנשי מעשה, הסנהדרין וגדולי התורה, הם אלו שרקדו בשמחת בית השואבה, וכל העם באו לראותם, ומדוע? כי כל מי שיותר קרוב להקב"ה השמחה שלו היא יותר אמיתית.

ואילו אצל הגויים רואים שהם משתכרים בימי אידם וכל הצרות באות בימי אידם, שאז הם מתפרעים, ועושים נזקים משמחתם שהיא בלי גבול, אבל אצלנו זה לא כך.

וזכרנוי שפעם למד בישיבה נכד של היהודי הקדוש מפשיסחא, ובאחת השנים הוא השתכר בשמחת תורה, וישב וגופו מתנודד, ופתאום הרים את ראשו ואמר בקול רם "דער ייד הקדוש האט גיזאגט אז א מצוה דארף מען טאהן בשלמות" – היהודי הקדוש אמר שמצוה צריכים לקיים בשלמות. ושוב נפל, ושוב הרים את ראשו, וחזר על מילים אלו "דער ייד הקדוש האט גיזאגט אז א מצוה דארף מען טאהן בשלמות". כך זה שמחה של יהודי.

שמחת תורה השפיע לחזור בתשובה

ופעם הגיע לישיבה בשמחת תורה יהודי מחוץ לארץ, ועמד ליד מרן ראש הישיבה רבי דוד פוברסקי, ואחר כך אמר, הייתי בשמחת תורה בהרבה מקומות בחוץ לארץ, אבל כאן זה שמחת תורה אחר!

ידוע שיש גרים ובעלי-תשובה שחזרו על ידי שמחת תורה, ומעשה שהיה באחד שהיה רחוק מיהדות, ושמע בשמחת תורה יהודים שרים, ונכנס לראות מה זה, וראה יהודים רוקדים ושמחים עם ספרי תורה, וזה השפיע עליו כל כך עד שחזר בתשובה.

בזמן שמחה ניכרות המעלות

והענין בזה, כי בזמני שמחה הפנימיות יותר ניכרת כלפי חוץ, וכשרואים יהודים בעלי

לעילוי נשמת

מרת **ליבא** בת ר' **משה ראובן** ע"ה
נלב"ע כ"ב תשרי תשע"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת

שרה **נוסרת** בת **צפורה יוסף** ע"ה
נלב"ע י"ט א' דסוכות - תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **מרדכי** ב"ר **יעקב** ז"ל
נלב"ע י"ח תשרי - תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרב **יעקב** ב"ר **גרשון** זצ"ל
נלב"ע כ' תשרי - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת **העניא רחל אדלשטיין** ע"ה
אשת רבינו זללה"ה, בת הגאון רבי **יהושע זליג דיסקין** זללה"ה
נלב"ע ערב חג הסוכות י"ד תשרי תשס"ב, תנצב"ה

לעילוי נשמת בן רבינו, ראש ישיבת אהבת אהרן
הגאון רבי **בצלאל** ב"ר **ירחמיאל גרשון אדלשטיין** זללה"ה
נלב"ע ליל א' דחול"מ סוכות ט"ז תשרי תשפ"ד, תנצב"ה

אוצר דבר

מתורת רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א בעניני החג – גיליון מס' 15 נידונים ומו"מ עם רבינו שליט"א – עניני יו"ט וחג הסוכות תשפ"ו

סוכה

סדר התורה והמשנה במצות סוכה ולולב

שאלו את רבינו שליט"א על קדימת סוכה ולולב, שבתורה נכתב קודם לולב ואח"כ סוכה, ובמשנה הסדר הפוך קודם נכתבו דיני סוכה ואח"כ דיני לולב, ובפשוטו הסדר של המשנה יותר מובן שהרי בסוכה יש חיוב כבר בלילה, ובד' מינים החיוב רק ביום, וצריך ביאור למה בתורה אין הסדר כך.

ואמר רבינו שליט"א שיתכן מאד שבמדבר לא עשו סוכה כיון שהיו תחת ענני הכבוד (א"ה עי' בית אלוקים למבי"ט שער היסודות פל"ז). וא"כ במדבר היו ד' מינים ולא היה סוכה, ולכן התורה הקדימה את מצות ד' מינים למצות סוכה. ואח"כ דנו עוד, שאין ענין [ולא שייך] לעשות זכר לדבר בשעה שהדבר בעצמו קיים, וכשישבו תחת ענני הכבוד, לא שייך לשבת בסוכות זכר לענני הכבוד. והיה נראה שהוטבו הדברים.

ואמר רבינו שליט"א שיתכן לבאר מה שהתורה הקדימה לולב לסוכה, כי מצות לולב חשובה יותר, וכמו שנתבאר במקום אחר שהיא קודמת למצות סוכה. אבל המשנה כותבת את ההוראה למעשה, ובזה מעשה הסוכה קודם ללולב. כי סוכה כל אדם בונה לפני סוכות.

והזכיר עוד שיש לדון בקדימה בסדר אם יש בזה הכרעה להלכה לנידון הידוע בקדימת לולב וסוכה (א"ה יעוי' מש"כ בזה רבינו בספר ברכות מועד סוכה סי' י"ג).

בדברי הר"ן שלהי סוכה שיש קיום בעצם זה שיש סוכה

אמר שיש ר"ן בסוף סוכה שלא ברור איך לא מדברים עליו הרבה והוא ר"ן יסודי מאד, שכתב הר"ן (ד"ה מתני' ההלל וכו') נ"ל דהיינו טעמא כיון דאמר רחמנא בסוכות תשבו שבעת ימים צריך שתהא לו סוכה כל שבעה, והיינו דקתני סיפא אבל מוריד הוא הכלים מן המנחה ולמעלה מפני כבוד יו"ט האחרון של חג, כלומר שאע"פ שצריך כל שבעה לעשות סוכתו קבע היו לו כלים נאים ומצעות נאות ראוי שיהא בסוכה כל שבעה אפ"ה מפני כבוד יו"ט האחרון של חג רשאי להורידן.

ומבואר בר"ן שיש קיום מצות סוכה בעצם זה שיש סוכה, וא"כ לכאורה לפי הר"ן הסוכה צריכה להאסר מייד שהרי יש בזה קיום מצוה של ישיבת הסוכה ולא רק מתי שיושב שם דלא כמש"כ הרמ"א (תרל"ח א'), וביאר את דבריו שהרי לא יתכן שיש ב' מצות, וא"כ ע"כ שמה שהר"ן כותב שיש בזה מצוה היינו המצוה של ישיבת הסוכה, וא"כ לכאורה הסוכה

אמורה להאסר אף כשלא יושבים שם, ותמוה שבפשוט נראה שאין איסור אלא כשיושב שם.

ושאלו האם לפי"ז לאחר שכיסו את הסוכה בשעה שירדו גשמים צריך למהר ולהוריד את הכיסוי מיד כשמפסיק הגשם כדי שתהיה לו סוכה, ואמר שלא כיון שעכשו הסוכה מבוטלת, וכל הנידון הוא לא לבטל את הסוכה כשיש סוכה אבל לא לעשות סוכה (א"ה והתבאר מדבריו שאף לפי הר"ן לא נא' דין שכל אחד חייב לדאוג שיהיה לו סוכה כל הז' ימים, אלא שמי שיש לו סוכה אסור לו לעשות מעשה ביטול ולבטל את הסוכה).

ואמר שראוי לחבר חיבור שלם על הר"ן הזה. ואח"כ שאלו אותו האם לפי"ז צריך להזהר שלא לכסות את הסוכה רק ממש כשמתחיל הגשם ולא קודם לכן, ואמר שאה"נ וכך יוצא לפי הר"ן כיון שיש בזה ביטול לסוכה אם מכסה קודם שהתחיל הגשם.

עוד שאלו אותו האם לפי הר"ן אדם שבונה ב' סוכות עובר על בל תוסיף שהרי יש כאן ב' מצות (א"ה והמכוון היה לדון האם הקיום מתייחס לשניהם או לאחת מהם, ויתכן שהנידון היה האם שניהם יאסרו בהנאה מיד אף שלא ברור באיזו מהם תתקיים המצוה), ואמר שזו שאלה שכבר שייכת ל'ספר' הנ"ל, והתחיל להאריך בנושא שיש ב' דברים שאחד מהם עומד לקיום המצוה, וכלשונו מקדש אחת משתי אחיות במצות, כמו מקדש אחת מב' אחיות ומכוין לאחת משניהם גם כאן עושה מצוה באחד משניהם, ואמר שיש לדון בזה מדברי רש"י עירובין צ"ה ב' ד"ה ורבן גמליאל שכתב רש"י נהי דב"ת ליכא איסור שבת מיהא לא פקע, חזינן מדבריו לענין קיום מצות באחד מהם, שא"א לומר שכיון שמקיים מצוה באחד מהם אין ב"ת, ואמר ששוב מצא שעומד בזה הגראמ"ה שם, ואמר עוד שהוא שייך לסוגיא בזבחים פ' ב' (א"ה ויעוי' עוד מש"כ בזה בגליונות מס' עירובין).

ואמר שיש עוד נידון דומה מה הדין כל שאינו בזאח"ז אפי' בב"א אינו במצות.

בגדר המצוה של שינה בסוכה

שאלו איך מגדיר את המצוה של ישיבה בסוכה האם ללכת לישון או השינה עצמה, ואמר רבינו שליט"א שודאי שהמחייב הוא ללכת לישון בסוכה, והזכיר את מה שדן בספרו בענין ללכת לישון בהוש"ר שירדם בשמ"ע, וכן ללכת לישון בערב סוכות שיודע שירדם בסוכות.

אמנם אמר שפשיטא שגם אם המצוה היא ללכת לישון סו"ס יש קיום (אולי אמר חיוב) של המצוה גם בשינה בעצמה, וראיה לזה ממה שהגמ' בסוכה כ"ט א' דנה באדם שירדו

שאמצעה זע"ז כשרים, הפסול מרובה על הכשר והסוכה פסולה, כיון שהסוכה כולה היא צ"ט טפחים, הכשר הוא מ"ט טפחים והפסול נ'.

ואמנם כשהדפנות מגיעות לתקרה [ויש בסך הכשר שיעור ז' על ז' הראוי לסוכה] תהא הסוכה כשרה משום דופן עקומה, יחשב הפסול כדופן. ולא יתחשב עם הסכך.

ואף שלא מצאנו מפורש שהסוכה פסולה בכה"ג, מצינו דין דומה לזה באויר כמ"כ רש"י ריש סוכה שהטעם שסוכה שחמתה מרובה מצילתה פסולה משום שהמועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו וכו', וא"כ ה"ה בסכך פסול, שמועט הסכך הכשר בטל ברוב הסכך הפסול. אמנם באו"ש [פ"ה הי"ד מהלכות סוכה] נראה שנקט לא כן.

ד' מינים

מטבע ברכות לולב

א. ברכת וציונו על נטילת לולב שבעה

שאלו שמבואר בגמ' שמברכים וציונו על מצוה דרבנן משום לא תסור, ושאלו האם החכם עצמו כר"י בן זכאי שתיקן ליטול לולב שבעה גם בירך וציונו, וכי מי ציוה אותו הרי זו הוראה שלו.

ואמר רבינו שליט"א שר"י בן זכאי ובית דינו תקנו וכל אחד מהבי"ד חייב לשמוע לתקנת הבי"ד, וממילא שייך שפיר גם אצל החכם עצמו לברך וציונו.

ב. ברכת על ענף עץ עבות

הביאו דברי הפוסקים בברכת מין יחידי (יעוי' משנ"ב תרנ"א סקנ"ו) שמברך על הדס על ענף עץ עבות ועל ערבה על נטילת ערבה וכן על אתרוג.

וצריך ביאור למה בהדס נקט לשון הכתוב ובשאר מינים תפס לשון בני אדם ולא אמר כפות תמרים או ערבי נחל. והביאו ישוב בזה שמבואר בגמ' בסוכה י"ב א' על הכתוב צאו והביאו על הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות, ומקשו היינו הדס היינו עץ עבות, ומשני הדס שוטה לסוכה ועץ עבות ללולב. הרי שלשון המקרא הדס הוא השוטה לפיכך קבעו מטבע ברכתו עץ עבות. ואמר רבינו שליט"א שהוא ישוב נכון, והוסיף לבאר שודאי שם הדס אינו לשוטה לבד, אלא שהוא שם הכללי למין והוא כולל בין השוטה בין העבות, ומ"מ כיון שנמצא שימוש בלשון המקרא בהדס לשוטה לא רצו לקבוע כן ברכתו.

ג. ברכת לולב בלע"ז

אמר רבינו שליט"א דיש לדון מה הדין באדם שאינו יכול לברך על נטילת לולב משום שאינו יודע אלא שפה אחרת, ואף שאפשר לברך בכל לשון, בשפה אחרת אין תרגום ללולב שהתורה דברה עליו לצאת בו למצוה, אלא לענף דקל ובוה אין יוצאים יד"ח של ברכת הלולב, ולכן יצטרך לברך על המינים האחרים (א"ה והיינו שהגם שהתרגום של המילה ענף דקל כך הוא, סו"ס אין זה תרגום של הלולב שמשמש למצוה, ובכזה תרגום אמרינן שאינו יוצא יד"ח כיון שלא מתרגם את מצות לולב אלא את החפץ ששמו לולב.

גשמים והלך לישון עד שיעור או עד שיאור, ואמר שלפי המ"ד עד שיעור בעין לא מטריחים אותו, והיינו שיש חידוש בברייתא לקולא, שעד שיתעורר הוא לא חייב, ואם אינו חייב כלל כשישן מה הקולא הרי בלא"ה אינו חייב, ומבואר שגם שהוא ישן חייב, והיה הו"א שחייבים להעיר אותו, קמ"ל שאם הלך לישון שירדו גשמים א"צ להעיר אותו (א"ה וברש"י שם ד"ה אלא בסוה"ד ואם עלה השחר ולא ניער אין מקיצין אותו).

שיעור דופן עקומה

אמר רבינו שליט"א שבבחרותו הלך לשאול את מרן החזו"א זללה"ה אמאי שיעור דופן עקומה אינו אלא עד ד' אמות, דלכא' שיעור דופן עקומה יכול להיות ד' אמות ועוד פחות מד' טפחים, שהרי סכך פסול אינו פוסל אלא בד' טפחים, וא"כ עד ד' אמות שייך לומר דופן עקומה, ולאחר הפחות מד' אמות עד ד' טפחים שייך לומר שהוא סכך פסול שאינו פוסל את הסוכה, וא"כ הדופן עקומה תהיה סמוכה לסכך פסול ולא לסכך כשר, ואמאי לא אומרים דופן עקומה ומחלקים אותה.

ואמר רבינו שליט"א שמרן החזו"א זללה"ה ענה תשובה בלשון של גמ' בעירובין על כרמלית ומקום פטור, מצא מין את מינו ונייער [והזכיר בזה את גידון המג"א והרעק"א אם שייך לחלק את הדופ"ע של הסוכה (ר"ס תרל"ב)].

ריבוי אנשים שמבטל את הסוכה ובדין מחיצות עראי בכלאים

אמר רבינו שליט"א איך יכול להיות שבסוכה יש מאה אנשים ואם יהיה בסוכה עוד איש אחד הסוכה תפסל, וענה שהוא במקרה שהסוכה עשויה ממחיצות של בנ"א, שהרי אפשר לעשות בנ"א מחיצה, אמנם היות והמחיצה עראי ממילא גם אדם אחר שהוא עראי יבטל את המחיצה, והיינו אם יש מחיצות מאנשים, וע"י שנכנס עוד אדם לסוכה נתמעטת הסוכה משיעור סוכה שבעה על שבעה, ואם המחיצות היו קבע כיון שהמחיצות הם קבע והאדם עראי אין בו כדי ביטול למחיצות, אמנם כיון שהמחיצות הם עראיות, שהם מחיצות בנ"א גם האדם שהוא עראי מבטלם.

והזכיר מענין לענין שהחזו"א [כלאים ו' ו'] אומר שכלים שלא ביטלם אינם מחיצה לכלאים, והיינו כיון שהם קבועים בקרקע אין מחיצה עראית חשובה להפסיק בקרקע קבועה, ושם בחזו"א [י"ג ט"ז] מבואר שעציצים שהם גבוהים עשרה הם מחיצה לעצמם, וביאורו שכיון שאין קיום הזרעים בעציצים קבוע יותר מהכלי מועיל הכלי.

השתמשות בדופן עקומה לב' סוכות בו זמנית

אמר רבינו שליט"א שבכה"ג שמשתמשים בב' בדופ"ע לב' הצדדים (עי' שעה"צ תרל"ג סקכ"ג) אדם אחד יכול להוציא את חברו שמשתמש בדופן עקומה לצד השני, אמנם אותו אדם אפי' בזה אחר זה אינו יכול לסמוך על ב' הסוכות, ואינו דומה לשני אנשים.

סוכה שרובה סכ"פ ומיעוטה סכך כשר

רבינו שליט"א הראה ציור של סוכה שיש בה ט' טפחים על י"א טפחים, ויש מג' רוחות סכך פסול ב' טפחים, אף

וזו שאלה טובה בהלכות ברכות, האם מהני תרגום כזה לצאת בו יד"ח הברכה.

יום טוב

מלאכת אוכל נפש מיו"ט ראשון של סוכות לשמיני עצרת

השעה"צ [תק"ג סק"ד] כתב ואם מבשל איזה דבר ביו"ט ראשון וכוונתו בשביל יום השביעי לכאורה בודאי שרי, אבל באמת ד"ו תליא בפלוגתא שנוכרה בסי' תצ"ה לענין אוכל נפש עצמו שאינו מפיג טעם אם עשאו מעיו"ט, וה"נ הרי היה יכול לבשל בחוה"מ לצורך יום שביעי. עכ"ד. ומבואר בשעה"צ שמדאו' מותר לעשות מלאכת אוכל"ט מיו"ט לחברו, אך מדרבנן כתב השעה"צ שהוא תלוי בפלוגתא השו"ע והרמ"א בר"ס תצ"ה, שנחלקו האם כל מלאכת אוכל"ט הותרה ביו"ט וכן דעת השו"ע, או שרק עשיית מלאכה בדבר שהוא מפיג טעם מעיו"ט הותרה, אבל מלאכה כזו שאין שינוי אם יעשה אותה מעיו"ט או ביו"ט נאסר לעשותה ביו"ט מדרבנן וכך דעת הרמ"א. ואליבא דהרמ"א כתב השעה"צ שיש לאסור גם כן משום שיכול לעשות את המלאכה בחוה"מ ואינו מוכרח לעשותה ביו"ט.

ושאלו את רבינו שליט"א האם ההיתר לעשות מלאכת אוכל נפש מיו"ט ליו"ט אחר, נאמר גם בב' ימים טובים חלוקים לגמרי כגון להכין מחג השבועות לראש השנה, או דילמא דלא נאמר האי דינא אלא ביו"ט אחד כגון מיו"ט ראשון של פסח לשביעי של פסח.

אמר רבינו שליט"א שודאי כל דברי השעה"צ הם דוקא באותו בב' ימים טובים שבאותו רגל, אבל לא מיו"ט של רגל אחד ליו"ט של רגל אחר.

ושאלו לרבינו שליט"א מה הדין מיום ראשון של סוכות לשמיני עצרת, דמצינו בגמ' בכמה מקומות ששמיני רגל בפנ"ע לענין פז"ר קש"ב, ולשאר דברים חשיב המשך של סוכות. ויל"ע מה הדין לענין מלאכה מיו"ט לחברו.

ואמר רבינו שליט"א שנסתפק בזה מכבר. והיה מקום לדון לכוון כן בדברי הגמ' והראשו' בר' של פז"ר שהוא "רגל", וכתב רש"י [ר"ה ד: יומא ג. חגיגה י"ז]. שאין שם חג הסוכות עליו, שנפ"מ במה שאין שם חג הסוכות עליו שהוא רגל אחר, וממילא אסור לעשות מלאכה מיו"ט ראשון של סוכות לשמ"ע, דבפסח מותר מיום ראשון ליום שביעי, משום שהוא רגל אחד, ובסוכות ששמיני נחשב רגל בפנ"ע יהיה אסור (א"ה, הוכיחו מדברי הב"י תקכ"ז י"ב ג' בשם 'מצאתי כתוב', כנסיית רבינו שליט"א שאסור).

חול המועד

טלטול תפילין בחוה"מ שלא לצורך המועד

דנו האם אדם שנוסע מעיר לעיר (מצוי בבחורים שנוסעים לשיבות בשמח"ת ונשארים לאחר החג) מותר לקחת תפילין בחול המועד כיון שאינם לצורך המועד.

ואמר רבינו שליט"א דלכאו' פשוט שמותר שהרי לא גרע מכתבתן שנפסק להלכה [תקמ"ה ג'] שמותר בחוה"מ.

סיפרו מעשה על החזו"א שלא יתכן שהי', והסיפור הוא שיהודי שקטף אתרוג מן העץ, האתרוג היה מהודר בפינו וגדול, אך היהודי לא למד עדיין את דרך הקטיפה, ונתלש העוקץ מן האתרוג. החזו"א הביט על האתרוג והגיב: צריך להיות רוצח בשביל לפסול אתרוג כזה. ע"כ. ולא יתכן שהחזו"א אמר כך, ולא יתכן שציער אדם.

ביאורים בהלל

א. עינים להם ולא יראו

כנס ת"ח חסידי אחד וכבדו הגרד"ל לשאלו משהו, ואמר להקשות על מה שאומרים בהלל עינים להם ולא יראו איזו משמעות יש לעינים שלא רואות, ונהנה ואמר אגוטע שאלה! השיב, עובדי ע"ז הקדמונים סברו שיש בע"ז כח רוחני, וכשנפל דגון ונכרת ראשו אמרו הפלישתים שעבר כחו אל המפתן. ועשו לו עיניים לקבוע לו כח בענין זה. אין לנו השגה בע"ז, אבל כשרואים את כל חומש דברים, את ספר יהושע, רואים שהאמונה בזה משכה מאוד. וכמדו' שהוסיף עוד דברים מהגמ' ע"ז מ"א.

ב' תשובה למה אשיב להשם

בזמן של ריבוי פיגועים שאלו חכם אחד שכולם שואלים כל יום מה אשיב להשם, מה עונים ע"ז.

אמר, הפסוק עונה על זה בשם ה' אקרא, ויעוי' במפרשים שם כמה פירושים (א"ה האב"ע והרד"ק כתבו שם שכמו שאדם מתפלל בעת הצרה כך צריך להודות בעת הישועה, והספורנו ועוד פירשו שצריך לפרסם את שם ה' בקרב אלו שלא יודעים אותו).

ג' פתחו לי שערי צדק

אמר פתחו לי שערי צדק אבא במ אודה ק-ה. הסדיגערער רעבע אמר, פתחו לי שערי צדק. אדם מבקש להיות צדיק להכנס בשערי צדקות. זה השער לה', הבקשה בעצמה היא השער להצלחה. השאיפה והרצון.

ד' השמים שמים לה'

שאלו בשם ר' דן סגל, השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, הרי הארץ אף היא בהשגחה פרטית. וגם השמים מונהגים לפי מעשי בני אדם.

אמר, יתכן לפרש, הפסוק מדבר כלפי הנמצאים בשמים ובארץ, בשמים הם המלאכים שאין להם בחירה וכל מעשיהם מאת ה'. ובארץ הם בני האדם שניתנה להם בחירה בין טוב לרע. [א"ה העירו לעי' בחי' מרן ריז"ה עה"ת פרשת בראשית].

י"ל ע"י מאסף הגיליונות 'אוצר הפרשה', לקבלת הקובץ המלא a169258235@gmail.com

מעלת הסוכה

מרן ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א



שאני פורע לבניך וכו' פרש ענן למסך הרי במדבר, בארץ מנין, בסוכות תשבו שבעת ימים, לעתיד לבוא מנין שנא' וסוכה תהיה לצל יומם מחורב, ע"כ. והנה צ"ב דבשלמא מה שאמרו שזכו על זה לשכר ענני כבוד במדבר, ולסוכה לעתיד לבוא, מובן שיש בזה שכר מידה כנגד מידה, שבשכר שהכניס אברהם האורחים לביתו מפני חום היום, זכה זרעו לענני כבוד המסוככים עליהם במדבר ולעתיד לבוא, אבל מה שאמרו שזכו למצות ישיבת סוכה בעבור זה, צ"ב, שהרי ענין מצות ישיבת סוכה היא צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, וכנ"ל, ונמצא שבשכר שהכניס אברהם האורחים להיות בצל קורתו צוה הקב"ה את ישראל לצאת מבתיהם לדירת עראי.

אמנם הביאור בזה פשוט דמצות סוכה אינה רק יציאה מביתו לסוכה זכר לענני כבוד, אלא שהסוכה כמוה כענני כבוד והיא צילא דמהימנותא כדאי' בזהר, והיושב בסוכה הרי הוא בצל השכינה, והרי ידוע שישנם אושפיזין בחג הסוכות והם אבות האומה הק', כי הם יושבי שולחנו של השי"ת, הרי הסוכה היא בית ה', ובשכר שהכניס אברהם האורחים בצל קורתו נתן לנו הקב"ה מצות סוכה שבה אנו נכנסים בצילא דמהימנותא.

ונראה לבאר בזה ד' הזוה"ק בפ' אמור שכתב עה"כ [ויקרא כג, מב] כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, שבא למעט שמי שאינו משרשא וזרעא קדישא דישאל לא ליתב בסוכה ויפוק גרמי' מצלא דמהימנותא, והוא למעט עכו"ם מיישיבת סוכה, והדבר צ"ב

טובא, מה צריך קרא לזה והרי אין הגויים בכלל כל מצוות התורה, והנראה בזה על פי מה שכתב הרמב"ם [פ"י מהל' מלכים ה"א] בן נח שרצה לעשות אחת מן המצוות כדי לקבל שכר אין מונעין אותו, והרי שנאמר בזה שגם בן נח הרי הוא בכלל קיום המצוות ומקבל שכר על עשייתם אלא שאינו מצווה, ונראה שנתמעט מקרא דמצות סוכה שאני שעיקרה ומהותה ועיקר הלכתה וענינה אינה אלא ליישראל, וגם מתפרש היטב ענין שאינו מגזעא קדישא והוא שמצות סוכה שהיא צלא דמהימנותא ניתנה לבני אברהם אבינו בשכר הכנסת אורחים, ואינה אלא לבניי, ובסוכה כח: אי' האזרח לרבות את הגרים ועי' תוס' שם שכתבו דס"ד למעט גרים מקרא דבישראל ועי' ברשב"א שם, ומבואר היטב דס"ד דמצות סוכה אינה אלא לבני אברהם ממש, וזהו דנתרבה מקרא שגם גרים בכלל בני אברהם ודו"ק.



הטור [או"ח סי' תיז] הביא בשם אחיו הר"י לבאר ענין ג' רגלים כנגד ג' אבות, וכתב שסוכות הוא כנגד יעקב שנאמר בו ולמקנהו עשה סוכות, והוא מה שנאמר [בראשית לג, יז] ויעקב נסע ספּתָה ויבן לו בית ולמקנהו עשה ספּתָה על פן קרא שם המקום ספּתָה, וצ"ב מה שייכות סוכות אלו שעשה יעקב עבור מקנהו לחג הסוכות, גם צ"ב מדוע קרא המקום סוכות על שם מה שעשה למקנהו, ולא קרא למקום על שם ביתו שלו, שהוא עיקר יותר ממקנהו.

ובתרגום יונתן בן עוזיאל אי' ויעקב נטל לסוכות, ואיתעכב תמן תריסר ירחי שתא, ובנא ליה בי מדרשא, ולגיתוי עבד מטלן, בגין כן קרא שמא דאתרא סוכות, ע"כ.

והיינו שפי' דויבן לו בית הוא בית מדרשא, ולמקנהו עשה סוכות היינו לקניניו הגשמיים, וביאור הכתוב ויבן לו בית, לו היינו החלק הרוחני שהוא עיקר האדם, לזה עשה בית, שכדי לעסוק בתורה צריך מקום קבוע, ולמקנהו עשה סוכות, היינו לחלק הגשמי שהוא כמקנהו, [ובד' אבות נזיקין איכא למ"ד דאדם בכללם כי שמירת גופו עליו כמו שחייב בשמירת שאר ממונו], כלומר לדירתו ולצרכי שימוש עשה סוכות, שלזה אין צריך אלא דירת עראי ואין לעסוק בצרכי הגוף בצורה של קביעות.

ובאמת גם על בית המקדש אי' בחז"ל (פסחים פח.) שיעקב קראו בית, ואי' שם שאברהם קראו הר, יצחק קראו שדה, ויעקב קראו בית, וכבר נתבאר במקום אחר [עי' מה שנתבאר בזה בבד קודש פרשת ויצא לעיל

כח, יט] שענין קראו בית, הוא מקום קבוע ומובדל מכל העולם הגשמי, וזה בא יעקב ללמדנו במה שקרא למקום סוכות, להורות לדורות ענין זה, שעיקר דירתו וקביעותו של האדם הוא מקום תלמודו, והבית שמשמש לו לצרכיו הגשמיים הוא עראי.

וכבר מבואר היטב דברי הטור, שיסוד חג הסוכות בא ללמדנו ענין זה של צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, כדאי' בסוכה ב. ודבר זה לימדנו יעקב אבינו שביתו של אדם הוא מקום תלמודו, אבל צרכיו הגשמיים הם עראים.

והנה אמנם מבואר דענין חג הסוכות הוא צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, וכנ"ל, אך מאידך מבואר גם דהסוכה היא בית ה', דאי' בחז"ל בפרשת וירא [ב"ר מח, י] כשהכניס אברהם המלאכים לביתו ואמר להם [שם יח, ד] יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ, ואחז"ל אתה אמרת והשענו תחת העץ חייך

בענייני דיומא

כל הישוב חייב את חייו לאברכי הכוללים ולבני הישיבות שמתמסרים ללמוד את התורה בכל זמן ובכל מצב!

מנהיג הדור מרן הגר"ד לנדו שליט"א ומרן פוה"ד הגר"י זילברשטיין שליט"א במשאות הדרכה והכוונה לימי הרחמים



רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי דוב לנדו שליט"א

אלפים מסלתה ושמנה של ירושלים הצטרפו אתמול בשעות הצהריים לאלפי בני הישיבה ואברכי הכוללים של ישיבת מיר, ומילאו את היכלה של הישיבה הגדולה בירושלים כשחלקם צובאים על המבואות, חדרי המדרגות וגודשים את עזרת הנשים כדי לשמוע את משא החיזוק המסורתי בו החל רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל בימים שבין כסה לעשור. הרחבות הסמוכות להיכל הישיבה, התמלאו בקהל האלפים כאשר רמקולים מעבירים את דבריו של מנהיג הדור מרן הגר"ד לנדו שליט"א עבור כל הבאים שבקשו לשמוע דבר ד' מפי רועה ישראל, ושלא נותר להם מקום באולם.

במעמד ראשי הישיבה מרן הגאון רבי יצחק אזרחי שליט"א והגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א, המשגיח הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל שליט"א, רבני הישיבה והגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א שקידמו את פניו, נשא רבינו מרן שליט"א שיעור כללי מיוחד במשך כעשרים דקות בעניין חמישה עניינים ביום הכיפורים, ובדברי הרמב"ם והגמרות ביומא ובכל המסעף. כאשר האברכים קיבלו מבעוד מועד את מראי המקומות לשיעור שנתלו בבתי המדרשות והכינו את המ"מ ובמהלך השיעור התפללו בו. לאחר השיעור העבירו את הערותיהם בכתב למרן שליט"א כדי שישב עליהם בהמשך.

הקירבה הגדולה ביותר בין עם ישראל לקב"ה

לאחר השיעור העמוק, נשא מנהיג הדור גם דברים נוקבים בחובת השעה: ברשות ראש הישיבה הגאון הגדול שליט"א ומרן הגאונים הגדולים שליט"א, נדבר מעט דברים במעלתם של לומדי התורה.

במסכת יבמות דף ק"ה, מובא על הפסוק בשמואל "לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם". אמר רבה, בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר הוא בדברי תורה. אביי אמר, בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בגמילות חסדים. והרשב"ש גורס בתורה ובגמילות חסדים. ובהמשך הגמרא שם, משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתים כבן שמנה עשרה שנה, באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי. אמר להם, שמא ממשפחת עלי אתם, לכו ועסקו בתורה ותחיו, הלכו ועסקו בתורה וחיו, והיו קורין אותן משפחת יוחנן על שמו. מבואר בגמרא, שגם באופן שתשובה בזבח ובמנחה לא מהני, אבל כפרה בדברי תורה מהני, או בדברי תורה שיש עמהם גם גמילות חסדים.

ולכן, מלבד החובה לקיים מצוות תשובה כהלכתה, וכפי שרבינו יונה מפרט בספר שערי תשובה, את כל דרגות התשובה, צריך לדעת כי עסק התורה הוא הקירבה הגדולה ביותר ששייך בין עם ישראל לקדוש ברוך הוא, והרי אין לו לקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, ואפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה שרויה כנגדו.

וכבר יצא לדון בעבר, מהכלי יקר בפרשת ויקרא פרק ו' פסוק כ"א, שכותב על תלמיד חכם שחטא, שעצם עסקו בתורה היא כפרתו למרק חטאו, ומורק ושוטף מבית ומחוץ במי התורה.

לומדי התורה, בני הישיבות והכוללים, צריכים להבין ולחיות בצורה מוחשית שהם עטרת תפארת ישראל, נזר הבריאה, סוד ויסוד קיומה, והם זוכים כל השנה לקרבת השם בעצם עיסוקם בתורת השם, בינה אמר השם, ובימים של עשרת ימי תשובה על אחת כמה וכמה שכל שהם מוסיפים לימוד על לימודם הם זוכים לקרבת השם לאין שיעור.

וככל שמנותקים מהעולם שבחוץ, ומכל מה שקורה בחוץ, עסק התורה מתעלה יותר ויותר.

זו זכותם וזו חובתם של לומדי התורה תמיד, לעסוק בתורה, להיות שקועים בלימודה, בכל הכוחות ובכל החושים, זו זכותם של לומדי התורה, כי זה האושר הכי גדול והקירבה הכי מרוממת לריבונו של עולם, וזו גם חובתם של לומדי התורה, ועוד, כי כל העולם מתקיים אך ורק בזכות לימוד התורה, וזהו החסד הגדול שלומדי התורה משפיעים על כל סביבתם הקרובה והרחוקה, חסד ע"י תורה.

כי רק בזכות לומדי התורה ניתן להתקיים כאן בארצנו הקדושה, וחובתם של כל אלו שלא לומדים, להכיר טובה יומם ולילה ללומדי התורה, שרק בזכות לימודם הם חיים כאן, וגם אם יש כאלו שלא מבינים את זה או לא רוצים להבין את זה, זו האמת, כל הישוב חייב את חייו לאברכי הכוללים ולבני הישיבות שמתמסרים ללמוד את התורה בכל זמן ובכל מצב, ורק בזכות לימודם, העם היושב בציון זוכה להתקיים בארץ ישראל, בצורה ניסית מול כל האויבים הגדולים המקיפים אותנו.

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנוכה כולנו לעבדו בלבב שלם, לשוב לפניו בתשובה שלימה, ולהתענג על תורתו ללא שום הפרעות, ונוכה לגמר חתימה טובה ולכל מילי דמיטב. אמן.

אשרי כל מי ששותף להחזקת תורה

בתום משא החיזוק, הודו ראשי הישיבה שליט"א לרבינו שליט"א על טרחתו הרבה בבואו במיוחד לחיזוק אלפי הבחורים והאברכים, ועל החיזוק בעקבות השיחה המרוממת ולהתברך. ומיד לאמח"כ נכנס רבינו למסור דברי חיזוק למשתתפי "ירחי כלה" לבני ארץ ישראל שמתקיימת בישיבת מיר' זו השנה התשיעית בעשרת ימי תשובה. בדבריו למשתתפים לצידם של ראשי הישיבה שליט"א אמר מרן שליט"א:

"כידוע שהתורה היא עץ חיים למחזיקים, ואשרי כל מי ששותף בכל צורה שהיא להחזקת תורה. זכיתם זכות מיוחדת לנצל את ימי הרחמים להתעלות בתורה בתוך הישיבה, ולקנות חיי נצח, בלימוד התורה ובעיונה. "וצריך לזכור תמיד את דברי הרמב"ם בפרק א' מהלכות תלמוד תורה שכותב, כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו, אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אישה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר ו'הגית בו יומם ולילה'. "מי שתמיד יש לו עסק בתורה, הוא מאושר ובני הבית שלו מאושרים. הקב"ה יברך אתכם בגמר חתימה טובה ובכל מילי דמיטב לאורך ימים טובים", סיים מרן שליט"א את דבריו.

הכנות לקראת מעמד האדיר הקבלת פני רבו ושמחת יו"ט

לקראת חג הסוכות הבעל"ט, הולכות ונשלמות ההכנות לקראת מעמד "הקבלת פני רבו" ושמחת יו"ט המתקיים בימי חוה"מ במעונו של מנהיג הדור שליט"א, המעמד הינו קיבוץ של "ראשי אלפי בני ישראל" שליט"א, המתאספים בחג בצילו של רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א המעלה את חידושי, ספקותיו וקושיותיו, והם מתעמקים עימו יחד בעוז ובהדר, כאשר עיני רבבות אלפי בני ישראל צופים במסכי ענק במעמד שמחת התורה.

הישיבה הגדולה בעולם "אהלי התורה", הינו חידוש של רבינו מרן שליט"א כאשר יוצא במסירות אל אלפי לומדי התורה בכל אתר, כדי להתפלפל עמם ברתחא דאורייתא בגליונות שבועים "אהלי טהרות" "אהלי זרעים" "אהלי המועד" "אהלי העמוד" ועוד, ובימי חול המועד במעמד הנוכחי בהשתתפות ראשי ישיבות גדולי בעלי ההוראה יושבי על מדין וראשי כוללים מכל החוגים והעדות השוקלים וטרים מתנצחים בבחינת "את והב בסופה", ומתעמקים עמו יחד במעמקי הסוגיות בעוז ובהדר. בסיום אף שרים ורוקדים לכבוד שמחת החג בשירי אמונה ויראת שמים, כאשר רבינו עזר פנים מאירות.

המעמד מאפשר לשאוב רוח הקודש משמחת בית השואבה, כשהמוני צורבים צעירים הורים וילדיהם צופים מהרחוב המלא בהמון אדם המשחיר מריבו המשתתפים במסכי ענק המעבירים בשידור חי את הכבשן הלוהט באישה של תורה. הורתו וילדתו של המעמד נוצר בשעתו בעקבות רצונו הכביר של רבינו להאדיר ולשמחו עם גדולי התורה המשתתפים איתו בקביעות בזיכוי הרבים האישי שלו – בגליונות "אהלי התורה".

המעמד צפוי להתקיים בס"ד בסוכת רבינו ביום רביעי א' דחזה"מ סוכות בשעה 18:30. ויועבר בשידור חי אל הרחבות הסמוכות שם יוכנו גם מקומות ישיבה לקהל המשתתפים.

חיזוק היהדות בעיר עפולה – הקמת מקווה וביהכ"ס

במרכז כינוס יסוד מקווה החדש בשכונת עפולה עילית האזינו האלפים למשא מנהיג הדור מרן הגר"ד לנדו שליט"א, בדבריו אמר מנהיג הדור: ברשות רבני הקהילות של עפולה עילית וכל תושביה החרדים לדבר השם המתרבים מיום ליום ומפארים את העיר ושכונותיה שיחיו לאורך ימים טובים, מאוד מאוד חפצתי להגיע אליכם לקראת היום הגדול בו הנכם מתכוונים לבניית המקווה השכונתי המפואר והמורחב המיועד לציבור שגדל ומתרחב שם, ולחזק את ידיכם ולדאוג שהמגבית המיועדת עבור זה תישא פירות ותצליח למען השלם את המלאכה בצורה נכונה ומהירה.

אין באפשרותי היום להגיע מחמת סיבות שהזמן גרמן, לכן הנני לברך אתכם ולאחל לכם שתצליחו לפעול למען ביסוס הטהרה בעיר והצלחה בכל אשר תפנו, בכל הפעולות למען חיזוק היהדות בעיר ובשכונותיה בראשות הרבנים והמוצי"ס המכהנים בעיר.

ותזכו שהעיר ושכונותיה תגדל ותפרח לתפארת היהדות החרדית. ולכל תושבי העיר עפולה, אברכי הכוללים, אנשי התורה וכל החרדים לדבר השם הם וצאצאיהם, אני מאחל שנה טובה וגמר חתימה טובה לאורך ימים טובים, אמן.

וכן שיגר רבינו ברכתו לרגל הקמת בית הכנסת הגדול בשכונה:

הנני לברך את הפעילים להקמת בית הכנסת הגדול בשכונה זו שיהא בית שמגדלים בו תורה, ולכל תושבי העיר עפולה אברכי הכוללים ואנשי התורה וכל החרדים לדבר ה' הם וצאצאיהם אני מאחל שנה טובה וגמר חתימה טובה לאורך ימים טובים אמן

מרן פוסק הדור הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

מרן פוסק הדור הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א בדברי הכנה והדרכה לבני הישיבות ואברכי הכוללים לקראת יום הכיפורים, (הדברים באדיבות מערכת דברי חמד), להלן הדברים:

גזל מקטרג בראש!

עומדים אנו בעשרת ימי תשובה, מתקרבים ליום הקדוש יום הכיפורים, בימים אלו כולם מפשפים במעשיהם וחוזרים בתשובה, כדי שנוכל להיחתם לחיים טובים ולשלום. והדברים פשוטים שכל אחד צריך דבר ראשון לעשות בעצמו את היחשבו-הנפשי הפרטי שלו, במה הוא צריך להתחזק, ולהשתפר.

וכן היה רגיל לומר מו"ח רשכבה"ג מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, כשבאו לשאול אותו בעת צרה במה צריך להתחזק: **"כל אחד יודע את נגעי לבבו, וכל אחד יודע בעצמו יותר טוב מכולם מה עליו להתחזק, שיפשפש במעשיו ויתקן את דרכיו".**

אך בכל זאת, ראוי לנו לדעת את דברי חז"ל הקדושים במדרש (ויקרא רבה, לג ג) **"סאה מלאה עוונות – מי מקטרג בראשה? – גזל".** ומבואר כאן, שעוון גזל הוא הדבר הראשון שמקטרג על האדם ביום הדין, ולכן צריך כל אדם לשמור מאד על נקיין כפיו, ולהיזהר מאד לבל ידבק בו אפילו משהו מן הגזל.

ויש בזה הגיון, כי כשמחלל שבת או אוכל נבילות וטרופות, אין מי שמתרעם עליו פה בעולם הזה, אבל כשגזל את חברו, הנגזל בוכה ומתלונן, ודמעות העשוק עולות עד למעלה, ומקטרגים עליו לפני כסא הכבוד, לפני כל שאר חטאיו של האדם.

כל יוה"כ שווה – למען נחלל מעושק ידינו

והרי אנו רואים שבתפילת נעילה, בעיצומו של היום הקדוש, תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה להתפלל ולומר: **"אֵתָהּ הַבְּדִלָּה אֶנּוּשׁ מֵרֹאשׁ, וְתִפְתָּרָהּ לְעַמּוּד לְפָנֶיךָ. כִּי מִי יֵאמָר לָךְ מִה תִּפְעַל, וְאִם יִצְדָּק מִה יִתֵּן לָךְ. וְתִתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה, קֶץ וּמַחֲלָה וְסִלִּיחָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ, לְמַעַן נַחְלֵל מַעֲשֶׂיךָ יְיָנוּ, וְנָשׁוּב אֵלֶיךָ לַעֲשׂוֹת חֲסִי רְצוֹנְךָ בְּלִבָּב שְׁלֵם".** ומבואר שכל מה שהקב"ה נתן לנו את יום הכיפורים, הוא ראשית כל כדי שנחלל ונפסיק מעושק ידינו, ורק אח"כ שנשוב גם לעשות את כל חוקיו ומשפטיו.

וזכורני ששנה אחת, במוצאי יוה"כ, שאלתי למו"ח רשכבה"ג מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל מה הביאור בכך שהקב"ה נתן לנו את כל יום הכיפורים רק למען נחלל מעושק ידינו, וכי כל מטרת היום הקדוש הזה הוא לדבר זה?

מו"ח זצ"ל הביט בי בתמיהה, כאינו מבין מה אני שואל, ואמר לי בחיוך: **'אטו עושק ידיים מילתא זוטרתא היא?!', וכי קלה היא בעיניך? וכי מטרה זו בלבד לא ראויה לתת לנו עבורה את יום הכיפורים?!'...**

ויתכן שהסיבה לכך היא, כי הגזל הוא הכי מצוי תחת ידינו, כי אנו נמצאים כל הזמן בין הבריות, וזקוקים לכל מיני דברים, כגון שאנו רעבים ונמצאים בקונדיטוריה או בחנות, ולוקחים ואוכלים, או זקוקים לחפץ של השני, כגון עט או פטיש ולוקחים, ושוכחים להחזיר ח"ו, והרי זה גזל. אבל מי שנוהר בזה, חזקה שיזהר גם בשאר הדברים, כי מצוה גוררת מצוה.

בשו"ע או"ח ויו"ד כולם מהדרים, אך בחו"מ מחפשים קולות

ישנם רבים שבשעת נעילה כשאומרים קטע זה, הרי שהם רגועים ושאננים, ובטוחים בעצמם שהם לא גזלו ואינם חייבים ממון לשום אדם, אך אינם יודעים שעל כל צעד ושעל אפשר להיכשל באיסור החמור של גזל, וצריכים אנו לדעת שהדבר מצוי מאוד, בכל מיני פרטים שאנשים לוקחים ספרים מדוכני מכירות על דעת לשלם אח"כ, ובמשך הזמן הדבר פורח מזכרונם, וכן על זה הדרך, שלוקחים בהקפה או שמורים היתר לעצמם בכל מיני צורות שונות ומשונות.

נזכיר כאן דוגמא אחת, שבאה לשולחננו כמה פעמים, לגבי אנשים הנוסעים בתחבורה ציבורית ולא משלמים, ואומרים לעצמם שישלמו בהמשך ועוד שאר תירוצים, ולפני תקופה נגש אלינו יהודי ושאלתו בפיו, שבמשך תקופה ארוכה נסע בכל רחבי הארץ ללא תיקוף ב'רב-קו', וכעת אינו זוכר כמה הוא חייב לכל חברה. והשבנו לו, כי אין עיצה ואין תבונה נגד ה', ועליו להחזיר את כל הכסף לחברות התחבורה, כפי שהוא משער שנסע ללא תשלום, **כי בספק גזל אינו יוצא ידי חובה עד שיצא הספק מליבו.**

והנה בזמננו כאשר דרא, ועם ישראל מקפידים על קלה כבחמורה בכל דבר, ואנו רואים אנשים שמוציאים כסף רב על מצוות בהידור, וכגון כעת לפני חג הסוכות, בני תורה אוגרים פרוטה לפרוטה כדי לרכוש סט ארבעת המינים מהודר עד למאד, וכן בשאר המצוות, כגון תפילין מהודרות, או מצות לחג הפסח וכיו"ב, קונים רק מאדם מוסמך לכשר ויר"ש, ולא מחפשים שום עיקולי ופשוטי. וכך גם בענייני המאכלים, כולם קונים את ההכשרים המהודרים ביותר, ואינם רוצים שום קולות, ואין אחד מציבור היראים שיאכל בשר 'כי שמע שמועה שזה כשר', ואשריהם ואשרי חלקם.

אך לדאבונו, כשאנו מגיעים לחלק שו"ע חושן משפט, כאן נוצר קצת רפיון, והרבה נוטים לחפש קולות, וישנם רבים שפתאום מסתמכים על כל מיני שמועות שונות משונות, שרובם מעורב בהם דמיונות רבים.

והרי בחלק או"ח ויו"ד, גם אם אדם יסתמך על קולות, מסתמא לא יגיע לידי איסור ודאי, אלא יעבור על 'בעל נפש יחמיר על עצמו' וכדומה, **אך כאן הדבר נוגע לאיסורי דאורייתא ממש, ואין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבריו, ואפילו יום המיתה אינו מכפר עד שירד לגלגול וישיב את כל הכסף עד הפרוטה האחרונה, ולצערנו דווקא בעניינים חמורים אלה אנשים מרשים לעצמם להסתמך על שמועות, וכגון 'פלוגי אמר שאפשר לקחת', או 'אלמוני אמר שאפשר לעשות 'קומבינה' זו וזו, ואין בזה שום חשש'.**

דרשת הח"ח קודם תפילת נעילה

וידוע, שבעת מלחמת העולם הראשונה, הגיע מרן החפץ חיים זצ"ל לעיר סימיאטיץ יחד עם חלק מהישיבה, וביום הכיפורים שנת תרע"ז ביקש לומר כמה מילים קודם תפילת נעילה, כולם היו בטוחים שהח"ח יאמר דברי מוסר וכיבושין העומדים ברומו של עולם, כיאה לשעה נשגבה זו.

אך הח"ח, רוח אחרת הייתה עמו, ודיבר בפניהם על איסור גזל, וכך אמר: **'הרי עומדים אנו לפני גמר הדין, ובוודאי על עבירות שבין אדם למקום כבר חזר כל אחד מכם בתשובה, אבל על עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו, ויתכן שכל אחד מאיתנו לווה כסף**

ושכח לפרוע, ומה נעשה כעת, כיצד נאמר בתפילת נעילה למען נחלל מעושק ידינו?!

'לכן', אמר החפץ חיים, 'נפלה לי עצה, שכל אחד יקבע לו כעת יום, שבו הוא מקבל ע"ע לבדוק את פנקסיו, ואם יווכח שהוא חייב לאיזה אדם, יפרענו מיד. ואם קבלה זו תהא בלב שלם, היא תחשב כאילו כבר קיימנוה', הח"ח סיים את דרשתו וצווה להתחיל להתפלל תפילת נעילה.

אם קיבל על עצמו להשיב את כל הגזילות – נחשב שחזר בתשובה

והן אמנם דברי הח"ח מצד אחד נוקבים מאד, עד כמה נושא זה חמור ונורא, עד שהקדיש את כל דרשתו בזמן הקדוש הזה לנושא זה, אך מאידך דברי קדשו גם מרגיעים מעט, כי גם אדם שבמשך תקופה ארוכה זלזל בממון הזולת, וכעת היצר מייאשו באומרו כיצד תתחיל לפרוע לכל אלה שאתה חייב להם, בא הח"ח ומרגיעו, באמרו: עצם הדבר שתקבל ע"ע להשיב לאט לאט, ולברר למי אתה חייב וכמה, בזה גופא נחשב הדבר שחזרת בתשובה. אך כמובן בתנאי שאכן יבצע בפועל את כל מה שקיבל עצמו.

ולענ"ד נראה להביא ראיה ברורה ליסוד זה של הח"ח, שגם בגזל אם אדם קיבל ע"ע בלב שלם להשיב, הרי שזה נקרא תשובה, מדברי החלקת מחוקק (אה"ע סימן לח ס"ק מד) בשם רבינו ירוחם, לגבי הדין שהמקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור, מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו. ולכאורה קשה, בשלמא בעבירות שבין אדם למקום אפשר לעשות תשובה בהרהור, אך לגבי עבירות שבין אדם לחבירו, מה מועיל. ותיירץ רבינו ירוחם, שאע"פ שאנו רואין הגזילה עדיין בידו, ולא מיקרי בעל תשובה עד שישליך השרץ מידו, מ"מ כיון שהסכים בדעתו להשיב, נקרא ג"כ צדיק.

הזלזול בממונות נובע מריבוי המותרות, ומחסרון ידיעה

ברצוני להמליץ לכל בן תורה לפתוח את ספרו של החפץ חיים שנקרא 'שפת תמים' (פרק א-ה) שם האריך הח"ח בדברים נוראים בענין עוון הגזל ומרמה, עד כמה יש ביד העוון הזה לעורר דין שמים עליו, ולחתום את גזר דינו יותר מכל העוונות, וגם תפילותיו אין מקובלות לפני ה' כל עוד שהגזל בידו, שאותה התפילה נקראת תפילה עכורה.

וכתב שם הח"ח שיש כמה גורמים לכך שאנשים מרמים בממון וגוזלים כסף, הסיבה הראשונה לכך היא כלשון קדשו: '**ריבוי ההוצאות ומותרים המלבושים**' שנעשו קבע בעוה"ר, וזה גורם לנו בזמננו את כל הצרות והתלאות, כי אדם שמרגיל את עצמו במותרות, אינו מתבונן על אחרית-דבר'.

[ונציין דוגמא אחת: בשנים האחרונות נכנסה 'מודה' לציבור שלנו, שגם אברכים שחיים בדלי דלות, צריכים לרכוש עגלה יוקרתית לתינוק שנוול. ולא מיבעיא שאם נכנסים לחובות עבור כך, שהדבר גרוע ביותר. אלא ישנם המחפשים כל מיני שיטות לקבל עגלה בחינם.

וכגון מה שפעם נשאלנו מיולדת, שקופת החולים נותנת הטבות לילדות לקנות מוצרים שיש בהם צורך רפואי כל שהוא, וקופ"ח נותנת החזר כספי על כל קניה, ויש יולדות שאינן צריכות את המוצר, ולכן הן קונות עגלה יוקרתית, והחנות רושמת כאילו קנו מוצר רפואי, ומקבלים החזר מקופ"ח על העגלה. ושאלה האם מותר לנהוג כך. וכמובן השבנו שיש בזה גזל גמור, וזה ההיפך מאמו של רבי יהושע בן חנניה שהניחה את בנה בעריסה בביהמ"ד, והם מניחים את בנם בעריסה של גזל, עם כל ההשפעות הנוראיות].

סיבה נוספת מונה החפץ חיים מדוע אנשים מקילים ראש בממון הזולת, והיא '**חסרון ידיעה**', שאנשים לא מספיק יודעים שכל פרוטה ופרוטה שלוקח מחבירו שלא כדין, הרי זה בכלל איסור גזל. ואמנם יצר הממון יעורר פקחים, ואדם מורה היתר לעצמו, אך מ"מ אדם ניכר בכיסו, שיגביר שכלו ויכבוש את יצרו, ויתרצה ברצון גמור לחיות חיי עוני, כדי שלא להיות רשע לפני המקום. ומה גם כי לפי האמת הברורה, דורשי ה' לא יחסרו כל טוב, וההולך בתום, ילך בטח, יעו"ש בכל דברי קדשו של הח"ח.

תופעת הנוער הנושר, בעקבות מה?

והנה בשנים האחרונות רואים לדאבונו ילדים רבים שבגיל ההתבגרות הולכים שבי אחר תאוות יצר הרע ופורקים עול מלכות שמים רח"ל. והדבר גורם עגמת וייסורי נפש נוראים, ונקיפות מצפון שלא ניתנות לתיאור אצל ההורים היקרים, שכל כך השקיעו וטיפחו בגידול הילדים, עד שניתן להמליץ על כך את מאמר חז"ל במסכת סוטה (דף מט ע"ב): 'בעקבות משיחא חוצפא יסגא [החוצפה תרבה]...בן מנוול אב, בת קמה באמה... הן אינו מתבייש מאביו, וכל זה רואים אנו בחוש גם בתופעה נוראה זו שהילדים יוצאים לתרבות רעה ושופכים קיתונות של בוז להוריהם, ועל כך המשיכה הגמרא ואמרה (שם): '**ועל מה יש לנו להישען, על אבינו שבשמים**'.

וברצוני לציין כאן נקודה אחת השייכת לתופעה כאובה זו, והוא מה שכתב בספר 'אגרא דפרקא' (אות ככו) בשם הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב

זיע"א, שרואים אנו דבר תימה, שישנם כמה פעמים ילדים שבקטנותם הולכים לבית רבם ומתמידים בלימוד התורה, ומתפללים בכוונה, ועונים איש"ר ואמן, ומיישרים אורחותיהם. אך לצערנו, אח"כ כשגודלים מתהפכים ח"ו במידות גרועות ומבטלים התורה והתפילה, וצריך להבין כיצד נהיה מצב זה, הרי התורה שלמדו בקטנותם הוא הבל שאין בו חטא, כמו שאמרו חז"ל במסכת שבת (דף קיט ע"ב), והיה מראוי שזכות התורה הזו תעמוד למשען להם, ויוסיפו אומץ בנפשותם, כי מצוה גוררת מצוה.

וביאר הרה"ק מרימינוב זצ"ל, שבגלל שאבותיהם האכילו אותם ממון גזל שסיגלו לעצמם על ידי משא ומתן שאינו באמונה, ונתפטמו באיסורים, ושב להם לבשר מבשרם, ועל ידי זה נולדים להם תאוות ומידות גרועות. וכמו שמצאנו בזקף העוף, שמאחר ונהנה מן הגזל, לא נתקרב לגבי המזבח, כי לא לרצון, והגם שהעוף לא נצטווה במצוות, מ"מ השי"ת שונא חמס. והדברים מבהילים!

יכול אבא לשאול את עצמו ולייסר את נפשו כיצד ירד בנו מהדרך ויצא לתרבות רעה, ואינו יודע שהוא עצמו הביא עליו את כל הרעה על ידי שהאכילו בממון גזל, והמידות הרעות הללו עברו מהכסף אל נפשו הענוגה של הילד, והטביעו בה את חותמם.

אז אמנם בגזל ממש ב"ה איננו חשודים, שהרי איננו נכנסים לבית של מישוהו אחר וגוזלים ח"ו, אך ישנם דוגמאות למכביר, שעושים הערמות למיניהם, בטענה ש'כולם' עושים כך, אך האמת שיש בזה גזל גמור.

כיוצא בזה שמעתי שכי"ק האדמו"ר מצאנו קלויזנבורג זצ"ל היה אומר לחסידיו שלא יבואו לבקש ממנו ברכה על ילדיהם, כל עוד לא סידרו את החשבון במכולת ובחנות הירקות, ואמר: 'הרי בכך שאינכם משלמים את החוב בזמן, נאלץ המוכר לממן את הקניה שלכם מכספו, וזה נחשב שבניכם אוכלים אוכל גנוב, ואיך אתם רוצים שתהיה לכם הצלחה בחינוך הילדים?'

זהירות מבניית סוכות באופן המזיק ומסכן את הולכי רשות הרבים

כמו כן לקראת חג הסוכות הבעל"ט, ברצוני לעורר, על כך שישנם הבונים סוכות ברשות הרבים, וכגון על המדרכה ברחוב, וצריך לדעת שאין שום היתר לעשות כן, שהרי הוא גזל מבני רשות הרבים את דרכם ומעברם. ופעמים שכמעט מונעים לגמרי את המעבר, וגם אם אדם בודד יכול לעבור מן הצד בדוחק, הרי שנשים צדקניות שהולכות עם עגלת תינוק ומלוות בכמה ילדים רכים, נאלצות לרדת לכביש הסואן, ומסתכנות בכך עד למאד, ובכך עונו חמור הרבה יותר. וגם אם אין לו היכן לבנות סוכה, עליו לטרוח ולבנות במקום רחוק יותר, ובלבד שלא יזיק ויסכן את בני רה"ר.

ובעיני ראיתי לפני שנים רבות את מרן הסטייפלער זצ"ל צועד ברחוב רבי עקיבא בדרכו לביתו, וכאשר היה צריך לחצות את דרכו ולהגיע לרחוב אחר, לא נכנס דרך חצרות הבתים, למרות שהיה בכך משום קיצור-דרך משמעותי, אלא האריך את פסיעותיו והלך בכביש הראשי, כדי לא להיכנס לחצר חברו שלא ברשות.

אחד מהדיירים שראה זאת, ניגש למרן זצ"ל וביקש ממנו שיעבור דרך חצר הבית שבו התגורר, אך מרן זצ"ל השיב לו: 'ההסכמה שלך אינה מועילה, כיון שצריך את הסכמת כל השכנים'. זכורני שבשעתו התפעלתי מאד ממעשה זה, הרי ברור שכל השכנים היו מוכנים לשלם כסף כדי שגדול הדור יעבור בחצרם ויקדש את ביתם, ולמרות זאת חשש הקה"ל לאיסור גזל, למרות שיש כ"כ הרבה צדדים להיתר ועל מי לסמוך.

כיוצא בזה מסופר על מרן החפץ חיים זצ"ל, שכאשר חזר פעם מן הישיבה לביתו, הבחין שבני הבית בנו עבורו מדרגה, כדי שיוכל להיכנס יותר בקלות. המדרגה הזו גלשה בכמה סנטימטרים אל הרחוב, ולכן אמר הח"ח '**לא אכנס לביתי, עד שישתתו את המדרגה, באופן שלא יהיה בה כל חשש גזל**'. אותו צדיק, עמוד ההלכה של עם ישראל בדורות האחרונים, סירב ליהנות מחשש גזל, אע"פ שהיה זה גזל מהפולנים...

זהירותו המופלגת של מרן בעל ה'אבן האזל' זצ"ל בממון הזולת

ואם אנו מדברים על זהירותם של גדולי ישראל מן הגזל, אוסיף ואספר, כי בימים שלמדתי בת"ת 'עץ חיים' בירושלים, ראיתי כמה החמיר בענין זה מרן הגאון רבי איסר זלמן מלאך זצוק"ל, כידוע כמה היה אותו גאון וצדיק שקוע בלימוד התורה באופן נורא, עד כאשר בלכתו ברחוב, לא הבחין בחפצים המונחים בדרך, ולא אחת אירע שנתקל בהם. והנה אירע פעם, שמרוב עומק עיונו, נכנס הגרא"י בטעות לחצר ירושלמית, ובפתחו את הדלת, ברחה משם תרנגולת אחת, והחלה לרוץ במורד הכביש.

מי שלא ראה את ר' איסר זלמן, תופס את כל התורה שבראשו, ורץ ברחוב אחר התרנגולת במאמץ נואש להשיגה ולתופסה, לא ראה פחד אמיתי מעוון גזל מימיו. אותו גאון, שחשש שכניסתו לחצר הבריחה את התרנגולת, הבין שהאחריות לשלומה ולהשבתה למקומה מוטלת על כתפיו, ולכן לא חס על כבודו ובריאותו, והתרוצץ אחר התרנגולת כדי להשיבה לחצר.

ופעם אחרת אירע, שבשל עומק עיונו בלימוד, נכנס ר' איסר זלמן היישר לתוך בור סיד, והצבע הלבן נדבק ונספג בבגדיו. כל אדם אחר ברגע זה, היה

באופן מיידי מנער את בגדיו, ומנסה לנקות אותם מהסיד שנספג בהם. אך הגרא"ז לא נע ולא זע ממקומו, עד שבעליו של הבור הגיע והוא ביקש ממנו מחילה על הסיד שנדבק בבגדיו.

אלה הן הנהגות הטובות כל-כולן בבור סיד שאינו מאבד טיפה מיראת השמים שלו, דרגות נשגבות של קדוש עליון, שגם אם לא הכל מסוגלים להגיע אליהן, יש ללמוד מכך פרק בהלכות דין פרוטה כדין מאה'. הרי בוודאי שבציבור שלנו לא מצויים גולים וגנבים של ממש, אבל מאידך יש המוכנים להקל ראש בעניינים 'של מה בכך', של איזה חוב קטן לחנות או ככר לחם משכן, וכיו"ב. ואם חז"ל אמרו שדין פרוטה כדין מאה, אין להוסיף על כך פירושים וביאורים, פשוטו כמשמעו!

עצה נפלאה להינצל מגזל ומקפידות ממוניות!

וברצוני להוסיף עצה נפלאה של בעל האפיקי ים זצ"ל, שיש בכוחה גם למנוע גזל. פעמים רבות יש ויכוחים בין שכנים, בפרט בענייני ממונות, וקשה לעמוד בזה. האפיקי ים הציע רעיון נפלא, שכל אחד יעשה בביתו קופה ויקרא לה 'קופת שלום בית', וישם בתוכה כל חודש או כל תקופה סכום קטן של כסף, כגון כמה שקלים. עד שלאט לאט יצטבר שם סכום נכבד, וכל פעם שיתעורר ויכוח או ריב ומדון בין השכנים, או שיהיה ויכוח אם הוא הזיק או לא, יהיה לו קל להוציא מקופה זו לצרכים אלו, ולא יהיה הדבר קשה בעיניו, כי בין כך כסף זה כבר הונח בצד לצורך מטרה זו, ולא עומד לשימושו הפרטית, ודברי פי חכם חן!

והוא תיקון למה שכתבה התורה על חטא דור המבול, כי מלאה הארץ חמס, ופירש הספורנו שכולם גוזלים זה את זה, יעו"ש. והפתרון הוא להקדיש קופת לדברים אלה, וכך יתן מיד את הכסף, ולא יכשל ח"ו בעוון גזל.

גם אדם שאינו זכאי, אם מזכה את הרבים – שכרו גדול מאד!

כעת ברצוני לעבור לנושא נוסף, לקראת יום הכיפורים הבעל"ט: לפני כמה שנים, נכנסתי לרשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זצוק"ל בערב יוה"כ, ושאלתי אותו על מה הוא מציע לעורר את הקהל לקראת יום הדין. ומרן בעל אילת השחר זצ"ל השיב **זיכוי הרבים!**

ויש לבאר את דברי קדשו, דהנה כתב הרמב"ם (פ"ז מהלכות תשובה ה"ז): 'כמה מעולה מעלת התשובה, אמש היה זה מובדל מה' אלוקי ישראל, שנאמר עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלוהיכם, צועק ואינו נענה, שנאמר גם כי תרבו תפילה אינני שומע, **ועושה מצוות וטורפין אותן בפניו, שנאמר מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי וכו'.** ומקורו כנראה ממסכת ברכות (דף ה"ב ע"ב) לגבי שנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל ולא המתין לחבירו, טורפין לו תפילתו בפניו, וגם במסכת סוטה (דף כא ע"א) מצאנו שעבירה מכבה מצוה.

ומובא בשם מרן הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל, שכל זה בשאר מצוות, אבל כאשר הרשע התעסק במצוות צדקה, לא טורפין את המצוה הזו. ומדוע, מפני שבמצוות אלה היה מי שנהנה מהמצוה שעשה הרשע, והוא העני. וא"כ לא אכפת לנו שעושה המצוה היה רשע, מאחר והיה אדם אחר שנהנה מכך, מגיע לו שכר על כך.

ולכן גם לגבי זיכוי הרבים, גם אם מדובר באדם רשע שטורפין לו זכויותיו בפניו, מ"מ אם הוא מתעסק בזיכוי הרבים, יש רבים שנהנים ממנו, ומתחזקים ממנו, הרי שמגיע לו שכר על מצוות זיכוי הרבים שעשה, כי במצוות אחרים התחזקו בגללו, ואין לך זכות גדולה מזו ליום הדין.

ויש לדעת, שכאשר אומרים 'זיכוי הרבים', אין הכוונה רק למי שמזכה אלפים ורבות בהפצת דברי תורה וחיוזוק, **אלא גם אברך שלומד תורה בצניעות, ויושב בפנינו ושוקד על התורה בשמחה ובחשק, למרות כל הגזירות הניתכות על ראשו וכל הקשיים הגשמיים האופפים אותו, ומן הצד רואים אותו אחרים, ולוקחים ממנו דוגמא ומופת כיצד ללמוד, ונדבקים בהתלהבות שלו, או שמתפלל בכוונה ובדביקות ומגיע בזמן, ואחרים רואים ולומדים ממנו, הרי שגם הוא בשם 'מזכה הרבים' מוכתר.**

הסגולה לרפואה מהמחלה הנוראה, המופיעה בהפטרות יום הכיפורים כידוע, כל העולם כולו חל ורועד מהמחלה הנוראה, כאשר לדאבוננו מדי שנה רבים חולים ואף מסתלקים לבית עולמם, ופעמים רבות מגיעים אלינו חולים במחלה הנוראה ורוצים סגולה ו'מרשם' ברור כיצד להירפא ממחלה זו.

וכמה פעמים הבאנו את דברי חז"ל הקדושים, שמו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל היה משנן אותם באוזנינו, הדברים מוסבים על הפסוקים המופיעים בהפטרות של יום הכיפורים (ישעיה נח, ז): 'הָלֹא פָּרַס לָרָעַב לֶחֶמֶךָ, וְעֲנִיִּים מְרֹדִים תִּבְיָא בָּיִת, כִּי תִרְאֶה עָרִם וְכִסְיָתוֹ, וּמִבֶּשֶׂרֶךָ לֹא תִתְעַלֵּם, אִזּוּ מִמְשִׁיךְ הַפֶּסֶק (פסוק ח): 'אִזּוּ יִבְקַע כֶּשֶׁחַר אֹרֶךְ וְאַרְכָּתְךָ מִהֲרָה תִצְמַח וְהָלַךְ לִפְנֵיךָ צֶדֶק בְּבֹד ה' יִאֲסָפֶךָ'.

ועל כך אמרו חז"ל בתנא דבי אליהו (רבה, פרק כז): 'כי תראה ערום וכיסיתו, כיצד (פירוש, וכי בני אדם הולכים ללא בגדים), אלא אם ראתה אדם שאין בו דברי תורה, הכניסוהו לביתך ולמדוהו קריאת שמע ותפילה,

ולמדוהו פסוק אחד בכל יום, או הלכה אחת, וזרזהו במצוות, לפי שאין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצוות, והוא דומה למי שהוא ערום. יוצא אפוא, כך נראה לענ"ד, שהרצוה להחלים ממחלתו ולהיות בריא ושלם, יש לנו כאן דברים מפורשים בתורה הקדושה, הוא צריך להתאמץ לקיים את דברי הפסוק, ולזכות את הרבים, על ידי שיקרב בני אדם שאין בהם דברי תורה, וילמד אותם פסוק אחד או הלכה אחת, או אז יזכה שיקויים בו מה שנאמר בהמשך הפסוקים: 'אז יבקע כשחר אורך, וארוכתך מהרה תצמח', הפסוק מדגיש שהרפואה בוא-תבוא 'מהרה', דהיינו באופן מפתיע ומהיר!

אם תוציא יקר מזולל – כפי תהיה

ומצאנו שני מקורות נוספים בגמ' ליסוד זה, ראשית מה שמצאנו במסכת בבא מציעא (דף פה ע"א), כל המלמד את בן עם הארץ תורה, אפילו הקב"ה גוזר גזירה – מבטלה בשבילו, שנאמר (ירמיה טו, יט) **וְאִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלָל** [היינו להוציא תלמיד חכם מעם הארץ] - **כפי תהיה**, היינו שהקב"ה גוזר גזירה, ואתה מבטלה.

וכמו שביאר שם המהרש"א שהמלמד תורה לבן עם הארץ עושה שינוי בטבע העולם, שבאופן טבעי היה בנו של ע"ה נעשה ע"ה כמו אביו, וכנגד זה זוכה לכך שיוכל הוא לשנות את טבע העולם, ולבטל גזירות רעות.

ועוד רגילים אנו לצטט את דברי חז"ל הק' במסכת בבא בתרא (דף י ע"א), אמר רבי יוחנן, מאי כתיב מלווה ה' חונן דל (משלי יט, יז), אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, כביכול עבד לוה לאיש ממלווה. ופירש רש"י שם: 'מלווה ה' חונן דל. **החונן דלים, נעשה מלווה להקב"ה, וכתוב ועבד לוה לאיש מלווה**, עכ"ל.

כלומר, שמשמע מהפסוק שכל מי שחונן דלים – נעשה מלווה להקב"ה, ויוצא שהקב"ה כביכול נהיה לוה שלו ומשועבד אליו, וזה דבר שאי אפשר לאומרו. ולכן מי שעושה צדקה וחסד עם יתומים, שהם דלים, הקב"ה נהיה לו "עבד לוה לאיש מלווה". ומה שיבקש הקב"ה יעשה עבורו!

אם הרועה מבחין שהכבשה מביאה תועלת, הוא משאירה בחיים

ויש להוסיף, שהרי אנו אומרים בתפילת 'ונתנה תוקף': **'נבקרת רועה עדרו, מעביר צאנו תחת שבטו, כן תעביר ותספור ותמנה ותפקוד נפש כל חי, ותחתוך קצבה לכל בריותיך, ותכתוב את גזר דינם.** ונראה לפרש, שמונח בדימוי לרועה המבקר את צאנו מוסר השכל עצום ונורא, שהרי כיצד מבקר הרועה את צאנו, וכיצד הוא בודק אותם האם הם ראויים להמשיך לחיות, או שמא מתאימים הם יותר לבית השחיטה?

והתשובה היא שאם הכבש נותן פרייו, אם הוא ממשיך לתת חלב, והצמר שלו מחמם את הבריות, הרי שהרועה ישאיר אותו בעדרו, אבל ברגע שהכבש הפסיק לתת חלב, וגם צמרו אינו פורה כפי שהיה בעבר, הוא יובל מיידי לבית השחיטה. אך יש להוסיף, שישנם מקרים שגם כאשר רועה החליט לקחת כבשה מסוימת לשחיטה, משום שהיא איננה מביאה עוד תועלת, אך ברגע האחרון הוא נסוג מכך, וזאת כאשר הוא מבחין שהיא מעוברת, ואז גם אם לא שווה להשאיר את הכבשה עצמה בחיים, בכל זאת הוא לא ישחטנה, בגלל הוולד שעתיד להיוולד ממנה.

הרי לנו כלל גדול ויסוד-מוסד בדרכי שמים, אם האדם מוכיח את פרייו, וממשיך לתרום מכישוריו ומזכה את הרבים, מחמם את הבריות ב'צמר', וגורם להרבות כבוד שם שמים בעולם, לאדם כזה נותנים חיים. ודבר זה צריך ללמדנו לקח עצום, שגם אם ח"ו נגזר על האדם גזר דין מוות, שייך שהבורא ית"ש יחליט בסופו של דבר להשאירו בחיים, בגלל ה'וולדות' העתידים להיוולד מאדם זה. 'וולדות' אלו אינם חייבים להיות דווקא בניו או בנותיו, אלא כל מי שמתקרב למצוות בגללו, וכל מי שמביא תועלת כל שהיא לאחרים ברוחניות או בגשמיות, הרי שנחשב כ'בעל וולדות', ותהיה לו זכות להינצל ממוות לחיים.

יעזרנו השי"ת שנזכה לשוב אליו בתשובה שלימה, ונזכה לחזול באמת מעושי ידינו, ובד בבד לזכות את הרבים בכל צורה ואופן, ולקרב הלבבות לאבינו שבשמים, ועי"ז נזכה להיכתב ולהיחתם בספרן של צדיקים גמורים, לשנה טובה ומבורכת, לחיים טובים ולשלום, שימלא השי"ת כל משאלות לבבנו לטובה ולברכה, לנו ולכל ישראל אכי"ר!

- ניתן להאזין לדעת תורה מגד"י בראשם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, בקו החירום: 03-313-3306.

- הדברים ממרן פוה"ד הגר"י זילברשטיין שליט"א המובאים בגליון באדיבות מערכת דברי חמד. ניתן להצטרף לקבלת דברים מהקודש פנימה במחיצת מרן שליט"א במייל דברי חמד: a0527642209@gmail.com וכן ניתן להאזין לדברים ממרן בקו שיח יצחק: 03-313-0582.

- צילומים: אריה לייב אברמס. יצחק ורדי. דברי חמד.

- הגליון מופיע מידי שבוע בקובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבותינו מרנן ורבנן גדולי ישראל זצוק"ל ושל"ט"א. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com

- ניתן להצטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל - a086221800@gmail.com

אוצר חמד

שו"ת בהל' חג הסוכות מתורת רבינו מרן פוה"ד הגר"י זילברשטיין שליט"א
נערך ע"י נכדו חביבו החתן ר' אריה זילברשטיין שיחי'



מה עדיף סוכה קטנה עם מזגן או מרווחת בלא מזגן

שאלה:

אנחנו משפחה גדולה עם הרבה ילדים בע"ה, חלקם נשואים וחלק עדיין לא. בבית יש לנו סוכה יפה וממוזגת אבל יש בה חסרון, שהיא קטנה. הספקנו היכן לעשות השנה את הסוכה, מצד אחד אם נעשה את הסוכה בבית לא נוכל להזמין את ילדנו הנשואים, מצד שני אנחנו יכולים לבנות סוכה למטה, אך היא תהיה בלי מזגן והיא גם פחות יפה, אבל יהיה בה מקום ברווח לכולם. איזה סוכה עדיפה?

תשובה:

נראה שאדם בריא שאינו סובל באופן קיצוני מהעדר מזגן, יעשה סוכה למטה, והטעם שכתבו הטור והרמ"א (או"ח סימן תרלט ס"א) שבסוכה, נוסף על המצוה של אכילה ושתייה ולינה בסוכה, יש מצוה גם לטייל בה כל שבעת הימים. וא"כ, בסוכה שבביתו שהיא קטנה שבקושי יש שם אפשרות לזוז, בוודאי שא"א לקיים את הטיול, אבל בסוכה למטה יוכל לקיים מצוות טיול. יש לציין שבאבני נזר (או"ח סימן תפ) כתב שהטיול בסוכה הוא מעלה שהרי שיעור סוכה היא שבעה על שבעה טפחים, וגובהו עשרה טפחים, ואין יטייל בה ואינו יכול לעמוד בה ולא לזוז אנה ואנה, רק לישיב על הארץ לאכול ולישון, אלא שעיקר מצות סוכה היא אכילה ושתייה ולינה, והטיול היא מעלה. ומכל מקום בוודאי כשיש לו אפשרות לקיים את מצות הטיול, זה עדיף על פני לוקסוס של מזגן, ובפרט שבסוכות כבר בדר"כ המזגן אוויר נח, והמזגן אינו כ"כ מוצר הכרחי.

...

שכן מבוגר מבקש שנגמור מהר את הסעודה, כי רוצה לישון מוקדם

שאלה:

יש לנו שכן מבוגר שהסוכה שלו צמודה לסוכה שלנו, הוא רגיל ללכת לישון מוקדם ולכן דורש מאיתנו לסיים את סעודות השבת והחג תוך חצי שעה בכדי שלא נפריע לו לישון, האם אנחנו צריכים להתחשב בו?

תשובה:

שנינו במסכת בבא בתרא (דף כ ע"ב) שאדם יכול לעשות בביתו תשמישין שצריך גם כשהם לצורך עבודתו, ואין השכן יכול לעכב עליו ולומר אינו יכול לישון מפני הפטיש ומקול הריחים ולא מקול התינוקות. וכתב הריב"ש (הובא בבית יוסף סימן קנה ג) שזהו דווקא באנשים בריאים, אבל חולה יכול לעכב. וכתב על זה החזו"א (ב"ב סימן יג אות יא) דאין דברי הריב"ש אמורים אלא בעושה דבר שאינו מעיקר הדירה, כמו בעושה אריגה וכיוצ"ב שאין זה מצוי בכל אדם ולא ברוב בני אדם, אבל אם עושה דברים שרוב בני אדם עושים, ולפעמים תשמישין ודיבורן משמיע קול שמפריע לחולה, אינו יכול למחות אף אם החולה קדם, ורשאי אדם לבנות בית אצל חברו ולהכניס את העוללים והיונקים שצועקים בלילה, ואין החולה יכול לעכב עליו, דהרי אינו חייב לצאת מדירתו, עכ"ל.

גם בעניננו מעיקר הדין אין השכן הזקן יכול לעכב עליהם ויכולים לערוך את שולחנם כפי צרכם, אבל בכל אופן ראוי להתחשב בו, ולכן יאכלו את הסעודה כפי צרכם, ולאחר מכן יכנסו הבייתה וימשיכו את השירה והדברי תורה בלא סעודה.

...

האם מותר לצלם בחול המועד

שאלה:

בחול המועד אנו לומדים כמה שעות בבוקר עם אבינו ולאחר מכן אנו יוצאים לראות את פלאי הבריאה, בבחינת 'מה רבו מעשיך ה', הסתפקנו אם מותר לצלם תמונות בחול המועד כדי שיהיה לנו מזכרת מיופי הבריאה?

תשובה:

מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לא היה דעתו נוחה מלעשות תמונות בחול המועד, אמנם אם זה לצורך, כגון שזה דבר האבד למשל שיש איזה תמונה שאם לא יצלמנה לא יהיה לו תמונה זו בעתיד, והיא זקוקה לעבודת ה', מותר לצלם.

...

קטן שאינו צריך לאימו אך מפחד לישון בסוכה

שאלה:

מה הדין ילד שכל השנה אינו בגדר 'קטן הצריך לאימו', אבל בסוכות הוא מאד מפחד להיות בסוכה ורוצה לישון ליד אימו, האם פטור ממצות סוכה?

תשובה:

מסתבר שעדיין נחשב כקטן הצריך לאימו, שאם צריך לאימו בסוכה עדיין לא נגמל לגמרי, וביותר מזה, יתכן שאם השינה בסוכה מפחידה אותו, פטור מלישון שם משום מצטער.

...

קטנים שבנו סוכה לעצמם

שאלה:

נשאל רבינו מילד מתחת לגיל בר מצוה שבנה בעזרת חבריו סוכה, וכשגמרו לבנותה אמרו להם שהסוכה פחות מ' טפחים ופסולה, שאל הילד היות וכל הילדים (שגופם קטן) יכולים לשבת שם בריווח, האם מותר להם לאכול שם בסוכות?

תשובה:

ראשית יש לדון אם סוכה שקטן בנאה כשירה לקטן שיאכל שם בסוכות. במג"א (סימן יד סק"ג) כתב שקטן אינו יכול לבנות סוכה עבור גדול, ובפמ"ג כתב שראוי להחמיר בזה, ולמעשה כבר האירכו הפוסקים בזה, ובחוט שני (פ"ג אות ב) כתב שהחזו"א פעם אחת האריך בזה, ונטה לומר שמעיקר הדין מהני, אך כשאפשר לתקן ראוי לתקן.

אך כאשר הקטן עושה זאת לעצמו, כתב הביאור הלכה (סימן יד ד"ה להצריך) שגם לפוסקים שקטן לא יטיל ציצית לגדול, פשוט דהקטן לעצמו מותר להטיל ציצית לכו"ע אם רק הגיע לחינוך, שהוא מחוייב מדרבנן במצות ציצית, ומיקרי בר לבישה להוציא את עצמו בעיציותיו. וא"כ גם בסוכה יכול לעשות לכתחילה סוכה לעצמו.

אמנם במשיב דבר (ח"א סימן מא) כתב שאין מחנכין לקטן במצות, אלא במה שהיה עושה כן בהיותו גדול, וכתב מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (הערות ראש השנה דף כט ע"א, פסחים דף פט ע"א) שדברי המשיב דבר הוא סברא אלימא, וכן הלכה כדבריו, ולדבריו קטן שעשה לעצמו סוכה היא רק בדיעבד.

אמנם בוודאי אם הסוכה היא פחות מעשרה טפחים הסוכה פסולה, כי אין הדבר נתון לשיעורים, לכל אחד אם יכול לשבת בסוכה או לא, אלא חז"ל נתנו שיעורים לגובה הסוכה, וגם לאדם גוף, הסוכה פסולה פחות מ' טפחים.

...

ליטול ד' מינים בכותל או להתפלל עם הנץ

שאלה:

קמתי מאד מוקדם בחול המועד והסתפקתי מה עדיף, האם ללכת להתפלל ליד הבית במנין שבו מתפללים בנץ החמה ולהרוויח את המעלה של זריזים מקדימים, או לנסוע לכותל שיש אומרים שזה מצוה דאורייתא ליטול ד' מינים כל שבעת ימי הסוכות?

תשובה:

תפילה בנץ היה מעלה גדולה שמוזכרת בהלכה, ולדעת הרמב"ם היא התפילה שלכתחילה, והתפילה לאחר מכן היא רק תשלומין, ובוודאי התפילה בנץ עדיפה מאשר לצאת ידי שיטה אחת, שד' מינים ליד הכותל היא דאורייתא.

ובפרט שבד' מינים אינו חייב כעת, ואין חיוב ללכת לכותל כדי להתחייב, משא"כ התפילה בנץ היא חיוב על כל אחד להתפלל בזמנו, וישתדל במשך היום לבוא לכותל המערבי.

להערות ולהארות ניתן לפנות 052-764-2209 או בכתובת המייל: A0527642209@GMAIL.COM

באדיבות: 'ווי העמודים', נערך ע"י 'אוצר הפרשה': a169258235@gmail.com

תורת חמד

**פנינים ופרפאות על סדר מגילת קהלת מתורתו ומשנתו של
רבינו מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א
מלוקט מתוך חיבוריו וספריו, וכן מכתיו"ק
כפי שנערך במיוחד עבור 'אוצר הפרשה' ע"י נכדו חביבו הרה"ג ר' חיים מלין שליט"א**

מגילת קהלת

מגילת קהלת. ונוהגין לומר קהלת בשבת של חול המועד או בשמיני עצרת אם אקלע בשבת (מהרי"ל) – לשון הרמ"א (או"ח סימן תרסג ס"ב). והנה כתב המשנ"ב (סימן תצ ס"ק יז) בשם המג"א דהטעם שתקנו לקרוא מגילת קהלת בשבת חוה"מ סוכות, הוא משום שזה זמן שמחתנו, ובקהלת כתיב 'ולשמחה מה זו עושה'.

וצ"ב, וכי משום שזהו זמן שמחה, אנו חפצים לקלקל את השמחה, ולבאר מדוע אין מקום כלל לשמחה. ואין לומר שהשמחה בסוכות היא שמחה על הרוחניות ולא על הגשמיות, שהרי מפורש בקרא שהשמחה היא על אסיפת התבואה, וכמ"ש בדעת זקנים לבעה"ת (סוף פרשת ראה) שהשמחה בסוכות היא על התבואה והפירות, וא"כ מה טעם יש להאריך בזמן זה במגילת קהלת, שתמה 'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש', 'לשמחה מה זו עושה', 'רע עלי המעשה שנעשה תחת השמש' וכיו"ב.

אכן נראה לבאר, דדווקא כאשר האדם יודע שכל תענוגות עוה"ז הם הבל הבלים, כאבק פורה וכחלום יעוף, ממילא שוב אינו משועבד אל הממון והתענוג, ועי"ז יכול לשמוח בהם עצמם. משום דדווקא מי שאינו מהביל אותם, הוא זה שאינו יכול לשמוח בהם, כי הוא תמיד ידאג לאבד אותם [מרבם נכסים מרבה דאגה], וגם ישתוקק לעוד ועוד דברים שחסרים לו [יש לו מנה רוצה מאתיים, ואוהב כסף לא ישבע כסף], ולא ישיג את האושר והשמחה. אך מי שלומד בספר קהלת שאין שום יתרון ומעלה בכ"ז, ממילא אינו בשום צער אלא בשמחה ונחת, והוא יכול ליהנות ממתיקות הפירות וריבוי התבואה, ולקיים בעצמו 'אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמוח'. וזה כוונת הלבוש שכתב (שם ס"ב): 'לפי שסוכות הוא זמן שמחתנו, וספר קהלת משבח ומזרז את הבריות שישמחו בחלקם, ולא ירדפו אחר ריבוי הממון, והנהנה ממה שיש לו – מתת אלוקים הוא'. הרי שאדברה, קהלת לא בא להמעיט את השמחה, אלא אדרבה להעצימה, כי ככל שאיננו משועבדים לחומריות, כך אנו יכולים יותר לשמוח בה, כי היא אינה כובלת אותנו, אלא מהנה ומענגת אותנו.

פְּלִיטָה דְּדָבָרִים יִגְעִים לֹא יוֹכֵל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשְׁבַּע עֵין לְרֹאוֹת וְלֹא תִמְלֹא אֵינָן מִשְׁמַע (א, ח). הנה במדרש רבה כאן (א, כד) פירשו חז"ל מהו 'כל הדברים יגעים', דבר אחד, כל הדברים יגעים, דברי מינות מייגעין את האדם. ושם (פיסקא כה) מספר המדרש אודות רבי יהודה בן נקוסה, שהיו הכופרים מתעסקים עמו, והיו שואלים אותו והיה משיב, ופעם אמר להם: 'על חנינם אתם מתווכחים, בואו נערוך בינינו תחרות, שהמנצח בה יפצע את מוחו של אחד בקורנס. הויכוח הסוער התחיל, ובסופו רבי יהודה נצחם, ופצע את מוחם עד שהתמלא פצעים פצעים. כשהגיע לשיבה, אמרו לו תלמידיו 'רבי, סייעו מן השמים ונצחת', השיבם: וכי יצאתי משם בחינם ללא נזק? לכו והתפללו עלי ועל אותה החמת [מוחו], שהיתה מלאה אבנים טובות ומרגליות, אבל עכשיו מלאה פחמים'...

ומבואר איפוא, שכאר מתווכים עם החוטאים, אפילו כאשר מנצחים אותם, מכל מקום המחשבה והאמונה נפגמת על ידי זה. וביאור הדברים, שהרי כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' דעות ה"א): 'דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמד ממעשיהם'.

ונשאלנו פעמים רבות מהנהלת הארגון 'לב לאחים', באשר ישנם אברכים פעילים היוצאים לערי השדה לשכנע הורים לשלוח את בניהם לבתי ספר תורניים, וכן לומדים בחברותא עם מתקריבים. ופעמים רבות עצם היציאה מד' אמות של ביהמ"ד ולנסוע לעיר מעורבת או חילונית לגמרי, ועצם המפגש עם אנשים רחוקים מתורה

דְּבָרֵי קִהְלֵת בֵּין דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַיִם (א, א). במדרש רבה כאן איתא, זה שאמר הכתוב ברוח הקודש על ידי שלמה מלך ישראל, חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתייצב, מעשה בר' חנינא בן דוסא שראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, אמר הכל מעלין לירושלים נדרים ונדבות ואני איני מעלה דבר. מה עשה, יצא למדברה של עירו וראה שם אבן אחת, ושכבה וסתתה ומרקה, ואמר 'הרי עלי להעלותה לירושלים'. ביקש לשכור לו פועלים, נזדמנו לו חמשה בני אדם, אמר להן: מעלין לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו: תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלים אותה לירושלים. ביקש ליתן להם ולא נמצא בידו דבר לשעה, הניחוהו והלכו להם. זימן לו הקב"ה חמשה מלאכים בדמות בני אדם, אמר להם: אתם מעלין לי אבן זו, אמרו לו: תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלין לך אבנך לירושלים, **ובלבד שתתן ידך ואצבעך עמנו**, נתן ידו ואצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים. ביקש ליתן להם שכרן ולא מצאן. נכנס ללשכת הגזית ושאל בשבילים, אמרו לו: דומה שמלאכי השרת העלו אבנך לירושלים, וקראו עליו המקרא הזה 'חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתייצב', ע"כ.

מעשה זה בא ללמדנו, שכך היא דרכו של האדם בעבודת הבורא, האדם צריך לרצות באמת לעשות רצון ה', להתחיל ולהניח אצבעו, ומיד שולח הקב"ה עזרו מקודש, וזהו מה שדרשו בספרי על הפסוק (דברים טו, יח) 'וברכך ה' אלוקיך בכל אשר תעשה', ודרשו: 'וברכך ה' – יכול אפילו יהיה יושב ובטל, תלמוד לומר בכל אשר תעשה', כלומר שבשמים מחכים רק נפתח פתח כחודו של מחט, והקב"ה יפתח לנו פתח כפתחו של אולם.

ומצוות יכולה להשפיע עליהם ולגרום ח"ו לירידה רוחנית, ושואלים האם הם מצווים לזכות לאחרים במצב שיתכן והיה בזה חב לעצמו. ושמענו שהגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל השיב על כך, שכאשר הולכים לדבר עמם, לפני הכניסה יש להניח מעט אבנים בתוך הנעל... והאבנים יזכירו לו כל הזמן את ה'בדיעבד' שבעניין, ובכך יקצר את ההשייה עמם שלא יהיה יותר מהצורך.

ונוסף לספר: מעשה באדם גדול, שטען כי אין להיפגש כלל עם אחינו הרחוקים, אף לא לשם קירוב, כדי לא לרדת חלילה ברוחניות ולהישמר ממראות אסורים. וכשהצעת את טענתו בפני מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אמר לי: לך ותגיד לו, שאם לבית החולים הוא הולך כשצריך לטפל ברגלו, והרי גם שם נתקל במרעין בישין, ומתמודד עם הנסיונות, א"כ ילך גם להציל את אותם רחוקים ולהשיבם בתשובה, ולא יהיו הנשמות האבודות של הרחוקים פחות כואבים לנו מאשר כאבי וייסורי הגוף [וכמובן אין כאן הוראה לרבים, והדברים שייכים באחד שיש לו מספיק חוסן כדי לעמוד בנסיונות השונים].

וכן היה משנן באוזנינו מו"ר מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שעלינו לראות את כל הארץ כ'בית חולים' אחד גדול, ואחינו הרחוקים הינם 'חולים' הנמצאים במחלקת טיפול נמרץ, ותפקידנו, אנו בני התורה, לשמש כרופאים ואחיות, כדי להחיש רפואה ומזור לחולים, בעיקר על ידי 'סם המרפא' – אור התורה הקדושה ונעימות צוף אמריה. והוסיף ואמר, שכל אחד צריך להניח בכיסים הרבה דברי תורה מתוקים, וכל מי שפוגש בו, שיאמר לו דברי תורה [וע"ע בחשוקי חמד עמ"ס יבמות (דף כב ע"ב)].

עת להשליך אבנים ועת פנוס אבנים עת לחבוק ועת לרחק מחבק
(ג, ה). הנה במדרש רבה (כאן), איתא, עת לבקש – בשעת שלום, ועת לאבד – בשעת מלחמה, עת לשמור – בשעה טובה, ועת להשליך – בשעה רעה. ומובא במדרש מעשה בסוחר שהפליג בים הוא ובנו, והוביל עמו קביים דיגרי זהב, הספן הקצה להם מקום סתר ואפילה, הסוחר שמע את קולם של המלחים שדיברו זה אל זה: כשנגיע ללב ים נהרוג את הסוחר ואת בנו ונשליך את גופותיהם למים, ונקח לעצמנו את המשא של הדיגרים. מה עשה הסוחר, העמיד פנים של כעס על בנו והתקוטט עמו, ומתוך התגרה השליך את הדיגרים לים, ואז הרפו מהם הספנים. כשהגיעו למחוז חפצם התלונן הסוחר לפני המושל של קיסרי על המלחים, המושל אסר את המלחים וחייבם לשלם מכיסם את דמי הזהב שהושלך לים בגללם. שאל המושל את הסוחר, מנין למדת חכמה זו להשליך את הדיגרים לים, השיב לו הסוחר, משלמה מלך ישראל, שאמר עת להשליך אבנים (דיגרי זהב), ועת לאסוף אבנים.

ומבואר בחז"ל שאסור לאדם להסתכן כדי להציל את ממונו, וכעין זה יעוין במסכת תענית (דף כ"ע ב') שרב הונא לא נכנס לבית רעוע להציל את היין שלו. אך כל דברינו אמורים בסכנה גדולה, אך כשיש סכנה מועטת, מצאנו שמותר לאדם להסתכן קצת [וכמו שכתבנו להלן (ו, ג) בשם הנודע ביהודה], אלא שקשה לקבוע בדיוק את הגבולות, וע"ע מש"כ בחשוקי חמד עמ"ס כתובות (דף יט ע"א).

ועוד יש לדון, כיצד היה הדין, במקרה ששותף עלה לספינה עם אבנים טובות ומרגליות, וכששמע שזוממים להורגו כדי לשדוד את ממונו, נהג כפי שנהג היהודי הפיקח הנ"ל במדרש, והשליך את המרגליות למצולות ים, והנה כעת בא שותפו ותובע ממנו לשלם עבור איבוד המרגליות, שהרי אף המציל את נפשו ע"י איבוד ממון חבירו, מחוייב לשלם לחבירו את מה שהפסיד לו (שו"ע חו"מ סימן שנט ס"ד), וי"ל ע"ה האם אכן יש לחייב את זורק המרגליות. ונראה להשיב, שיכול הזורק לטעון כלפי שותפו: 'הסחורה שסיכנה את חיי, ואילצה אותי להשליכה לים, היא גם הסחורה שלך, ומאחר וגם ממונך היה נחשב ל'רודף' אחרי, ממילא היה מותר לי לאבדו כדי להציל את נפשי'.

מה שְׁהִיָּה קָבֵר הוּא וְאֲשֶׁר לִהְיוֹת קָבֵר הִנֵּה וְהָאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ אֶת נִרְדָּף (ג, טו). ניגש אלי יהודי וסיפר ששכנו מציק לו מאד, וממש רודף אותו ויורד לחייו, על לא עוול בכפו. ושאל עצה טובה מה עליו לעשות במקרה זה, וכיצד יפטר מהשכן הטרדן. והשבתי לו, שהוא צריך לשמוח שיש לו שכן כזה. ולאחר שתמה על הדברים, ביארתי לו, דהנה ב' בחוקותי נאמר (במדבר כו, יז) 'ונסתם ואין רודף אתכם', וצ"ב, דהניחא ש'ונסתם' היא קללה, אבל 'ואין רודף אתכם' מה קללה יש בכך, הלא ברכה היא. ופירש הגר"א שהנה נאמר כאן 'והאלוקים יבקש את נרדף', כלומר שעצם העובדה שהאדם הוא בגדר 'נרדף' מעניקה לו הטבות מסוימות, כי האלוקים מבקש אותו ורוצה לעזור לו. וזה הפשט ב'ואין רודף אתכם', שהקללה תהיה עד כדי כך שגם את הזכות של ה'נרדף' לא יהיה לכם, כי נסתם ואין רודף אתכם. ואמרתי לאותו יהודי, בכך שהנך מרגיש את עצמך נרדף מאותו שכן, יש לך נקודת-זכות בשמים, והנך קרוב יותר לרבש"ע, כי האלוקים יבקש את נרדף.

פי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אֶחָד לָהֶם פְּמוֹת זֶה פֶּן מוֹת זֶה וְרוּחַ אֶחָד לָכָל וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אֵין פִּי הַפֶּל הַקָּל
(ג, יט). רבים שואלים שהם מתפללים רבות להקב"ה על דבר מסוים ואינם נענים, ואנו מראים להם דברי הספר חסידים (סימן תקנג), שכתב בזה"ל: 'יש מתפלל ונענה ויש מתפלל ואינו נענה, הטעם לפי שצער חברו ועלבונו אינו מעלה על ליבו של מתפלל זה, יתכן שלא יהיה נענה, לפי שהיה לו לחשוב אילו הייתי בצער של זה, הייתי צריך להתפלל עליו, וכתב 'ואהבת לרעך כמוך', ומאחר שאינו מצטער בצער הצדיק, לא יתכן שיהיה נענה, לכך כל התפילות והתחנונים תיקנו לומר בלשון רבים 'רפאנו', 'ראה נא בענינו', וכתב 'ונתן לך רחמים ורחמך', המרחם ירוחם. **ואם לא, מה בין זה לבהמה שאינה חוששת בצער חברתה, ועליו נאמר ומותר האדם מן הבהמה אין**, עכ"ל.

למדנו מדבריו, כי אדם המתפלל להקב"ה ואינו נענה, לפעמים הוא מחמת שאינו מרגיש בצער הזולת, ואינו חושש כשחברו בצער, ומה בינו לבין בהמה, ואין פלא שתפילת בהמה לא נענית. ועל כל אחד להתחזק בדבר זה, להיות נושא בעול עם חברו, להיות עמו בשמחה ול"ע בעת צרה וצער, ואז יזכה שתפילותיו יתקבלו לפני כסא הכבוד.

[ובעיקר הדבר שיש תפילות שלא רואים שפועלות, או ברכה של צדיק שאינה מתקיימת לבסוף, שמעתי ממרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל שתפילה או ברכה של צדיק תמיד מועילים, אבל לא תמיד הברכה או התפילה מועילים על הדבר שאנחנו רוצים, אלא לפעמים הברכה או התפילה מועילים לדברים חשובים יותר, שאנחנו אפילו לא חשבנו לבקש על זה ברכה, והקב"ה לוקח את הברכה או את התפילה, ומסדרה על הדבר החשוב יותר שצריך בו ישועה. ומצאנו ראייה נפלאה לדבריו מהבן יהוידע עמ"ס כתובות (דף קד ע"א), יעו"ש].

וְרֵאִיתִי אֲנִי אֶת כָּל עֵמֶל וְאֶת כָּל פְּשִׁרוֹן הַמַּעֲשֶׂה פִּי הִיא קִנְאָת אִישׁ מִרְעָהוּ גַם זֶה הֶקֶל וְרַעֲיוֹת רִיחַ (ד, ד). ביאור נפלא בפסוק כאן מצאנו בדרשות המהר"ל מפראג (בדרוש לשבת הגדול, עמוד נב), שהביא דיש שואלים, אחר שהשי"ת שעה אל הבל ואל מנחתו (שזה גרם לוֹיָחַר לקין מאד ויפלו פניו), א"כ איך הצליח אחר כך קין להרגו, והלא כלל הוא בידינו ד'שומר מצוה לא ידע דבר רע', וכל שכן דבר כמו זה שהרי הקב"ה שעה אל מנחתו, ואיך לא היה להבל שמירה מיוחדת מקין אחיו לבל יהרגנו.

ותירץ, שהבל מה שהיה מקריב קרבן, לא היה זה מצד עצמו, רק כאשר ראה שקין מקריב קרבן, אז נתעורר גם הוא להקריב, ולא היה מתעורר ומתאמץ מעצמו, ולא היה פונה אל המעשים הטובים מצד עצמו ואין ממש במעשה זה, וזה נרמז בפסוק 'והבל הביא גם הוא', ולמה צריך לכתוב 'גם הוא', אלא לאחר שראה שקין מקריב,

הקריב גם הוא. ואף שלא היה בכוונה, מכל מקום ראוי לקבל הקרבן, אבל אינו יכול להיות בכלל 'שומר מצוה' לא ידע דבר רע' כי אין יסוד למעשה זה, כי כל יסוד נבנה על עצמו ולא נבנה על זולתו, ומה שעשה הבל לא נבנה על עצמו, רק עשה אחרי שקין עשה. והוסיף שם המהר"ל, שעל זה אמר שלמה המלך בחכמתו 'וראיתי את כל כשרון המעשה אשר נעשה תחת השמש כי הוא קנאת איש מרעהו, ואמרת כי גם זה הבל ורעות רוח', ופירושו זה, כי ראיתי מעשה האדם אשר האדם טורח בהם, והכל עושה בגלל קנאת איש מרעהו, ועושה ג"כ מעשה טוב מצד הקנאה לעשות כמו שעשה האחר, ואין עושה זה מכח התעוררות מעצמו, ולכך הוא הבל. והוסיף עוד, דאפשר כי במילים 'כי גם זה הבל', רמז שכך גם עשה הבל, מכח קנאה, ונקרא 'הבל', ע"כ דברי קדשו הנפלאים [ויעוין בחשוקי חמד עמ"ס קידושין (דף מ ע"א) שהבאנו את דבריו, והוכחנו מדבריו שכדי שיהיה בחינת 'שומר מצוה' לא ידע דבר רע', צריך שיכוין לעשות המצוה לש"ש, ורק אז המצוה מגינה עליו].

אם יוליד איש מאה ושנים רבות יתנה ורב שיהיו ימי שניו ונפשו לא תשבע מן הטובה וגם קבורה לא תינתן לו אמרתי טוב ממנו הנפל (ו, ג). הנה במדרש רבה (ב"ר ו, ה) איתא מעשה מופלא, שרבי יהושע בריה דרבי תנחומא ב"ר חייא היה באסיא, ורצה לנסוע דרך הים, אמרה לו מטרונא 'באיילין יומיא פרשי, אתמהא', כלומר בימים אלו של החורף, וכי נוסעים דרך הים, הרי זה סכנה גדולה שאפשר לטבוע מרוח סערה. אתחזי ליה אבוי בחלמא, ואמר ליה 'ברי בלא קבורה, שנאמר גם קבורה לא היתה לו', ולא שמע לא למילי דדין ולא למילי דדין, וכן הוית ליה. כלומר שגם אביו נתגלה לו בחלום ואמר לו, אם בחורף אתה פורש לים, הרי שגם קבורה לא תהיה לך, וציטט לו הפסוק כאן בקהלת, כי הדגים יאכלוך, וכן היה, יעו"ש.

ומדברי המדרש נראה, שלמרות הסכנה, אין איסור מוחלט להפליג בספינה בימי חורף, אלא שחז"ל מיעצים לנו להימנע מכך, אבל רבי יהושע למרות כל האזהרות מהשמים, ע"י חלום שנתגלה לו אביו וע"י דברי המטרוניתא, מ"מ לא חשש והפליג, ש"מ שאין איסור מוחלט על האדם להיכנס לתוך סיכון מסויים, וכנראה נתכוין לצאת לפרנסתו, ומותר להסתכן קצת עבור פרנסתו, וכמ"ש בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת יו"ד סימן י), שנשאל האם מותר ליהודי להתעסק בציד חיות, וכתב שצ"ד עני העוסק בצידה למחייתו, התירה התורה, וכמו שמותר לסוחרים לעבור אורחות ימים בגלל הפרנסה, וכמו שדרשו חז"ל במסכת ב"מ (דף ק"ב ע"א) 'ואליו הוא נושא את נפשו – מפני מה זה עלה בכבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתה, לא על שכרו'.

וגם בשו"ת תורה לשמה (סימן ערב), נשאל מאחד שצווה לבנו שלא ילך בדרך במקום סכנה, והבן רצה לנסוע בים לצורך עסקיו, ונסתפק האם הנסיעה בים נחשבת לסכנה שצריך בגינה לחוש לצוואת אביו. והשיב הבן איש חי ע"פ המדרש הנ"ל, שבחורף מחג הסוכות יש סכנה לנסוע בים, ולכן לא ילך בשביל צוואת אביו, יעו"ש. ומשמע שבלי צוואת אביו א"א לאסור את ההפלגה ביום, למרות שיש בזה סכנה, כי מותר לאדם להיכנס לסכנה לצורך פרנסה [וע"ע בחשוקי חמד עמ"ס זבחים (דף לה ע"א) מש"כ בזה].

פי יש דברים הרבה מרבים הבל מה יותר לאדם (ו, יא). נשאלתי האם מותר לקנות תוכים ולגדלם בבית, כשיש צורך עבור טיפול רגשי לאחד מהילדים. והנה במדרש רבה (כאן) איתא, כי יש דברים הרבה מרבים הבל, כגון מגדלי קופות וחולדות וחולדות הסנאין ואדני השדה וכלב הים, מה אית להון הנייה מיניהון [איזה הנאה יש בגידולם]. וכן כתב בספר חסידים (סימן תתרח"ח): 'כי יש דברים הרבה מרבים הבל, זה המגדלים עופות לנוי ולקילוס, ומה שמוציא עליהם היה לו לתת לעניים'.

כלומר, יש בעלי חיים שמספקים הנאה לאדם, כגון בהמות טהורות שמספקות בשר וחלב, ויש גם בהמות טמאות כגון סוס וחמור שמשמשות האדם לרכיבה ומשא, וגם כלב שומר מפני הגנבים, אבל בעלי חיים אחרים רק מרבין הבל, ואין לאדם שום הנאה מהם, ואת ההוצאות שמוציא עליהם, עדיף שיתן לעניים.

וגם יש בזה חשש צער בעלי חיים, וכדאיתא בפסיקתא דרב כהנא (פסקה עה), משל לעוף שהוא נתון בכלוב, ובא עוף אחר ועמד על גביו ואמר לו, אשריך שמזונותיך מצויים אצלך, אמר לו במזונות אתה מסתכל ובמצודות אין אתה מסתכל. ומשמע שעדיף לבעלי כנף להיות משוחררים שיוכלו להשתמש עם הכנפיים שהקב"ה העניק להם, ולא במצודה.

וראה מה שהרחבנו בזה בקובץ 'ווי העמודים וחשוקיהם' (גליון מז עמ' לט) לגבי האיסור לגדל בזמן הזה בנות שיר, וכן לגבי הדין שאסור להסתכל בבעלי חיים טמאים, וכן לגבי צוואת ריה"ח שיש סכנה לגדל תורים ובני יונה, וסיימנו שם דכשיש בזה צורך אפשר להקל, ואם יש צורך כגן בטיפול רגשי, הרי שאינו מרבה הבל, והוי כמו סוס וחמור שצריך לו לשימוש. [ולגבי הצעב"ח, במדרש רבה (קה"ר יא) יש תוספת 'דלמחר מפקין ונכסין לי', כלומר שמחר מוציאים ושוחטין אותי, ומשמע שאין הצער של העוף עצם מה שתפוס בכלוב, אלא שהוא מזומן לשחיטה]. וע"ע בחשוקי חמד עמ"ס ביצה (דף כו ע"א), ועמ"ס בבא מציעא (דף ק"ג ע"ב), ועמ"ס שבת (דף ק"ז ע"א).

טוב שם משמן טוב ויום המנוח מיום הולדו (ז, א). הנה אמרו במסכת ברכות (דף יז ע"א), רבי יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי, סוף אדם למות, וסוף בהמה לשחיטה, והכל למיתה הם עומדים, אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה, ועושה נחת רוח ליוצרו, וגדל בשם טוב, ונפטר בשם טוב מן העולם, ועליו אמר שלמה טוב שם משמן טוב טוב ויום המוות מיום הולדו. ופירש רש"י 'כי הוה מסיים ספרא דאיוב. על שם שאיוב נפטר בשם טוב', עכ"ל, כלומר דמאחר ואיוב נפטר בשם טוב, לכן רבי יוחנן בסיום ספר איוב היה דורש על החשיבות של שם טוב.

וצריך ביאור מה הקשר בין מימרא זו לספר איוב, ואדרבה יש לזה יותר קשר לספר קהלת ששם נאמר פסוק זה. ושמעתי מחכם אחד שביאר זאת, דרבי יוחנן השתומם איך הצליח איוב לשרוד אחרי צרות נוראיות כאלו, ואיך יתכן שלא נטרפה דעתו עליו, הרי נאמר במסכת חולין (דף מג ע"א) שאיוב היה אדם טריפה, שנאמר (איוב טז, יג) 'פלח כליותי', ובכל זאת איוב המשיך לחיות שלא כדרך הטבע. וגם במסכת ב"ב (דף טז ע"א) נאמר, קשה צערו של שטן יותר משל איוב, משל לעבד שאמר לו רבו שבור חבית ושמור את יינה, כך גם באיוב שברו את גופו ושמרו את נשמתו שלא תפרח. ואם כן, התבונן רבי יוחנן, מאין שאב איוב כוחות נפש אלו והחזיק מעמד. והשיב על כך רבי יוחנן כי איוב עמל בתורה, ולשיטתו אזיל שפירש במסכת בבא בתרא (דף טו ע"א) שאיוב מעולי הגדולה היה ובית מדרשו היה בטבריא, א"כ איוב היה ראש ישיבה והפיץ תורה לרבים מבית מדרשו, ומכאן שאב את כוחותיו הנפשיים.

ולכן סיים רבי יוחנן את המימרא שלו ב'אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה' שהיא משמחת לב, וכמו שאמר דוד המלך (תהלים קיט, צב) 'לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני, ולכן בכוונה אמר דרשה זו בסיום ספר איוב, כי שמחת התורה כשהיא שעשוע נותנת חיים ללומדיה, וחובתינו להפיק מדברי התורה 'שעשועים'.

אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם (ז, טז). דוגמאות רבות ניתן להביא לאחד שהוא 'צדיק הרבה', אך נביא את הדוגמא המעשית והמצויה שכתב רבינו יהודה החסיד ז"ל בספר חסידים (סימן שיח): 'מעשה באחד שהיה דל וחסר, ולא היה רוצה לקבל צדקה, אמר: האיך אקבל, הריני גוזל את העניים, אלא הלך ולווה מבני אדם, ומלווה לו על אמונת שמים, ולא היה פורע, ואמר:

אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח פי מרפא יגית חטאים גדולים (י, ד). פסוק זה צריך ללוות כל בן תורה בשלבי עלייתו. ופירושו, גם אם רוח המושל (הוא היצר הרע) תנסה לפתותך ולהטותך מן הדרך, אתה – את מקומך אל תנח. התאמץ בכל כוחך להתייצב ולהתעצב, לשוות לאישיותך מימד של בן תורה לכל דבר. וכמה נאה להביא כאן את פירושו של הבעש"ט עה"פ (תהלים פט, י) 'בשוא גליו אתה תשבחם', הנאמר גם בסליחות בימים הנוראים, וצ"ב מה עניינם של הגלים לסליחות עמך בית ישראל. וביאר כך: לפני אלפי שנה, בעת בריאת העולם קבע הקב"ה גבול לים, עד כאן יגיעו מימך ולא יותר, ולא ראינו שהגלים עוברים את הגבול, לבד ממקרים חריגים במיוחד, כפי שהיה בגלי הצונאמי האדירים.

והנה, לכל אורך התקופה הארוכה הזו הנמשכת מאז בראו אלוקים שמים וארץ, אנחנו עדים לדבר מופלא, כל גל, כאשר הוא מתקרב ליבשה, מנסה הוא להתרומם, להתנשא, ולעבור את הגבול שקבע לו בורא העולם, 'בשוא גליו', ואינו מצליח. למרות שהקב"ה תיחם את הגבול, מעוניין הגל לחצות אותו ולעבור אל היבשה. כל גל וגל מנסה את מזלו ואינו מתיימש, ולפני שהוא מגיע ליבשה הוא מתרומם מעט, ושוב חוזר אל עצמו ואל הגבולות המדויקים שקבע לו השי"ת. והקב"ה משבח את הגלים על כך, על העקשנות שהם מפגינים, ועל כח ההתמדה שלהם, בלי שיגיעו לנקודת משבר.

ולכן מתאימות המילים הללו לאומרו לפני הסליחות, כדי לידע, להודיע ולהיוודע, שהקב"ה א-ל מלא רחמים הוא, ומעוניין בטובתנו גם אם לא הלכנו בדרך הטובה ומרדנו נגדו, ואם אם הרבינו לחטוא ולפשוע, עדיין יש לנו סיכוי להתקרב אליו בלבב שלם. וזאת בתנאי אחד: שנמשיך להתמיד ולנסות שוב ושוב לצעוד בדרכי התשובה, ולא נישבר לעולם. גם אם נפלנו ונכשלנו אינספור פעמים, נלך בדרכם של הגלים, ולא נתייאש [עלינו לשבח (דברים ח"א עמ' קס)].

חפר גומץ בו יפול ופרץ גדר ישכנו נחש (י, ח). הנה דרשו חז"ל באבות דרבי נתן (פ"ג ה"ג), הוא היה אומר, הנותן עיניו באשתו שתמות ויירשנה, או שתמות וישא את אחותה, וכל הנותן עיניו באחיו שימות וישא את אשתו, סוף קוברין אותו בחייהו, עליו הכתוב אומר חופץ גומץ בו יפול ופרץ גדר ישכנו נחש, ע"כ.

וכעין זה נאמר בספר חסידים (סימן תרס): 'מעשה באחד שמתו בניו הזכרים, אמר לתלמידיו בשעת מיתתו: יודע אני שאין בי עוון, אלא אחות קטנה היתה לי, והיתה אלמנה, והיתה ברצון לוקחת בעל, ובושת היה לה לומר קח לי בעל, ואני הייתי יכול לזווגה, ולא רציתי, כדי שישאר לי ממנה ונכסיה, ובשביל זה מתו בני בלא בנים, והיו גדולים'. וכתב שם החיד"א בפירושו 'ברית עולם' על הספר חסידים שם: 'יכול לזווגה ולא רציתי כדי שישאר לי ממנה וכו'. פירוש, והוא עוון גדול, דצער דגופא לא ניתן למחול, ומה גם שכיון לקחת ממון שלה שגבתה מכתובת בעלה והיו כגוזל, ומשום הכי מתו בניו ר"ל, עכ"ד. [וראה מה שהרחבנו בחשוך חמד עמ"ס בבא מציעא (דף לח ע"ב), לגבי רופא שקיפד חיי אשתו ברשלנות, האם יורש את נכסיה].

אי לך ארץ שמלפך נער ושריף בפקר יאכלו (י, טז). הנה אמרו חז"ל במסכת שבת (דף י ע"א) שהדיין אינו חייב לשבת בדין כל היום כולו, ואמרינן התם עד מתי יושבין בדין, אמר רב ששת עד זמן

מה אפרע ואין לי במה לפרוע, ועוד הלך ואמר תלוו לי. אמרו לו: לוח רשע ולא ישלם (תהלים לז, כא), והוא אומר: מוטב שאהיה לווח, ואם יהיה לי אפרע, ולא אקבל מן הצדקה ולא אהיה גוזל עניים, **עליו נאמר אל תהי צדיק הרבה**. ועוד שהוא רשע למה לווח ולא יהיה במה לפרוע, ומתחלל שם שמים על ידו, ונועל דלת לפני לווי, עכ"ל.

וידוע מה שדייק התפארת ישראל (אבות פ"ב אות צו), שהלווה ואינו יודע מהיכן ישלם את חובו, כבר משעת ההלוואה הוא נחשב ללווח רשע, שהרי לשון הפסוק 'לווח רשע ולא ישלם', ולכאורה היה צריך להיות כתוב 'לווח ולא ישלם רשע', אלא שמי שאין לו לשלם, ובכל זאת לוקח הלוואה, כבר משעת לקיחת ההלוואה נקרא רשע [ויעיין בקובץ 'ווי העמודים וחשוקיהם' (גליון יב עמ' לב) שהרחבנו מתי מותר לקחת חובות, כשהלווה אינו יודע מהיכן יפרע, ומתי אסור]¹.

אל תרשע הרבה ואל תהי סכל למה תמות בלא עמך: טוב אֲשֶׁר תִּתְּחוּ בְּזָה וגם מִזָּה אל תנח את ידך פי ירא אֱלֹהִים יצא את פִּלֵּם (יז-יח). הנה בעקבתא דמשיחא אויבינו של העם היהודי מאיימים בכל עת להכחידו רח"ל, ורבים שואלים עד כמה צריך להתייחס לכל האיומים הללו, האם לחוש לזה עד שעלול להיכנס למצב של פחד וחרדה, או שמא להתעלם מזה לחלוטין.

וגיסי מרן הגר"ח קניבסקי צוק"ל אמר לי דצריך לדעת לתפוס החבל משני צדדיו, לשים לב, וגם לא לשים לב. כלומר, קצת לפחד, וקצת להתעלם. והראני שהדברים מבוארים בפסוקים כאן, ובפירוש ה'מצודות דוד', וז"ל: 'אל תרשע הרבה – אם בא לך דבר המחריד, אל תחרד יותר מדאי, ולא תבלבל דעתך. ואל תהי סכל – בלבי הרגיש כלום בדבר המחריד. למה תמות בלא עתך – למה תעשה כזאת אשר בעבורם תמות בעוד שלא נשלם ימך, כי החרד ביותר הנה החרדה ממיתו, ומי שאינו מרגיש כלום, ואינו נשמר מדבר המחריד, המוות נכון בידו. טוב אשר תאחז בזה – ר"ל להחריד מדבר המחריד, וגם מזה אל תנח ידך – ר"ל לאמץ הלבב לבל ירגיש הרבה להטריד ביותר. כי ירא אלוקים יצא את כולם – מי שהוא ירא אלוקים הוא יוצא ידי שניהם. מעט להחריד ומעט לאמץ הלבב, כי החרד ביותר הוא כאילו מסיר בטחונו מה', ומי שאינו מרגיש כלום הוא כאילו אינו חושש על גזירת המקום אשר שלח עליו החרדה', עכ"ל קדשו.

והמבואר מדברי קדשו, דמי שאוחז באחד משני הקצוות, גורם לקיצור ימיו וימות טרם זמנו. בקצה האחד – החרד ביותר ממית עצמו כתוצאה מהחרדה השורה עליו, ובכך הוא מביא על עצמו חטא נוסף, שהרי בשמים דנים אותו כאילו הוא אינו בוטח בהקב"ה. ובקצה השני – מי שלא מרגיש כלום ונשאר אדיש לגמרי, מן הסתם גם אינו נזהר ואינו חושש מגזירות הקב"ה, ומת אף הוא קודם זמנו.

לב חכם לימינו ולב פסיל לשמאלו (י, ב). מעשה שהיה, שנכנס מרן הגר"ח מוולאז'ין צ"ל לשיבה בשבת אחה"צ, ומצא תלמידים שמשוחחים ביניהם על דא ועל הא, ואמר להם 'עד שאתם עוסקים בשיחה, מוטב שהייתם יושנים ומקיימים את הנוטריקון של שב"ת, שינה בשבת תענוג'. אמר לו תלמיד אחד, רבי אני דורש נוטריקון אחר, שיחה בשבת תענוג. החזיר לו מרן הגר"ח מוולאז'ין צ"ל בתוך כדי דיבור, עליך אמר החכם מכל אדם 'לב חכם לימינו', החכם קורא בשין ימנית שינה, ולב פסיל לשמאלו, הוא קורא בשין שמאלית שיחה, ודפח"ה.

¹ ידוע שבתקופת לימודו של גיסי מרן הגר"ח קניבסקי צ"ל בכולל 'חזון איש', ניהל גמ"ח גדול מכספי פקדונות שהופקדו אצלו. ופ"א אברך פלוני אחד לווח כסף, וכשהגיע תאריך הפרעון ולא החזיר, ועבר זמן נכבד, כתב לו גיסי צ"ל בזה הלשון: 'במתני' אבות (פ"ב מ"ט) מובא כמה 'דבר והיפוכו', וביניהם הרואה את הנולד,

והיפוכו – לווח ואינו משלם. וצ"ב מה ענין אינו משלם לראיית הנולד...". וחתם את שמו, ושלח לו כך, כדי שיבין את הרמז לבד, שאם לא יחזיר ההלוואה בזמן לא ילווה לו יותר מהגמ"ח (הובא בספר 'לשוו בשדה' עמ' תתקח).

סעודה, כלומר עד זמן הסעודה העיקרית, שהיא בשעה שישית של היום. אמר רב חמא, מאי קרא, דכתיב אי לך ארץ שמלכך נער, ושריך בבוקר יאכלו, כלומר: אוי לך ארץ, שהדיין שלך מתנהג כנער, והשרים שלך אוכלים בבוקר, במקום לשפוט את העם. ועל זה מביאה הגמ' את הפסוק הבא (פסוק יז) 'אֲשֶׁרֶיךָ אֶרֶץ שְׁמֶלְכָךָ בְּן חוֹרִים וְשֶׁרֶיךָ בְּעֵת יֹאכְלוּ בִּגְבוּרָה וְלֹא בְשֵׁתִי', כלומר: מאושרת את הארץ, שהדיין שלך בן חורין [כלומר, שאינם משועבדים לתאוותיהם ולצרכיהם הגופניים, אלא שולטים הם עליהם], והשרים שלך אוכלים בזמן הנכון, ושרים אלו מחזקים את עמם בגבורה של תורה, ולא בשתייה של יין.

והנה בגמ' במסכת ביצה (דף ד ע"א) איתא, אושפיזכניה [בעל אכסנייתו] דרב פפא, ואמרי לה ההוא גברא, דאתא לקמיה דרב פפא, הווי ליה הנך ביצים משבת ליום טוב [היו לו ביצים שנולדו בשבת שהיתה ערב יו"ט, ורצה לאכלן ביו"ט]. ובא לפני רב פפא, ושאלו האם מותר לאכלן מחר ביו"ט. אמר ליה רב פפא, זיל האידנא, ותא למחר [לך היום, ותבוא בחזרה מחר, ואז אענה על שאלתך]. ומבאר הגמ' מדוע לא השיבו רב פפא מיד, דרב לא מוקי אמורא עלויה מיומא טבא לחבריה משום שכרות, כלומר שרב לא היה מעמיד מתורגמן לפניו לדרוש ברבים מהזמן שעשה יו"ט, כלומר משעה שאכל סעודת יו"ט, עד למחרת, משום שאסור להורות הוראה מתוך שכרות. ורב היה רגיל להורות הוראות בדרשותיו, ולפיכך נמנע מלדרוש אחרי שסעד סעודת יו"ט עד למחרת, מכיון שבסעודתו שתה יין בשיעור כזה שהיה אסור לו להורות עד למחרת, ואף רב פפא נהג כרב, והיות ששתה יין באותה שבת, המתין עד למחרת לפני שהורה ההלכה לשואל.

וכתב בחידושי 'הבונה' (הובא בעין יעקב, ריש ביצה) על דברי הגמ' הנ"ל, וז"ל: 'הלימוד הראשון אשר יצא מחכמת אנשי כנסת הגדולה היה, הווי מתונים בדין (אבות פ"א מ"א), והוא מאמר כולל, לא לבד במשפטים שבין אדם לרעהו, אלא לכל דבר שיזדמן לאדם לשפוט עליו בגזירה מוחלט הנקרא דין, שצריך להתיישב תחילה בעצמו מכל המטרדיים, וכל שכן מטרדת המאכל והמשתה, אשר איז יעלה אל המח ויבלבל אותו, ואמרו חז"ל על זה במסכת שבת עד מתי יושבים בדין, אמר רב ששת עד זמן סעודה, אמר רב אדא מאי קראה דכתיב אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבוקר יאכלו, כי אחר אכילה יצא משפט מעוקל, ולכך נאמר (ירמיה כא, יב) דינו לבקר משפט, וכל הוראה ועיון גוזר הוא דין ומשפט, והטעם כי בהיות האדם באיזה התפעלות מחוץ, אינו האיש ההוא אחרי ששכלו המשים אותו מי שהוא איננו אז בהוייתו העצמית, וזהו מה שכתוב כי אקח מועד אני מישרים אשפוט, שמילת 'אני' מיותרת, אלא רצה כי אקח ואבחר זמן מוכן לדון בדבר, כי כן הרצון במילת מועד על זמן מיוחד, אני מישרים אשפוט, אני הוא השופט, אני הוא ולא אחר. ולזה היה נשמר רב, וממנו למד רב פפא לבלתי הורות את בני ישראל בזמן שהיה לחוש לשכרות, והנסיון הוכיח במעשה זה כי טוב עשה, עכ"ל.

ומבואר כאן כמה גדולה מעלת מנוחת הנפש למורה הוראה, ושמענו שיש אומרים שלאחר שמרן החזו"א זצ"ל דיבר עם מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בלימוד, אמר שכן תורה צריך לחפש בית כמו זה של הרב אלישיב, מפני שהוא לומד תורה מתוך מנוחת הנפש. [ויש להוסיף, שאין הכוונה שהוא עשיר ולא עני, ומנוחת הנפש אינה תלויה בזה כלל, ומו"ח למד תורה מתוך דחק גדול, אך אמר שכשלומים תורה מתוך שמחה, יש מנוחת הנפש (עי' במסכת סוטה דף מ ע"א)].

אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו ואם יפול עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא (יא, ג). הנה ידועה השאלה, מדוע בשמו"ע בברכת 'מחיה המתים', משבחים להקב"ה שהוא 'משיב הרוח ומוריד הגשם', ואילו בברכת השנים מבקשים 'ותן טל ומטר לברכה', ומדוע שינו חז"ל את הלשון, ולמה לא נאמר בשניהם

או 'גשם' או 'מטר', ונאמרו בזה כמה תירוצים, וכמו שהרחבנו בזה בקובץ 'ווי העמודים וחשוקיהם' (גליון כג עמ' סב), אך נביא בזה מה שתירץ בערוך השולחן (או"ח סימן קיד ס"ב), שגשם קרוי כשהוא עדיין בשמים, ואילו מטר נקרא כאשר כבר יורד לארץ, ודייק כן ממה שמצאנו בפסוק כאן שגשם מוזכר עם שמים **אם ימלאו העבים גשם**, וכן במבול נאמר (בראשית ח, ב) 'ויכלא הגשם מן השמים', משא"כ מטר הוא סמוך לארץ, וכמו שנאמר (דברים יא, יד) 'מטר ארצכם', וכן (שמות ט, לג) 'ומטר לא ניתך ארצה', וכן (איוב ה, י) 'הנותן מטר על פני ארץ', ולכן נאמר שם (לז, ו) 'וגשם מטר וגשם מטרות עוזו', לפי שמקודם הוא גשם ואח"כ הוא מטר [והוסיף הערוה"ש, שאמנם יש במקרא יוצאים מן הכלל, מ"מ הוא עיקר פירושה].

ולכן בהזכרת הגבורות אומרים 'גשם' שלמעלה הם עיקר הגבורות, ובשאלה שמבקשים 'ותן טל ומטר על פני האדמה' קבעו לומר 'מטר' [ופסק הערוה"ש, שאם אמר 'מטר' בהזכרה, או 'גשם' בשאלה יצא יד"ח, ואין צריך לחזור, אלא שהוא משנה מלשון חכמים].

כְּאֲשֶׁר אֵינֶךָ יוֹדֵעַ מַה דָּרָךְ הָרוּחַ כְּעֶצְמִים בְּבֶטֶן הַמְּלֵאָה כִּכָּה לֹא תִדַּע אֶת מַעֲשֵׂה הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת הַפֶּל (יא, ה). הנה אמרו חז"ל במדרש רבה כאן (יא, ט) 'כאשר אינך יודע, שבעה דברים מכוסים מבני אדם, ואלו הם, יום המיתה, ויום הנחמה, ועומק הדין, ובמה הוא משתכר, ומה בלבו של חברו, ומה בעיבורה של אשה, ומלכות זו של אדום אימתי נופלת...', ומה בעיבורה של אשה, שנאמר כעצמים בבטן המלאה. ובליקוטים על המדרש הביא 'שארן אדם יודע מה בעיבורה של אשה. וזה אחד מן הדברים שבמכוון הוא נעלם מבני אדם, שאילו ידעו אפשר שמי שידע שהוולד הוא לא לפי רצונו, היה מבקש תחבולות שתפיל האשה.

והנה בימינו אפשר לברר ולגלות את מין העובר ע"י מכשירים (כגון אולטראסאונד), ואיך מתקיימים דברי חז"ל. ובספר 'תורת היולדת' (עמ' שצו) כתבנו דאפשר דלפמ"ש החתם סופר (אה"ע ח"ב סימן פב) דיש חילוק בין לשון 'מעוברת' ללשון 'אשה', דלשון 'מעוברת' הוא אם הוכר עוברת לאחר ג' חודשים, ולשון 'אשה' סתם נופל על אשה שהיא בתוך ג' חדשים [וראה מש"כ בזה בספר 'תורת היולדת' (מהדו"ח עמ' שמ)]. ויתכן לפי"ז שמכוונים דברי חז"ל במדרש, שהרי כתבו 'ומה בעיבורה של אשה', וכוונתם בתוך ג' חודשים ובתוך מ' יום להריונה, שעדיין אי אפשר לברר את מין העובר.

ולמעשה גיסי מרן הגר"ח קניבסקי צוק"ל היה מורה ובא, כי נשים הבאות לחכם להתברך מפיו להצלחת הריון ולידה, ואין להן כל בעיה רפואית, עדיף שלא יעשו בדיקת 'אולטרא-סאונד', ואע"פ שיתכן שהבדיקה תהיה לתועלת, בכל זאת כל עוד שלא נודע על בעיה כל שהיא, לא בעובר ולא במעוברת, התפילות להשי"ת וברכות החכם מועילות יותר. לעומת זאת, אם האשה תיבדק, ויגלו פגם בעובר, יזדקקו כבר לנס גלוי לשנות את המצב ולרפא את העובר, ולא כל אדם זוכה לכך. וראה בספר 'עלינו לשבח' (דברים ח"א עמ' תמז) שהבאנו כמה ראיות לזה.

ויש להוסיף, שפעמים רבות אירע שנשים עשו בדיקות, כפי שיעץ להן הרופא, והתוצאות גילו כל חשש קטן לפגם אצל העובר, והנשים נחרדו מכך, וכמעט שירדו מדעתן. ופעמים מגזימים הרופאים טובא ויועצים לבצע הפלה, דבר שאסור בהחלט ע"פ דיני התורה, ולחנים מכאיבים את ליבם, ומספרים להם על מחלות שלבסוף כלל לא קיימות, ולכן מוטב היה שלא תבדוקנה, וכפי שתיקן השי"ת את עולמו, שאשה לא תדע מה בבטנה, וכדחזינו במדרש כאן, שהקב"ה הסתיר מעיני האדם מה נמצא בבטנה של האשה.

עד אשר לא תחשך השמש והאור והיָרֵחַ והכוכבים וישבו העבים אחר הגשם (יב, ב). הנה בזוהר הקדוש בפרשת קדושים (דף פד ע"ב) איתא דברים חמורים על אי תשלום שכר שכיר בזמנו, לא תבא עליו השמש, תזהר שלא תסתלק מהעולם בשביל זה קודם

זמנך, ומביא הזוה"ק הפסוק כאן 'עד שלא תבוא השמש', ומכאן למדים, שמי שמשלם שכר שכיר בזמנו, גם אם הגיע זמנו להסתלק מהעולם, הקב"ה משלים נפשו, ונותן לו עוד חיים על מה שנקצב לו לחיות. אך 'לא תלין פעולת שכיר' – מי שלא משלם שכר של עני, כאילו נוטל נפשו ונפש אנשי ביתו, וכל אותם האדים שיצאו מנשימות העני במהלך עבודתו, עולים לפני הקב"ה ועומדים לפניו, וצועקים להקב"ה מרוב צערם ותובעים דין. ואפילו אם נגזר על הבעה"ב אריכות ימים וטובות רבות, כולם נעקרים ממנו, ומסתלקים ממנו ומתקצרים ימיו. וזה לא רק בעני, אלא גם בעשיר שעבד, שהרי כתוב 'ואליו הוא נושא את נפשו', מכל אדם, ואפילו מעשיר, וכל שכן מעני, יעו"ש עוד דברים חמורים ונוראים.

בְּקֶשׁ קֹהֶלֶת לְמַצֵּא דְבָרִי חֲפִץ וְכָתוּב יוֹשֵׁר דְּבָרֵי אֱמֶת (יב, י). הנה אמרו חז"ל במסכת ראש השנה (דף כא ע"ב), חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסד אחד. כלומר, שניתנו למשה רבינו ארבעים ותשעה שערי בינה, שנאמר (תהלים ח, ו) 'ותחסרהו מעט מאלוקים', שנחסרה ממה המדרגה העליונה של ידיעת ה' באמיתות.

ולאחר מכן מביאה הגמ' את הפסוק כאן לגבי חכמת שלמה, והמדובר הוא על בקשה מסוימת שביקש קהלת – שלמה המלך [שלמה נקרא 'קהלת' או משום שהוא קיהל ואסף חכמות הרבה, או ע"ש שהיה אומר את דבריו בקהל עם (רש"י קהלת א, א)], ונאמר לו מן השמים 'וכתוב יושר דברי אמת', כלומר שהשיבו לו שכתובים ב'ספר היושר' (התורה) דברים המעכבים את מתן בקשתו, והם 'דברי אמת' שאין לשנותם. ודורשת הגמ', ביקש קהלת למצוא דברי חפץ (דברים נכספים), והיינו שביקש קהלת להיות כמשה, כלומר שניתנו גם לו ארבעים ותשעה שערי בינה, יצתה בת קול מן השמים ואמרה לו: 'וכתוב יושר דברי אמת', שכבר כתוב בתורה (דברים לד, י) 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה', ולכן לא יתכן שתגיע למדרגת משה². ודבר נפלא כתב החיד"א בספרו 'פני דוד' עה"ת, שרבני אשכנז פירשו מאמר זה, ששלמה המלך רצה לדעת טעם של מצוות פרה אדומה, ומצא גם לזה רמז בפסוק 'ולקחו לטמא מעפר שריפת הפרה', ראשי תיבות שלמה, אך שלא כסדר, ולכן חשב שיוכל לטרוח ולהשיג טעם פרה אדומה, מאחר שמצא שמו רמוז בפסוק הזה. ולכן יצתה בת קול ואמרה לו: 'וכתוב יושר דברי אמת', כלומר הטבת לראות שיש רמז בפסוק הזה, אך טעית, וצריך לעשות את הראשי תיבות ביושר, לטמא מעפר שריפת החטאת, שהם ראשי תיבות 'למשה', שרק למשה גילו טעם פרה אדומה, ולא לאחר, ודפח"ח.

סוֹף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹקִים יִרְא וְאֵת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם (יב, יג). מעשה שהיה לפני שנים רבות שמצאתי מצלמה יקרה, וכל נסיונות החיפוש אחר בעליה עלו בתוהו, והעצה היחידה

שנותרה היא לפתח את התמונות [פילים' באותם הימים] שבתוך המצלמה, ועל ידן לנסות לזהות את הבעלים, ואכן עשינו כן. והנה, בחציים הראשון של התמונות, הופיע בעל המצלמה, שהינו אדם מוכר ונכבד, מצולם לצד גדולי ישראל. אך בחלק השני, צולמו רח"ל תמונות עם דברים נוראים, כיצד הוא עובר עבירות חמורות רח"ל. ונסתפקנו האם להשיב את המצלמה או שמא יש לחוש שהמאבד יתבייש מאד ותגרום לו עגמת נפש מרובה.

למעשה שלחנו את המצלמה, אך צירפנו מכתב בעילום שם, בו כתבנו כדלהלן: 'ידידי היקר, אני נפגש עמך אחת לשנה או שנתיים, ואין לך ממי להתבייש. אך דע לך: אדם חושב שהמעשים שהוא עושה בסתר, יישארו שם, בחדרי חדרים, ואינו יודע שהשי"ת הבטיח כבר שיפרסם את מעשיהם של החוטאים, וכמו שאומר שלמה המלך בסוף קהלת, סוף דבר הכל נשמע, את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם, ואומר התרגום: סוף פתגם דאתעבד בעלמא בצנעא, כולא עתיד לאתפרסמא, ולהשתמעא לכל בני אנשא, בגין כך ית פתגמא דה' הוי דחיל, וית פיקודוהי הוי נטיר דלא לימיחב בסתרא'. ופירושה של דברים: סופו של כל דבר שנעשה בצנעה, הוא להתפרסם ולהשתמע לכל בני האדם. איזו בושה תכסה את פנינו ברגע שנגיע לעולם האמת, וכל מה שעשינו ופעלנו עלי-אדמות, יתגלה וייחשף לעין כל...'

כִּי אֵת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹקִים יִבֹּא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נִעְלָם אִם טוֹב וְאִם רָע (יב, יד). הנה אמרו חז"ל במסכת חגיגה (דף ה ע"א), מאי על כל נעלם, אמר רב זה ההורג כינה בפני חברו ונמאס בה, ושמאל אמר זה הרק בפני חברו ונמאס. ומעשה שהיה ביהודי פשוט שלאחר התלבטויות רבות, החליט לקחת לבתו בחור ישיבה בן תורה, וכשהגיע לפתח הישיבה, ראה בחור אחד רוקק לארץ, ונמאס מזה, ומיד החליט אותו אדם שלא יקח לבתו חתן בן ישיבה, מחמת שאין להם נימוסים ודרך ארץ כיאות, והלך לבקש לה חתן שומר מצוות, אך לא בן תורה. ולדאבוננו בדור שאחר כך הלכו ילדיו ללמוד חכמות באונברסיטה, ובני בניה כבר לא שמרו תורה ומצוות כ"כ, ונכדיה התבוללו רח"ל, וכל ההתדרדרות הזו נזקפת לחובתו של אותו בחור שרקק בפני האדם, ועבר על דברי חז"ל.

והיינו 'על כל נעלם', שלא זו בלבד שייענש על עצם מה שציער את חברו במה שנמאס בה, אלא גם יתבע על העתיד, מה שנתגלגל מזה שהמאס את חברו, ולפעמים האדם אינו יודע איזו השפעה לדורי דורות נתגלגלה ממעשיו. ואף שלא היה צריך אותו בחור לדעת כל העתידות הנעלמות שיתגלגלו ממעשיו, מ"מ הלא ידע עכ"פ שאין זה מגדרי כבוד הבריות לרוק בפניהם, וממילא שוב יש לתבוע אותו על כל התוצאות הנעלמות של מעשיו [ווי העמודים וחשוקיהם, (גליון נ עמ' צו)].

מערכת דברי חמד: a0527642209@gmail.com

ניתן להאזין לפסקי הלכה המתעדכנים ממרן שליט"א בקו שיח יצחק: 03-3130582 לקבלת הקובץ השבועי המלא 'אוצר הפרשה': a169258235@gmail.com

למצוא דברי חפץ, הכוונה שרצה שלמה לדון דינין שבלב, כלומר לשפוט בני אדם לפי הבנת לבו, שלא בעדים ושלא בהתראה, ועל זה יצתה בת קול ואמרה לו: 'וכתוב יושר דברי אמת', כלומר שכבר כתוב בתורה (דברים יז, ו) 'על פי שניים עדים וגו' יומת המת', שגזירת התורה היא שאין דנים אדם לעונשו אלא על פי עדים, ובתנאי שקיבל התראה, ואלה דברי אמת שאי אפשר לשנותם [וע"ע בחשוקי חמד עמ"ס בבא בתרא (עמ' רעז)].

² אכן הגמ' מביאה שם דעת אמורא אחר [רב ושמואל שנחלקו בדבר, חד אמר כך וחד אמר כך], שמה שנאמר 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה', הכוונה שמבין הנביאים לא קם אחד שמדרגת נבואתו כמשה, שהרי הפסוק מדגיש 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה', אבל מבין המלכים אכן קם אחד שחכמתו כחכמת משה, והיינו שלמה המלך. ולפי אותו אמורא, פירוש הפסוק 'ביקש קהלת

עטרת צבי

מתורתו של רבנו מרן ראש ישיבת גרודנא הגאון רבי צבי דרבקין שליט"א

'סוכות ושמיני עצרת'

אמר ר' אבין אין אנו יודעין במה לשמוח אם ביום אם בהקב"ה, בא שלמה ופירש "נגילה ונשמחה בך", בך בתורתך, בך בישועתך, אמר רבי יצחק בך בעשרים ושתים אותיות שכתבת לנו בתורתך ב' תרי"ך עשרים, ע"כ.

והגר"ח ביאר את מה שהסתפקו במה לשמוח ביום או בהקב"ה עפי"מ שביאר שיש שני ענייני שמחה בחגים, שמחה בקרבנות באכילת השלמי שמחה, ושמחה בבשר ויין, כשביהמ"ק קיים אין שמחה אלא באכילת השלמים, וכשאינן ביהמ"ק קיים השמחה היא בבשר ויין, וע"ז היה הספק האם בשמיני עצרת יש דין שמחה באכילת הקרבנות, או רק שמחה בבשר ויין, ויעו"ע בדבריו שביאר את צדדי הספק בזה.

אכן יש שמבארים באופ"א, שהספק היה על היו"ט דשמיני עצרת אם הוא יו"ט כשאר המועדים שניתנו לשמחה ולששון, או שזהו יו"ט בפנ"ע שהוא יום שמחה על קבלת הלוחות שניות שהיא הקבלה המחודשת של התורה, וע"ז באה התשובה שהשמחה היא על ה"נגילה ונשמחה בך" ובתורתך.

ויש חילוק בין ב' סיבות שמחה אלה, שכן שמחת המועדים היא שמחה על ה"אתה בחרתנו" שהקב"ה בחר בנו וקרנו לעבודתו, משא"כ השמחה על קבלת התורה היא שמחה על האמצעי שמאפשר להתחבר אל הבורא, שכן כל עבודה אחרת מביאה את האדם לידי קרבת ה', אכן רק התורה מחברת את האדם אל הבורא, כי ישראל ואורייתא וקוב"ה חד הם, וא"כ נמצא שהשמחה בשמיני עצרת שהיא שמחה על קבלת התורה שזהו "נגילה ונשמחה בך" - בתורתך, שהיא

שמיני עצרת הוא "רגל בפני עצמו", אבל יש בו גם משום המשך לחג הסוכות שכך שמו "שמיני", ויש פוסקים שכתבו שאם אמר בשמיני עצרת "חג הסוכות" יצא, והיינו שעדיין שם סוכות עליו, וכבר ביארו בזה שבכל מה שנוגע לנאמר בפרש אמור שזה ענין השביתה והאיסור מלאכה, וכן מה שנאמר בפ' פנחס בעניין הקרבנות, בזה הוי שמיני עצרת רגל בפני עצמו, אכן לגבי המבואר בפ' ראה דהיינו עניין השמחה בחג וחוב הראיה והקרבת קרבן ראיה, בזה הוי השמיני תשלומי חג הסוכות, וא"כ נמצא שהשמחה שבשמיני עצרת היא שמחת היו"ט של חג הסוכות.

אכן נראה להוכיח מדברי המדרש שיש שמחה נוספת בשמיני עצרת, שכך איתא בליקו"ש (במדבר כט): אמר רבי אלכסנדר מלך למלך שבאת לו שמחה, כל שבעת ימי המשתה היה בנו של מלך טורח עם האורחים, וכיון שיצאו שבעת ימי המשתה אמר המלך לבנו יודע אני שכל שבעת ימי המשתה היית טורח עם האורחים עכשיו אני ואתה נשמח יום אחד, ואיני מטריח עליך הרבה אלא טול תרנגול אחד וליטרא אחת של בשר, כך כל שבעת ימי החג ישראל עסוקים בקרבנותיהן של אומות העולם, דאמר ר' פינחס כל אותן שבעים פרים שהיו ישראל מקריבין בחג כנגד שבעים אומות שלא יצדה העולם מהן, מה טעם תחת אהבתי ישטנוני ואני תפלה בטוחים אנו בתפלה, וכיון שיצאו שבעת ימי החג אמר הקב"ה לישראל עכשיו אני ואתם נשמח יחד ואיני מטריח עליכם הרבה אלא פר אחד ואיל אחד, וכיון ששמעו ישראל כך התחילו מקלסין להקב"ה ואומרים "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו",

המביאה את החיבור עמו ית', שמחתה גדולה משמחת שאר המועדים.

ולא כן כתב בעמק ברכה שהביא מהגמ' בערכין שם מבואר ששמחת השירה היא שמחה שיש בה ג' דברים, שמחה, ובטוב לבב, שע"ז נאמר "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה ובטוב לבב", ובדברי תורה נאמר בהם "פקודי ה' ישרים משמחי לב" הרי שיש בהם רק שמחה ולב, ובביכורים נאמר "ושמחת בכל הטוב" הרי שיש בהם שמחה וטוב, ואילו עניין השמחה ביו"ט מבואר ברמב"ן שהוא ע"י שירת ההלל שיש בה שמחה וטוב לבב, ונמצא א"כ ששמחת היו"ט גדולה היא משמחת התורה שיש בה רק שמחה ולב.

אכן לפי"מ שהבאנו מדברי המדרש מבואר שהשמחה על קבלת התורה היא גדולה יותר משמחת היו"ט, שכן השמחה ביו"ט היא שמחה ביום, ואילו שמחת התורה היא שמחה "בך" בבורא עצמו, ומה שהביא העמק ברכה שלגבי תורה לא נאמר אלא רק שמחה ולב, הכוונה שם היא לעצם העסק בדברי תורה שזה מביא לשמחה ולב, אכן המחשה על הזכייה בתורה היא שמחה גדולה יותר מהשמחה על אשר "בחר בנו", וזהו עניין השמחה בשמיני עצרת.

אכן יש עוד עניין נוסף בשמיני עצרת, שכן עניין הסוכה הוא הכנה לחיים בדביקות בה', ובשמיני עצרת העניין הוא להביא את כל אותה הכנה לתוך הדירת קבע, ונביא בזה דברים מתוך הספר "דבר יום ביומו" וז"ל: ואחרי העיון והחיפוש אנה ואנה זכיתי למציאה רבה גליה לדרעיה ונפל נהורא, והוא דהתרגום יונתן בן עוזיאל מתרגם הקרא ד"ביום השמיני עצרת תהיה לכם" בזה"ל: ביוםא תמינאה כנישין תהוון בחדווא מן מטילכון לבתיכון, הנה המתרגם מפרש תיבת "עצרת" מלשון "כניש", וכן מפרש תרגום אונקלוס, וכן מתרגמין תיבת עצרת שכתוב בפ' ראה בפסח "וביום השביעי עצרת" – כניש קדם ד"א, והנה תיבת "כניש" יש לו ב' פירושים, א' אסיפה וכניסה וקיבוץ מפוזרים אנה ואנה למקום אחד כמו "ויאסוף סיחון את עמו" ומתרגם "וכניש סיחון ית עמא", ב' לשון הכנסה מחוץ לתוך הבית כמו "ואספת אליו" בבראשית ו', או "ואספתו אל תוך ביתך" דברים כב וכדו', כולם תרגם "וכנוש", וז"ל רש"י בהעלותך על הקרא "תסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים ואחר תאסף" וז"ל: כל האסיפות האמורות במצורעים ע"ש שהוא משולח מחוץ למחנה וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה,

כתוב בו אסיפה לשון הכנסה, עכ"ל, הרי דלשון אסיפה וכנוש פירושו הכנסה מחוץ אל תוך הבית, וזה מכוון ג"כ במה שכתוב בשביעי של פסח לשון "עצרת" ותרגומו "כנישין תהוון" ושם הכוונה שנהיה עצורין אל הבית ובטלין ממלאכה לבוא מחוץ מן השדה מקום מלאכת האדם אל תוך הבית ולהישאר שם ביו"ט שאסור במלאכה, וכיון דבחוה"מ נמי נמצא האדם על השדה שמלאכה מותרת מה"ת בחוה"מ, לרמב"ם כל מלאכות ולשאר פוסקים עכ"פ בדבר האבד, שפיר אמרה תורה "וביום השביעי עצרת" דהיינו כניסה אל הבית מן השדה ולהיבטל ממלאכה, והקרא גופא מפרש א"ע ד"ביום השביעי עצרת לה' אלוֹקֶיךָ", היינו שלא יעשה מלאכה אלא יכנס משדה מלאכתו אל הבית ויקדיש את היום מלאכת ה' וכדמפרש שם התרגום יב"ע "כנישין בתושבחן קדם ה'", אולם כאן בשמיני עצרת מפרש התרגום יב"ע דהאי עצרת דהיינו הכניסה אינו מוסב על הכניסה מן השדה אל הבית ולעניין שביתת מלאכה, אלא "ממטילכון לבתיכון" לעזוב את הסוכה וליכנס לתוך הבית, ומעתה אם נאמר שזה דבר הרשות למאי נפק"מ אמרה תורה לעזוב את הסוכה, בלא"ה יעזוב אותה אחר שעברו שבעת הימים, וכמו שלא אמרה התורה לאכול חמץ אחרי עבור שבעת ימי הפסח, אלא ודאי למצוה אמר רחמנא שחוב מוטל על האדם לעזוב את הסוכה ביום השמיני ולהיכנס לתוך ביתו ואע"פ שערבה לו הסוכה חייב לצאת ממנה כי זהו תוכן ותכלית של חג השמיני, הכניסה אל הבית היפך חג הסוכות שמצוה לצאת מן הבית אל הסוכה, ביום השמיני מצוה להיפך לצאת מן הסוכה וליכנס לתוך הבית, זה לעומת זה, הסוכה רמז הגלות "צא מדירת קבע לדירת ארעי", וביום הכניסה לתוך הבית רמז הגאולה "מדירת ארעי לדירת קבע", ואין אנו באגדה אלא מתוך דברי התרגום יב"ע, עכ"פ יוצא מפורש כי תיבת "עצרת" פירושו ליכנס מסוכה אל תוך הבית והיא היא המצוה תוכן ותכלית החג וע"ז קבעתו התורה לחג וליו"ט בפנ"ע מפני שהוא ממש היפוכו, ע"כ מספר "דבר יום ביומו".

ולדרכנו נראה שעניין הסוכה היא השראת השכינה בקרבנו וכמש"כ לעיל, וזו צריכה להיות ההכנה, ולאחמ"כ צריך להכניס את כל ההכנה לתוך הבית, לדירת קבע, וכשם שבמדבר היו העננים הכנה לכניסה לארץ ישראל כך הסוכה צריכה להיות הכנה לבנין הבית הקבוע.

חג הסוכות

זה קלי ואנוהו

באו לצרה כמו זאת שמא כפרו ישראל בזה קלי ואנוהו ושמא כפרו בלוחות דכתיב בהן מזה ומזה הם כתובים". היינו שבשעת הגזירה שהייתה על ישראל בימי אחשורוש, שלחה אסתר לשאול את מרדכי להבין על מה באה זאת הגזירה, כיון שחמורה היא מאוד, הרי בא הדבר לרמז על מה זאת, שיהיו מתקנים ומיישרים לבם ומעשיהם. ולכך שלחה לשאול אם כפרו ישראל ב'זה קלי ואנוהו' וכן אם כפרו ישראל בעשרת הדברות".

יש להתבונן בזה, דאם סבת הדבר מחמת שכפרו בעשרת הדברות יהיה מובן העניין, דזה מחמת עסק קיום התורה, ובאם אינם מקיימים הרי מעוררים גזירה חמורה ונוראה כזו, שכן מה קיום יש להם לישראל בלא התורה והמצוות. אך להצד השני הנז' בדחז"ל שמא כפרו ב'זה קלי ואנוהו' יהיה הדבר תמוה מאד, דהא 'זה קלי ואנוהו' דרשתו היא (שבת קל"ג ב') "זה קלי ואנוהו התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה ציצית נאה ספר תורה נאה וכו' ומפרש"י שם משמע דזה הידור המצווה. וכי יעלה על הדעת שתהא גזירת הכליה החמורה הזו באה על ישראל מחמת חסר בהידורי המצוות, וכיצד שייך כלל להשוות את שאינם מהדרים במצוות לכך שהיו עוברים על עשרת הדברות ואינם מקיימים כלל. הא זה שאינם מהדרים במצוות אזי אינם חסידים, ואינם במעלת ה'חסיד', אך מה בין זה למי שאינו מקיים כלל.

אהבת ה' - חסידות

בו אזי מוכיח הוא כי מייקר הוא ומחשיב את המצווה. ניתן להמשיל זאת באהבת ודאגת האב לבנו היאך ניכרת היא דאין ניכרת כל כך חיבת ההורים לבניהם כאשר יהיו נותנים את המוכר לחיותו, אולם בנותנם לו את הדבר אשר אין מוכרח, בזה מרגיש הוא כי אוהבים אותו ומחבבים אותו, כי דברים אלו אינם מן ההכרח, ובזה מראים אהבה, כן הוא בהידור מצווה, המהדר ומייפה את המצווה ומקיימה בהידור אף שאין מחוייבים בזה מחמת קיום המצווה הרי שעושים את זאת מחמת האהבה. [פעם שאלני אחד מגדולי הדור זצוק"ל אודות בחור אחד שהציעו לשדכו, והיה הבחור מיוחד ביותר, אך הוסיף ושאלני עוד 'האם מהדר הוא במשהו מסוים' 'האם יש דבר שמדקדק בו ביותר' כי האמת דזה מורה על לבו האוהב את ה'.

כמו שאנו מבקשים בתפילה "ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחי עולם נטע בתוכנו הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו בלבב שלם". כי מדת קיום המצוות באופן של 'לעשות רצונו בלבב שלם' רק באהבת ה' היא תלויה, וככל שתרבה האהבה כך יחפוץ האדם יותר לדקדק עוד במצוות ה' לעשותה כרצונו בלבב שלם, וזה יסוד החילוק בין המקיים מיראה לזה הזוכה ומקיים מתוך אהבה.

יסוד זה מצינו בנביאים (ישעיה כ"ט י"ג) "יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלמדה" ופרש"י "לא בלב שלם כי אם במצות

איתא בגמ' (סוכה י"א ע"ב) "תניא לולב בין אגוד בין שאינו אגוד כשר רבי יהודה אומר אגוד כשר שאינו אגוד פסול, מ"ט דרבי יהודה יליף לקיחה לקיחה מאגודת אזוב כתיב התם ולקחתם אגודת אזוב וכתוב הכא ולקחתם לכם ביום הראשון מה להלן באגודה אף כאן נמי באגודה, ורבנן לקיחה מלקיחה לא ילפינן. כמאן אזלא הא דתניא לולב מצווה לאגדו ואם לא אגדו כשר אי רבי יהודה כי לא אגדו אמאי כשר [הא רבי יהודה ס"ל דלולב צריך אגד] אי רבנן אמאי מצווה, [הא ס"ל דלולב אין צריך אגד] לעולם רבנן היא ומשום שנאמר זה קלי ואנוהו התנאה לפניו במצות" ופרש"י "סוכה נאה לולב נאה ציצית נאה וכו'.

פשוטם של דברים כי ב'זה קלי ואנוהו נאמר כי הגם שמהלכות המצווה ותנאיה יהיה האדם מקיים חובתו אף בלא תוספות הנוי, הרי יש לו לנאות המצווה ע"י שיהיה מוסיף לנאותה, שתהא סוכתו נאה, לולבו נאה וכו'. במצוות החג יש לנו הרבה הזדמנויות ל'התנאות לפניו במצוות', וב'ה אכשר דרא ומקפידים בזה בהידורים ונויי מצווה מתחדשים משנה לשנה עם אפשרויות רבות נאות ומיוחדות, ויש לנו להבין היטב מהות העניין של נוי זה, שלא ח"ו יהיו המעשים בבחינת 'מלומדה' ויצא השכר בהפסד.

ובהקדם תחילה מדחז"ל (אסתר רבה ח' ד') "ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה אמרה מימיהם של ישראל לא

להבנת העניין נעתיק את דברי הרמח"ל במסילת ישרים (פכ"א בדרכי קניית החסידות) "הנה ממה שיועיל הרבה לקנות החסידות, הוא גודל ההסתכלות ורוב ההתבוננות, כי כאשר ירבה האדם להתבונן על גודל רוממותו יתברך, ותכלית שלימותו, ורוב ההרחק הבלתי משוער שבין גדולתו ובין שפלותו, יגרום לו שימלא יראה ורעדה מלפניו, ובהתבוננו על רוב חסדיו עמנו, ועל גודל אהבתו יתברך לישראל, ועל קרבת הישרים אליו ומעלת התורה והמצוות, וכיוצא מן העיונים והלימודים, ודאי שתתלהט בו אהבה עזה, ויבחר ויתאוה לידבק בו, כי בראותו שהשם יתברך הוא לנו לאב ממש, ומרחם עלינו כאב על בנים, יתעורר בו בהמשך החפץ והתשוקה לגמול לו כבן על אביו" ע"ש.

הרי שיש ב' אופנים לקיום המצוות, הא' כבן החפץ לעשות רצון אביו, דהוא ינו מקיים רק את אשר צוה עליו אביו, כי אם משתדל וחפץ הוא להבין היטב רצונו של אביו למען עשותו בשלימות לשביעות רצונו, וכל העת מחפש שיהיה נעשה באופן היותר טוב. ולעומתו הב' שאינו מקיים המצוות כ'בן' כי אם כמצווה, ועושה את הדבר אך אינו טורח למצוא את האפשרות השלימה ביותר כי אם די לו בקיום ה'ציווי' כפשוטו.

יש לחדד זאת ולדעת שהדרך למדוד את יקרת המצווה בעיניו של אדם זה על ידי שמהדר הוא בקיומה, כי האיש המקיים ועושה את המחוייב והצריך להיעשות הרי שאין במעשהו כלל יחודיות ויקרת המצווה, אלא עושה הוא את שנצטווה בו, אך כאשר מהדר הוא ומקיים ועושה אף את ההידור שאינו מחויב

האנשים המלמדים אותם התראו כנכנעים מלפניו כדי לפתותו בפיכס" היינו אלו המקיימים בלא לב כלל. רק מחמת חיוב. עונשם על כך חמור הוא מאד (שם י"ד) "לכן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר" וכמבואר בפרש"י שם זה סילוקן של חכמי ישראל.

זאת מחמת דחכמי ישראל הם ובאמצעותם ישיג את הדרך והאפשרות לרכוש כלים האידך לזכות ולהתעלות למדרגת אהבת ה', ואם האדם אינו משתדל למצוא ולעשות את היותר טוב, היינו שאינו חפץ כלל, ואינו מקיים עם ה' לב', אזי למה לו הכלי הזה, ומה טעם יש ליתן לו חכמת החכם אם אינו חפץ בה. דומה הוא ביותר לאדם שאבדה עליו דעתו ומפזר הוא את ממנו לכל עבר, וודאי הוא שלא יתנו בידו עוד ממנו, כן הוא

הידור מצווה מבטל הגזירות

בדבר הזה, רק אשר יחפוץ ויתאמץ יעזרוהו להיות זוכה לזה, כי המשתדל בדבר הרי שמלבו הוא עושה.

אכן המקיים המצוות בבחינת 'מלמדה' הרי שאין כלל התחדשות במעשהו, וממילא אין הוא מרגיש האהבה להקב"ה כלל, כי המבחן האמיתי להיות האדם אוהב ה' הוא כאשר ידקדק במצוותיו, ומחדש הוא בעשייתו עוד דקדוק, ועוד נוי, ואינו כלל מקיים רק כדי לצאת ידי חובתו.

מעשה יובן היטב את אשר שלחה אסתר לשאול את מרדכי, לדעת האם סבת זו הגזירה הנוראה מחמת שישראל עוברים על 'זה קלי ואנוהו' ואינם מקיימים המצוות מלבם רק עושים בבחינת 'מלומדה', אזי רחוקים הם מהקב"ה, ומזה הייתה דואגת כי ריחוק כזה וודאי סיבה הוא לגזירות קשות עד מאד.

ובאשר זוכים לאהבת ה' הבאה על ידי דקדוק בעשיית המצוות, ומתקרבים אליו, כח עצום הוא לבטל הגזירות.

חיזוק ולימוד רב יש לנו ליטול ממצוות החג, ולקרב מעשינו מה שאפשר לצורת הדקדוק והעשייה שאנו אוהזים בעת קיום מצוות החג, הן בחפצי המצווה שב"ה מקפידים על נויים וכשרותם להדר בהידורים רבים, והן בצורת עשייתם, כגון ההקפדה שמקפידים בנענועים, ובישיבת הסוכה וכו', ולשאוף לקיים גם המצוות שאנו זוכים לקיים מידי יום, שיהיו נעשות גם כן באופן של 'התחדשות' בעשייתם, הן בעמל התורה, בתפילה, ובגמילות חסדים, בכל מה שאנו עושים, שלא יהיה באופן של מלומדה, ובזה משפיעים טובה לכלל ישראל.

ע"פ האמור דאסתר בדאגתה מן הגזירה שלחה לברר זה הדבר אם ישראל כפרו ח"ו ב'זה קלי ואנוהו' הרי שהחיזוק בזה כחו לבטל הגזירות ולהגן מן הסכנה. ויש לנו להודות להקב"ה על זאת, אשר בימים אלו באשר הסכנה רבה, אין צריך לפרוט לפרטים [אף בימי בין הזמנים אין ל'בן תורה' לעסוק שעות נוספות בהבנת כל טכסיסי המלחמה, ומה עשו כך ועל מה עשו כך וכו' וכבר הזכרנו בעבר שבן תורה העוסק בכך מתרשל ממשמרתו ח"ו ומי ידע התוצאות הנגרמות מזה ח"ו, אדרבה הנמנע מדברים אלו מציל נפשות רבות] אך הכל יודעים ושרויים בחשש מה ילד יום.

ויש להודות להקב"ה על שחשש זה בימים אלו הוא בא, שכן מצוות רבות לפנינו להיות מקיימים אותם ב'הידור' ובאופן של 'זה קלי ואנוהו', ובזה כח רב במעשינו להתקרב אל ה',



ברכת מועדיך

הברכה הזו שעומדים נקיים 'לפני ה' וראויים לקבל את התורה למען ישמעו ולמען ילמדו. אלא דאומנם גם לדרך זו יהיה זה מכון דווקא למועד דחג הסוכות.

ביאור נפלא כתב בזה הנצי"ב (העמק דבר, דברים ט"ז ט"ז) עה"פ "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני ה' ריקם" וכתב ע"ז "ידוע מאמרם ז"ל (חגיגה ד' ע"ב) דמשמעו יראה יראה, היינו יראה את פני ה', ויראה מה', ומובן דכמו כן מתפרש סיפיה דקרא ולא יראה את פני ה' ריקם בשני אופנים, היינו לא יבוא לראות פני ה' בלי קרבן, ולא יהיה נראה ממנו יתברך ריקם אלא יהיה טעון ברכה" וכו' "והיינו דמצלינן אחר זכירת מקרא זה, והשיאנו ה' אלקינו את ברכת מועדיך כאשר רצית ואמרת לברכנו ולא נמצא בשום מקום שאמר ה' לברכנו במועדים זולת בזה המקרא".

הרי בדבריו כי במה אשר יהיה בא האדם להיראות יהיה חוזר משם טעון בברכה, ובמה שהוא הביא עצמו לפני ה' יהיה טעון ברכה, אם בתורתו, או בעשירותו, אם במסחרו, היינו במה שהוא יהיה הוא מתברך וגדל בזה, שכן ולא יראה את פני ה' ריקם נדרש נמי כדחז"ל בב' המשמעות, הא' שלא יבוא ריקן, והב' שלא יצא ריקם, דיראה משמע, ויראה משמע. ובאשר נתכונן כראוי לברכת המועד, כל אחד במה שמביא עמו, נזכה להתברך בזה, שיהיה מתווסף, כל אחד במה שהוא, אם ברוחניות ואם בגשמיות, שכן לא יראה פני ה' ריקם.

בנוסח התפילה דג' רגלים אנו מבקשים "והשיאנו ה' אלקינו את ברכת מועדיך לחיים ולשלום לשמחה ולששון כאשר רצית ואמרת לברכנו". צריך להסביר מה זה 'ברכת מועדיך', יכול אדם להזכיר בתפילה ואין יודע כלל מה שבדבריו, דלכא' היכן מצינו שהמועד 'נתברך'.

ידוע לבאר בזו משמיה דמרן הגרי"ז זצוק"ל שאנו מבקשים 'והשיאנו ה' אלקינו את ברכת מועדיך' ע"פ פירש"י עה"פ (דברים ט"ז ט"ו) "שבעת ימים תחג לה' אלקיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכך ה' אלקיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידך והיית אדן שמח". ופרש"י "לפי פשוטו אין זה לשון צווי אלא לשון הבטחה" וכו' הרי שזו הברכה האמורה במועד. אלא דקצת צ"ב שכן לכא' האי קרא איירי בחג הסוכות בלבד וצ"ע.

עוד דרך יש לבאר בזה ע"פ מה שפירשו רבותינו בטעם זמן המצווה ד'הקהל', דכתב האברבנאל (פר' וילך) דמועד מצוות הקהל הוא חג הסוכות, אחר ראש השנה ויום הכיפורים, כיון שעם ישראל הכניע את יצרו, ומשועבדים בעבודת בורא, וכאשר מתאספים במעמד זה מקשיבים לקריאת התורה מתוך כוונה רצויה וע"י כך יגיעו ליראה. עוד כתבו רבותינו בסגנון זה שימים הללו נקראים 'לפני ה' ע"ש הכפרה דיוה"כ 'לפני ה' תטהרו' וכאשר ישראל נמצאים לפני ה' זה העת המסוגל ביותר לקבל עול התורה, לכך זה הזמן למצוות הקהל שאמור בה 'למען ישמעו ולמען ילמדו'.

א"כ מעתה, ברכה מיוחדת היא השורה על ישראל בימי חג הסוכות, שכן נקראים הם לפני ה', ויהיה לבאר שזה הכלול בתפילת 'והשיאנו ה' אלקינו את ברכת מועדיך' היינו את

משא חיזוק בעניני חג הסוכות

הגאון הגדול רבי שרגא שטיינמן שליט"א ראש ישיבות ארחות תורה

לזכור את העיקר ולהביל את הטפל

הבל הבלים הכל הבל

קראנו בשבת חוהמ"ס במגילת קהלת, 'הבל הבלים אמר קהלת הבל הכל הבל'. והנה הבל פירושו אויר חם שיוצא מדבר חם, כמו שמצינו בהלכות שבת שאסור להטמין בדבר המוסיף הבל.

וכתוב במד"ר (כאן) דוד [המלך] אמר דבר אחד ולא פירשו, ופירשו שלמה בנו. דוד אמר (תהלים קמ"ד) אדם להבל דמה, ולא פירש לאיזה הבל הוא דומה, אם להבל של תנור, יש בו ממש, אם להבל של כירה, יש בו ממש. בא שלמה בנו ופירש הה"ד הבל הבלים אמר קהלת.

ומה הפירוש הבל הבלים. מבאר המדרש, לאדם ששופת שבע קדרות זו למעלה מזו, וזו למעלה מזו, והבל של עליונה אין בו ממש, ונמצא לפי המדרש, שהבל הבלים פירושו מעט שבמעט הבל, כמו הבל שיהי' מקדירה עליונה מעל שבעה קדרות.

להביל את הדברים הלא חשובים

והנה בדרשת הרמב"ן לקהלת [נדרס בכתבי הרמב"ן של מוסד הר' קוק] כתב שיש לנו לתמוה תימה גדולה, אם כל הבריאה כולה היא הבל גמור, א"כ למה הבורא פעל להביל וריק, והרי אין אדם חכם שיסכים לעבוד עבודה שבסוף תהי' לריק, ועוד איך אומר שלמה המלך שכל הבריאה היא הבל והרי בתורה כתוב וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, ועוד קושיות.

ותירץ הרמב"ן, דכונת הפסוק כאן לא לתאר ולהגדיר את הבריאה שהיא הבל וכמו שאומרים מלך מלכים או עבד עבדים אלא הכונה כאן לציווי שמצוה לאדם שיהביל את ההבלים, שבכל תענוגות בני האדם ומעשיו, אשר הוא טועה וחוטא בהם הכל הבל, ואמנם יש יסודות ועיקרים בעולם והם קיימים ועומדים, אבל יוצא מהם פרטים שונים שבזה אנשים חוטאים לפעמים, ומהם צריך להזהר ולהביל אותם שידעו שאין להחשיב אותם.

לזכור תמיד שהתורה היא אור

והנה צריך לדעת כיצד מהבילים את הדברים, וצריך לומר שזה כמו שמפורש בפסוקים שאח"כ. מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, ואם יזכור תמיד את זה ממילא יביל את כל עניני העולם.

ובפרט לפי מה שפירש רש"י שתחת השמש, אין הכוונה למטה מהשמש אלא פירושו במקום, ותחליף, לשמש, שהתורה נמשלה לשמש ואור, ואם יחליף את התורה בעמלו לא יהי' לו שום יתרון.

לשמוח ולנצל כל רגע של מצוה

אנחנו צריכים לזכור מה הם הדברים שבאמת חשובים.

עברנו את חג הסוכות שכל רגע של שהות בסוכה היא מצוה, אבל גם אחרי סוכות עדיין יש לנו כל היום מצוות. ומיד כשמשימים בבוקר יש לנו נט"י וציצית ותפילין וברכות השחר, וכל רגע שלומדים תורה או אומרים ברכה, או עונים אמן, יש לנו מצוות, ואבי מורי זללה"ה היה אומר צריך רק לא להיות טפשים ולחטוף ולנצל את הזמן לעשות עוד ועוד מצוות, יש שפע של מצוות תורה ועבודה וגמילות חסדים, וכמו יהלומים שצריך רק להתכופף ולאסוף.

כשיש צורך – מפרסמים

ובאמת 'את צנועים חכמה' (משלי י"א ב'), ופרסום זה לא דבר טוב, אבל כשיש צורך זה חשוב וטוב. הנה כתוב בפרשת השבוע (בראשית ג, ז) ותפקחנה עיני שניהם, וידעו כי עירומים הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורות. ומביא רש"י בשם הגמ' (סנהדרין דף ע' ע"ב) דתאנה זה העץ הדעת שנכשלו בו, [ועיי"ש בסנהדרין שיש כמה שיטות באיזה עץ הי'] ולכן בדבר שנתקלקלו בו נתקנו. [ועיי"ש מחלוקת רש"י ותוס' מה הענין שבדבר שנתקלקלו בו צריך לתקן].

ומוסף רש"י מדרש תנחומא [פ' וירא] דמפני מה לא נתפרסם העץ [שעץ הדעת זה התאנה], שאין הקב"ה חפץ להונות [לצער] הבריה, שלא יכלימוה ויאמרו זהו שלקה העולם על ידו. כלומר, כדי שלא לבייש את עץ התאנה שגרמה מיתה לעולם, הפסוק לא פירסם את זה.

ולכאורה צ"ב דא"כ שהתורה לא רוצה לבייש את התאנה, למה כאן הכתוב כבר פירסם את זה. ויתכן שכאשר יש סיבה וצורך ללמדנו איזה ענין, אז כבר מפרסמים, שכאן רצה הפסוק ללמדנו את הנהגת הקב"ה שבזה שמקלקלין בזה צריך לתקן, ולכן גם דבר שאנו לא רוצים לפרסם מ"מ כאשר יש צורך לימוד, שפיר מפרסמים. ויעזור ה' שנזכה כולנו לשקוד על התורה ולהגדיל תורה ולהאדיר.

י"ל ע"י מאסף הגיליונות 'אוצר הפרשה', לקבלת הקובץ המלא: a169258235@gmail.com

בס"ד, יום ערב חג הסוכות תשפ"ו

את הגשם מליפול על הגינה, אבל עצם הגשם לא מכחו נופל על הגינה, אלא שהוא הסיר את המונע, אבל איסור דרבנן מסתבר שיש כאן, ודומה למבואר בשו"ע (סימן רע"ז ס"א) נר שמונה אחורי הדלת אסור לפתוח הדלת כדרכו שמא יכבנו הרוח. ואף על פי שהרוח שתכנס תכבה והפותח את הדלת הוא רק גרמא בכל זאת אסור, כמו כן בעניננו אסור, אעפ"י שהוא רק גרמא. אלא שבמקום הפסד יתכן דמותר כמבואר בשו"ע (סימן שלד סעיף כב).

פתיחת הגגון שעל הסוכה לאחר הגשם בשבת

כתב בספר שרגא המאיר (ח"ד ס"ב אות ו') שלכאורה יש להעיר על פתיחת הגגון בשבת מיד לאחר שפסק הגשם כשמסביב לבית גינה, והגשמים יורדים על העשב שמסביב הסוכה דאולי יש לחוש לזורע. וכתב שם סברא להקל וז"ל: "יש לומר כיון שיתגדלו העשבים בלא אלו המים שנפלו כעת, ליכא בזה מלאכת זורע, וגם פס"ר דלא נחא ליה הוא, וכ"ש בחצר חבירו, ועיין אור"ח של"ו ומג"א ו"ו". עכ"ד. ויש להעיר שבארץ ישראל שצריך הרבה גשם, והחצר שלו, אולי לא יהני הסברות הנ"ל. וא"כ במקום מצות סוכה אולי כדאי לפתחו כלאחר יד, או לבקש מאדם אחר שיפתחנו או לאחד מבניו.

להצהיב אתרוג בשבת

שאלה. מה הדין בנטל אתרוג והניחו בתוך תפוחים בשבת כדי שיצהיב, האם יש בזה חטא?

תשובה. הדבר אסור.

נימוקים: יתכן שאם האתרוג ירוק ככרתי שהוא פסול כמבואר במסכת סוכה דף לד ע"ב ונפסק להלכה בשו"ע (סימן תרמח סעיף כא), א"כ הוי מכה בפטיש, ודומה להדסים שמיעטן מענבים שחורות, דאסור כמבואר במסכת סוכה דף לג ע"ב, ויתכן שיש בזה איסור תורה כמבואר בגליון הש"ס ביומא (דף לה ע"א בשם המרדכי).

ואין לתמוה דא"כ גם הנוטל עגבניה ירוקה ומניחה בשמש, או הנוטל בצל ומניחו בחלון ע"מ שיצמיח עוד עלים, האם יעבור על מכה בפטיש? [ויעוין בתוס' (שבת דף נ ע"ב ד"ה הטומן) שאינו חייב בתרו"מ וזה לשונו שם: "דרגילות הוא שמתוספין מחמת ליחלוות הקרקע כמו שאנו רואין שומין ובצלים שמתוספין אפילו כשמונחים בחלון"], ויש לחלק דאין באוכלין מכה בפטיש, כמבואר בביאור הלכה (סימן שיח ס"ד ד"ה והדחתן).

ויעוין בירושלמי (ערלה דף ב ע"א): רב הונא שאל אתרוג שנטעו למצותו מהו שיהא חייב בערלה. חזר רב הונא ואמר אתרוג שנטעו למצותו חייב בערלה, ולא כן תנינן "ולקחתם לכם" ולא מן המצוה... מה דמי לה זית שנטעו להדליק בו בחנוכה. מבואר דאתרוג נחשב לפרי, ונוהג בו ערלה ולא דמי לנוטע לסיג. אולם אין זה סתירה לדברינו משום דאתרוג יש בו גם תכונת פרי לאכילה וגם תכונת "מצוה" דומיא דהדס, ולכן אף על פי שמבחינת פרי אין בו מכה בפטיש, דאין לו חשיבות, אולם מבחינת חפץ של מצוה הרי הוא דומה להדס.

אולם יש לדון דמאחר וקאתי השבח והצהוב לאחר זמן, אולי הדבר דומה למה שכתב רש"י בשבת (דף עד ע"ב ד"ה תנור) דהיכא דהמלאכה נגמרת מאליה, אין בזה משום מכה בפטיש. אלא דהמנחת חנוך (מוסך השבת יא) תמה על רש"י מהמבואר במסכת ביצה (דף לד) דבקדרה חדשה חייב על הליבון משום מכה בפטיש. וכמו"כ האריך בספר להורות נתן (ח"ג סימן ח"י) מהרמ"א (סימן שיח ס"ד) שהשורה דגים מלוחים חייב משום מכה בפטיש, ואף על פי שנעשה ממילא לאחר זמן.

להגביה את הסכך בשבת כדי להוריד ממנו את הגשמים

שאלה. בשבת סוכות כשהיו גשמים מרובים, האם מותר היה להרים את הסכך [העשוי ממחצלת] בשיפוע, כדי שהמים שמעל הסכך יפלו מחוץ לסוכה או שמא אסור?

תשובה. ע"י נכרי הדבר מותר

נימוקים: יש לדון בזה מצד חשש סותר, אולם נראה שאין בהגבהת הסכך [המחצלת] סותר אם הוא בתוך ג' טפחים, וגם אם יגביה יותר מג' טפחים יתכן שאין בזה סותר, כי ברגע שהוא מוריד את ידו מהסכך, הסכך יפול מעצמו וישוב למקומו. והדבר קצת דומה למה שכתב החזו"א (סימן נב סק"ב) שמותר למתוח בגד לצל ולאוחזו בידו, דכיון שאינו מניחו אלא אווחזו בידו שרי, ולכן מותר לפרוס טלית מעל לחתן תורה ואין בזה משום עשיית אהל, מאחר ואוחזו את הטלית בידו ואינו מניחו, [ואם יטלו את ידיהם הטלית תיפול מעצמה], ויתכן שה"ה לגבי סתירה, שאם רק אווחזו בידו וכשיעזוב את הסכך היא תחזור מאליה, אין בזה משום סותר. וכן הדבר דומה למבואר בשו"ע (סימן רנט ס"ז) לגבי תנור שמניחים בו החמין, וסותמין פיו בדף ושורקין [פי' מחליקין] אותו בטיט, מותר לסתור אותה סתימה כדי להוציא החמין ולחזור ולסותמו, מאחר והוא בנין לשעה ולא נעשית לקיום כלל, יעו"ש ובמשנ"ב (ס"ק יט), וכך כאן היא סתירה לשעה, ולא נעשית לקיום כלל, רק להורדת המים. וגם הסתירה היא מקלקל, שהוא מקלקל בזה את הסוכה. ואף על פי שיש בזה תועלת שהמים יפלו, הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה, ויש בה צורך, אבל אין היא מלאכה. והדבר דומה למש"כ השביתת השבת (מעשה חושב פרק ב אות א) שהשובר גג ביתו כדי להוציא משם סחורות מוברחות, אין זה מלאכה שחייבים עליה, מאחר והיא קלקול, אלא שיש בה צורך, אבל לא תיקון, וכך בעניננו. ואין בזה משום תיקון מנא.

אך למעשה מסתבר דאסור משום טלטול מוקצה, מאחר והמחצלת הפכה להיות גג, ואין מה לעשות בה בשבת. אך להגביה את הסכך בראשו, אולי מותר לדעת הביאור הלכה (סוף סימן רסו ד"ה פן) שטלטול ברגל מותר, ובעניננו להרים את הסכך בראשו דומה לטלטול בגוף, וע"י נכרי ודאי מותר דהוי שבות דשבות לצורך מצוה.

הזזת גגון בשבת על גבי הסוכה כשירוד גשם

שאלה. מותר להזיז גגון על גבי הסכך בשבת, ואין בו כל איסור בונה, מאחר ודומה לדלת הנפתחת ע"ג צירים כמבואר ברמ"א (סימן תרכו). ויש להסתפק מה הדין כאשר יורד גשם ורוצה לסגור את הגגון, אך בחצר צומחים פרחים או זרעים, וברגע שיזיז את הגגון שמעל הגינה על גבי הסכך, הדבר יגרום לכך שגינתו תקבל את הגשם, האם הדבר מותר או שאסור משום איסור זורע?

תשובה. הדבר אסור, אלא שבמקום הפסד יתכן שמותר.

נימוקים: לכאורה הדבר אסור, ואף על פי שאינו מתכוין להשקות את הגינה, בכל זאת הרי זה בבחינת פס"ר דניחא ליה, שהרי הגינה תקבל כעת את הגשמים. אמנם איסור תורה אין כאן, אפילו אם יכוין במפורש שמזיז את הגגון במטרה להשקות את הגינה, דאין זה מעשה בידים כי אם גרמא, ודומה הדבר לנאמר בסנהדרין (דף עז ע"ב) "אמר רבא, זרק חץ ותריס בידו ובא אחר ונטלו, ואפילו הוא קדם ונטלו פטור, דבעידנא דשדייה ביה מיפסק פיסקיה גיריה", עכ"ל. לפי זה גם בעניננו, אין כאן איסור תורה מאחר והגשם אינו נופל על הגינה מכחו אלא שנופל מהשמים והוא רק הסיר את המחסום המונע

בסיעתא דשמיא

פרורים משולחן גבוה

משולחנו של רבינו ראש הישיבה הגאון רבי זאב ברלין זצלה"ה

גליון ל' – חג הסוכות תשפ"ה

~~~

### א. בדין היושב בסוכה בלא כונה למצוה

ד' כנפות רק מחויב לקיים מצות ציצית ע"י ד' כנפות, ולהכי כל שלובש ד' כנפות בלא קיום מצות ציצית כיון דלא כיון מקרי מבטל המצוה.

משא"כ בסוכה אסור של אכילה הוא כשאוכל חוץ לסוכה וכל שלא אכל חוץ לסוכה לא עבר על המצוה דאין דין לאכול עם קיום המצוה רק לאכול בסוכה, דזהו המצוה של ישיבה בסוכה "תשב", וכל שיושב בחוץ מקרי מבטל את ישיבת הסוכה, אבל האוכל בלא כונה נהי דאין לו קיום מצוה מ"מ אין זה אוכל חוץ לסוכה, [אמנם במנ"ח (מצוה שכ"ה) מדמה ציצית וסוכה לענין מהב"ע דליכא איסור דמבטל מצוה], ועי'.

בבאור הלכה (סי' כ') כתב דאם לבש טלית ולא כוון לשם מצוה כיון דקי"ל מצוות צריכות כונה הרי הוא מבטל מצוות ציצית והוי כלובש בגד ד' כנפות בלא ציצית, [ולפ"ז כתב דבטלית של בהכנ"ס יש שאינם רוצים לברך ומכונים שלא לשם מצוה וא"כ עוברים באסור ד' כנפות בלא ציצית]<sup>2</sup>.

**ויש לעיין** דהיעלה על הדעת דמי שאכל בסוכה ולא כוון לצאת יד"ח המצוה האם מקרי דאוכל חוץ לסוכה, ומאי שנא ציצית מסוכה?

**ויש לתרץ** דאפ"ל דכל הסברא לחדש דמקרי בטול מצות ציצית היא דוקא בציצית, כיון דהמצוה היא לא שלא ילביש בגד בלא

### ב. בדין אכילה בליל ראשון בלא כונה

וצ"ע מ"ש מצות אכילת כזית בליל סוכות מאכילת מצה בליל פסח, דאם הנאה חשיב כמתכוין למה נחלק בין סוכה למצה?

**ויש לתרץ** דשפיר יש לחלק בין כזית של מצה לכזית של סוכה, דסוכה אין המצוה בגוף האכילה רק בהישיבה בסוכה בשעת האכילה, ותדע דמברך לישב בסוכה ולא על אכילה כמו במצה, [ועי' דרכ"מ סי' תרל"ט], ולא מסתברא דיש שני מצוות חלוקות ביסודן דכל ז' המצוה בישיבה וביום ראשון המצוה היא באכילה, ומעתה אי המצוה היא בישיבה מה יוסיף שיש לו הנאה מן האכילה דהא צריך ישיבה של מצוה ובזה לא נאמר כלל דין שכן נהנה, אמנם במצה המצוה היא האכילה וכל שאכל ונהנה יצא יד"ח<sup>3</sup> (מטו בי מדרשא משמיה דרבינו הגר"ח)

בשו"ע (סי' תע"ה ס"ד) כתב דמי שאכל כזית מצה בלא כונה יצא בדיעבד אפי' לא כוון לשם מצוה ואע"ג דמצוות צריכות כונה כיון דקי"ל דהמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה הרי דעבירות התלויות באכילה והנאה מקרי עבירה אפי' במתעסק כיון שנהנה ה"ה במ"ע של אכילת מצה כיון דנהנה בדיעבד חשיב כמו מתכוין.

**ויש לעיין** דנהנה במ"ב (בסי' תרכ"ה סק"א) משמע דלגבי כזית בליל ראשון בסוכה צריך כונה למצוה ואם לא כוון אף בדיעבד לא יצא. [וצ"ע בבאה"ל סי' ס' ד"ה וי"א דמשמע דמדמה סוכה למצה וצ"ע].

<sup>1</sup> לקבלת הגליון המלא בטל 0527184165 או 0556727302

<sup>2</sup> ועי' קוב"ש כתובות ס"ק ר"נ מש"כ להסתפק בציצית ע"ש.

<sup>3</sup> ובעיקר חקירה זו בגדר דין אכילה בליל יו"ט ראשון, הובא במקו"א מהגר"ב דצ"ל דחקר בזה מהו המצוה באכילה ליל א' של סוכות אי הוי מצות אכילה הנלמד מהיקש ט"ו או גילוי על קיום המצוה של סוכה בשעת האכילה, והנפ"מ לפת גזול אי מקרי מצהב"ע, ונתבאר במקו"א.

## ג. יש לחלק בין מצות סוכה לציצית לענין היסח הדעת

בהבגד, אבל כשאנו לבוש בבגד שיש בו ד' כנפות אינו בר חיוב בזה כלל, א"כ ממילא כשפושט את הציצית ואח"כ לובשם שוב הרי זה כדעתו להתחייב שנית בחיוב חדש, ובזה ס"ל להב"י דצריך לחזור ולברך, דכל מה שאין דין היסח הדעת – היינו כשחיובו עליו אף בזמן שאינו מקיים המצוה.

וכן צ"ל בתפילין, דאף כשאין לו תפילין הרי חל עליו חיוב להניח תפילין, ולכך כשהניחם בשנית לא מקרי שהסיח דעתו מלקיים המצוה, אבל בציצית צריך לחייב עצמו מחדש ע"י הלבשה.

[אמנם צ"ע דמקור הדין דבטלית כשפושט ע"מ ללבוש מסתפק הטור, וע"ש בב"י דמבאר דספקו תלוי בתפילין, ולכא' בתפילין חייב הוא בכל שעה משא"כ בטלית יש סברא שאינו מחויב עד שאינו לובש ע"ש, וצ"ע].

כתב השו"ע הל' סוכה (סי' תרל"ט ד"ה מברכין) דהיוצא מן הסוכה על דעת לחזור מיד אינו צריך לחזור ולברך, וכן כתב הרמ"א לגבי תפילין (או"ח סי' כ"ה ס"ק י"ב) דהחולץ תפילין ע"מ ללבושם מיד אי"צ לברך עליהם.

**ויש לעיין** דגבי ציצית כתב הב"י (בס' ח' ס"ק י"ד) דהפושט טליתו ע"ד לחזור וללבוש צריך לחזור ולברך. ומאי שנא מסוכה ותפילין שכ' דאי"צ לברך, ולא הזכיר מי שיחלוק בדבר?

(מג"א סי' ח' ס"ק י"ח, ס"ק י"ט)

**ויש לתרץ** דלכאנ"ל דכל מי שמחויב במצוה ולא פסק חיובו ודעתו להמשיך לעשות המצוה אין הפסק זמן מחייבו לברך שנית, ולכך בסוכה אי"צ לברך כשחוזר לסוכה, משא"כ במצות ציצית, מעיקר הדין אין עליו חיוב ללבוש ציצית, אלא דאמרי' דכשלוש בגד שיש בו ד' כנפות אזי הוא מחויב להטיל ציצית

## ד. בהא דלא בעינן לכתחילה דישוב כולו בסוכה

שראשו ורובו נמצא כאן נמצא האדם, ולכן לא מהני כשרובו בסוכה ללא ראשו דבעינן שיהא ראשו ורובו, דזה מגדיר את מקום המצאו של האדם, ולא מדיון רובו ככולו אתינן עלה, ולכן אין כאן דין להיות יושב כולו בסוכה, דסגי בשביל שיקרא "תשבו" שבעת ימים – במקום שראשו ורובו של אדם נמצא.

ותדע דכך הוא עיקר שיעור סוכה מהלמ"ס ז' על ז' בגובה י"ט, ולא משכח"ל בשיעור זה אלא ראשו ורובו, ולא שייך שכולו יכנס לתוך סוכה זו, כמבואר בסוגי', ובהכרח דאין זה בדיעבד אלא הויא ישיבה מעלייתא.

במצות סוכה מבואר דסגי דראשו ורובו בסוכה, ואין צריך אפי' לכתחילה להדר שיהיה כולו בסוכה, ותדע דאם היה שולחנו גבוה י"ט ויושב ורגליו תחת השולחן נמצא שאין כולו בסוכה, ולא שמענו מי שיחמיר בכך.

**ויש לעיין** דבכל מקום שאמרו רובו ככולו הוי רובו בדיעבד וכולו לכתחילה, ולכן כתבו האחרונים גבי מצות ד' כוסות דליל פסח דלכתחילה ישתה כולו (יעו' בסי' תע"ד סק"ל), ואמאי בסוכה לא מצינו דין כולו לכתחילה?

**ויש לתרץ** מה דאמרי' דסגי כשראשו ורובו בסוכה אין זה מדיון רובו ככולו, אלא כשאנו דנים היכן מקומו אמרינן דבמקום

## ה. חלוק מין במינו דאינו חוצץ בלולב ובטבילה חוצץ

**ויש לתרץ** דלכאנ"ל צ"ל דהא דמין במינו אינו חוצץ דאמרינן כמי שאינו דבטל לעיקר ולכך אינו חוצץ אבל בגופה הטעון טבילה וכן בשערותיה וצריך שיהיה גם החלק החוצץ בתוך המים לא שייך לומר כמי שאינו דהא צריך שיהיה כאן במקומו כדי שיתכסה במים ולכן לא שייך לומר דאינו חוצץ דאם צריך שיהיה כאן הרי זה חוצץ בין החלק הסמוך לה להמים ודו"ק.

בשו"ע (בסי' תרנ"א ס"א) מבואר דבעינן שלא יהיה דבר חוצץ בין ידיו ללולב ומינו, ואם נשרו מהעלין בתוך האגודה אין לחוש דמין במינו אינו חוצץ.

**ויש לעיין** דהא ביו"ד סי' קצ"ח (סל"ח) מבואר לענין טבילה דלא תקפוץ פיה יותר מדאי ואם קפצה לא עלתה לה טבילה אלא תשוך שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני, והטעם דהוי חציצה, וצ"ע דהא מין במינו אינו חוצץ, וכן בקשר בשערות דחוצץ, והא הוי מין במינו?

# פניני חכמה ומוסר

מכתבי הגאון הגדול רבי ישראל סוקל זצוק"ל

חג הסוכות תשפ"ו

גיליון 77

## האוכל בסוכה ללא כוונה אם חשיב כאוכל חוץ לסוכה

קיום מצוה ושכרה וכו' אבל מ"מ הלא ישב בסוכה ונתקיים חיובו לענין הא דלא חשיב שביטל את מצוותו וחיובו.

ובאמת סברא זו הן הן הדברים שטענו האחרונים על המשנ"ב הנ"ל דס"ל דבלא כוונה חשיב שביטל מ"ע דציצית או סוכה, ועכ"פ מה שטענו האחרונים על המשנ"ב הנ"ל ומה שטענו על המנח"ח הנ"ל נמצא סותר זל"ז.

והנה לפ"ז צ"ב טפי דברי המשנ"ב הנ"ל בביאורו, דכיון דדין מצ"כ בפשוטו הוי רק חסרון בקיום מצוה ידי' א"כ אמאי חשיב שהלך בבגד בלא ציצית.

ונראה עפמש"כ בכ"מ בשם הג"ר שלמה היימן זצ"ל שהוכיח דלמ"ד מצ"כ הוי זה חסרון בגוף מעשה המצוה והראי' מדלא עובר בכה"ג בבל תוסיף, (ולאפוקי למ"ד מצאצ"כ דאמר' דאם כיון שלא לצאת י"ח לא יצא, דזה הוי רק חסרון בקיום המצוה ע"ש), ולפ"ז י"ל דאם אין זה מעשה מצוה חשיב זה כמו דליכא ציצית או סוכה כלל. והחולקים ע"ז ס"ל דהוי רק חסרון בקיום המצוה גם למ"ד מצ"כ, או דס"ל דאף אם הוי חסרון במעשה מ"מ הא מיהא דהסוכה או החפצא דציצית כשירים וממילא נתקיים חיובו דישב בסוכה או דיהי' ציצית בבגדו, ועיי'.

אכן נראה דיש לבאר דלא כהמנח"ח גם אי לא נימא כחידושו של הגרש"ש דמהב"ע הוי פסול בחפצא דסוכה, דבאמת י"ל צד אמצעי והוא דמהב"ע הוי ג"כ פסול במעשה המצוה, וע"כ ס"ל לתוס' דגם אם הוי פסול דמהב"ע חשיב דלא ישב בסוכה. וא"ש כל הקו'.

(מכת"י רבינו זצוק"ל, והושמטו כמה הוספות שהוסיף בזה יען לא הכילם הגליון, לקבלת הדברים המלאים ניתן לפנות למייל המערכת)



בביאור הלכה סי' ס' מבואר חידוש דין, דבציצית וסוכה אם לא כיון לשם מצוה, חשיב שביטל מ"ע כיון דמצ"כ, וכמו דאכל חוץ לסוכה או שלבש בגד בלא ציצית והיא חומרא גדולה.

והנה האחרונים שאחרי הח"ח זצ"ל טענו על דבריו, דבפשוטו י"ל לא כן דאף דל"ח קיום מצוה מ"מ הא מיהא שהי' הבגד עם ציצית וא"כ ל"ח ביטול מ"ע, עי' להגרא"ו זצ"ל בקוב"ש ועוד.

והנה המנח"ח מצוה שכ"ה תי' ק' תוס' סוכה דף ט' א' למה לי קרא לסוכה גזולה תיפו"ל דהוי מהב"ע, ותי' המנח"ח דגזולה הוי פסול בסוכה, אך לא כן מהב"ע הוי רק חסרון בקיום המצוה וא"כ אף דלית ליה מצוה מ"מ ל"ח שאכל חוץ לסוכה ול"ח שביטל מ"ע (וע"ש שכ"כ גם גבי ציצית).

והאחרונים תפסו על דבריו, דבפשוטו ליכא איסור לאכול חוץ לסוכה אלא דהוי מצוה כשאוכל שהי' בסוכה וא"כ ממה נפשך אם במהב"ע ליכא מצוה א"כ ביטל מ"ע ושוב ליכא נפ"מ בין טעם גזולה לטעם דמהב"ע, עיי' בשערי יושר ש"ג פ"ט ועוד אחרונים, (ובאתון דאו' סי' י"א הוכיח באמת מהמנח"ח דהוי איסור לאכול חוץ לסוכה ולא מצוה וכפה"ג הוי זה איסור עשה וע"ש מש"כ לפ"ז דנשים לא יברכו על הסוכה, ולכא' הול"ל טפי דגם אנשים לא יברכו, דהוי רק איסור עשה), ועיי' בזכרון שמואל סי' י"ט סק"ה.

ונראה דדברי המנח"ח יש לבאר ע"ד הפשט, דודאי גם הוא מודה דדין ישיבת סוכה הוי מצוה ולא איסור, אכן נראה גדר המצוה דישיבה (והיינו ע"י אכילה או שינה הוי ישיבה קבועה) צריכה להיות בסוכה, אך לא דהגדר דישיבה צריכה להיות יחד עם קיום מצות סוכה, ולפ"ז במהב"ע דהוי רק חסרון בקיום מצוה אבל עכ"פ הסוכה כשירה וא"כ ישב בסוכה, ונהי דלא חשיב לו

## חידה בענין ישיבה בסוכה

שייך למיפסל סוכה שנעשתה ע"י אשה.

אכן בביאורו"ל בסי' י"ד (הל' ציצית) מבואר להדיא דנקט דר"ת מיירי אף בסוכה ע"ש ומבואר נמי דנקט הביאורו"ל דראוי להחמיר כר"ת ע"ש.

והנה נראה דנהי דאשה פסולה לעשיית סוכה, מ"מ לגבי עצמה או אשה אחרת, שפיר מצי לעשות הסוכה, וכע"ז מצינו בביאורו"ל דכתב בפשוט, דנהי דקטן לא מצי עביד ציצית, מ"מ לעצמו מצי למיעבד, ולפ"ז י"ל דה"ה באשה דמציא למיעבד סוכה לעצמה (או לאשה אחרת), ובכה"ג משכח"ל שהאשה יוצאת י"ח והאיש אינו יוצא.

אך יש לפקפק אי באמת מצי האשה לעשות סוכה לעצמה (לר"ת), דמקטן ליכא ראי', דהתם חייב מדרבנן ולכך הוי חפצא דמצוה מדרבנן, וסגי לקטן, אך לא כן באשה דאינה מצווה כלל, א"כ י"ל דלא הוי חפצא דמצוה ופסול אף לאשה ועיי' (הערת בני הג"ר אברהם יצחק שליט"א).

איך יתכן איש ואשה יושבים באותה סוכה, האיש אינו יוצא ידי חובה, והאשה יוצאת י"ח, (שאל י"ל ס).

התשובה, א. שולחנו בתוך הבית (שמה ימשך), האיש אינו יוצא, באשה חידש מרן הגריש"א זצ"ל, שבאשה לא גזרו חז"ל שמה ימשך כיון דבלא"ה אינה מצווה, וגם אם תימשך לא תעבור על דין, ונמצא דאשה י"ח.

ב. בגיטין דף מ"ה ב' הביאו תוס' מר"ת דאשה פסולה לכתיבת תפילין כיון דליתא בקשירה, וה"ה באגדת לולב ע"ש, ותוס' הק' דא"כ גם בסוכה כן, ואמאי כשירה סוכת גנב"ך ע"ש. מחתני הג"ר מנחם קרליץ שליט"א שליט"א)

ואחרים רצו לפרש דבאמת בסוכה לא דיבר ר"ת, ולכך מדויק דדיבר רק על לולב, ובסברא י"ל דסוכה לא"ה חפצא של מצוה, רק דין על הגברא להיות יושב, (וד"ז מתבאר בפשוטו במאירי בסוכה דף כ"ט ב', דלכך ליכא דין מצוה הבאה בעבירה בסוכה ע"ש), ולכך לא



## בביאור היאך התשובה עוקרת את מציאות החטא

מרצונו, **יחשב לו כעקירת הנדר** ומתכפר לו. והוא מה שאמר הכתוב וסר עונך וחטאתך תכפר, שהעון סר ממש מהמציאות ונעקר במה שעכשיו מצטער ומתנחם על מה שהיה למפרע עכ"ל

הרי שהשווה את חרטת השב שעוקרת את הרצון למפרע לחכם שעוקר הנדר מעיקרו ולגבי עקירת החכם נתבאר בזה בשיעורי נדרים (העומד לראות אור בקרוב אי"ה) שהוא נעקר מכאן ולהבא למפרע דהיינו שרק כלפי דינים שיש עכשיו כתוצאה מהמעשה חשיב נעקר למפרע אבל לא שכל העשייה בטילה מעיקרא, וא"כ ה"ה לגבי תשובה וכמושנ"ת.

**ע"כ מתוך רשימה קצרה מרבינו זצ"ל** ובראש הענין ציין: 'נתחדש בר"ה תשס"ה',

**ולכא"צ"ב** דלדברי רבינו אין כל חידוש בכך שתשובה עוקרת וכקושיית הקוה"ע הנ"ל ומה שנתחדש הוא שאינו יותר בעל עבירה שהיה בדיון שנעקר רק מכאן ולהבא למפרע, וכסמך לדבריו הביא את דברי המס"י שמשווה תשובה לעקירת הנדר, ולכא"צ"ב דאדרבה הרי בדברי המס"י שהביא מבואר להדיא שכל זה הוא מחדש ה'?

**ולהשלמת העניין** נעתיק בזה מש"כ רבינו בשיחות קודם התקיעות שיצא לאור לקראת ר"ה בשנה זו שיש בדבריו הארה נוספת בדברי הרמח"ל ושם בעמ' ל"ג כתב:

נמצא, **הרצון** ברוחניות מייצר **מציאות** רוחנית. וכן מצינו בתענית דף ח' א', היתה גזירה, ועוד גזירה שלא יתענו, אמר ר' זירא נקבל ע"ע שכשתבטל הגזירה הב' נשב בתענית, וברש"י חשיב כבר כאילו התענו ע"ש.

ונראה הביאור לפ"ז בתשובה, עקירת הרצון כעקירת המעשה, מס"י, כמו **שרצון יוצר מציאות**, כך **אי רצון**, מבטל מציאות.

וזהו דברי רבינו יונה באבות על מתני' כל שמעשיו מרובין מחכמתו, הקשה איך יתכן, אלא כיון שקיבל ע"ע לשמוע בקול המוכיחים ברגע א' יצא מאפילה לאור גדול, וביאורו כנ"ל מכיון שיש רצון, חשיב כבר שיש 'מעשיו', הסבא מנובהרדוק אמר 'אין לא יכול, יש לא רוצה', כנ"ל ע"י הרצון חשיב וכו'. עכ"ד שם,

**נשמח לקבל מענה לברר מקחו של צדיק ואי"ה יפורסמו בגיליון הבא**

אפשר לשלוח למייל המערכת xxx050418@gmail.com או בפלא' 0548-579-296 (ובאין מענה ניתן להשאיר הודעה).

**דבר המערכת:** בימים שבין יוה"כ לסוכות שהננו עומדים נקיים מכל עוון, מצינו בזה דברים נחמדים באמתחת רבינו זצוק"ל, אודות הנידון בעניין חידוש התשובה שפועלת למחוק מציאות החטא למפרע, שהרי בדיון היה שמה שנעשה נעשה ואיך יעקר, ומכיון שיש כמה דברים לעיון בזה שלא נתבארו כל הצורך הננו מביאים את הדברים במסגרת זו ויה"ר שתתרווחא שמעתא:

איתא בגמ' קידושין מ' ב' ר"ש בן יוחי אומר אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות שנאמר צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו **לאפילו** רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו שוב רשעו שנאמר ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו, וניהוי כמחצה עונות ומחצה זכיות, אמר ריש לקיש בתוהא על הראשונות, וברש"י שמתחרט על המצוות, ומבואר דאם תוהא ומתחרט על מצוות מפסיד כל שכרו,

וכ"פ הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג ה"ג) ז"ל: כל מי שניחם על המצות שעשה, ותהא על הזכיות, ואמר בלבו 'ומה הועלתי בעשייתך, הלוואי לא עשיתי אותך', הרי זה איבד את כולו ואין מזכירים לו שום זכות בעולם, וכו'. ובאורחות צדיקים שער החרטה, וז"ל אבל העושה טובה ומתחרט, זאת מידה רעה. לכן צריך שתזהר שלא תתחרט על הטובות, שלא תאבד שכרך,

והק' הגרא"ו זצ"ל למרן הח"ח והובא בסוף ס' קובץ הערות, דהרי מוכח מהגמ' הנ"ל דחרטה עוקרת, ולכא"צ"ב מנ"ל דבר זה אע"כ שהדין נותן שכן יהיה, וא"כ אמאי בעינן לחידוש של תשובה דהוי חסד מיוחד.

ונראה בעז"ה דחרטה אינה עוקרת **המעשה** כלל, וגם אינה עוקרת למפרע, אלא רק את **תוצאות** המעשה מכאן ולהבא, וע"כ דייקו הראשונים הנ"ל, דאם מתחרט מאבד כל **שכרו**, אבל המעשה ודאי קיים, ולפ"ז נראה דגם בעבירה אפשר דע"ז לא יקבל עונש אם יתחרט, אך מ"מ ישאר **בעל עבירה**, וע"ז התחדש בתשובה דעוקרת **המעשה למפרע**, וזהו החסד המיוחד.

וז"ל הרמח"ל במסילת ישרים (פ"ד) ושהתשובה תנתן לחוטאים בחסד גמור, **שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה**, דהיינו, שבהיות השב מכיר את חטאו ומודה בו ומתבונן על רעתו ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה דמעיקרא, **כחרטת הנדר** ממש שהוא מתנחם לגמרי והיה חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר והוא ומצטער בליבו צער חזק על שכבר נעשה הדבר ועוזב אותו להבא ובורח ממנו, הנה עקירת הדבר

## פנינים מרשימות רבינו בפנקסיו:

**אל תאמין בעצמך עד יום מותך**

הגר"ר **מאיר כהן** זצ"ל (חותנו של הג"ר יהודה שפירא) אמר לבניו, שאם איישר חילי היה מצוה שבהלוותי ינגנו בתזמורת, והסביר, יוחנן כה"ג נעשה צדוקי לאחר פ' שנה, כמה טוב היה לו אילו היה מת שנה קודם והיה בתואר צדיק, ואמר ר' מאיר כהן הנ"ל וא"כ אם אני זכיתי למוות בתור יהודי כשר בן פ', איזו שמחה וכי לא צריך להביא תזמורת.

מקום בש"ס, ושולט בכל סוגיא עם כל המפרשים ומה שמדברים בסוגיא וכו', וזהו כוחה של התמדה.

**ברכה כדי לזכות לתשובה**

עוד סיפר הגר"ד שליט"א שבימים הנוראים תשנ"ב, הוא ביקר אצל **הגרא"ל שטינמן** זצ"ל וביקש את ברכתו, ואח"כ ביקש ממנו הגרא"ל ברכה, ומה הברכה, שמבקש שיזכה לעשות תשובה, ואז פרץ בבכי גדול בדמעות שלישי, וכ"כ התרגש כשדבר על כל שצריך לעשות תשובה, ועד שהגר"ד הי' צריך לחזקו ולעודדו.

ובענין זה, ידוע בשם האריז"ל שר"א בן דורדיא היה ניצוץ של יוחנן כה"ג, והיה צריך לתקן את **הסוף בחייו**, (מתתיה בן יוחנן כה"ג).

**כח ההתמדה**

סיפר הגר"ד **דן סגל** שליט"א, שהי' לו חבר בן ציון פריימן, שהי' כ"כ חלש בכשרונותיו עד שאמרו שיש לו ראש דלעת שא"א להכניס לשם כלום, אך רצונו הי' כ"כ חזק, ומאוחר בלילה כשהיו הבחורים (בישיבה קטנה) הולכים לישון, הי' מתחנן לפניהם שילמדו עמו עוד פעם התוס' ויסבירו לו וכו', ואח"כ נתעלה כ"כ עד שהיום יודע ומבין בכל

# שיעור החג

## מהגאון הגדול רבי דוד מילר שליט"א

### ראש ישיבת פוניבז'

### בגדר פסול חסר

#### גדר פסול הדר

איתא בגמרא בסוכה (דף לו:), "איתמר, אתרוג שנקבוהו עכברים. אמר רב אין זה הדר. איני, והא רבי חנינא מטביל בה ונפיק בה. ולרבי חנינא קשיא מתניתין בשלמא מתניתין לרבי חנינא לא קשיא, כאן ביום טוב ראשון, כאן ביום טוב שני. אלא לרב קשיא, אמר לך רב שאני עכברים דמאיסי. איכא דאמרי אמר רב זה הדר, דהא רבי חנינא מטביל בה ונפיק בה. ולרבי חנינא קשיא מתניתין, לא קשיא כאן ביום טוב ראשון כאן ביום טוב שני". מבואר בגמ' וכ"ה להדיא ברש"י בסוגיין, המו"מ בגמ' אם אתרוג חסר חשיב הדר, עצם הגדרתו כהדר זהו הכשרו.

הראשונים עומדים על כך שבמשנה ובגמ' ריש פרקין (דף כט:) איתא דיבש פסול בין ביו"ט הראשון ובין ביו"ט השני, ומ"ש מחסר דכשר ביו"ט שני.

דעת התוס' (דף כט: ד"ה בעינן), פסול הדר הוא פסול בכל ימי החג. פסול חסר הוא משום דבעי לקיחה תמה וליכא. דקרא ד"ולקחתם לכם ביום הראשון" הוא דין רק ביו"ט הראשון ואינו בשאר ימים, לכך פסול חסר ליכא בשאר ימים. תוס' מוסיף ודן אם חילוק זה הוא גם בלקיחה מדאו' או רק בגבולין דלוקחים ד' מינין רק זכר למקדש, ומסיק דמסתבר דהוא חילוק רק מדרבנן.

אמנם בגמ' לא נזכר ה"ט דלקיחה תמה. ואכן דעת הר"ן וכ"ה בראב"ד (בהל' לולב) במסקנת דבריו, דיבש חשיב ניטל כל הדרו, אין לו כלל הדר.

ומשא"כ חסר הוא פגם בהדר, אך מתקיים ההדר במה שנשאר. והל"ק ס"ל דמאיס חשיב ניטל כל הדרו, והל"ב ס"ל דה"ז הדר.

שיטת הרמב"ן (השגות הרמב"ן להל' לולב להראב"ד) – ולשיטתו דפסול הדר הוא רק ביום הראשון, דהגמ' בריש פרקין איירי מדאו' דנוטלין במקדש כל שבעה, פסול הדר הוא כל שבעה. אך אחר שהתחדשה תקנת ריב"ז דבמדינה נוטלין מדרבנן כל שבעה, ליכא פסול הדר וה"ה יבש דמטעם הדבר מיום השנה והלאה. ולדבריו צ"ב המו"מ בגמ' דף לו: אי חסר הוי הדר או לא, הא פסול הדר ביום השני ליכא.

אף שיטת הרמב"ם צ"ב. דביאר בפ"י המשנה (סוכה ג, ה), דאתרוג של ערלה פסול משום דחסר בשם פרי, ופשטות לשונו וכן נקטו חלק מגדולי האחרונים, דליכא פסול דהדר ואף מדאו', וזה צ"ב מלשון הגמ' דשו"ט אי חסר הוי הדר.

#### אתרוג שניקבוהו עכברים

בביאור הדברים נראה כך. הרמ"א (תרמט, ה) פוסק, "וחסר כשר בשאר ימים... מיהו אם נקבוהו עכברים לא יטלנו אף בשאר הימים, משום מאוס, עד שיסיר ניקור העכברים. אבל אם היה יבש או מנומר שפסול כל שבעת ימים, אף אם חתך היבשות או הנמור פסול כל שבעה, הואיל ובא מכח פסול". ואיכא תמיהא דבתא בדבריו, אתרוג מנומר פסול משום שאינו הדר, ולכאורה יש עצה להכשירו, נסיר את החלק המנומר והוי אתרוג החסר דכשר. מביא

הרמ"א את שיטת האו"ז (שט, ז) הכלבו (עב) והראב"ה (תרצז) דבא מכוח פסול, פסול. ומאידך פוסק הרמ"א דניקבוהו עכברים דאף הוא פסול משום הדר, אם הסיר את מקום הניקור כשר.

לפ"ר נראה דהרמ"א החמיר באתרוג מנומר ומאידך הקל בניקבוהו עכברים ומשום דלס"ל דהבא מכוח פסול פסול, וצ"ת מה"ת לחלק ביניהם. אולם מעיון בביאור הגר"א ומלשון הכלבו שהוא מקור הדין נראה דניקור עכברים אינו פסול הדר, אלא הוא פסול ד"הקריבהו נא לפחתך", ולהכי בהסיר את הפחת מהאתרוג, האתרוג כשר. ומשא"כ ביבש שהוא פסול בגופו ול"מ להסירו כדי להכשירו. אמנם האו"ז סובר דאף בניקור עכברים ל"מ להסיר את מקומו, ומשום דאף פסול חסר שורשו בדין הדר.

בלשון הגר"א נראה דפסק כהכלבו, "כיון דאינו פסול בגופו דהא חסר כשר אלא משום דמאיס, כשאינו מאיס מותר. משא"כ בפסול בגופו כגון פסולין דהדר". ואכן הרמב"ם מביא דין חסר בקרבנות בהל' איסורי מזבח (ב, יא) ולא בהל' מעשה הקרבנות וש"מ דהוא מדין איסור "הקריבהו נא לפחתך" ואינו חיסרון בגוף מעשה המצווה.

והרי לנו פשט מחודש בגמרא, השו"ט אי אתרוג חסר הוי הדר, אינו כדין הדר דאתרוג היבש דהוא רק ביום הראשון, אלא הוא גבי דין ד"הקריבהו נא לפחתך" דאה"נ פסול גם ביום השני, ובהסיר את הפחת, האתרוג כשר. יש להוסיף ולצדף דשיטת רוב הראשונים שבא מכוח פסול כשר, ואף כיון דביום השני הוי ספיקא דרבנן ולקולא מהני להסיר. ומכיון דשיטת הכלבו דאתרוג שניקרוהו עכברים אסור משום הקריבהו נא לפחתך דהוא דין איסור, יש מקום להחמיר, פוסק הרמ"א דמהני לתקן ולהכשיר בהסרת הניקור.

### שיטת רש"י

שיטת רש"י בסוגיין צ"ב, דברף לו: מבאר, "דהא אפילו בשני נמי לרב לא נפיק, דהא מצוה הדורה בעינן הואיל ומזכיר שם שמים עליו, כדאמר בריש פירקין: יבש פסול, לא שנא ביום טוב ראשון ולא שנא ביום טוב שני, ואוקימנא דבעינן הדר, וליכא",

ומפורש דס"ל דבהו"א פסול חסר הוא מדין הדר. בשורש דין הדר ביאר רש"י ברף כט: דהוא משום "זה קלי ואנוהו". ונמצא דלמסקנא פסול "זה קלי ואנוהו" דאיכא בכל המצוות נוהג כל שבעה ימים ולהכי אתרוג יבש פסול, ומשא"כ פסול חסר חשיב הדר, וכן מבאר הראב"ה בדעת רש"י.

ברש"י מזכיר בדבריו "הואיל ומזכיר ש"ש עליו", וצ"ב והא בכל המצוות מברכים עליהם וכי איכא בהו "זה קלי ואנוהו". ואפשר דמקור דבריו מהא דאיתא (פסחים דף צה:), "אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן ואין אומרים הלל", וש"מ דנטילת לולב מחייבת הלל. הרב מבריסק ביאר בלשון הפסוק "ולקחתם לכם" דהללקיחה מחייבת לומר עמה הלל. אמר לי בזה רבי משה שפירא זצ"ל, רבים מודקקים להגיע לכוותל בחוה"מ לחשוש לדעות שיש ליטול לולב בעיר העתיקה, ואינם אומרים הלל, והרי נטילת לולב מחייבת לומר הלל.

בזה יש לבאר במח' רבנן ור"י בלולב היבש (סוכה דף לא:), ר"י מוכיח ממדינת הים שנטלו לולב היבש, א"ל אין שעת הדחק ראייה. דנים הראשונים האם נטילת לולב היבש בשעת הדחק מטעם זכר בעלמא או דהוא נטילה של מצווה ובברכה. וזה צ"ב דמה"ת להכשיר לולב היבש בשעת הדחק. אך לשיטת רש"י א"ש, נוי מעכב במצוה, אך היכא דל"ש נוי אינו מעכב. א"נ י"ל דהיכא דאין יותר נאה ממנו, אף היבש חשיב נאה.

אף יש לבאר שיטת רש"י (סוכה דף לו.) באתרוג הכושי. הרמב"ם (לולב ה, ח) מחלק, אם במקום גידולו דרך האתרוג לגדול כהה, כשר. ואם הוא שינוי הרגילות, פסול. אך שיטת רש"י דבמדינתו כשר לנטילה, ובארץ ישראל פסול, היתכן דתליא במקום נטילתו. אך למבוי בזה א"ש, דכיון דפסול דאינו נוי, במקומו חשיב שפיר נאה.

ואכן בראב"ה ובבעל העיטור (דף פט, ד) נראה דהפוסלים באתרוג חסר בכל שבעת הימים ס"ל דהוא משום נוי, והמכשירים ס"ל דהוא מטעם הדר דהוא דין רק ביום הראשון.



# רבד הזהב

## מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

### מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • וזאת הברכה – חג הסוכות תשפ"ו

#### איש האלקים (שם)

פירש הרמב"ן דזהו טעם שברכתו תתקיים. ומה שאמר לפני מותו פירש רש"י שאם לא עכשיו אימתי. ובספורנו בפרשת תולדות (כ"ז. ב') כתב שהברכה תחול יותר בהיות המברך סמוך למותו, וכן מצינו ביצחק ביעקב ובמשה, כי אז הנפש יותר נבדלת מן החומר.

#### ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו (ל"ג. ב')

היינו שהופיע על האומות ולא קיבלו את התורה, וכבר נתבאר (בפרשת יתרו בעניני מתן תורה) דאף ד' מצוות יש גם לבני נח, מ"מ אצלם המצוה של לא תרצח ולא תגנוב הוא לא להרע לשני, משא"כ בבני ישראל האיסור הוא מצד שהוא לא יהיה רוצח או שהוא לא יהיה גנב, וזה לא אפשר להם לאומות לשנות את תכונתם, וכעין זה כתב בטעמא דקרא שלא רצו הפרטים והאביזריהו של האיסור.

#### והם תכו לרגלך (ל"ג. ג')

פירש רש"י והם ראויים לכך שהרי תוכו עצמן לתוך תחתית ההר לרגלך בסיני, נראה ביאור הדבר ע"ד הדרש דהנה חז"ל דרשו ויתיצבו בתחתית ההר שכפה עליהם הר כגיגית, וצ"ב דא"כ הו"ל לומר שההר היה עליהם ולא שהם נעמדו תחת ההר, אלא הביאור בזה שאין הקב"ה כופה הר אלא למי שמעמיד עצמו במצב שהוא חפץ בכפייה, וזהו שאמר ויתיצבו בתחתית ההר, היינו שהעמידו את עצמם במצב של כפייה, וזהו מה שפירש רש"י והם תכו לרגלך היינו שתכו עצמן לתוך תחתית ההר.

#### תורה צוה לנו משה (ל"ג. ד')

בחדושי מרן ר"י הלוי עה"ת ביאר דמימינו אש דת קאי על תורה שבכתב, ותורה צוה לנו משה קאי על תורה שבע"פ, שהיא עוברת בקבלה מדר דר, וזהו שאמר מורשה קהלת יעקב, אמנם באדרת אליהו כתב דפסוק זה אומרים אותו על עמי הארץ שהתורה ניתנה גם להם, וזהו קהלת יעקב, דהיינו פשוטי העם, ותורה קאי על תורה שבכתב שלכולם יש חלק בה.

#### כי שמרו אמרתך ובריתך ינצרו (ל"ג. ט')

פירש רש"י ברית מילה, שאותם שנולדו במדבר ישראל לא מלו את בניהם והם מלו. והיינו דבמצרים כולם מלו בשעת הקרבת הפסח, ועיין בשפתי חכמים, ובפשטות י"ל דשבת לוי מלו כבר קודם לכן. ומה שפירש רש"י ששבת לוי מלו במדבר צ"ע דהרי היה סכנה למול [כדאיתא ביבמות (דף עב.)], ועיין בספר פנים יפות.

#### ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך (ל"ג. י')

אמר על קטורת באפך, דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו, משא"כ שאר כליל דוקא על מזבחך (הגר"ז ציצק צ"ל), עוד י"מ דקטורת יש לפני ולפנים שאינו על המזבח, [והגר"מ באקאן העיר דבספרי איתא דכליל היינו אברים, ולדעת תוס' בזבחים (דף נט:) מקטירין גם על מקום המזבח], עוד מדויק דעל הקטורת אמר ישימו, וביאר הגר"ז דעיקר המצוה היא מעשה ההקטרה, [וחזינן (זבחים דף פג:) דליכא אהדורי פוקעין בקטורת], משא"כ בכליל דהיינו אימורין שם עיקר המצוה היא שיוקטר.

#### בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו (ל"ג. י"ז)

ביאר הגר"ז ע"פ דברי רש"י (בראשית מ"ח. ו') דבחלוקת הארץ חילקו לפי בתי אב ובזה כולם שוים, ורק בנשיאות ובדגלים היו אפרים ומנשה חשובים כשנים, וזהו מה שאמר בכור שורו הדר

לו, היינו דהבכורה היתה רק בבחינת הדר וכבוד, אך לא בחלוקה, ועיין בפרשת ויחי (מ"ח. ו') מה שנתבאר בארוכה בס"ד.

#### ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך (ל"ג. י"ח)

פירש רש"י דיששכר וזבולן עשו שותפות. והנה מצינו רק בתורה יששכר וזבולן ולא במצוות, ומובא מהגר"ח זצ"ל הטעם בזה דבמצוות העיקר הוא מעשה המצוה ולא שייך בזה שותפות, משא"כ בתורה העיקר הוא התכלית שיתרבה תורה בישראל, וכל מי שיש לו חלק בזה הרי הוא שותף, וראיה לדבר דאיתא בגמ' בקידושין (דף כט:) הוא ללמוד ובנו ללמוד הוא קודם, רבי יהודה אומר אם היה בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודם, וצ"ב דסו"ס הרי הוא מצווה ללמוד בעצמו ומדוע בנו קודם, ומוכח דבתורה עיקר המצוה היא התכלית, ובאם ע"י בנו יתרבה יותר תורה הרי הבן קודם.

ובשו"ת משיב דבר להנצי"ב (ח"ג סי' י"ד) כתב דאדרבה בשכר מצוות אין צריך לחידוש דיששכר וזבולן, וכמבואר בגמ' במכות (דף ה:) דיש שכר לנטפל לעושי מצוה, והיינו דשכר מצוה שייך בכל אדם. משא"כ שכר תורה אינו שייך בכל אדם כיון דהשכר הוא התורה עצמה, ומי שאינו תלמיד חכם לא שייך שיהנה משכר תורה, ועל זה צריך לחידוש של יששכר וזבולן, דע"י שהוא שותף עם הת"ח הרי גם הוא נעשה לת"ח, ויכול ליהנות משכר תורה.

#### צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל (ל"ג. כ"א)

פירש הגר"ז דאף שמעיקרא ההתחייבות של בני גד ובני ראובן היה כלפי משה וישראל, מ"מ לאחר מעשה הרי זה נהיה ציווי, והיו מחוייבים גם מחמת הציווי, וזהו שאמר והייתם נקיים מה' ומישראל, וזהו הביאור צדקת ה' עשה שקיים את ציווי ה', ומשפטיו עם ישראל מה שנתחייב לישראל, ובמלבי"ם פירש דמה שהלכו חלוצים לפני העם הוא בגדר צדקה, ועצם ההליכה למלחמה הרי היו מחוייבים וזה משפט.

#### ולא קם נביא עוד בישראל כמשה (ל"ד. י')

ובספרי איתא אבל בבבליים קם, ואיזה זה בלעם בן בעור, אלא יש הפרש בין נבואתו של משה וכו', והקשה הגר"ח אם יש הפרש א"כ היכי אמר דקם כמשה, וביאר בזה דהכונה בדבר אחד היה כנבואת משה, דכמו שנבואת משה היתה תורה כך נבואת בלעם, [דבלעם היה רק כמוסר דברים בלא שהוא שייך אליהם], משא"כ שאר נבואות כמו של האבות הרי בשעה שנאמרו לא היו תורה, ורק אח"כ נכתבו בתורה, וזהו מה שאיתא בב"ב (דף יד:) משה כתב ספרו ופרשת בלעם, והיינו דפרשת בלעם הוא ג"כ תורה.

#### אשר עשה משה לעיני כל ישראל (ל"ד. י"ב)

פירש רש"י לעיני כל ישראל שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם. וצ"ב דמדוע הוזכר כאן ענין שבירת הלוחות שהוא רק פרט במה שעשה משה, והרי ישנם עוד הרבה דברים שעשה, ועוד צ"ב דהיה צריך לומר ולעיני כל ישראל, שהרי זה דבר נוסף על מה שנאמר קודם. ונראה דהנה למשל אם יתן אדם לחבירו מתנה ויאמר לו הרי הוא שלך בתנאי שלא תשבור אותו, הרי אין זה מתנה גמורה, והענין של שבירת הלוחות הוא בא ללמד על דרגת קבלת התורה של משה שהיא אפילו ע"מ לשבור, ויש להוסיף בזה עוד מה דאיתא במנחות (דף צט:) פעמים שביטולה זהו קיומה ויליף משבירת הלוחות, ולהנ"ל הרי לקבוע בזה יכול רק מי שתורה דלילה, שאז קיבלה אפילו ע"מ לבטל, אבל מי שלא הגיע לדרגה זו הרי ודאי שלא ניתנה לו תורה ע"מ לשברה.

לע"נ

הגאון רבי גדליה בן הג"ר משה יהודה שניידר זצוק"ל

ראש ישיבת תורת אמת – לונדון

ת.נ.צ.ב.ה.

נלב"ע י"ב תשרי תשס"ח

## חג הסוכות

### בענין סוכה גזולה ומצוה הבאה בעבירה

פר' ראה, כ' הרמב"ם בהלכות שופר (פ"א ה"ג) שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אעפ"י שלא נגע בו ולא הגביהו השומע ואין בקול דין גזול, וכן שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא שאין בקול דין מעילה, ואם תאמר והלא נהנה בשמיעת הקול מצות לאו ליהנות ניתנו, עכ"ד ותמחהו באחרונים מדוע נערך הרמב"ם לב' טעמים האחד שבקול ליכא מעילה והשני שמצוות לאו להנות נתנו ואפשר לומר בזה על פי מה שכ' האחרונים דיסוד מצוה הבאה בעבירה הוא דהחפצא דעבירה הוא פסול למצוה וכמו בקרבן הגזול שפסול לקרבן, אך י"ל בזה דמלבד הך דינא יש ג"כ הלכה דאם מקיים מצוה ע"י עבירה אין זה מצוה, ועי' באוסף חידו"ת מהגר"א קוטלר זצ"ל וכן במשנת רבי אהרן (או"ח סי' י') שהאריך בזה. ומעתה י"ל דבתחילה כ' הרמב"ם דלא שייך לדון מצד שהשופר הוא חפצא דגזילה ואף דמצות לאו ליהנות ניתנו סו"ס השופר הוא גזול מהקדש, וע"ז כ' הרמב"ם דהמצוה היא בקול ולא בשופר ובקול לא שייך לומר גזול דאין בו ממש וכמו שאמרו דאין בו משום מעילה, ואכתי יש לדון דמ"מ ע"י הגזילה של השופר וההשתמשות בו הוא מקיים מצוה והו"ל חסרון מצד הגברא שמקיים מצוה ע"י עבירה וע"ז כ' הרמב"ם דמצות לאו ליהנות ניתנו ואין כאן עבירה. (וכמדומני ששמעתי ד"ז מהגר"א זורייבין זצ"ל).

אמנם הרבה מן האחרונים נקטו דמצוה הבאה בעבירה הוא רק בכה"ג שהחפצא הוא חפצא דעבירה, ומה"ט כ' התוס' דאם קנה הגזילה ביאוש אין זה מצוה הבאה בעבירה דאף שע"י עבירה נעשית המצוה מ"מ אחר שקנאו ביאוש אין זה חפצא דעבירה. וכן הביאו מהירושלמי שחילק בין קורע על מתו בשבת דיצא לבין מצה גזולה דתמן גופה עבירה ברם הכא הוא עבר עבירה.

ועפ"י יש ליישב קושיית התוס' בסוכה (דף ט.) דלמה לי קרא למעט סוכה גזולה דתיפו"ל מצד מצוה הבאה בעבירה, ולהנ"ל י"ל דהנה האחרונים דנו בשיעור סכך גזול הפוסל בסוכה עי' מנ"ח, ובפשטות זה תלוי בהנ"ל דאם הגדר הוא שהמצוה נעשית ע"י עבירה א"כ צריכין לדון אם לא היה סכך גזול הרי היה אויר ואויר פוסל בג', אך אם הגדר הוא משום דהוה חפצא דעבירה והיינו דהסכך נחשב לסכך פסול כיון שהוא גזול ורק זהו הפסול, א"כ הרי זה ככל סכך פסול שפוסל בד', דמצד החפצא אין כאן סוכה גזולה כל זמן שאין ד' טפחים סכך גזול. ולענין הפסול דסוכה גזולה מגזי"ה כ' דלך יל"ע אי השיעור הוא בג' טפחים או בד', ויש לתלות זה בנדון אחרונים אי פסול גזול הוא גם בדפנות או רק בסכך דבספר כפות תמרים הובא במנ"ח (מצוה שכ"ה) וכן בפמ"ג (סי' תרל"ז) כ' דהפסול הוא גם בדפנות, ובבכורי יעקב כתב דהפסול הוא רק בסכך, והשתא אם הפסול הוא רק בסכך הרי מסתבר דרק בד' טפחים פוסל כמו כל הפסולים דסכך, אבל אם הפסול הוא גם בדפנות הרי מבואר דכל שההכשר של הסוכה הוא על ידו אף דגוף הסוכה שהוא הסכך אינו גזול מ"מ אין זה לך, וא"כ מסתבר דיפסול בג' דההכשר הרי הוא ע"י ג' טפחים סכך שהרי אם היה אויר היה פסול. ולפי"ז הרי שפיר בעי' קרא לפסול דאי משום מהבב"ע יהיה השיעור ד' טפחים והשתא פוסל אף בג', ועי' באבי עזרי שכ' כע"ז לתרץ קושיית התוס', דנפק"מ בגזל דפנות דמשום מהבב"ע כשר כיון דאין גוף הסוכה עבירה, ומשום לך יהיה פסול.

### בענין צא מדירת קבע ושב בדירת עראי

פר' אמור, איתא בסוכה (דף כח:) ת"ר תשבו כעין תדורו מכאן אמרו כל שבעת ימים אדם עושה סוכתו קבע ובית עראי וכו', ואיתא בגמ' אינו והאמר רבא כו' לא קשיא הא במגרס הא בעיוני, ופירש"י למיגרס גמ' הברורה לו כבר צריך סוכה, לעיוני בר ממטללתא דמצטער הוא ומצטער פטור מן הסוכה. אך הריטב"א בי' דמגרס הוי קבע ולכך בעי סוכה ועיוני הוי עראי ואי"צ סוכה, וזהביא די"מ איפכא דעיוני בסברא הוי טפי קבע ובעי סוכה, נמצא דנח' רש"י והריטב"א אי הוי פטור מצטער או עראי, ונ"מ דרוצה להחמיר על עצמו, דלפירש"י דהוי מצטער אין מקום להחמיר ואדרבה אם מחמיר נקרא הדיוט, אמנם לדעת הריטב"א ה"ז ככל תשמיש עראי שיש מצוה בעשותו בסוכה וכן נ"מ לענין ברכה, דהנה בחוט שני (סוכות, פי"א ה"ח) כ' דאף הנוהגים כהגר"א לברך לישב בסוכה גם בלי אכילה, מ"מ כשלומדים בסוכה לא יברכו דהא פטורים, אמנם כ"ז לפי שיטת רש"י דפטור משום מצטער, אבל להריטב"א דפטור משום עראי סו"ס לא גרע משיבה גרידא דהוי עראי ואפ"ה לשיטת הגר"א יש לברך.

והנה בעיקר סברת הריטב"א דמגרס חשיב קבע יותר מעיוני, שמעתי לבאר דאף שבודאי עיקר הלימוד הוא בעיון בעומק הסוגיות, מ"מ כלפי תשמישי דירה מגרס חשיב טפי קבע, דלענין בסברא אי"ז נ"מ היכן נמצא בביהמ"ד או בבית או ברחוב וכדו' הרי תמיד יכול להיות שקוע בסוגיא ורק למגרס עדיף ליה טפי כשיושב בביתו, ולהכי חשיב טפי תשמיש דירה, אמנם מלשון הריטב"א אין נראה כן, דבריטב"א הביא די"א אידכא דעיוני חשיב קבע וזה דלא כסברא זו.

ונראה לבאר באו"א ובהקדס ביאור ענין למגרס, דהנה בגמ' איתא למגרס ולמטחון, ופירש"י למגרס אחד לשנים או לארבעה ולמטחון יותר דק, ומבואר דלומר שתי דינים זה עדין בכלל למגרס ואפי' חקירה של ד' עדידים, (ומש"כ ליגרס ואע"ג דלא ידע מאי קאמר היינו דאפי' בכה"ג לא חשיב דידע מאי קאמר), ולעיוני הוא כאשר יורד לעומק הסוגיא ממש, וטוחן הדק וא"כ מבו' הא דלעיוני ל"ח קבע, משום דאי"ז קבוע ללימוד בעזרה כזו.

ובספר העקידה (פר' אמור פרק חג הסוכות) כ' לבאר בזה דכל ענין הסוכה היא היציאה מדירת קבע לדירת עראי למען ידעו דורותיכם וגו' שידעו שאין התכלית חיי עוה"ז, וכאן זה רק פרוזדור עראי, ולפי"ז בי' בעל העקידה דכשלומד אי"צ לישב בסוכה דתורה היא גופא סוכה שעוסק בחיי עולם.

ולפי"ז י"ל בדרך דרוש דזה הטעם שנקבע שמחת התורה ביום שמיני עצרת, שהרי ענין שמיני עצרת הוא משום קשה עלי פרידתכם, ולפי"ד העקידה יש לבאר דכשעומדים לחזור מדירת העראי לדירת הקבע אומר הקב"ה קשה עלי פרידתכם דיש לחשוש שיחזרו לקבע בהבלי עוה"ז ולכך מבקש הקב"ה שנשאר עמו עוד יום אחד, וממילא בודאי כאן הוא מקומו של שמחת התורה שזה ממשיך את ענין הסוכה לעשות את עניני העולם לעראי כמ"ש העקידה דתורה היא גופא סוכה.

ועכ"פ הלימוד שעלינו לקחת עמנו מחג הסוכות הוא שכל הבלי העולם הם עראי ורק התורה היא קבע, וכך עצמו גדולי הדורות, ידוע שבביתו של החזו"א לא היה כלום, וכמו"כ כל הת"ח הגדולים שנמצאים היום בדורינו, בבחורותם לא היה להם בחדרים בישיבה כלום ממה שיש היום וכך עלו ונתעלו. הקב"ה יעזור שנזכה לגדול בתורה בכל החלקים הן למגרס והן לעיוני, ושנעשה מכל עניני העולם עראי והתורה תהיה קבע.

# שיעורים על סדר פרשיות התורה

מרבנו ראש הישיבה

הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א

חג הסוכות תשפ"ו

## מצוות סוכה או מצוות לולב איזה מהן קודמת

לולב פסול לדחות, והלכך אפילו דיחוי מעיקרא אין כאן עד שיקדש עליו היום ועודנו בפסולו, דכיון דמטא זמן מצוה ולא חזי ליה, מקרי דחוי, אבל מקמי הכי לאו דחוי הוא, ומבו' דנקט רש"י דזמן חלות שם לולב הוא משעה שקידש עליו היום, והיינו דכבר בתחילת ליל יו"ט חשבי' ליה שהגיע זמן הלולב, והיינו משום דעיקר חיוב לולב הוא מכניסת יום ט"ו תשרי, ורק בדפועל נוטלין אותו רק ביום, ונמצא א"כ דזמן חיוב הסוכה וזמן חיוב הלולב שוים, וא"כ אין צריך להקדים מצוות סוכה משום שזמנה קודם דהא אף זמן חיוב הלולב מתחיל מליל יו"ט.

והנה האחרונים דנו האם יש מצוה כבר משעת עשיית הסוכה, והנצי"ב בפ' העמק שאלה על השאלות (שאלתא קס"ט אות א') נקט [בדעת השאלות] דיש מצוה כבר בעשיית הסוכה, ויליף לה מדכתיב (דברים פט"ז פס' י"ג) 'חג הסוכה תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך', ומדנקט הכתוב ל' תעשה לך' משמע דהמצוה מתחילה כבר בשעת עשיית הסוכה, [וכן נקט האבני נזר (או"ח סי' תנ"ט), ויעו"ש שהחלקת יואב פליג עליה בזה, ונתבאר בארוכה במקו"א], ואם נימא דיש מצוה כבר בשעת העשיה, א"כ יל"ד דאכתי יקדימו סוכה ללולב משום דלולב חיובו רק מיום ט"ו ומשא"כ סוכה שחיובה קודם לכן משעת העשיה, ויל"ע בזה.

אמנם נראה לדון בזה, דהנה יל"ע במי שבנה סוכה כדיון, ובלי ליל יו"ט נפלה סוכתו או שהרוח הפילה את הסכך וכה"ג ונמצא שאין לו סוכה, האם בכה"ג יהא מותר לו לאכול מחוץ לסוכה, או שיצטרך לאכול רק דברים שאי"צ סוכה באכילתם וכגון ירקות וכה"ג.

ולכא' נראה בפשיטות דבדאי מותר לו לאכול מחוץ לסוכה בכה"ג, דלא גרע מהולכי דרכים דקיי"ל שפטורים מן הסוכה ויכולים לאכול לכתחילה מחוץ לסוכה, וכמבו' בגמ' (סוכה דף כ"ז א'), והטעם דפטורים פירש"י (שם ד"ה הולכי דרכים) משום דכתיב בסוכות תשבו כעין תדורו, והיינו שחיוב סוכה הוא כמו דירת וישיבת אדם בביתו כל השנה, וכשם שכל השנה אינו נמנע מללכת בדרך בסחורה, כך כל ימות החג לא הצריכו הכתוב למנוע, וא"כ ה"נ במי שנפלה סוכתו פטור מסוכה וכמו בביתו שאם אין לאדם בית, הרי יאכל מחוץ לבית, ומשו"ה ל"ח ביטול מ"ע דסוכה בכה"ג כיון דכל החיוב הוא רק כעין תדורו, וכמו בהולכי דרכים.

הנה בחג הסוכות יש ב' מצוות עשה, א' לשבת בסוכה, ב' ליטול לולב, ויש להסתפק במי שיש לפניו שתי עיירות, ובאחת מהם יש רק סוכה ובשניה יש רק לולב, האם ילך למקום הסוכה או למקום הלולב או לאיזה מהן שירצה, והנה בגמ' (ראש השנה דף ל"ד ב') דנו לגבי ראש השנה, במי שיש לפניו שתי עיירות, באחת תוקעין ובאחת יודעים לברך מלכויות זכרונות ושופרות לאיזה מהן ילך, וכתבה הגמ' דפשיטא שילך למקום שתוקעין כיון דתקיעות דאורייתא וברכות דרבנן, אמנם הכא הרי גם מצוות לולב וגם מצוות סוכה בלילה הראשון תרוויהו חיוב מן התורה, ובזה אכתי יש להסתפק איזה מהן קודם.

ומצינו באחרונים שדנו בזה, יעו"י במטה אפרים (סי' תרכ"ה סעיף כ"ב) שהאריך בזה, וכן בחכמת שלמה על השו"ע בריש הל' סוכה שנסתפק ג"כ בזה, [ובמטה אפרים הסיק שם דאם אי אפשר לקיים שניהם במקום אחד, ילך למקום שירצה].

והנה נראה בפשיטות דאף שמצוות סוכה אפשר לקיימה בכל רגע ורגע ומשא"כ לולב מצוותו רק פעם אחת ביום, מ"מ אין סברא לומר דמה"ט יקדימו את מצוות סוכה ללולב, דהא אף בסוכה עיקר חיובה הוא לאכול בה בלילה הראשון כזית, ומה שמקיימים מצוה בשאר הימים אי"ז חובה אלא רשות, ולא מסתבר דמשו"ה יקדים סוכה ללולב שהוא מצוה חיובית.

והנה באחרונים הנ"ל דנו די"ל דסוכה קודמת ללולב משום דמצותה בלילה ומשא"כ לולב שמצוותו ביום, וא"כ סוכה קודמת בזמן חיובה, ומשו"ה צריך להקדימה משום מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה או מטעם דזריזין מקדימין למצוות.

אמנם נראה די"ל בזה, דהנה בגמ' (סוכה ל"ב ב') תנן דהדס שענביו מרובות מעליו פסול לנטילת לולב, ואם מיעט את ענביו, כשר ללולב, ואין ממעטין ביו"ט, ובגמ' (שם ל"ג ב') דנו מתי מיעט את ענביו, דאי איירי במיעטן קודם שאגד את הלולב, א"כ פשיטא דההדס כשר, ובהכרח מיעט לאחר שאגדן, ודנה הגמ' להוכיח מזה דדיחוי מעיקרא שנדחה ההדס בשעת האגד לא שמה דיחוי, ודחתה הגמ' דיחוי מעיקרא הוי דיחוי, ומ"מ אחר שנאגד ל"ח דיחוי משום דס"ל אגד הזמנה בעלמא הוא והזמנה בעלמא לאו כלום הוא יעו"ש.

וברש"י שם (ד"ה ה"ג לעולם בטר דאגדיה) פירש את דחיית הגמ' וז"ל, 'אגד הזמנה בעלמא הוא, אין אגודתו קריאת שם להיות חל עליו שם



והנה יל"ד בהולכי דרכים הפטורים מסוכה, האם יפטרו אף מאכילת כזית בליל יו"ט או דבזה גם הם יתחייבו, והיינו דהא לגבי ירדו גשמים דקיי"ל דפטורין מן הסוכה, כתב הרמ"א (סי' תרל"ט ס"ה) דמ"מ בלילה הראשונה צריך לאכול כזית אף אם יורדין גשמים, אמנם לגבי הולכי דרכים שפסק השו"ע (סי' תר"מ ס"ח) דפטורין מן הסוכה, לא הזכיר הרמ"א שצריכין לאכול כזית בלילה הראשון, ובפשוטו משמע דבזה פטורין אף מהחיוב דלילה הראשון, [ודוחק לומר דסמך הרמ"א על מש"כ לפנ"כ, דמהיכ"ת לדמות זה לזה], ודנו בזה האליה רבא (סי' תר"מ ס"ק כ"ג) והבכורי יעקב (שם סקכ"ד) והפמ"ג (שם א"א סקט"ו).

אמנם אם נימא הכי צ"ב מה באמת הסברא לחלק בין הולכי דרכים שפטורין אף מהחיוב דלילה הראשון לבין ירדו גשמים דכתב הרמ"א שבלילה הראשון חייבין לאכול כזית בסוכה, ונראה לבאר בזה, דהנה נחלקו המפרשים בגדר חיוב אכילת כזית ראשון בליל יו"ט ראשון דסוכות, דיש שנקטו דביו"ט ראשון הוא חיוב אכילה וכדילפינן בגז"ש ט"ו ט"ז ממצה, ואי"ז כמו החיוב דשאר ימי הסוכות שהוא מדין הישיבה בסוכה שמחמתה צריך גם לאכול ולישון בסוכה, אלא הוא חיוב בפנ"ע דיש דין אכילת כזית בסוכה, ובזה ביארו דמשו"ה כתב הרמ"א דאף שבכל ימי הסוכות אם ירדו גשמים פטורין מן הסוכה, בלילה הראשון שהוא חיוב אכילה בפנ"ע ולא חיוב מדין הישיבה בסוכה, חייבין גם בירדו גשמים ואף שאין בזה תשובו כעין תדורו כיון דהוא חיוב אכילה בפנ"ע.

אמנם בדברי המאירי (סוכה דף כ"ו א') מבואר דאף החיוב בלילה הראשון הוא מדין הישיבה בסוכה וכמו בכל שבעת ימי הסוכות, דהביא בשם חכמי לוגיל שכתבו דכל פטור מצטער הוא דוקא בשאר הימים אבל בלילה הראשונה הואיל והכתוב קבעו חובה אף מצטער חייב, וביאר בזה המאירי, דהא הטעם דמצטער פטור הוא משום דבעינן תשובו כעין תדורו ומצטער אי"ז כעין תדורו, והרי בגמ' (שם דף כ"ז א') דרשו רבנן מקרא דתשובו דבעינן כעין תדורו, ומשו"ה דעת רבנן שם דאין חיוב אכילה בסוכה כל שבעה משום דמה דירה אי בעי אכילה אי בעי לא אכיל אף סוכה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל, והקשו בגמ' שם דאי הכי אפי' ביו"ט ראשון נמי יהיו פטורין מחיוב אכילה וכעין דירה, ותירצו דילפינן ממצה שיש חיוב לאכול בלילה הראשון, והוכיח מזה המאירי דבלילה הראשון אין דין תשובו כעין תדורו, ומשו"ה מצטער חייב בלילה הראשון כיון שיש חיוב לשבת בסוכה אף כשא"ז כעין תדורו.

## בסדר המקראות דמצוות לולב קודמת למצוות סוכה

הנה בפרשת אמור ציוותה התורה על מצוות נטילת לולב ועל מצוות הישיבה בסוכה, ובתחילה הזכירה התורה את מצוות נטילת לולב וכדכתי' ולקחתם לכם ביום הראשון וכו', ולאחמ"כ מצוות ישיבת סוכה וכדכתי' בסוכות תשובו שבעת ימים.

ויש להעיר בזה, דהנה במשניות סוכה נשנו בתחי' דיני הסוכה ולאחמ"כ דיני נטילת לולב, וכן ברמב"ם סידר הלכות לולב לאחר הלכות סוכה וכ"ה בטוש"ע, וצ"ב אמאי שינו מהסדר הכתוב בתורה דלולב קודם לסוכה.

ונראה לבאר בזה, דהנה מצוות ישיבת סוכה היא זכר לענני הכבוד שהיו לישראל במדבר, ולכא' לפ"ז בזמן שהיו ישראל במדבר לא היו צריכים לעשות סוכות, דהא לא היו צריכים עדיין זכר לענני הכבוד ורק היו

ומבואר דנקט המאירי דיסוד החיוב בלילה הראשון הוא חיוב ישיבה כשאר הימים, ורק דבלילה הראשון אין דין תשובו כעין תדורו ומשו"ה צריך לישב בסוכה אף אם יורדים גשמים וכה"ג שא"ז כעין תדורו.

וכן יש להוכיח מדברי הריטב"א בסוכה דס"ל (שם כ"ז א') כדעת חכמי לוגיל דמצטער חייב בסוכה בלילה הראשון, והביא שם הריטב"א 'שמעתי בשם גדול מגדולי הדור אשר בצרפת שהיה מחייב לישן בסוכה בלילה הראשונה של סוכות ואפילו ירדו גשמים שינת עראי מיהת, ולא התירו לו לירד מן הסוכה אלא בשאר ימים שהם רשות, אבל בלילה הראשונה הכתוב קבעו חובה מג"ש דט"ו ט"ז מחג המצות, והנה אי נימא דהא דמצטער חייב באכילת כזית בליל יו"ט ראשון דסוכות הוא משום דהחיוב הוא חיוב אכילה דומיא דמצה, א"כ מה שייך לחייב אף שינה בלילה הראשון, ובהכרח דהוא אותו חיוב של ישיבה בסוכה, ורק דילפינן ממצה דאין דין תשובו כעין תדורו אלא חייבים לשבת אף כשא"ז כעין תדורו, ובזה ס"ל לאותו גדול מצרפת דאף לענין חיוב השינה בלילה הראשון ילפינן דאין בו דין כעין תדורו ומחוייבין בזה בכל גווי ואף בירדו גשמים, [ונתבאר ענין זה בארוכה במשנת המעדים - סוכות בדין חיוב שינה ואכילה בסוכה יעו"ש].

ולפ"ז יש לבאר היטב הא דהולכי דרכים פטורין מן הסוכה אף בלילה הראשון, דהא נתבאר דיסוד חיוב מצטער הוא משום דבלילה הראשון אין דין 'כעין תדורו', אמנם ודאי דבעינן שיהיה לכה"פ דין 'תשובו', ובהולכי דרכים הרי לא שייך אצלם כלל דין 'תשובו', דהרי הם בדרך ואין יכולים לשבת כלל, ואין בזה ביטול מצוה, אלא בכה"ג לא נצטוו כלל בסוכה, וה"ה מי שאין לו סוכה וכגון שבנאה ונפל הסכך וכה"ג, י"ל דפטור מן הסוכה אף בלילה הראשון כיון דאינו בכלל 'בסוכות תשובו שבעת ימים' דהרי אין לו סוכה לשבת בה [אמנם ודאי דמחוייב אדם לבנות לעצמו סוכה, ורק אם בנה ונפלה סוכתו ביו"ט יל"ד שיפטור].

ולפ"ז נראה לדון בגוונא הנ"ל דמי שיש לו ב' עיירות, ובאחת מהן יש סוכה ובאחת לולב, דלמשנ"ת הרי אם לא יהיה לו סוכה לא יהיה לו כלל חיוב סוכה, ואף יפטור מאכילת כזית בלילה הראשון וכמשנ"ת, והיינו משום דאינו בכלל 'תשובו בסוכות', ומשא"כ אם לא יהיה לו לולב הרי ישאר לו החיוב לולב ורק דיפטור מטעם דהוא אנוס, ונמצא שיבטל מצוה באנוס, וא"כ י"ל דודאי עדיף טפי שילך למקום שיש בו לולב ויטלנו ולא למקום שיש בו סוכה, וצ"ע לדינא.

נוהגים בימים אלו ימי חג בלי ישיבת סוכה, ויעוי' בפ"י רבינו חננאל (סוכה דף ב' ע"א) שכתב לבאר ענין הזכר לענני כבוד ויציאת מצרים וז"ל, 'כלומר הדורות הבאין כיון שרואין שעושים סוכות ומניחין בית דירתן ויושבין בימות החג בסוכה, שואלין מפני מה עושין כן, ומגידין להם אבותיהם מעשה יציאת מצרים', וזה ודאי לא שייך בזמן המדבר, ובפרט למ"ד (שם י"א ב') דבמדבר היו להם סוכות ממש, דודאי לא שייך לעשות סוכה תחת סוכה [וכן הראוני בא' מספרי האחרונים שכתב להדיא דלא עשו סוכות עד כניסתן לארץ], וא"כ בזמן זה הקדימה התורה את הציווי על נטילת לולב שנהג אז ורק לאחמ"כ את הציווי על ישיבת הסוכה, ומשא"כ בזה"ז הרי בפועל הישיבה בסוכה היא כבר מהלילה ורק לאחמ"כ נוטלין לולב, ומשו"ה צריך להקדים דיני סוכה לדיני לולב.

## בענייני דיומא

**נזר הבריאה: הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי והגאון הגדול רבי איתמר גרבוז מחזקים את בני הישיבות מול קנאת ורדיפת השלטון**



**הגה"צ רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי שליט"א משגיח ישיבת ארחות תורה**

הגאון הצדיק רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי שליט"א משגיח ישיבת ארחות תורה בשו"ת הכנה לבחורי הישיבות לקראת ימי הדין, בפתח דבריו אמר: צריך לדעת כי עיקר המטרה של הימים האלה להתקרב לקדוש ברוך הוא. "הלא עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלוהים". כל הגזרות שיש, **הכל מידת הדין, הכל נובע מהריחוק שיש לנו מהקדוש ברוך הוא**. הדברים מבוארים בדרך ה' להרמח"ל בהתחלה. כל דבר בעולם תלוי בריחוק וקירוב. כשאנחנו קרובים להשם, יש הרבה הרבה יותר שפע מידת רחמים. כל כמה שמתרחקים, אז ממילא משתנים הדברים. המטרה של החודש ביאני לדודי ודודי לי לחזק את הקשר להקדוש ברוך הוא, לעשות את רצונו, לבקש ממנו, להתרפס לפניו כבן לאבא. הדברים האלה ממילא משליכים על כל הגזרות. **כל כמה שנהיה יותר קרובים, הכל יתהפך לטובה**.

וכשם שראינו שתשובה מאהבה כתוב בחז"ל שזדונות נהפכים להם לזכויות, אותו הדבר, בלי שום ספק, מבואר גם כן שברגע כל אותם הדברים שכעת הם גזירות הם יתהפכו לטובה, וכמו שרבינו יונה, יושב על הבוטח בה' להוחיל במעוף מצוקתו, כי יהיה החושך סיבת האורה. לא רק שיהיה אחרי החושך טוב, אלא החושך היא סיבה לאור גדול, וזה העבודה שלנו היום, להתקרב להקדוש ברוך הוא. מתקרבים עם תשובה, עם ריבוי מצוות, ריבוי תורה, ריבוי תפילה, סליחה, כך אתה מתקרב וחוזר הביתה. מה זה לשוב בתשובה? לא אומרים לעשות תשובה, מה זה לשוב? לחזור אל המקור, לחזור אל הקודש ברוך הוא. **אנחנו בני מלכים, גורשנו מארמון המלוכה, וע"י תשובה חוזרים חזרה לבית של האבא, למקור, לאבא הטוב שלנו. וממילא כל הגזרות בהתאם**.

שאלה: ישנם הרבה בחורים ששואלים את עצמם בזמנים האלה, איך יתכן, אני בחור ישיבה יושב ולומד, ועכשיו רודפים אותי, ומשטרה מגיעה אלי הביתה, מנסים להשפיל את הבחורים כביכול ואפי' שמים אותם מאחורי סורג ובריח, מה בחור צריך להרגיש בזה מצב שהוא כביכול מושפל ונרדף, והוא בעצם נזר הבריאה?

המשגיח: בואו נענה על זה על שתי תשובות, ושתייהן אמת. ועל אף שזה משתי כיוונים, דבר ראשון, אמרה לי פעם הדודה חנה, (בזוו"ר הג"ר נח שמנוביץ זצ"ל מייסד הישיבה וראשה, והיא הייתה אם הישיבה בכפר חסידים, היא ניהלה ביד רמה את כל הישיבה בשנים של רבי אליה לופיאן זצ"ל והדוד הרה"ל), שאמר לה רבי אליה לופיאן פעם, תדעי לך, אם תראי שהכול דופק, הכול, כל העובדות בריאות, יש אוכל בשפע, יש כסף, יש משכורות, ממש הכול. **תדעי לך שכנראה בבית מדרש לא לומדים טוב**. לכי שמה, תראי אם באמת לומדים טוב. כי שלא לומדים טוב, לא אכפת ליצר הרע, שימשיך אותו המצב. **אבל ברגע ולומדים טוב, אז הוא מתקנא בזה, ואז באים כל הדברים האלו וכל המפריעים למיניהם**.

**הרבה פעמים זה נובע בדיוק הפוך, בגלל שאתה נזר הבריאה לכן היצה"ר מנסה להפריע ואתה מרגיש נרדף**, הסטרא אחרא רואה ריבוי של תורה. איפה היה כל כך הרבה לומדי תורה? איפה היה כזה מצב שהיום כשאתה מציע לאדם רגיל מהרחוב בחור שהוא עובד, הוא אומר, מה, יש לי בת שאינה מן המניין ולא מגיע לה בן ישיבה? איפה היה כזה דבר? התורה היום בכבודה, בעוז מלכות, כולם רוצים את הבני תורה, את אלה שבאמת נאמנים ולא הולכים אחרי הבלי כזב ושוא, ואיפה היה פעם כזה דבר? אז היצר הרע מתקנא וממילא באים הרבה גזרות.

וזה פשוט פשוט ואמיתי ונכון. אבל יש גם הפוך. ושני הדברים נכונים, כי יש כאלה ויש כאלה, מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל תמיד הביא את זה, כתוב בב"ח על נס חנוכה לפי שנתרשלו בעבודה, נלקחה מהם, ולפי שמסרו את נפשם עליה, חזרה להם, אלה שבאמת לא התמידו כמו שצריך ולא מנצלים את השנים האלה כמו שצריך, אז צריך יותר מסירות נפש. אז לכן כעת גם את אלה הקב"ה רוצה ונותן שימסרו את הנפש, וע"י שנתעלה בעז"ה נקבל חזרה את כבוד המלכות **ולא צריך להיבהל משום דבר**.

השואל: נסכם את מה שהרב אמר, הרב אומר לבחור, תשמע, מה שבעצם רודפים אחריך כי פשוט מקנאים בך, אתה נזר הבריאה אתה יושב ולומד, אתה בר מעלה.

המשגיח: נכון. **נדמה לי שגדולי ישראל כבר אמרו שחלק גדול מהרדיפות לא נובע משנאה, רק מקנאה, זה דבר פשוט ואמיתי**, אתה רואה היום בן תורה אתה רואה את המלכות עליו, אתה רואה שכולם רודפים אחריו, ודאי שזה מוציא להם את העיניים. תראה את החינוך שלהם, ומאידך תראה את החינוך שלנו, **אתה יודע היום בסטטיסטיקה קרוב ל-50% מהאוכלוסייה בעם ישראל בחינוך דתי**. החרדי לא כולם, אבל בדתי כמעט 50%.

להם לבד, היום משרד החינוך אומר, שיש הרבה דברים שהוא עושה, המון קשיים. הוא אומר, טוב, את הדתניים קחו לכם. אבל מה אתם לוקחים את החילונים? את זה תשאירו לנו, זה שלנו... אבל גם הם רואים את פרי ביאושם של החינוך שלהם, וגם הם רוצים אצלנו, זה הכול. ואילו לא השנאה העיוורת שעושים, כבר היה הרבה יותר, מה השאלה בכלל.

אבל אני רוצה להגיד עוד דבר. תראה, הראש ישיבה שלנו בישיבה קטנה, הרב נוימן זצ"ל, מביא בספרו 'דרכי מוסר' בשם הרבה שלו, רבי משה רוזנשטיין זצ"ל, הוא היה נקרא המלאך. הוא היה משגיח בלומז'ה בפולין. והוא אמר דבר [זה גם הופיע במשניות עטרת שלמה, במהדורה קמא של ב"ק פ"א מ"ה]. כתוב שם על ברדלס.

אז הוא מביא שהברדלס זה הרי חיה טורפת. ברדלס, הקב"ה נתן לו שיש לו קול, עם שירה שובה לב, מושכת, אתה שומע את זה, אתה לא יכול לזוז מרוב נעימות של השירה. וכשאדם ניצב בעמדו לשמוע את השירה, אז הברדלס מתקרב וסוחב את האדם למאורה שלו ושם הוא מוצץ לו את המוח, ומשאירו גוף בלא נשמה.

כל הפיתויים האלה, נשאל את עצמנו מה כל כך שווה להם. הפיתויים שמפתים היום את כל בחורי הישיבות, שיתנו להם איזה משרות גבוהות, ומשכורת גדולה, **זה השירה הנעימה כביכול של הברדלס, ושמה כשמוגיעים לשמה, מוציאים לו את המוח**, משאירים אותו גוף בלי נשמה, עד שהוא נשאר בכלל מחוץ למחנה.

ואני רוצה להוסיף הרגשה אמיתית יש כאלה שדנים. **כשאני רואה אחד שמתפתה אני קורא לו עריק, תארו לעצמכם רמטכ"ל שבאמצע המלחמה הולך להיות חייל פשוט עם רובה**. מעמידים אותו לדין. הוא אומר, אני הלכתי כאן למסור את עצמי, אני בסכנת חיים. אז אומרים לו: אתה ניהלת את המלחמה נטשת את תפקידך, ובגללך מאות כעת נופלים חללים.

וכך גם בחורי ישיבה יבואו אליו בתביעה אתה יודע מה אתה עשית? חז"ל אומרים במכות "עומדות היו רגליו בשערייך ירושלים במלחמה", **בזכות שערייך ירושלים**. אתה הרמטכ"ל שניהלת את המלחמה בעוז, ואם ערכת מתפקידך "בשערייך ירושלים" אתה אחראי לכל מה שחש ושלום גרמת. **עריק בשעות הכי קשות לעם היהודי**. כעת מוטל עליך להשאיר במקומך להמשיך ולנהל את המלחמה. **להמשיך לנהל אותה בעוז ובגאון בבית המדרש**. ואז באמת נזכה לראות בעטרת הניצחון. והדברים פשוטים.

שאלה: בימים אלו שהרדיפה היא גם מאחינו שלא זכו לאור באור התורה, מה צריך להתפלל ועל מי צריך להתפלל.

המשגיח: אם נשמע את היוצא מפינו הרי שהשאלה מיושבת, הרי אנחנו מתפללים, ותמלוך אתה השם לבדך, אמרו לפני מלכויות שתמליכוני עליכם. **הרי הכל נובע מחוסר כבוד מלכות שמיים**. מה אני מבקש? אני חלק ממלכות שמיים. אני יש לי תפקיד במלכות שמיים. ריבונו של עולם, תרבה את כבוד מלכות שמיים. תרבה את זה כפי שיהיה ממילא יותר בתי מדרש, יותר לומדי תורה, הכל נכלל בהשתוקקות ליותר כבוד אלוהים.

אם רק נרבה את כבוד שמיים, מצידנו, הרי ידוע שהאוו"ח ב' תצווה כותב שמה שמתעכבת הגאולה? כי הגואל האחרון זה משה רבינו, ואין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה, **כל כמה שיותר לומדי תורה, יתרבה יותר כבוד שמיים**, מלכות שמיים תהיה בתפארתה, ובכך נזכה לגאולה השלמה, וכי אנחנו מצפים לדברים קטנים? האם נתפלל על פרטים מתוך כלל? האם ננסה עוד לתפור טלאים? בואו נגבור. וכמו שאנחנו אומרים בקבלת שבת "התנערי מעפר קומי, לבשי בגדי תפארתך עמי". אתה רוצה עוד טלאי פה, עוד טלאי פה? בוא נבקש על מלכות שמיים, וממילא כל הגזרות יתבטלו, מלכות שמיים תחזור למקומה, ונזכה לגאולה השלמה.

**ומי יהיה אלה שירוצו לקראת המשיח? לא צריכים הרבה לדבר, אין שום ספק, רק הבני תורה.** השאר יהיו מאחוריהם, וזה חבל, זה רגעים והזדמנויות פז, חבל לאבד אותם. ידוע שהגבירים אומרים שנהיו גבירים כי לא הייתה הזדמנות אחת לעשות כסף שהם בזבוזו אותה, זו הזדמנות נהדרת כעת לבקש באמת ברי"ה על כבוד שמים, וממילא בזה נכלל ריבוי כבודם של בני התורה, שאנשים יפתחו עיניים לראות, לתקן עולם במלכות שכי. יכירו וידעו כל יושבי תבל, כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון, ואז נזכה, "ויהיה ה' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

נתפלל על ריבוי כבוד שמיים, נתפלל שהעם היהודי כולו העם היושב בציון ובשאר ארצות הגולה יהמו רחמי שמיים עליהם בשני דברים. **דבר ראשון, לפקוח עיניים לראות, לדעת לשוב אל הבורא באהבה, בשמחה, שיש לנו כזה אבא, שבשמיים - אב אהוב, אב שמחה לנו,** וממילא גם כן, שיגזור על כולנו גזירות טובות ותכלה שנה וקללותיה, ותחל שנה וברכותיה. ונזכה לשנה טובה כוח"ט אנחנו וכל עם ישראל לחיים טובים, ארוכים ולשלום. אמן ואמן.

#### הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א ר"י ארחות תורה

הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א ר"י ארחות תורה במשאו בסיום ספה"ק תורת הבית בשיעור יומי שמוסר לבני הישיבה, בתו"ד התייחס בדבריו לשנאת הגויים לעם ישראל, ושנאת עמי הארצות ללומדי תורה:

**ב"ה גמרו כזה ספר גדול וקדוש, ספר תורת הבית, בכל הספרים של מרן החפץ חיים זיע"א יש בהם ממש תורה מן השמיים, מרן הגרמ"ע גרודז'נסקי זיע"א אמר שכאשר החפץ חיים אמר, כל אחד יכול להבין את זה לפי דרגתו, יש שמבינים בפשטות, ויש שמבינים יותר בעמקות, אבל זה משפיע על כולם, יש פה בספר הזה כל כך הרבה דברים נפלאים, תורת הבית, ודאי מיועד גם לבעלי בתים וגם לגבירים, מ"מ כמובן שיש בזה חיזוק גם לכל יהודי ויהודי, וכל בן תורה כמובן, שעל ידי זה כל אחד מתעורר לחשקת התורה והתמדת התורה, דברים נפלאים ממש.**

ובתוך דבריו ראינו מה שכתב במאמר עלבונה של תורה (פרק י"ח) והסביר שם שכל הכח של עם ישראל הוא רק ע"י התורה שבעל פה, ובלא התורה שבע"פ "מי נתן כח לעם זה לעמוד נגד כל גלי הזמן גזירות ושמות שקמו עליהם בכל דור ודור להעבירם מתורתם ולהשמידם חס ושלום".

וכמו שכתב היעב"ץ בהקדמתו לסידור (חזק ב' ד"ה ואיך לא יבוש הכופר) על גודל הנס שעם ישראל ממשיך להתקיים, על אף שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו "חי נפשי כי בהתבונני בנפלאות אלה, גדלו אצלי יותר מכל ניסים ונפלאות שעשה השם יתברך לאבותינו במצרים ובמדבר ובארץ ישראל", היו כל כך הרבה אומות בעולם, וכולם נאבדו מן העולם, **והאומה היחידה שנשארה והחזיקה את עצמה עד היום, זה עם ישראל,** היה גזירות ושמות, אינקוויזיות, והרגו והרגו מעמ"י, ועם כל זה עמ"י נשאר ושרד עד היום הזה, והוא הכי גדול מכל הניסים שהיה לעמ"י [ומרן המשגיח הגר"י לוינשטיין זצוק"ל היה מרבה להביא את דברי היעב"ץ].

ואיך קורה נס כזה, מה החזיק את עמ"י, ע"ז כותב הח"ח "כי מי נתן כח לעם זה וכו' אם לא תורתם שבעל פה, אשר התלהטות אהבתם ודבקותם בה היה נורא מאד, באשר עמלו ויגעו עליה מילדותם, הכירו חכמתה הכירו קדושתה ונמסכה קדושתה בדמי עורקיהם ומלאה כל לבבם, היא נתנה להם עז ועצמה לעמוד כנגד כל הסערות ולא לזוז מחוקי אלוקים אף כקוצו של יוד".

ורואים באמת שבכל המקומות שהיו יהודים שלא ישבו ועסקו בתורה, ורק היו באים לבית הכנסת לשמוע בשבת קריאה"ת, במקומות אלו לא נשאר אידישקייט, בסוף היה שם התבוללות רח"ל ולא נשאר שום דבר מהיהדות, **והדבר היחיד שהחזיק את כלל ישראל הוא התורה שנמסכה קדושתה בדמי עורקיהם, ורק מקומות כאלו נשארו עם יהודים שומרי תורה ומצוות.**

ובגלל הדבר הזה רואים שתמיד יש שנאת האומות לכלל ישראל, וכמו דמבואר בחז"ל (ספרי במדבר פ"ט פס' י' והובא ברש"י בראשית פ"ג פסוק ד') דהלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, ויש שביארו בזה דהלכה היינו שאין בזה טעם והבנה, אמנם בפשוטו יש לבאר בזה שהגויים שונאים את היהודים, ע"פ דברי הגמ' בשבת (דף פ"ט) שכתבה "מאי הר סיני שירדה שנאה לאומות העולם עליו", [ופרש"י שלא קבלו בו תורה], והיינו שהגויים מקנאים ביהודים, כיוון שמחר סיני כלל ישראל הוא עם סגולה [וכמש"כ (שמות פ"ט פס' ה') והייתם לי סגולה מכל העמים] ובגלל שהם יודעים שליהודים יש מעלה, וזה איכפת להם, **הם תמיד מרגישים את עצמם נחותים מהיהודים, בין אם הם כן יגידו את זה או לא יגידו, זו המציאות,** ולכן ירדה שנאה לעולם, כיון שמרגישים שהיהודים הם עם סגולה, והגויים פחותים מהם.

וכל העולם רואה את זה היום, שאם היהודים עושים איזה משהו 'עולה' הורגים איזה כמה ערבים, אז מיד עושים מזה עסק גדול, אפילו שיש רציחות בכל העולם, בכל האומות רוצחים ורוצחים בלי סוף, וכולם שותקים להם, אז מה הם רוצים מהיהודים, כי יהודים לא צריכים להרוג, הם לבד מודים ואומרים שעם ישראל הוא העם הנבחר, וגם אם אינם אומרים מפורש, למעשה ככה זה.

והנה בגמ' (פסחים דף מ"ט ע"ב) כתוב "גדולה שנאה ששונאים עמי הארץ

לתלמיד חכם יותר משנאה ששונאין עובדי כוכבים את ישראל", ומה הסיבה שהעמי הארץ שונאים את התלמידי חכמים, מה הם רוצים מהת"ת, וכי מישוהו עשה להם משהו, למה לשנוא? התשובה היא, זה מאותה סיבה שהגויים שונאים [וכמו שמדויק בדברי הגמ'] בגלל שהם יודעים שלתלמידי חכמים יש מעלה, הם יותר טובים מהם, יותר חשובים מהם, והם יודעים שזו האמת שכאן מונחת הגדלות, כאן כולם בני עליה אנשים מובחרים שעובדים על עצמם.

ולמה הם שונאים "יותר מאומות העולם", ההסבר פשוט, הגויים עוד אין להם כל כך דרגה, ולכן אינם כ"כ מקנאים, אבל העמי הארץ שיש להם דרגה, שהרי הם גם יהודים, לכן יש להם יותר שנאה, וכך זה לא רק בדור הזה, כך היה בכל הדורות ובכל המקומות, לערבים מותר להם לא ללכת לצבא, למה? כי המצפון שלהם לא נותן להם ללכת לצבא... נו, אז אם להם מותר, למה רק לבני תורה אסור?.

**התשובה היא שככה זה, כי הם מרגישים את זה, מרגישים שהבני תורה יודעים שהם יותר מהם, והם אלו שמחזיקים את כל הבריאה, נו ומה אכפת להם בזה, כי זה מה שהולך בעולם, מקנאים במי שהדרגה יותר גבוהה, וזה מה שכתב התורת הבית שמה שמחזיק את העולם התורה שבע"פ, וממילא לכן בכל מקום שונאים את לומדי התורה.**

ושמעתי ממו"ר מרן הגר"מ שך זצוק"ל ששמע ממרן הבריסקער רב זצוק"ל שסיפר שפעם נסע בדרכו לבריסק ועצר בדרך באיזה מקום [אני יודע אם בורשא או בביאלסטוק], ואמרו לו שהחפץ חיים נמצא פה, היה לו הפסקה של כשעה בזמן שהיה צריך להחליף רכבת, אז הוא הלך בנתיים לשמוע את החפץ חיים, ועמד לשמוע עד שבאמצע שהח"ח דיבר הוא היה צריך ללכת, וכשחזר אמר **שכל מילה ששמע מהחפץ חיים איז גיווען אפערל [-זה היה פנינה]** ואמר שהחפץ חיים סיפר שהוא רצה לעלות לארץ ישראל, ואמרו לו שבשביל זה הוא צריך להגיש ויזה, דרכון, וכשבא לעשות את זה, אמרו לו שהוא צריך להביא עדים שיעידו באיזה שנה שהוא נולד, ושאל החפץ חיים מה הם חשבו לעצמם, הוא מסתמא כבר היה בן תשעים, אז איך אני אביא עדים שיעידו מתי נולדתי... הם מדברים לא לענין.

ואמר הח"ח שהתשובה היא, שכתוב אצל לבן (בראשית פ"א פס' מ"ג) ויען לבן ויאמר אל יעקב הנה בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה רואה לי הוא", והיינו שלבן אמר לו הכל שלי, ואתה בכלל לא בעל דבר שלי, מה אתה בכלל... והם כך אותו דבר, החפץ חיים בא להוציא דרכון אומרים לו תביא עדים, זה לא נורמלי, נכון, אבל ככה הם מסתכלים, אתם היהודים בכלל לא בעלי דברים שלנו.

וכך זה אותו דבר היום אצל השנאת עמי הארצות, הם מדברים את כל הדברים הכי לא לענין, ובכלל לא מתחשבים בנו, למה כי אתם בכלל לא בעלי דברים, אנחנו הכל, ומה הסברא שלהם? אין הכי נמי, אין בזה שום סברא, הם מדברים באמת לא לענין, "אנחנו מגיע לנו הכל ולכם לא מגיע כלום", כל הבני תורה משלמים מסים, כל המיסים אותו דבר כמוהם, על כל דבר בחנויות לוקחים להם 17 או 18 אחוז, אבל לקבל בחזרה אתם לא צריכים, לא לקבל כלום.... ולעומת זה, לכל התרבויות שבעולם, לכל הטרטיראות, הם נותנים, ולכם לא מגיע כלום... אתם אין לכם שום זכות קיום כלל... וממש כמו שהגויים מסתכלים על היהודים שאין להם שום זכות קיום בעולם.

[ומצינו בחובת הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) שכתב "ואמרו על חסיד שפגש אנשים שבאים ממלחמת אויבים, ושללו שלל אחר מלחמה חזקה, אמר להם שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל, התעתדו למלחמה הגדולה, אמרו לו ומה היא המלחמה הגדולה, אמר להם מלחמת היצר וחיילותיו, ולהבדיל גם הציונים אמרו כך, הנה כעת סיימנו עם איראן, מעכשיו נלחם איתכם ונצליח, אבל הם לא יודעים ששם הם אולי הצליחו, וזה המלחמה הקטנה, אבל עלינו בודאי שלא ילך להם לעולם].

ולפעמים אנחנו לא כ"כ יודעים להעריך את עצמינו, קצת מתרגשים ונחרדים מכל מה שהולך מסביב, ההסתה, ההקטנה, וההקטנה של בני הישיבות, ה' ישמרנו, אבל הגמ' בפסחים מלמדת אותנו מהו המבט האמיתי, מישוהו מקנא, מישוהו, ועוד רבים כמותו, מסתכלים עליך, **רואים את האצילות, את ההנהגה המיוחדת, את העבודה והשליטה העצמית שלך, אז הוא מקנא, כי הוא פשוט לא מתקרב אליך, ולכן הוא מקנא, ומי שמקנא - שונא.**

אם כל בחור יחיה ויבין בהבנה ובהרגשה הזאת, כל היחס שלו אל עצמו יהיה אחרת לגמרי, ונכון שמקנאים בך, אז מה, **יש להם באמת הרבה סיבות טובות לקנאות...** ואדרבא זה רק יחזק אותנו להיות מה שאנחנו, כי אנחנו יודעים ששנאת ע"ה לתלמידי חכמים זה משום שהם יודעים שבני התורה הם המובחרים, וכמה שאנחנו יותר נתחזק בזה, כך יהא חיזוק יותר גדול. ועל זה היצה"ר נלחם בכל אחד ואחד, המלאכה שלו זה לייאש, להקטין, למחוק את המעלות והכוחות שלנו בעיני עצמנו, ועל זה צריכה להיות המלחמה שלנו איתו, "ויגבה ליבו בדרכי ה' (דברי הימים ב' פ"ז פסוק ו') כולנו יודעים את זה, אבל צריך גם לקיים את זה.



# שיחה לחג הסוכות מאת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי דניאל וולפסון שליט"א

## בסוכות תשבו - כשכר לאמירת "והשענו תחת העץ"

א. בב"מ פ"ו: איתא "אמר ר' חמא ב"ר חנינא וכן תנא דבי ר' ישמעאל בשכר שלשה זכו לשלושה, בשכר חמאה וחלב זכו למן, בשכר והוא עומד עליהם זכו לעמוד הענן, בשכר יוקח נא מעט מים זכו לבארה של מרים". ונמצא דבשכר "והוא עומד עליהם" זכינו לענני כבוד וממילא לסוכות לדורות, ושומה עלינו לבאר תוכנו ועומקו של מעשה זה דאברהם אבינו ע"ה שדווקא משום כך זכו, ומה גם שלכאורה בשלמא חמאה וחלב ומים היו מעיקרי הדברים שההנהגה להאורחין, אולם עמידתו עליהם אינה אלא הכשר מצווה וכמו שראיתי מעירין בזה.

ועוד בשלמא באכילה ושתיה הוא מדה כנגד מדה כפשוטו, אולם ענין הענן לעומת "והוא עומד עליהם" צ"ב, ובפשוטו היה נראה לפי תוכן המדה כנגד מידה דמונח בעמוד הענן ענין דאגה מקרוב לראות כל צרכיהם כעין והוא עומד עליהם, אם כי לפי הנמשל הדברים צ"ב, אם לא דנימא שנתווסף בזה דהקב"ה הראה זאת בסימנים מובהקים הנראין בחוש.

ב. ואמנם יתירה מזו אשכחן בבראשית רבה פמ"ח דאף עיקר תוכן המעשה דאע"ה היה יסוד גדול ושורש למצוות סוכה "אתה אמרת והשענו תחת העץ, חייך שאני פורע לבניך במדבר פרש ענן למסך, בארץ מנין ת"ל בסוכות תשבו, לעתיד לבוא מנין וסוכה תהי' לצל יומם מחורב וכו'", והדברים צ"ב דהתינוח פרישת הענן למסך במדבר הוי מידה כנגד מידה כפשוטו, צל תחת צל, אולם ישיבת סוכה בארץ ישראל לכאורה אינה שכר של צל כלל וכלל, ואדרבה צל הבתים עדיף טפי, וכל ענין המצוה הוא לצאת מצל של קבע לצל עראי. וגם הרי אותו צל עראי נעשה מממונם ובמעשי ידיהם, והיכן היא המדה כנגד מדה של צל תחת צל שסיפק אאע"ה כפשוטו. ולכשנעמיק בדברים בס"ד בתוכן ה"והוא עומד" ובביאור המד"ר תאיר לן אף מצות הסוכה בהארה יקרה.

ג. ונקדים עוד, מה שעמדו כבר בזה, מה נשתנתה מתנה זו דענני כבוד משאר ב' המתנות [דמן ובאר] שלא נקבע יו"ט לזכר אותם המתנות, וראיתי מובא דהחיד"א הביא בשם רבותיו ישוב נפלא בזה דשאר המתנות דבאר ומן הרי הם מכלל עצם יציאת מצרים, דעל כרחך צריכים הם ללחם ומים בצאתם למדבר, ואין כאן זכרון נוסף מלבד עצם היצי"מ שבפסח, אולם ענני הכבוד היו בגדר מתנה נוספת שאינה נצרכת וכל כולה אינה אלא להראות חיבתם, וע"ז עיקר היו"ט על מה שהראה הקב"ה אהבתו לעמו ישראל.

ואכן הדברים תואמים למה שביאר הגר"א ד"אתה בחרתנו" הוא בפסח, "אהבת אותנו" במתן תורה שבועות, "ורצית בנו" היינו ריצוי חזרת ענני כבוד לאחר שנסלח להם ביוהכ"פ, להלבין החטאים עד כדי ריצוי וגודל אהבה. ואמנם יש עדיין מקום להוסיף ולהטעים בזה דברים, שהרי באמת אף בלחם לא היה נצרך ללחם גבוה שמלאכי השרת משתמשים בו והיה אפשר לחיותם ע"י שליו וכיוב"ז, וגם בזה היה חיבה גדולה. ומאידך גיסא אף בענני כבוד הלא היו נצרכים להם גם משום הצל כפשוטו דא"ל לחיות לאורך זמן ללא צל במדבר, ואף שלזה היה אפשר בסוכות ממש, מ"מ הוא כלחם מן השמים שהיה אפשר גם בלחם ממש. ולפנינו יתבאר בס"ד טעם פשוט בדבר.

ד. מבואר בטור (הלכות ר"ח או"ח תי"ז) דג' רגלים הם כנגד ג' האבות, וכנרמז במקראות ד"לושי ועשי עוגות" שהיה בפסח כנגד אברהם, ושופר של איל של מתן תורה כנגד יצחק, וסוכות נגד יעקב כדכתיב "ולמקנהו עשה סוכות". וצ"ב דודאי מלבד הרמז שבמקראות ע"כ גם שייכות הפנימית דמועדות מכוונים כנגד ג' האבות הקדושים, ואמנם בפסח הוא פשוט שהוא יסוד האמונה כנגד אאע"ה ראש המאמינים שפרסם שמו יתברך בכל העולם, אולם ענין שבועות וסוכות כנגד יצחק ויעקב צ"ב.

ה. וכמדומה דעומקן של דברים יתבאר לכשנעמיק בהא דאיתא בקדושין ל"ב: "מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובין בבית המשתה בנו של ר"ג, והיה ר"ג עומד ומשקה עליהם, נתן הכוס לר' אליעזר ולא נטלו נתנו לר' יהושע וקיבלו, אמר לו ר"א מה זה יהושע אנו יושבין ור"ג ברבי עומד ומשקה עלינו, א"ל מצינו גדול ממנו ששימש, אברהם גדול הדור היה וכתוב בו והוא עומד עליהם, ושם תאמרו כמלאכי השרת נדמו לו לא נדמו לו אלא לערביים, ואנו לא יהא ר"ג ברבי עומד ומשקה עלינו", ע"כ.

והנה אמנם הביא ר' יהושע ראיה מאאע"ה אך לא פירש מהו הטעם בזה, וכמדומה דהכי פירושו, דאמנם אסור להשתמש בת"ח וכ"ש בגדול הדור, אולם הכנסת אורחים דאאע"ה שאני, דכביכול משרת את עצמו, ודוגמא לדבר הוא מעשה דר"ג דבודאי מרצון האב המשיא את בנו שישתתפו בשמחתו ובפרט חכמי ישראל, ונמצא א"כ דכביכול משרת את עצמו להוסיף בשמחה דיליה.

ואמנם מהות הפעולה היא שימוש אחרים ולכך חשש ר"א, וזהו שהשיב ר' יהושע דמאאע"ה מוכח שאי"ז חשיב שימוש, ואמנם באאע"ה לא נתבטא דבר זה בעצם "ואל הבקר רץ אברהם" אלא בהך קרא דוהוא עומד עליהם, דבפעולה זו ביטא אאע"ה דאי"ז רק שדואג למחסורם כאדם השולח לחבירו כל מחסורו לביתו, דבמה שעמד עליהם הראה דכביכול דאגה ידיה הוא, דכיון שבאו לצל קורתו והם אורחיו נעשו כבני ביתו שאם יחסר להם דבר מה כביכול מחסור ידיה הוא, והיא מדריגה אחרת לגמרי מהמתחסד לחבירו ושולח לו מחסורו לביתו, דאאע"ה העמיד דרגת החסד שעשאם כבני ביתו, וכביכול מחסור

ידידה הוא אם יחסר להם, ואי"ז כנתינה והוצאה מרשות לרשות אלא כמאכיל בני ביתו מדיליה, וזהו מהות הפעולה ד"והוא עומד עליהם" שמזה למד ר' יהושע יסוד זה.

ו. והנה המן ובאר מצד עצמם היה אפשר שיתפרשו כנתינה מרשות לרשות שיש כנתינה זו גם מעין נהמא דכיסופא, אולם גדר ענני הכבוד יש בהם בחינה חדשה, ואין זה רק מתנה ונתינה של עננים, אלא שהמה בית ה', והקפת כלל ישראל בהם עניינה דכביכול חי העולמים מזמין את כלל ישראל לביתו, וממילא אף המן והבאר נעשים במדרגה חדשה כאוכלין בפלטין המלך ולא כנתינה לרשות אחרת, ונמצא דזה שזכו ללחם שמלאכי השרת משתמשים בו אי"ז רק נתינה עילאה לפי רום דרגתם באותה שעה, אלא גם משום שהם הם מאכלי בית המלך, והמוזמן לבית המלך הרי ממילא אוכל מאכלים הנהוגים בבית מקודש זה. ומה מאוד מתוק בזה המדה כנגד מדה, דכגודל הטבת אאע"ה להפוך נתינתו דכביכול נותן לעצמו [עד כדי שמתיר איסור השימוש בחכם], כמו כן זכו ישראל לענני כבוד, דכביכול המה מוזמנים לבית המלך וכל מחסורם עליו. ולכך דריש לה תנא דבי רבי ישמעאל בב"מ מהך קרא גופיה דיליף בקדושין, מקרא ד"והוא עומד עליהם".

ז. ומה מאוד נפלאים בזה דברי המדרש רבה הנ"ל, דתחת "והשענו תחת העץ" זכו בני"י במידה כנגד מידה לצל ענני הכבוד, דענין תחת העץ היינו מלבד לסיפוק הצרכים דאכילה ושתייה, ואין הביאור רק שיש כאן סיפוק נוסף דצל, אלא גדר הצל הוא הכנסתם לביתו - ויטע אשל בבאר שבע - שהוא עיקר ביתו, ותחת זה זכו בניו להיות מוזמנים במדבר לבית ה'. ומעתה מה מאוד מאירים גם סוף דברי המדרש דכמו כן לדורות זכו מזה ל"בסוכות תשבו", דהן אמנם סיפוק צל גשמי מצוי בבית יותר מבסוכה, ואין בזה שכר דצל תחת צל, אבל אנן לא איירינן בענין סיפוק הצל, אלא תוכן המדה כנגד מידה להיות מוזמנים בבית ה', כביכול להיות מבני ביתו תחת דרגת החסד דאאע"ה לעשות האורחין כבני ביתו, והוא הוא ענין הסוכה שזיכנו ה' יתברך לישב בצל קורתו להיות מוזמנים כביכול לפלטין של מלך, צילא דהימנותא, ואי"ז רק זכר לענני הכבוד של יצ"מ אלא אותה השפעה של אותה שעה חוזרת ומתעוררת לדורות, וככל שאר המועדים כדפירש כן רבינו הרמח"ל בדרך ה', ולפי האמור דבר זה מפורש בדברי המדרש רבה הנ"ל דמה שזכו ישראל [אף לדורות] לענין ההזמנה אל בית ה' הוא במדה כנגד מדה לחסד אאע"ה.

ח. ופשוט איפוא, דאין שייך מועד זה כנגד שאר המתנות דמן ובאר, דמלבד שלפי המבואר גדר ענני כבוד כולל אף את אלו המתנות, ואף משנה את גדרם דשוב אינם בגדר מתנה היוצאת מרשות לרשות אלא דכיון שמוזמנים לפלטין של מלך ממילא אוכלין הם משולחנו, גם עוד בזה, דלא יתכן כלל השפעה לדורות בבחינת מן ובאר, דבודאי לא ישנה הקב"ה הטבע שיהא ניכר דהפרנסה באה מאתו יתברך בסוכות יותר מכל השנה, ורק השפעה זו דהזמנה לבית ה' דאינה ניכרת אלא להדבוקין במצוות, זה דווקא יתכן לדורות. [ועי' פרי צדיק שכתב דכיון דלא כתיב למען תזכרו כי בסוכות הושבתי, אלא למען ידעו, לכך שייך כן רק בענני כבוד ולא בשאר ב' מתנות, וכפה"נ ר"ל דצריך שתהיה המצוה מעין אותה הרגשה דאז (לשון קירוב וידיעה), והיינו כנ"ל דזה לא שייך במן ובאר, ואין שייך בהם רק זכרון ולא השפעה נוספת כהשפעה שהיתה בשעתו].

ט. וכמה נפלא איפוא מה דמבואר בטור דסוכות כנגד יעקב אע"ה, דאכן זהו שחידש יעקב אבינו ע"ה כדאיתא בפסחים פ"ח. "לא כאברהם שקראו הר ולא כיצחק שקראו שדה אלא כיעקב שקראו בית", וביאור הדברים כמדומה, דאכן לענין תוקף הקדושה אין קדושה בבית יותר מבהר או שדה, אלא שמעלת הבית היא ההגנה שבו, וממילא קביעות הקדושה, באופן שלא יעמוד בסכנה אלא מוגן בקירות הבית, ולא בכדי הוא דיעקב אבינו מיטתו שלמה ולא היה ממנו פסולת כעשיו וישמעאל, דבאמת זהו מתוכן קירות הבית המגינות מפני כחות המנגדות לקדושה.

והוא הוא הרמז שהביא הטור מקרא ד"למקנהו עשה סוכות", דיעקב אבינו ע"ה חוץ ממה שחידש את מעלת הבית שהיא קביעות הקדושה, אף חידש חידוש נוסף לקטני האומה שהם בבחינת מקנהו, שגם להם איכא מקום הגנה עכ"פ בדרכת סוכה. [ובפר"צ הביא ממדרש דהיה ס' ריבוא למקנה יעקב והוא כנגד כל כלל ישראל].

י. והוא הוא עומק ההגנה דסוכות, כמאמרם ז"ל "אורי זה ר"ה, ישעי זה יוהכ"פ, כי יצפנני בסוכה זהו סוכות". וכי היכי דאורי וישעי המה במלחמת היצר [וכמשנ"ת במק"א] כמו כן כי יצפנני בסוכה הוא ממלחמה זו, ואכן אין לך הגנה גדולה מזו שזיכנו ה' יתברך להיות מוזמנים בפלטין המלך, וכמובן דלאדם הרוצה להשתמש בעזר זה הלא סיוע עצום הוא, דבודאי הנסיונות בפלטין המלך אינם כנסיונות שמבחוץ, והוא הוא הגנת הכתלים דבית ה', והוא הוא ההגנה שחידש יעקב אבינו ע"ה הן בקרא דלמקנהו והן בהא דיעקב אבינו שקראו בית. וכבר נתבאר דישעי דיוה"כ היינו "הקב"ה עוזרו" האמור במלחמת היצר, דע"י מחילת עוונות כעב וכענן הרי אנו חוזרין למעלת "הקב"ה עוזרו" שהפסדנו [במידת מה] ע"י עבירה הגוררת בטבעה עבירה, ואכן אין לך ישעי גדול מזה שמיד אחר מחילת העוונות מזמן לך הקב"ה עזר נפלא זה דכי יצפנני בסוכה, להיות מוזמנים לפלטין של מלך - בית ה'.

ואמנם תכלית סיוע נפלא זה אינו רק לאותם הימים, אלא שמתוך כך נשכיל לנצל את ההגנה של "בית ה'" של כל השנה כולה. ואמנם כדי לזכות להרגשה זו דגודל הגנת בית ה', הזמין לנו הקב"ה את ה"טעמו וראו כי טוב ה'" שבסוכות, שנזכה לנצלו כמה שיותר בקביעת סוכה לעיקר דירה ככל פרטיה והלכותיה, ומהשפע של אותה דירה בבית ה' בשבעת הימים נזכה לשבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה'.

# שיחה מהגאון רבי זאב פֿהן שליט"א

## סוכות

### שמחת הסוכות המשך לקרבת ה' של הימים הנוראים

לאִלָּקִים עֲלֵינוּ אֶתָּה עוֹבֵד, וְהִבִּיאֹר בּוֹה שְׂכָאֵם עוֹמֵד בַּתְּפִלָּה וּמְרִגִּישׁ שֶׁהוּא נִמְצָא לִפְנֵי ה', וּמְדַבֵּר לִפְנֵי הַקֶּב"ה, הָאֵדָם הַזֶּה הוּא מְרִגִּישׁ שִׁמְחָה גְדוֹלָה עַל הַזִּכּוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַעֲבוֹד אֶת הַקֶּב"ה, וְהֵינּוּ שֶׁהַמַּעֲמָד הַזֶּה שֶׁל הִירָאָה שֶׁהוּא עוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּמִתְעוֹרֵר לַהֲכַנְעָה מִלִּפְנֵי ית' זֶה מְעוֹרֵר בָּלְבוֹ אֶת הָרִגְשָׁת הַשִּׁמְחָה שְׂזוּכָה לַעֲבוֹד אֶת ה', וְזֶה הַשִּׁמְחָה שֶׁל עֲבָדוֹ אֶת ה' בִּירָאָה, וְיֵשׁ לְבָאֵר דְּבַר זֶה בְּמִשְׁלׁ מַחֲיֵי הַעוֹה"ז, שֶׁשְׂכָנִסְנִסִּים אֲצֵל אָדָם גְּדוֹל יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁמְגוֹדֵל הַהֶעֱרָכָה וִירָאָת הָרוֹמְמוֹת אֵינָם יִכּוֹלִים לִפְתּוֹחַ אֶת פִּיהֶם, וְגַם אֵלּוֹ שִׁיכּוּלִים לְדַבֵּר מְרִגִּישִׁים יִרָאָת רוֹמְמוֹת וּמִקְצָרִים בְּדַבְרִים, וְאֵם יִשְׁאַלְוּהוּ בְּשִׁבִּיל מַה לָּךְ הַמּוֹרָא הַזֶּה תוֹכֵל לַצֵּאת הַחוֹצָה וְלֹא תִרְגִּישׁ מוֹרָא, הִרִי פִּשּׁוּט שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כֵן כִּי הוּא שִׁמַּח מִהִירָאָה הַזֶּה שֶׁהוּא מִבֵּין שׂוֹה עֲנִין חִיּוּבִי שֶׁהוּא טוֹב עֲבוֹרוֹ לִהְיוֹת שִׁיךְ לָאָדָם גְּדוֹל, וְכִמָּה שֶׁהוּא יוֹתֵר מְרִגִּישׁ אֶת הָאָדָם גְּדוֹל כֵּךְ הוּא יוֹתֵר מְרִגִּישׁ אֶת הַמֶּרְחָק וְאֶת הַהֲכַנְעָה, וְזֶה מַה שְׁאוּמְרִים חֲזו"ל שֶׁזֶהוּ מַעֲמַד הַתְּפִלָּה שֶׁמִּצַּד אֶחָד זֶה מַעֲמַד שֶׁל יִרָאָה כִּי נִפְגָּשִׁים כְּבִיכּוֹל עִם הַקֶּב"ה, וּמִצַּד שֵׁנִי הַמַּעֲמַד עֲצֻמוֹ מִשְׁמַח אֶת הָאָדָם, זֶהוּ צִוּיֵּי הַתּוֹרָה שִׁיְהִיָּה שִׁילּוּב שֶׁל "עֲבָדוֹ אֶת ה' בִּירָאָה" ו"עֲבָדוֹ אֶת ה' בְּשִׁמְחָה".

#### תוכן מצות ארבע מינים - ביטוי שמחתנו על היותנו עבדי ה'

וְהִנֵּה הַמִּצְוָה שֶׁל אַרְבַּעַת הַמִּינִים שׁוֹנֶה מִשְׁאֵר מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְדַבֵּר זֶה מִבּוֹאֵר בְּדַבְרֵי הַרְמָבַם בְּפִסְחִים (דף ל"ה ב') שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם תוֹס' שֶׁבְּכָל הַמִּצְוֹת הַפְּסוּל שֶׁל מִצְוָה הַבָּאָה בְּעִבְרִית הוּא רַק מִדְּרַבָּנָן, אֲבָל בְּקִרְבָּן וּבְלֹלֵב הוּא פְּסוּל מִדְּאוֹרֵייתָא, וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מִבִּינִים אֶת מִצְוֹת אַרְבַּעַת הַמִּינִים שֶׁהִיא מִצְוָה שֶׁל מַעֲשֵׂה הַמִּבְטָא שִׁמְחָה, שִׁמְיָנִים אֵלּוֹ הֵם מִשְׁמַחִים אֶת לֵב הָאָדָם, אֲבָל מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' שְׁדִּימוֹ אֶת מִצְוֹת אַרְבַּע מִינִים לְקִרְבָּן יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁמִּצְוָה זוֹ בְּנוִיָּה עַל יִסּוֹד נוֹסֵף, וְהוּא מַה שֶׁמִּבּוֹאֵר בְּדַבְרֵי חֲזו"ל [וְכִמּוֹ שֶׁנִּבְאָר בְּהַמְשָׁךְ] שֶׁמִּצְוֹת אַרְבַּעַת מִינִים הוּא מִצְוָה שֶׁהִיא מַעֲשֵׂה רִיצוּי לַהֲקַב"ה, וְכִזֵּה הִיא שׁוֹה לְקִרְבָּן שְׁאִינוֹ כְּשֹׂאֵר מִצְוֹת, שֶׁבְּכָל הַמִּצְוֹת אֵינָן מַעֲשֵׂה עֲצֻמוֹ מַעֲשֵׂה שֶׁל רִיצוּי אֲלֵא שֶׁ"י שֶׁמִּקְיָיִם אֶת הַמִּצְוָה מִשִּׁגִּים רִיצוּי, אֲבָל בְּקִרְבָּן הַמַּעֲשֵׂה עֲצֻמוֹ הוּא מַעֲשֵׂה שֶׁל רִיצוּי, וְזֶהוּ שֵׁם הַקִּרְבָּן שֶׁהוּא רִיחַ נִיחּוֹחַ, דִּהֵינּוּ שְׁעוֹשִׂים מַעֲשֵׂה שֶׁהַמַּטְרָה שֶׁל הַמַּעֲשֵׂה הוּא לִהְיוֹת נִרְצָה אֲצֵל ה', לִרְיֵחַ נִיחּוֹחַ שְׁעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לַהֲקַב"ה, וְכֵן הוּא גַּם מִצְוֹת נְטִילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים, שֶׁהַמַּעֲשֵׂה עֲצֻמוֹ הוּא מַעֲשֵׂה שֶׁל רִיצוּי. וְדַבֵּר זֶה מִבּוֹאֵר בְּדַבְרֵי חֲזו"ל (תַּנְחוּמָא פֶּרֶשְׁתָּא אִמּוֹר) שְׁאִמְרוּ שְׁכָלֵל יִשְׂרָאֵל זִכְרֵם בִּיּוֹהֲכ"פ לְכַפֶּרֶת עוֹנוֹת וּכְשִׁנּוּטִלִּים ד' מִינִים זִכְרֵם לְהוֹסִיף עַל הַכִּפֶּרֶה, וְהַהוֹסִפָּה עַל הַכִּפֶּרֶה הִיא שׂוֹה כִּפְרָה בְּגֵדֵר שֶׁל רִיצוּי, לִהְיוֹת מְרוּצָה לִפְנֵי ה', וְזֶהוּ הַמִּצְוָה שֶׁל אַרְבַּע מִינִים שֶׁ"י מִשִּׁגִּים רִיצוּי לִפְנֵי ה'.

בִּימֵים אֵלּוֹ שֶׁלְאַחַר יוֹהֲכ"פ וְעִשִׂי"ת יֵשׁ הָרִגְשָׁה שֶׁל צַעַר בִּלְבָב עַל זֶה שֶׁלֹּא מִמְשִׁיכִים מִיד אֶת זְמַנֵּי הַלִּימּוֹד, כִּי נִרְאָה לְכֹאֲוֹרָה שֶׁהִיא זֶה חִיּוּק גְּדוֹל עֲבוֹרָנוֹ אִם הִיא הַמִּשְׁךְ ה'"זִמָּן" לְמַחֲרַת יוֹהֲכ"פ, כִּי כְּשֶׁמִּתְעַסְקִים בְּמִצְוֹת הַמוֹטְלוֹת עֲלֵינוּ בִּימֵים אֵלּוֹ קֶשֶׁה לְהַחֲזִיק אֶת הַהֲתַעֲלוֹת שֶׁהִיא בִּימֵים הַנַּעֲלִים הָאֵלּוֹ, וְאִמָּנָם אֵינָן זֶה דְּבַר שֶׁהִתְחִיל אֲצִלְנוּ, אֲלֵא זֶהוּ הַסֵּדֶר שֶׁהַקֶּב"ה סִידֵר, שֶׁצּוֹרֵת יָמִים הָאֵלּוֹ הֵם יָמִים שֶׁעֲסוּקִים בָּהֶם בְּהַכְנָה לַחֵג הַסּוּכוֹת, וְכֵן מִבּוֹאֵר בְּתוֹס' בְּחֻלִּין דף פג. שֶׁכָּתַבּוּ לְגַבִּי הַכֶּנֶת הַסְעוּדָה לִיּו"ט שֶׁבְּעֶרֶב סוּכוֹת אֵינָן פְּנֹאֵי לְהַרְבוֹת בְּשַׁחֲטָה לְהַכִּין סְעוּדָה גְּדוֹלָה כ"כ כִּיּוֹן שֶׁעֲסוּקִים וְטְרוּדִים בְּסוּכָה וְלֹלֵב, וְכֵן דְּרָשׁוּ חֲזו"ל עַל הַפְּסוּק "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן" רֵאשׁוֹן לְחֻשְׁבוֹן עוֹנוֹת, כִּיּוֹן שֶׁבִּימֵים אֵלּוֹ טְרוּדִים וְעֲסוּקִים בְּמִצְוֹת, וּמִבּוֹאֵר שׂוֹה הַצּוּרָה שֶׁל כָּלל יִשְׂרָאֵל שְׁמִיד לְאַחַר יוֹהֲכ"פ עֲסוּקִים בְּהַכְנָה לַחֵג הַסּוּכוֹת, וְגַם הַתּוֹרָה מִתְחַשְׁבֶּת בּוֹה, וְאֵינָן לְחֻשׁוֹב שֶׁהִיא יוֹתֵר טוֹב בְּצוּרָה אַחֲרָת אֲלֵא זֶה הַצּוּרָה הַטּוֹבָה שֶׁצִּירְכָה לִהְיוֹת וְכִמּוֹ שֶׁהַקֶּב"ה קָבַע.

וְצִרִיךְ לְהַבִּין מַה הַעֲנִין שֶׁהַקֶּב"ה מְסַדֵּר לָנוּ אֶת הַזְמָנִים בְּצוּרָה כִּזֵּאת שְׁאֲחֵרִי הַדְּרָגָה שֶׁל יוֹם הַכְּפּוּרִים שֶׁהוּא יוֹם מִיּוֹחַד שֶׁנִּמְצָאִים בּוֹ לִפְנֵי ה' יוֹתֵר מִכָּל יְמֵי הַשָּׁנָה, וְכִמּוֹ שֶׁהַבָּאֵנוּ מְדַבְּרֵי רַבֵּינוּ יוֹנָה שְׁבִיִּיאֵר אֶת הַפְּסוּק "לִפְנֵי ה' תִּטְהַרְרוּ" שֶׁהַכּוֹנֵה בְּהִיּוֹתָם לִפְנֵי ה', וְזֶהוּ בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, וְכֵן הַגֵּר"א הִבִּיא דְּרָשׁת חֲזו"ל ש' בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב" זֶה יוֹהֲכ"פ, וּמִמִּצַּב כִּזֵּה גְבוּהָ שֶׁנִּמְצָאִים קְרוֹב לִפְנֵי ה' יוֹצֵאִים לְחַפֵּשׁ אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים וּבִנֵּין הַסּוּכָה, וּמִדְּבַרֵי חֲזו"ל הַנִּלְרָאִים שׂוֹה זְמַן שֶׁמִּסְיֵעַ לָאָדָם שִׁיְהִי פָחוֹת נִכְשֵׁל בְּעוֹנוֹת ח"ו, וְיֵשׁ לָנוּ לְעוֹרֵר אֶת עֲצֻמָּנוּ לְנִסּוֹת לַחֲיוֹת אֶת זֶה, וְלְהַבִּין מַה הַהֲכָנָה הַנִּדְרֶשֶׁת לַחֵג הַסּוּכוֹת וְלְאַרְבַּעַת הַמִּינִים, וְאֵיךְ צִירְכָה לִהְיוֹת הַנִּהְגָּת הַיָּמִים הָאֵלּוֹ.

#### בעבודת ה' היראה והשמחה משולבים זה בזה

הִנֵּה הַתּוֹרָה מִצְוָה אוֹתָנוּ שְׁנֵי צִוּיִים שֶׁנִּרְאִים כְּסוֹתֵרִים זֶה אֶת זֶה "עֲבָדוֹ אֶת ה' בִּירָאָה" ו"עֲבָדוֹ אֶת ה' בְּשִׁמְחָה", וְלְכֹאֲוֹרָה לָנוּ נִרְאָה שׂוֹה סְתִירָה כִּי אֵיךְ הָאָדָם הַנִּמְצָא בְּשִׁמְחָה יִכּוֹל לִהְיוֹת בְּמִצַּב שֶׁל יִרָאָה, וּבִסְפָר הַעִיקָרִים כ' בִּיאוֹר הַעֲנִין שְׁאִין זֶה סְתִירָה, שִׁישׁ יִרָאָה שֶׁהִיא סִימָן טוֹב לָאָדָם כְּמוֹ הַפָּחַד מֵאֵשׁ, שְׁמִי שְׁאִינוֹ מִפְּחַד לְהַכְנִיס יָדוֹ לָאֵשׁ זֶה הַוִּכְחָה שְׁאִינוֹ בְּרִיא בְּנַפְשׁוֹ, וְא"כְּ שְׁאִאֵדָם יוֹדַע שֶׁהוּא מִפְּחַד כְּרָאוֹי מִמָּה שֶׁצִּירִיךְ לִפְחַד הוּא שִׁמַּח בּוֹה, וְזֶהוּ ג"כ הַבִּיאוֹר בִּירָאָת ה', שֶׁשְׁשִׁאֵדָם מִשִּׁגִּי אֶת הִירָאָה מִהַקֶּב"ה יֵשׁ לוֹ לְהַרְגִּישׁ שִׁמְחָה שֶׁהִישִׁיג אֶת מַעֲלַת הִירָאָה.

וּמִצִּינוּ בְּדַבְרֵי חֲזו"ל בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב בְּתַהֲלִים (פֶּרֶק ק') בִּיאוֹר נוֹסֵף עַל שְׁאֵלָה זוֹ, א"ר אֵיבּוֹ בְּשַׁעָה שְׁאֵתָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל יֵהָא לְבָךְ שִׁמַּח כִּי

## הידור מצוה הוא ביטוי השמחה במצוה

ההידור של ארבע מינים הוא ג"כ ענין מיוחד, שדעת רש"י שהענין של הדר זה משום זה קלי ואנוהו, ואמנם תוס' חולקים על זה, אבל הביאור בד' רש"י שאמנם "זה קלי ואנוהו" אינו ציווי המעכב בכל המצות, מ"מ שייך בארבע מינים שיהיה לעיכובא, ואין כונת רש"י שלומדים את זה מ"זה קלי ואנוהו" אלא שזה אותו ענין, שהוא ביטוי של השמחה שיש לנו במצות ה', שאנחנו זוכים לקיים את המצות של ה', שההידור הוא ביטוי של המקיים שאינו עושה זה רק משום שהוא מחוייב בלבד אלא שהוא שמח בזה, והוא מבטא בזה את ההערכה למצוה וכמו שמבאר במס"י, שההערכה הוא ביטוי של השמחה במצוה, ובמצות ארבע מינים הוא יותר מכל מצות, עד כדי כך שהתורה קבעה את זה שהוא דין החפצא, ולא רק דין על האדם המקיים שצריך לנהוג את ניהוג ההידור, כי המצוה של נטילת ארבע מינים זה מעשה המבטא את השמחה שלנו שאנחנו קרובים להקב"ה ורצויים לפניו.

בשו"ע כתוב שבמוצאי יוה"כ פ' צריך להתעסק בבנין הסוכה כיון שמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, וצריך ביאור למה הוא זמן עשיית הסוכה יותר מעשי"ת, והביאור הוא כמו שדיברנו שזהו הזמן שהתורה קבעה לזה, וכמש"כ "ולקחתם לכם ביום הראשון" שהוא ראשון לחשבון עונות, ומבואר שזהו זמן העסק במצות ממוצאי יוה"כ פ', ולכן זה נחשב מצוה שבאה לידך, שאלו הימים מיועדים להכנה והתעסקות במצות אלו.

גם ההנהגה של "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה" הוא ביטוי של חשיבות וההערכה למצוה, שאפשר להשיג את המצוה בשתי דרגות, וזהו החמץ של המצוה שמשיג את המצוה בדרגה נמוכה, שהדרגה הגבוהה בעשיית המצוה היא כשארם עושה את זה בשמחה, וכשעושה את זה בעצלתיים זה הדרגה הנמוכה, וזהו "אל תחמיצנה" שאינו רק חשש שמא יפסיד את המצוה, אלא אפי' אם ישיג את המצוה הוא ישיג בדרגה הנמוכה כי החמץ את המצוה, שהצורה הנעלה של המצוה הוא כשמעריך את המצוה, וכשלא דוחים את קיום המצוה זה מראה שהמצוה רצויה לו, והעיכוב שמשהה את המצוה מוגדר כמו חימוץ שהוא הגדרה של סוג לא נעלה.

אם מבינים כך זה יכול לעזור לעסוק במצות בצורה הנכונה, ואמנם גם זה דורש רמה ודרגה בעבודת ה', כי אחרת צורת העסק משכיחה את דברים אלו, אבל כשיודעים שזו המצוה מבינים שהקב"ה עשה את זה עם סדר, שקודם צריך להשיג את מצות ה' ביראה, ואח"כ לנצל את מה שהשיגו, שהוא השורש של עבדו את ה' ביראה, ולהשיג עי"ז עבדו את ה' בשמחה, אם אנחנו מבינים את זה אנחנו יכולים לבקש מהקב"ה סיוע שנוכל להכין את עצמינו, ולקיים את המצוה שבאה לידינו בתור המשך של מה שהקב"ה זיכה אותנו עד עכשיו, ולא נפסיד את מה שקיבלנו קירוב מהקב"ה בתוך הימים שהקב"ה מקרב את עצמו, אלא נקבל את התחושה שלא מאבדים את זה אלא משתמשים בזה להשיג את המעלה של עבדו את ה' בשמחה.

והסיבה שמשיגים את הריצוי ע"י הארבע מינים היא משום שהמעשה של נטילת ד' מינים זה פעולה של הלל להשי"ת, שמביעים בזה את השמחה שלנו בהקב"ה, שאנחנו שמחים בשייכות שלנו עם הקב"ה, ואנחנו מבטאים את השמחה הזאת ע"י נטילת ארבע מינים, שזה פעולה של מעשה הילול, וזהו ג"כ הסיבה שאומרים את ההלל בשעת נטילת לולב, ואינו תוספת על המצוה, אלא הוא מעיקר המצוה, ואמנם מדאו' אין חיוב אמירת הלל כיון שאין צריך לצוות להגיד את ההלל, אלא הנטילה עצמה היא פעולה של הילול, וכשמקיימים את המצוה דאו' כמאמרה ההילול מונח בלב האדם שנוטל את הארבע מינים, שהוא מבטא את הלב שלו שתוכן הפעולה שלו היא להלל את הקב"ה, שהוא הקב"ה שבחר בנו ונתן לנו את האפשרות להיות קרובים אליו, וכשארם לא יודע את זה הוא אמנם מקיים את המצוה אבל לא קיים את המכוון של המצוה, ובזה שאנחנו אומרים את ההלל בזה אנחנו נעזרים לקיום המצוה עם ההילול, וזו המצוה של הארבע מינים לבטאות את השמחה שזכינו להיות עבדי ה', וזהו הביאור במש"כ הרמב"ן בשם תוס' שמצוה הבאה בעבירה פוסל בארבע מינים מדאורייתא, שהסיבה שמצוה הבאה בעבירה פוסל הוא משום הריצוי שבמצוה, ולכן יש שיטה שבכל המצות הוא פסול מדאו', כיון שכל מצוה יש בו גם ריצוי, אבל שיטת התוס' שדוקא בקרבן שזהו החפצא של המצוה שהוא מעשה של ריצוי רק בזה פוסל מצוה הבאה בעבירה מדאו', וגם בלולב זהו החפצא של המצוה שהוא מעשה ריצוי.

ויתכן לומר שלכן התורה קבעה בנטילת הלולב שהוא ניטל במקדש כל שבעה, כיון שהמקום הטבעי של המצוה הזאת הוא בביהמ"ק, שזו פעולה של ריצוי ויש לעשותה במקום הרצון, שהוא המקום שבו עושים מעשים המרצים דהיינו עבודת הקרבנות, שהם לשם ריח ניחוח לשם הרצון של הקב"ה, ולכן התורה קבעה את המצוה במקדש שבעה ימים, ובגבולין יום אחד בלבד, אבל חכמים תקנו ליטול לולב גם בגבולין כל שבעה, דהיינו לעשות עבודת ריצוי שבעת ימים.

## השמחה בסוכות על הדרגות בקרבת ה' שהשגנו ברה"ו ויוה"כ

וכיון שזהו החפצא של המצוה לבטאות את השמחה שלנו שזכינו להיות עבדי ה', א"כ פשוט שמי שזכה להתפלל טוב ברה"ו ויוה"כ פ' ובעשי"ת הרי הוא מרגיש טוב שהוא יותר קרוב להקב"ה, ואף אנחנו שאין אנחנו בדרגות גבוהות להרגיש כן כל הזמן, אבל גם לנו הקב"ה מאפשר לפעמים את ההרגשה האמיתית הזאת שאנחנו יותר קרובים, וכשארם גומר שמו"ע בהרגשה כזאת אכפת לו שהוא צריך להפסיק, שזו הרגשה נעימה יחד עם זה שזה מעמד של יראה, כך היא המציאות, והמציאות הזאת היא קיימת כל השנה, אלא שבימים אלו קבלנו מתנה שיש סיוע לזה וכמש"כ "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", ועל המציאות הזאת שקבלנו אנחנו צריכים לבטאות את השמחה, וזהו השמחה בחג הסוכות, וכשמבינים את זה זה מיקל עלינו ונותן לנו אפשרות לעסוק בהכנה לבנות את הסוכה ולהכין את הארבע מינים צורה הנכונה, שזהו הבנת המצוה מצד הדאו'.



# ועד ממורינו המשגיה הג"ר עזרא רוטשילד שליט"א

## השמחה בסוכות ובשמחת תורה -

## חיים בעולם המעשה עם קירבת ה'

האר"י ז"ל אמר שכל מה שזכה למעלות גבוהות הוא בזכות שהיה לו שמחה של מצוה, שמחה של תורה, הוא זכה לקרבת ה' בזכות שמחה של מצוה.

ותוס' בסוכה (דף נ:): מביא לפרש מה הכוונה שמחת בית השואבה:

"בירושלמי מפרש שמסם שואבים רוח הקודש, שהשכינה שורה מתוך שמחה דכתיב ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה', ומייתי עובדא דיונה בן אמיתי שהיה מעולי רגלים ובשמחת בית השואבה שרתה עליו שכינה" כלל ישראל שאבו רוח הקודש בחג הסוכות מכח השמחה, וגם מי שלא היה ראוי לנבואה היה זוכה לרוח הקודש. ובמשך חכמה בפרשת וזאת הברכה (פרק ל"ד פסוק י"ב) כותב:

"כי בעת ניסוך המים ושמחת בית השואבה היו שואבים רוח הקודש אף מי שלא היה מוכן לנבואה כמו יונה בן אמיתי שלא היה מוכן לנבואה, ומשום זה ביקש לברוח" יונה בן אמיתי זכה לנבואה בזמן שמחת בית השואבה, והרגיש בעצמו שלא ראוי ולא מתאים לנבואה ולכן ברח לחוץ לארץ, כי לא הרגיש שהוא נביא שבעצם נביא, (רק שכיון שזכה לנבואה היה צריך לעשות את הנבואה שקיבל). אנחנו לא בדרגות הגבוהות האלו, אבל ודאי זה זמן שצריך לקבל הרגש של מצוה.

### השלמות להיות קרובים לקב"ה עם הגוף

שאלנו למה בשמחה בסוכות זה עבודה שקרובים בה לקב"ה יותר מאשר ביום כיפור, מה הסוד בזה, הרי לכאורה ביו"כ באמת אנחנו יותר קרובים לקב"ה.

ואולי אפשר לומר שאדרבה, הרי בעצם אנחנו בשר ודם, והשלמות שלנו זה להיות מושלמים בתוך בשר ודם, ביו"כ ור"ה הם ימים שמתחזקים באמונה וביראת שמים, וביום כיפור שייך להגיע לשיא הקירבה לקב"ה לא לאכול ולהיות דומים למלאכים, וזה דרגות גבוהות מאד אבל זה לא השלמות שלנו, בעולם הזה – השלמות שלנו הוא להיות בני אדם ובתור בני אדם להיות קרובים לקב"ה, וזה שלמות שלנו אנחנו לא מלאכים.

וכמו שמבארים על דברי חז"ל "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה" שלעשות מעשה מצוה בתור בן אדם זה השלמות של האדם.

וא"כ יכול להיות שיום כיפור גם שזה יראת שמים והשגות ודרגות באמונה, אבל זה בלי קשר לגוף, משא"כ שמחה ששמחה שייכת ללב – לגוף.

והעירו שבר"ה ויו"כ אנחנו מביאים בפיוטים איך מלאכים מפחדים מהקב"ה וזה נותן לנו ציור ליראת שמים, וכן כל יום בתפילה בשחרית אומרים איך המלאכים רועדים מהקב"ה ומזכירים את הצורה שהמלאכים בקדושה וביראת שמים, אבל לא מוזכר שמחה אצל המלאכים, מוזכר בשירה ובזמרה אבל לא כתוב לשון של שמחה, (וצריך לחפש אם אין סתירות לזה, אולי בפיוטים כתוב בלשון מושאל, אבל עכ"פ אנשי כנסת הגדולה לא כתבו לשון שמחה), כי שמחה זה שייך לבני אדם, שמחה שייך לשמחת לב, שמחה שייך לבשר – שמחת לב, וזה המעלה של שמחה שבתור בשר ודם יש לנו שמחה.

### סוכות – לחיות את ראש השנה ויום כיפור בעולם המעשה

וזה העבודה בסוכות שלוקחים את ההשגות של ראש השנה ויום כיפור ומתחזקים בהם בעולם המעשה.

### סוכות זמן של קירבת ה' יותר מראש השנה ויום כיפור

ברוך ה' זכינו לעבור את חודש אלול, יומיים של ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום כיפור, ועכשיו אוחזים בשלב האחרון של ימים אלו "ימי חג הסוכות".

בודאי הסברא אומרת שהדברים הולכים ומתחזקים, והאדם מתעלה עוד ועוד ומתחיל אם אלול, אח"כ ר"ה ואח"כ יום כיפור – יום שהכי קרובים לקב"ה, בודאי יש את הבחינות שיש בראש השנה והבחינות שביום כיפור, אבל בסך הכל יום כיפור הוא היום שהכי קרובים לקב"ה, ובסוף יום כיפור יש את נעילה שהיא השיא של יום כיפור, ואם אח"כ מגיעים ימי סוכות - ימי שמחה, ודאי הדין נותן שבימי סוכות עוד יותר קרובים לקב"ה – מאשר ביום כיפור.

וצריכים להבין א"י, הרי ביום כיפור אנחנו צמים ודומים למלאכים, נמצאים כל היום עם הקב"ה, ולכאורה ודאי יותר קרובים לקב"ה ביום כיפור ממה שמרגישים בסוכות, אבל אם כך הסדר ודאי זה אומר שבסוכות אנחנו עוד יותר קרובים לקב"ה, וצריך לבאר את הדברים.

### זמן שמחתנו – זמן שקונים שייכות לשמחה בקרבת ה'

הנה בסוכות יש הרבה מצות ומה העבודה בסוכות, יש ג' רגלים, פסח הוא זמן חרותנו זמן של חיזוק האמונה, שבועות הוא זמן מתן תורתנו זמן ששייך לחיזוק בתורה ועבודה, וסוכות הוא "זמן שמחתנו", א"כ עבודת היום של סוכות זה שמחה.

הרמב"ם (סוף הלכות סוכה ולולב פ"ח ה"ו) כותב:

"השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בה, עבודה גדולה היא וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב"

וצריך לדעת מה כוונתו "עבודה גדולה היא" האם שזה דבר שקשה לקיימו, או הכוונה שזה דבר גדול שמי שמקיים אותה יש לו עבודה גדולה, ועכ"פ הרמב"ם ממשיך "וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו", מצד אחד זה עבודה גדולה (עבודה קשה או גדולה) ואפ"ה אי אפשר להיפטר ממנה וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו - וכנראה שיש דרגות גדולות בשמחה ואפשר להגיע לדרגות מאד גדולות, אבל מאידך אף אחד לא יכול לומר שזה לא שייך אלי, אם "כל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו", זה אומר שכל אחד שייך לזה.

בפרט בימים אלו שהם זמן שמחה שהימים מחייבים לכך ויש את מצוות היום שעוזרים לכך, ויש את הזמן שמסוגל לכך, ודאי שהאדם יכול וחייב לחפש איזה שייכות לשמחה שזה הזמן שמסוגל לכך וזה הזמן שצריך לקבל הרגש של שמחה לעבודת ה'.

לכל חג יש את הדבר המיוחד שלו שמכח זה יש אח"כ לכל השנה, ובסוכות זה זמן שמחתנו העבודה של ימים אלו "זמן שמחתנו", שמכח זה יש לכל השנה, ואפשר להגיע בימים אלו לדרגות גבוהות בשמחה.

כמו שמביא המשנ"ב בהלכות שמחת תורה (סימן תרסט ס"ק יא):

"העידו על האר"י ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה"

שמחה, שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל. וההגהות מימוני שם כותב דבר חשוב מאד, ומביא בשם הירושלמי (והובא ג"כ בפוסקים ובמשנ"ב):

"בירושלמי אמר רבי אבא בר ממל, אילו היה לי מי שימנה עמי התרתי שיהו עושין מלאכה בחוה"מ, כלום אסרו אלא שיהו אוכלין ושותין ויגעין בתורה כדון אנון אכלין ושתין ופחזין"

הטעם שאסרו מלאכות בחול המועד כדי שיהו אוכלים ושותים ויגעו בתורה, והיום אוכלים ושותים, ואוכלים כ"כ הרבה עד שאין כח ללמוד ועייפים ונרדמים, ואין כח ללמוד מרוב שאוכלים הרבה.

וההגהות מימוני ממשיך:

"וכתב ראב"ה, הא דאמרו לא מסר הכתוב אלא לחכמים והילכתא מועד כהילכתא וכו' **הכל תלוי שישמח במועד ומתוך שמחה נוח לו ללמוד ולהבין בהלכות רגל**, כדאמרינן אין השכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות וכו' עד וכן לדברי תורה"

למה יש מצוה לאכול ולשתות ולא לעשות מלאכות, כדי שהגוף יהיה שמח ומתוך זה יבוא ללמוד, כש"כ אין השמחה שורה לא מתוך אלא מתוך שמחה של מצוה וכן לדברי תורה. זה התכלית של ימים אלו קצת לתת לגוף שיהיה שמח ויוכל ללכת ללמוד, ואז אפשר ללמוד מתוך שמחה, ואם זה לא כך אמר ר' אבא בר ממל שאם היה לו כח היה מתיר מלאכות בחול המועד.

וזה התכלית של ימים אלו, והגוף גם צריך משהו, יום כיפור זה דרגות באמונה ויראת שמים ואפשר גם בלי גוף, אבל השלמות הוא ביחד עם הברש ודס, וזה השלמות שבתור בני אדם נעבוד את הקב"ה, וזה השיא של ימים אלו.

### ד' מינים – טבעם לשמח לב רואיהם

באמת בימים אלו של סוכות התורה נתנה לנו כל מיני מצות היום, והם גם מביאים לשמחה, למשל בחג הסוכות יש לנו ד' מינים שהם מביאים לשמחה, וכמפורש בפסוק "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים", זה ד' מינים במקדש.

וכש"כ החינוך (מצוה שכד) בטעם מצות נטילת ד' מינים:

"כמו כן מצות הלולב עם שלשת מיניו מזה השורש היא, לפי שימי החג הם ימי שמחה גדולה לישראל, כי הוא עת אסיפת התבואות ופירות האילן בבית, ואז ישמחו בני אדם שמחה רבה ומפני כן נקרא חג האסיף, וצוה האל לעמו לעשות לפניו חג באותו העת, לזכותם להיות עיקר השמחה לשמו, ובהיות השמחה מושכת החומר הרבה ומשכחת ממנו יראת אלהים בעת ההיא, ציונו השם לקחת בין ידינו דברים המזכירים אותנו כי כל שמחת לבנו לשמו ולכבודו, והיה מרצונו להיות המזכיר מין המשמח כמו שהעת עת שמחה כי צדק כל אמרי פיו, וידוע מצד הטבע כי ארבעה המינים כולם משמחי לב רואיהם"

בחינוך מבואר שהטבע של מינים אלו שמביאים לשמחה, ואולי אנחנו לא מרגישים שזה מביא אותנו לשמחה אבל כך כתוב בתורה, ויש פסיכולוגיה של התורה שהיא עמוקה מאד, ואני זוכר שסבתא שלי היתה מגדלת פרחים והיתה עוקבת אחרי כל פרח שיצא והיה גורם לה שמחה גדולה מאד, כך היא עדינות הנפש, שהמינים האלו גורמים שמחה.

פעם שמעתי אחד שפתח מאפיה וחבירו נתן לו עיצה טובה איך המאפיה תצליח שתמיד יהיה במאפיה מאפה פתוח שיעשה ריח טוב וזה מגרה את החוש של האנשים ואז קונים יותר, וידוע שבחנויות בגדים יש חכמה שלימה איזה ריחות לשים לפי הפסיכולוגיה של האנשים כדי שיקנו יותר, כך הטבע של האדם שלפי זה עובד.

תמיד במוצאי יו"כ שמגיעים ומתעסקים עם העצים והלולבים והאתרוגים – יש תחושה כזו, **שאתמול הייתי ככה בשיא הדבקות ועכשיו מתעסקים בכל זה, ומרגישים איזו ירידה מסוימת כך מיד אחרי יו"כ**, ולמה הקב"ה עשה בכזו צורה.

ובחז"ל כתוב שזה ימים שעסוקים בהם במצות ואין זמן לעשות עבירות, וזה בכוונה ככה, **ואדרבה דוקא מהדרגות הגבוהות נכנסים לעולם המעשה, כי זה השלמות של האדם בתור אדם לקחת את היראת שמים ולהכניס לעולם המעשה עד שמגיעים לשמחה להרגיש שמה שיש לנו תורה ועבודת ה', וזה דרגא יותר גבוהה מיום כיפור**, וזה העבודה של סוכות להיות בשמחה.

### להגיע לשמחה של הגוף צריך להשתמש עם העולם הגשמי

יש גמרא מפורסמת בפסחים (דף קיז.):

"כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תהלים וכו' לדוד מזמור מלמד ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה, מזמור לדוד מלמד שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו שכינה, ללמד שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'"

לפעמים כתוב בתהילים מזמור לדוד ולפעמים לדוד מזמור, וחז"ל מבארים שלפעמים דוד השיג רוח הקודש מצד עצמו בלי כלי זמר – "לדוד מזמור", ולפעמים הוצרך ל"מזמור לדוד" – הוצרך לכלי זמר כדי לעורר עצמו להיות בשמחה ואז זכה לרוח הקודש ואח"כ אמר תהילים ברוח הקודש, ועל זה חז"ל אומרים שם שאין השכינה שורה לא מתוך עצבות וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה,

מבואר בחז"ל שדוד המלך השתמש עם כלי זמר כדי להגיע לשמחה של מצוה, ולכאורה לא מובן הרי מדובר על שמחה של מצוה ומה זה שייך לכלי זמר, מה תזמורת שייכת לזה, וכן בשמחת בית השואבה מה שייך תזמורת?

**מבואר שכיון ששמחה הוא לעורר את הגוף, צריך להשתמש עם הכלים של הגוף כדי לעורר את השמחה** – ולפעמים דוד השיג שמחה בלי זה, אבל לפעמים היה צריך את העזרה של הכלי זמר כדי להתעלות.

שמחה זה שהגוף יהיה שמח, דרגות גבוהות מאד שכל הרמ"ח איברים ושס"ה גידים שמחים והיה צריך להשתמש עם זה.

וכן מובא שם בגמרא בפסחים שם:

"וכן לדבר הלכה וכו' וכו' כי הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא, ובדחו רבנן, ולבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא"

גם בדברי תורה ההצלחה בדברי תורה תלויה בשמחה של מצוה, ורבה בתחילת הלימוד אמר איזו מילתא דבדיחותא ואח"כ התחיל ללמוד, והפנ"י בפתחה לספרו כבר אומר שודאי לא הכוונה שאמר להם מילתא דבדיחותא בעלמא אלא הכוונה שאמר להם משהו משמח בלימוד (עיי"ש).

א"כ בתחילת הלימוד אמר להם איזה וורט יפה, איזה גישמאקע זאך ואמר א"י כדי לחבר את הגוף, כי בשביל השמחה של מצוה צריך ביחד עם הגוף.

### האכילה והשתיה במועד – כדי שמתוך שמחה יהיה נח לו ללמוד

וכן מצינו בשמחה בחולו של מועד, שהרי ביו"ט יש מצוה לאכול ולשתות וברמב"ם בהלכות יום טוב (פ"ו ה"כ) כותב: "כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך בין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות

## שמחה בטוב מצד שהוא טוב ובאמת מצד שהוא אמת

באמת מה השמחה שיש לנו, ידוע מה שמבאר המגיד משנה (הלכות לולב פ"ח ה"ט"ו) על דברי הרמב"ם שהזכרנו שצריך להיות שמח בעשית המצוה, מבאר המגיד משנה מהי השמחה:

"ועיקר הדבר הוא, שאין ראוי לו לאדם לעשות המצות מצד שהן חובה עליו והוא מוכרח ואנוס בעשייתן, אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן, ויעשה הטוב מצד שהוא טוב ויבחר באמת מצד שהוא אמת, ויקל בעיניו טרחן ויבין כי לכך נוצר לשמש את קונו, וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל, לפי ששמחת שאר דברים תלוים בדברים בטלים שאין קיימים, אבל השמחה בעשיית המצות ובלמידת התורה והחכמה היא השמחה האמיתית"

המגיד משנה מבאר ששמחים בעשית המצות שעושים את האמת, זה האמת, האמת שהשופר צעק בתקיעה בראש השנה "זכרו את בוראכם", כל העולם הזה הוא עולם השקר, אין משהו אחר בעולם רק תראו את ה', זה השופר צעק בראש השנה והגענו להכרה שאין עוד מלבדו ויש רק בוי"ע ואין משהו אחר, ועכשיו אנחנו משתפים את הגוף ושמחים בו, איזה דבר יותר שמח יש לאדם ממה שהוא קרוב לאמת.

## קהלת – העולם הזה לא מביא לשמחה אמיתית

קראנו היום קהלת, איך שהכל הבל הבלים, כל מה שיש בעולם הזה הם דברים בטלים שאינם קיימים, דברים זמניים, דברים שלא מביאים עושר.

לא מדובר בקהלת על העולם הבא איך אחרי כל הנאות העולם הזה סובלים בעולם הבא, אלא אומרים שגם בעולם הזה "הנפש לא תמלא", הנפש של האדם היא דבר גבוה מאד, והנאות עולם הזה לא מביאים לה שמחה אמיתית אלא רק "שמחה זמנית", והראש ישיבה ר' גרשון זצ"ל אמר שהנאות עולם הזה הם כמו אקמול, הם משהו זמני, הם שום דבר, לא ממלאים את הנפש, וזה צריך להתבונן בימים אלו שיש לנו את האמת ואין אמת אחרת, וזה השמחה.

ולשון הרמב"ם שהזכרנו בהלכות יום טוב:

"לא ימשך ביין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי

שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה, שהשכרות והשחוק

הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות"

העולם קוראים לשחוק וקלות ראש שמחה, אבל זה לא "שמחה" זה אולי "הוללות וסכלות", העולם קורא לזה שמחה וזה לא שמחה אלא הוללות, לשמחה מה זו עושה, זה לא מה שמשמח את האדם, אולי בהמה משמח אותה לאכול, אבל אצל האדם זה לא גורם לשמחה.

מה עושה שמחה לאדם? "אשריך וטוב לך" הקירבה לקב"ה, וכדברי המגיד משנה "ויעשה הטוב מצד שהוא טוב ויבחר באמת מצד שהוא אמת", האמת כי הוא אמת והטוב כי הוא טוב, זה מה שיש ואין משהו אחר.

## שמחה שחיים עם האמת

זה ההכרה שיש בימים אלו, שאנחנו שמחים על קירבת ה', שיש לנו מצות שיש לנו תורה, וכמו שראינו בירושלמי שהתכלית של ימים אלו הוא להיות דבוקים בתורה, והתורה אסרה בעשית מלאכה בחול המועד כדי שיהא זמן להיות דבוקים בתורה, אוכלים ושותים ושמחים ויש זמן להיות דבוקים בתורה.

וזה השמחה שיש בשמחת תורה, ואומרים בתחילת ההקפות "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו", זה השמחה, שהחיים הם אמת אין עוד מלבדו, וזה השמחה ששמחים במה שהגענו להכרה בראש השנה ויו"כ עכשיו

ויש גם בתורה פסיכולוגיה שלמה של דברים שגורמים שמחה, וד' מינים הם גורמים שמחה לאדם כש"כ בתורה שעל ידי זה "ושמחתם" לפני ה' אלוהיכם וזה המציאות שזה גורם שמחה, כך צריך להיות שכך מרגישים ושמחתם. וכך הצורה של אמירת הלל מתוך שמחה עם ד' מינים, זה מביא לתחושה של שמחה, הד' מינים שאנו מקבלים הם כלים שנותנים לנו אפשרות לשמוח.

## סוכה – שמחה בקב"ה על ידי ניתוק מהעולם הזה

גם במצות סוכה אחד אמר שמבואר ברמב"ן שהיא ג"כ קשורה לשמחה [עייין ברמב"ן בפרשת אמור (פכ"ג פל"ט): "וחזר ואמר עוד "וחגותם אותו חג לה'", לסמוך אליו "בסוכות תשבון", וטעמו, וחגותם אותו חג שבעת ימים בשנה שתשבון בסוכות וכל האזרח בישראל ישבו בהם, לומר שיעשו חג שבעה בלולב ושמחה ובסוכה"].

וכך מסתבר שמצות סוכה קשורה לשמחה, כי הנה שייך אדם שיש לו דרגות והשגות גבוהות באמונה אבל יש לו שייכות גם לעולם הזה, לבלעם היה השגות גבוהות מאד והיה כמו בהמה, זה לא סתירה דרגות של אמונה עם עולם הזה, אבל לא שייך להיות מחוברים לעולם הזה ולהיות ב"שמחה של מצוה", זה סתירה זה לזה, להיות מחובר לשמחה של מצוה זה או עולם הזה או עולם הבא, וכמו שכתב החובת הלבבות (שער חשבון הנפש פרק ג) "כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא יתחבר בלב המאמין אהבת העוה"ז ואהבת העוה"ב, ואמרו העוה"ז והעוה"ב כשתי צרות כאשר תרצה האחת מהן תקציף השנית" – עולם הזה ועולם הבא זה כמו אש ומים כמו ב' צרות לא שייך ביחד.

ולכן בימים אלו שזה זמן של שמחה של מצוה הדבר הראשון שצריך הוא למעט את העולם הזה על ידי יציאה מדירת קבע לדירת עראי, שלא להיות היכן שרגילים לאכול אלא אתה עראי בעולם הזה, וזה נותן לאדם אפשרות להיות שמח בקב"ה.

## סוכה – שמחה בהמצאות עם השכינה

בפרט שהרי הסוכה עצמו זה בית עם קדושה, וכתוב דברים גדולים מאד על הסוכה שיש קדושה בתוך הסוכה והיא זכר לעניי כבוד, ויש בחינה מסוימת שכתוב בזהר שסוכה היא צילא דמהימנותא, והראש ישיבה ר' ברוך דב שליט"א תמיד מביא בהושענא רבה שסוכה זה "בית המקדש קטן". וא"כ, אדם שגם ממעט בעולם הזה וגם נמצא ביחד עם השכינה, זה עצמו מביא שמחה, להיות בקדושה מביא שמחה.

## שמחת תורה – שמחה בקב"ה בלי כלי עזר

וזה ז' ימים שהקב"ה נתן לנו כל מיני מצות, כלי עזר שהגוף יוכל להיות בשמחה ז' ימים, וזה עבודת ימים אלו.

עד שביום השמיני בשמחת תורה כבר לא צריכים שום כלי עזר, "עצרת לה' אלוהיך והיית אך שמח", מגיעים לדרגה ששמחים עם הקב"ה עצמו בלי שום כלים, וזה השמחת תורה.

יום שרוקדים עם התורה ומגיעים לשמחה, יום שלם ורוקדים ושמחים, ואנחנו קרובים לקב"ה בלי שום כלים, ומגיעים לדרגות גבוהות של השגות, בהקפות שמחים שיש תורה, שמחים שאנחנו עבדים של הקב"ה, וזה השיא של ימים אלו וזה השלמות.

זה ימים שבחינה מסוימת משתפים את הגוף בהתחלה עם כלים, ואח"כ בלי שום כלי עזר כל כולנו שמחים עם הקירבה לקב"ה, זה זמן שמחתנו זה העבודה של ימים אלו.

שמחים בזה ורוקדים בזה, וזה על ידי התורה שקרובים לקב"ה.

וזה "זמן שמחתנו", באמת כמו שבכל חג מתחזקים לכל השנה, בחג הפסח זה אמונה ומחזקים את יציאת מצרים לכל השנה, כך התפקיד של ימים אלו זה זמן שמחתנו שצריך לקבל איזה הרגש ושמחה בעבודת ה'.

### הודו לה' – ד' דרגות כל אחד כפי ההטבה שקיבל

אומרים שמונה ימים הלל שלם, ואומרים בהלל ד' פעמים הודו לה' כי לעולם חסדו, הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו, יאמרו נא בית אהרן כי לעולם חסדו, יאמרו נא יראי ה' כי לעולם חסדו. והמלבי"ם מבאר בזה, שהנה כתב בחובת הלבבות (שער עבודת האלקים פ"ג):

"מי שיבחן טובות האלהים עליו אשר ישתוה בהן עם כל בני אדם, יאמין בחיוב קבלת עבודת האלהים בכל מיני השכליות, וכשיבחן טובות הבורא עליו, אשר יחד בהן עמו משאר העמים יאמין בחיובו במצוות השמעיית מבלעדי שאר האומות, וכן כאשר יבחן טובות האלהים עליו, אשר יחד בהן שבטו מבלעדי שבטי שאר עמו ככהונה ולויה, יאמין בחיובו במצוות אשר יחד בהן האלהים שבטו, וכו' ועל ההקשה הזאת כל מי שיחד האלהים אותו בטובה מבלעדי שאר בני אדם, צריך שיחייב את עצמו עבודה שיתיחד בה מבלעדיהם עם השתדלו בעבודה הכוללת אותו עמהם, כפי יכלתו והשגתו להודות לה' יתברך על מה שיחדו בו מן הטוב"

בחובת הלבבות מבואר שכל אדם כמה שמקבל יותר טובה מהקב"ה חייב יותר להודות לקב"ה, ומחלק את העולם לד' חלקים של חיוב הודאה, יש את כל העולם גם גויים, יש את כלל ישראל שהקב"ה בחר בנו והוציאנו ממצרים ואנחנו עם סגולה, ובתוך כלל ישראל יש שבט מיוחד של כהנים ושל מלכות בית דוד שהקב"ה בחר אותם מתוך כלל ישראל, ויש יחידי סגולה בתוך כל ישראל שהקב"ה נותן להם הטבה מיוחדת שזוכים לדרגות מיוחדות.

ומבאר המלבי"ם שכנגד זה הד' דרגות בהודו:

"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו - מצוה שכל גוים יודו לה' מצד טובו וחסדו, וביחוד יודוהו ישראל שעמהם עשה טובה פרטית יותר, ובית אהרן שהם קבלו יותר טובות פרטיות, וכן יראי ה', כ"א לפי רוב הטובה שקבל התחייב בהודאה יתירה, וכמ"ש החובת"ל שבני ישראל שקבלו טובות פרטיות נתחייבו בתרי"ג מצות, ובני אהרן נתחייבו בכ"ד מתנות כהונה נגד כ"ד מצות כהונה, וכו' וע"כ צוה שכ"א לפי מעלתו יוסיף הודאה על טוב ה' וחסדו הפרטי שעשה עמו ביחוד"

וזה ד' דברים, תחילה הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, אחרי שאמרנו "הללו את ה' כל גוים" אומרים שהודו לה' כי טוב כל העולם כולו גם הגוים צריך להודות לקב"ה, אח"כ יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו, ואח"כ יאמרו נא בית אהרן ויראי ה'.

### הודו לה' – על שאנו זוכים להיות דבוקים בתורה כל היום

ותמיד אנחנו אומרים שאנחנו שזוכים ללמוד תורה אנו שייכים ל"בית אהרן", וכדברי הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל (פ"יג הי"ג):

"ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה'

חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים"

"ולא שבט לוי בלבד" לנו יש את הזכות מתוך כלל ישראל, להיות מאלו שזוכים להיות בני תורה, להיות מאלו שזוכים שכל יום שלנו מתחילת היום ועד הסוף שייך לעבודת ה', לתורה, לעשיית רצון ה', אין לנו עסק של פרנסה, וודאי אנחנו בדרגות שלנו שייכים לבני אהרן, ויש לנו חיוב הודאה מיוחדת לקב"ה, השמחה שלנו בקירבת ה' זה לא סתם שמחה של כל יהודי, אלא "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" על מה שזוכים ללמוד תורה ולהתקרב לקב"ה וזה שמחה מיוחדת.

ודאי צריך בימים אלו הרגשה מיוחדת לשמחה בעבודת ה', שמחה בתפילה, שמחה בלימוד המוסר, ובעיקר זה שמחה בתורה, לדעת כמה אנחנו זוכים במה שזכינו ללמוד תורה ולהיות דבוקים בקב"ה.

"אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש", אחת שאלתי מאת ה' אין משהו אחר טוב בבריאה, אין דבר אחר טוב בבריאה, "אחת שאלתי מאת ה'", אין דבר אחר טוב בבריאה רק קירבת ה'.

ואנחנו שזכינו לזה וזוכים ללמוד תורה, כמה אנחנו צריכים להודות לקב"ה ולהיות שמחים בזה, ואפשר מתוך שמחה של מצוה לקבל דרגות גבוהות.

### שמחה בלימוד התורה

לפעמים אפילו שלומדים יש תחושה שלא מרגישים שמחה בלימוד, אבל באמת יום אחד שח"ו לא לומדים מבינים כמה חסר לנו כשלא לומדים, הראש ישיבה ר' גרשון זצ"ל תמיד אמר על זה, ש"אנשים בריאים לא מרגישים שהם בריאים, אנשים חולים מרגישים שהם חולים", אדם שלומד טוב לו ויש לו מצב רוח וזה השמחה גם שלא מרגיש, וודאי יש דרגות בשמחה יש יום יותר ויום פחות ולא כל הזמנים שוים באושר שיש בורה.

כמובן שהשמחה שיש בתורה מותנה, וכמה שיש פחות עולם הזה יש יותר שמחה, אבל לא צריך להרגיש א"י בפועל, עצם מה שאתה לומד וטוב לך ואתה מרגיש שעושה לך מצב, ויום אחד שאתה לא תוכל ללמוד חס ושלום תרגיש מה שחסר לך. נסיים בסיפור קטן שהראש ישיבה ר' גרשון זצ"ל סיפר, שהיה בחור שישב אצל ר' שמואל בשיעור, וכל כך היה נהנה מהשיעור של ר' שמואל והיה לו כ"כ גישמאק עד שתמיד היה לו חיוך על הפנים בזמן השיעור מהסברות הטובות של ר' שמואל, עד שיום אחד הוא החליט שזה לא דרך ארץ לחייך באמצע השיעור והחליט להיות רציני והתגבר והיה רציני בשיעור.

אבל ר' שמואל קרא לו ושאל אותו מה קרה לך למה נהיית רציני, ואמר לו הבחור שהחליט להיות עם כבוד לרב לא לשבת ככה בשיעור עם חיוך, ואמר לו ר' שמואל שאדרבה כך צריך ללמוד מתוך שמחה של מצוה, (וצריך לדעת איך מיישבים א"י עם דברי הגמרא בפסחים שלבתר דפתח יתיב באימתא, ואפשר ליישב א"י שהישיבה ללימוד היא ברצינות, אבל כשיש חידוש טוב שמחים, וכמו שמצינו בגמרא בכמה מקומות "צהבו פניו").

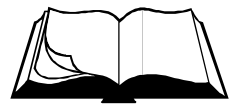
זה התפקיד של ימים אלו, "זמן שמחתנו" ובבחינה מסוימת זה יותר מיום כיפור, כי אדרבה לוקחים את כל מה שקיבלנו ביום כיפור ומכניסים א"י עם השמחה של מצוה שגם הגוף יהיה שמח, ובתחילה יש לנו כלי עזר - ד' מינים, עד שבשמחת תורה זוכים לרקוד עם התורה והקב"ה, זה ודאי התפקיד של ימים אלו, ויהי רצון שנזכה לקצת שייכות לדרגות אלו.

(ועד שנמסר לבני הישיבה במוצאי ש"ק ויו"ט ראשון של סוכות, ט"ו תשרי תשפ"ד)





# מִי יֵרֵם הָיִם



"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')



תשרי תשפ"ו

מדיני עשיית הסוכה, מדיני ארבעת המינים

גליון 567

## מהלכות זוזה"מ, שמוזת תורה

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לע"נ

הרב גרשון מאיר בן ר' שלמה אינגבר ז"ל  
נלב"ע ט"ז בניסן תשפ"ה



לע"נ

מרת גילה זהבה בת הג"ר מרדכי וינגרטן ע"ה  
נלב"ע כ"ו בכסלו תשפ"ה



### מדיני עשיית הסוכה

#### דפנות הסוכה

- מן התורה כדי להעמיד סוכה כשרה, מספיק שתי מחיצות ושלישית אפילו "טפח".
- דופן הסוכה יכולה להיות מכל דבר. פלסטיק, מתכת, אבנים וכד'.
- "שולחן ערוך" סי' תר"ל סעיף א'.
- בדפנות יכול להיות אפילו "חמתו מרובה מצילתו", (לא כמו בסכך) כלומר הדופן יכולה להיות מורכבת מקנים, כל ג' טפחים קנה אחד, ומדין לבד הדופן כשרה, הגם שחמתו מרובה מצילתו.
- את הדפנות יכול לעשות ע"י קנים, קרשים, חבלים וכד', או בצורת 'שתי' (ניצב) או בצורת 'ערב' (אופקי) – קנה על כל ג' טפחים.
- וכל זה אם יש את כל ארבעת הדפנות. אז יכול לעשות או 'שתי' לבד או 'ערב' לבד. אך מי שבונה סוכה רק עם ג' דפנות, יש לעשות את ג' הדפנות גם בצורת 'שתי' וגם בצורת 'ערב'. ומצוי גם במרפסות ביתו, שקיר הבית משמש קיר כדופן רביעי והיות שהוא רחוק מהסוכה, א"א לצרפו בסוכה, וכה"ג צריך שיהיו הדפנות גם 'שתי' וגם 'ערב' ("מגן אברהם" שם).

#### עומד ברוח מצויה

- דופן הסוכה, חייב לעמוד ברוח מצויה. דופן שאינה עומדת ברוח מצויה, פסולה. ("שולחן ערוך" סי' תר"ל סעיף י').

#### סוכות זהות האחת כשרה והשניה פסולה

- רוח מצויה תלויה בכל מקום ומקום לפי מיקום הסוכה. ונפקא מינה לאלו הגרים במקומות פתוחים שהרוח מצויה, שבמקומות אלו חייב לבנות את הסוכה באופן שעומד נגד הרוח המצויה באותם המקומות.

כמו כן יתכן שיהיו סוכות של שני שכנים ראובן ושמעון, סוכתו של ראובן כשרה למהדרין, ואילו סוכתו של שמעון פסולה למהדרין, ראובן גר בקומת קרקע, ועשה סוכתו במקום שאין הרוח מצויה, והיא כשרה למהדרין, ואילו שמעון שגר בדירת גג העמיד סוכתו בגג במקום שהרוח מצויה והסוכה פסולה.

#### קשירת דפנות הסוכה למעקה

- מותר לקשור את הסוכה לצינורות של ברזל או למעקה של ברזל באופן שעומד נגד רוח מצויה גם בלי זה, וזה עשוי רק לחזק בעלמא וכמשיע שלא יפלו, ואין זה נחשב כמעמידו על דבר המקבל טומאה ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' רט"ז בשם "חזון איש" זצ"ל).

#### מחיצה בתוך הבית

- שאלה: הבונה סוכה בתוך ביתו, כגון במרפסת, או בחדר ויש לו שתי מחיצות. להשלמת הדופן השלישית תולה וילון. האם מספיק לקשור את הוילון למעלה, או צריך גם לקשורו למטה?

**תשובה:** לדעת המשנ"ב (סי' תר"ל ס"ק מ"ח), המחיצה צריכה לעמוד ברוח מצויה אף שתוך הבית אין רוח כלל, כאילו הסוכה עומדת מחוץ לבית. ולדעת "חזון איש" (סי' נ"ב י"ז), יש לה שם של מחיצה אפילו שאם היתה עומדת בחוץ לא היתה עומדת ברוח, כיון שבמקום זה אין הרוח מצויה כלל. ויש נפקא מינה לכל השנה, כשעושים בבית מחיצה כגון בין דברי קדושה למקום הטניפות, לדעת המשנ"ב יש לקשור המחיצה גם למעלה וגם למטה. משא"כ לדעת "חזון איש", מספיק לקשור מלמעלה.

#### מחיצות בד

- סוכות "לנצח" – המחיצות עשויות מבד המתנועעות מאוד על ידי הרוח, לפי דעת המג"א והמשנ"ב (סי' תר"ל ס"ק מ"ח), אפילו אם יעמוד הבד כל העת גם בשעה שמתנועע במצב של מחיצה כשרה, דהיינו כמו

מחיצה טובה, אעפ"כ הסוכה פסולה, (ועי' שעה"צ שזוהי שיטת רוב הראשונים), ויל"ע מהו השיעור של מתנועע שפוסל. ויש להזהר שיהיה לפחות שיעור של עשרה טפחים שבהם הבד עומד יציב, וע"כ טוב שיעשה מלבד הבד גם דפנות העשויים מקנים קנים, פחות מג' טפחים, שבאופן זה, אף אם הרוח מנענעת את הסדינים, הסוכה עדיין כשרה בגלל הקנים (משנ"ב שם). ולדעת "חזון איש" (סי' ע"ז סק"ח), סוכות אלו כשרות, כי רק היכן שעל ידי הרוח מתבטלות לגמרי המחיצות, כגון שהן מתרחקות ג' טפחים מהקרקע או מהסכך, הסוכה פסולה.

#### חור בקרשים

- שאלה: לפעמים עושים חור בקרש להכניס "דיבל", האם זה עושה לקרש שיש בו בית קיבול ונעשה כלי, ופסול לסכך בו?
- תשובה: בית קיבול הוא רק כשהוא חלק מכלי, אבל בנין הסוכה, אין לזה שם כלי רק בנין ואינו נפסל.

#### התחיל להניח את הסכך מאמצע הסוכה

- אם יש דפנות לסוכה והתחיל להניח את סכך באמצע הסוכה הגם שאותו מקום הוא רחוק מהדופן יותר מג' טפחים, אין זה נחשב כאילו עשה סכך בלי דופן כיון שזו הדרך כשעושים הסכך, ונחשב שיש דפנות קודם לסכך (הגר"ש איועראך זצ"ל).

#### סכך קודם לדפנות

- שאלה: היתה מחיצה בגובה חמישה טפחים בכל צד בשעה שהניחו את הסכך, האם הסוכה כשרה?
- תשובה: כתב הרמ"א (סו"ס תרל"ה) שאם נתן סכך קודם לדפנות פסול, ואם יש טפח סמוך לסכך מותר לסכך קודם שיש דפנות כשרות, עי' שם. וכל זה אם הוא סמוך לסכך, אבל אם הדפנות אינם סמוכים לסכך אלא למטה, צריך שיהיו דפנות גבוהות עשרה טפחים לפני שמניחים את הסכך ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' ר"כ).

#### דלת שמכשירה את הסוכה

- שאלה: יש שתי דפנות לסוכה, והדופן השלישית היא דלת, האם אפשר לאכול שם כשהדלת פתוחה?
- תשובה: לסוכה לא מספיק צורת הפתח אלא צריך דופן ממש, ולכן יש להקפיד שהדלת תהיה סגורה בשעה שאוכלים וישנים בסוכה (ולענין שבת עי' לקמן), ואין בזה משום "תעשה ולא מן העשוי" כיון שנעשה בכשרות (עי' סו"ס תרל"ה).

#### הגבהת הסכך להכשיר הסוכה

- שאלה: איך צריך להגביה את הסכך כדי להפקיע את הפסול של "תעשה ולא מן העשוי"?
- תשובה: סכך שיש בו פסול משום "תעשה ולא מן העשוי", כתב המשנ"ב (סי' תרכ"ו ס"ק י"ח) שצריך להגביה כל ענף לבדו ויחזור ויניחנו לשם צל ושוב יגביה ענף חברו ויניחנו וכן כולם, עכ"ל. אמנם אין כוונתו שצריך להגביה אחד ולא שתיים דבדואי יכול להגביה כמה ביחד, רק כוונתו שיגביהם לגמרי בבת אחת, ולא שיגביה קצה אחד של העץ מצד אחד ואח"כ יגביה את הצד השני (וכמו שמצינו בקנין הגבהה שחייב להרים כל החפץ בב"א) ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' ר"ד בשם הסטייפלער זצ"ל).

#### סגירת הדלת להכשרת הסוכה

- שאלה: יש בסוכה דלת אמצעית הנפתחת לדלת, ובשעה שהיא פתוחה, אין מחיצה רק צורת הפתח, (וכן לפעמים פתיחת וסגירת התריס פוסל את הסוכה), והסוכה פסולה, האם מותר לפותחה ולסגורה בשבת?

**תשובה:** יש מתירין לעשות כן, וכעין שמצינו שמותר לסגור גגון שקבוע בצירים אפילו עשה בזה אוהל קבוע, כיון שהוא מחובר לו (עי' שו"ע סי' שט"ו סעיף ה'), וה"נ אפילו שענין מכשיר הסוכה לא נחשב שבונהו בשבת ויו"ט ומותר ("אבני נזר", וכן הורו הגרי"ש אלישיב זצ"ל, והגר"נ קרליץ זצ"ל).

ויש אוסרים, שיש בזה איסור בונה וסותר (ספר "מקראי קודש" דיני סוכה ח"א סי' י'), "ארחות רבינו" ח"ב עמ' ר"ט בשם בעל ה"קהילות יעקב", ולא דמי לפתיחה וסגירת הגג ע"ג הסוכה שהוא דבר צדדי מהסוכה, ע"ע קובץ "מבית לוי" ח"ב עמ' כ"ג).  
וכן להזיז תריסים לצד אפילו אם נשאר טפח אחד אסור, ולא דמי להא

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א' - ה') :

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

דמבואר בשו"ע (סי' שט"ו סעיף א') שאם נשאר טפח מותר להמשיך מחיצה המתרת דזה רק לענין הפרדת מקום ממקום, ורשות מרשות, משא"כ בזה שעושה שם סוכה (וכן דמבואר במשנ"ב סי' תרל"ז ס"ק א', ושעה"צ ס"ק ג' בשם "שואל ומשיב").

#### עזרה הדדית בבניית סוכה

◀ **שאלה:** ראובן ביקש משמעון לעזור לו לבנות את סוכתו, ואח"כ גם ראובן יעזור לשמעון, האם ומתי יש בזה חשש רבית?

**תשובה:** אם סוכת שמעון גדולה הרבה יותר מסוכתו של ראובן, וכן אם מדובר על קומה עליונה שהרבה יותר קשה לבנות שם סוכה, כי צריך להעלות את הדפנות יותר קומות וכד', אסור לעשות עסקה זו, משום שיש בזה חשש רבית (כמבואר בשו"ע יו"ד סי' ק"ט סעיף ט').

ולכן אם אחד מהסוכות גדולה יותר, העצה היא שבתחילה ראובן יעזור לשמעון לבנות את הסוכה הגדולה או הקשה יותר, ואח"כ שמעון יעזור לראובן לבנות את סוכתו, נמצא שקודם נתנו סכום גדול ואח"כ שילם בסכום קטן יותר, ומותר.

#### מדיני ארבעת המינים

##### קניית ד' מינים לבני ביתו

◀ **כוונת הקנין לפני המצוה:** מצוי שאבא קונה כמה 'סטים' של ד' מינים לבניו הגדולים, ולפני סוכות הוא ממין וכותב שם של כל בן על הסט שלו. וביו"ט בבוקר כל בן לוקח את היסט' שלו, ויש להיזהר שיעשה בו קנין הגבהה או קנין יד, ועכ"פ יכוון לשם קנין (לעצם הדבר שמגבירו ולקוחו ונוטלו לשם מצוה, אם שחכ לעשות קנין שמא בדיעבד לא יצא יד"ח המצוה).

##### נטל לולב שלא שילם בעדו

◀ **שאלה:** לקחתי לולב מהדוכן, וקבלתי רשות ללכת לשאול שאלת חכם, כשחזרתי הדוכן כבר לא היה שם, ואיני יודע למי להשיב הלולב או תמורתו.

**תשובה:** דינו כשומר אבידה, שהרי קיבל שמירה עליו עד שיחזירם, ועליו מוטל לדאוג שלא תאבד מערכה, והיות שאחר סוכות כבר לא יהיה שווה כלום, מוטל עליו למכור ולקבל כסף תמורתו (וכמבואר בפסחים י"ג. דשומר חייב למכור החמץ בערב פסח).

ולכן צריך למכור לאחרים וישמור הכסף עד שיבוא בעליו, או מונח עד שיבוא אליהו. ואם המוכר כבר קבע עליו מחיר, יכול לקנות אפילו לעצמו וממילא יש לו לולב כשר שהוא שלו (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

##### הפיל פיטס חברו

◀ **שאלה:** ביום ראשון של סוכות בשעת עטיפת הטלית, הפילה הטלית את אתרוגו חברו ונשבר הפיטס, האם חייב לשלם או לא?

**תשובה:** אין זה נחשב לאונס גמור כלל, שהיה לו להיזהר בזה וחייב לשלם וכמבואר במשנה (ב"ק כ"ו). אדם מועד לעולם (הגרא"ל שטינמן זצ"ל).

##### שתי ערבות מחוברות

◀ **שאלה:** ביו"ט בבוקר שם לב ששתי הערבות בלולב עדיין מחוברות (קצצו שתייהן ביחד מן האילן), האם נחשבות כשתי ערבות או כערבה אחת?

**תשובה:** כיון שהן מחוברות, הרי"ז כמו ערבה אחת, ולא יוצא בזה נטילת לולב שצריך ב' ערבות (הגר"ח קנייבסקי זצ"ל), ומסתבר שאסור להפרידן ביו"ט, שזה תיקון מנא (ולא דמי להפריד ב' חלות בשבת לצורך לחם משנה שמונת, ועי' לעיל גיליון 346).

##### הלך עם לולבו בשבת

◀ **שאלה:** מעשה באחד שיצא עם לולבו בידו בשבת חוה"מ, שכנו הזכירו ששבת היום ולא נוטלים לולב, האם מותר לחזור הביתה עם לולבו או חייב להפילו מיד?

**תשובה:** לולב הדסים וערבות הם מוקצה מחמת גופו (רמ"א סי' תרנ"ח סעיף ב', משנ"ב סי"ק ג'), אבל אתרוג מותר לטלטלו בשבת שראוי להריח (רמ"א שם ומשנ"ב סי"ק כ'). ויש סוברים שגם האתרוג מוקצה מחמת חסרון כיס היות שאנו רגילים להקפיד ולא לטלטלו לצורך ריח ("הליכות שלמה" בשם הגר"ש איועירבאן זצ"ל, וספר "שלמי יהודה" בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

אולם בנד"ד כיון שכבר לקח את הלולב והאתרוג בידים, מותר להמשיך איתם ולהחזירם למקומם בביתו (שעה"צ סי' תרנ"ד ס"ק ג' בשם פמ"ג, ו"ביכורי יעקב". ויש להעיר שמשמע מדברי המשנ"ב סי' ש"ח ס"ק י"ג בשם אחרונים שבמוקצה מחמת גופו לא מתירים להמשיך לטלטלו ועי' משנ"ב סי' של"ט ס"ק י"ט לענין טלטול נרות, ובסי' תקי"ו ס"ק כ"ט, לענין הפרשת חלה ועודה בידו, עי' שם).

##### מהלכות חוה"מ

##### ניקוי כתמים

◀ מותר לנקות כתמים אם יש בו צורך המועד, שאין זה בכלל כיבוס שאסרו חז"ל ("הלכות חוה"מ" בשם הגר"מ פינשטיין זצ"ל, ובעל "שבט הלוי" זצ"ל ויש סוברים שאם הבגד התלכלך לפני החג וידע מזה, והיה יכול לנקותו לפני החג, אסור לנקותו בחג (שש"כ פ' סיו', ע"ב).

##### ברירת כביסה

◀ **שאלה:** האם מותר לברור סוגי הכביסה בחוה"מ, כדי שיהא מוכן לכבסו מיד במוצאי יו"ט אחרון?

**תשובה:** מכיון שגם בבגדים יש מלאכת בורר וכמבואר במשנ"ב (סי' ש"ט ס"ק ט"ו), הרי זה מלאכה דאורייתא שלא לצורך המועד, ואסור.

##### תיקון ספר תורה בחוה"מ

◀ **שאלה:** באמצע קריאת התורה בחוה"מ התגלתה אות שיש לה הפסק ופסול, האם אפשר לחברה ולתקנה כדי להמשיך לקרוא בו?

**תשובה:** אם יש ספר תורה אחר, עדיף לסגור את ספר התורה אפילו באמצע הקריאה, להכניסו ולהוציא את הספר השני (הגם שיש כאן טרחא דציבורא), ולא לעשות כתיבת אומן בספר תורה (משנ"ב סי' תקמ"ה ס"ק א', שעה"צ ס"ק ב').

##### תיקון נביאים בחוה"מ

◀ **שאלה:** כשהכינו את הנביא לקריאה בערב שבת חוה"מ, מצאו בו חסרות, האם מותר לתקן כשאין לו נביא אחר?

**תשובה:** תלוי במחלוקת אם מגילות אלו נפסלות בחיסור אות אחת כספר תורה או לא. יש סוברים שנפסלים בחסר, ולכן מותר לתקן בחוה"מ דנחשב לצורך כשאין לו נביא אחר (ספר "עמק ברכה" עמ' נ"א, וכן ספר חוה"מ"כ בשם הגר"ח מוולאז'ין). ויש סוברים שאין זה נפסל בחסר, ולכן אין לתקן בחוה"מ ("עמק ברכה" שם בשם פוסקים, והגר"מ פינשטיין זצ"ל, שו"ת "באר משה" ח"ז סי' ל"ו, והגר"נ קרליץ זצ"ל).

##### שמחת תורה

##### בני חו"ל בשמיני עצרת

◀ **שאלה:** בני חו"ל הנמצאים בארץ ישראל ונוהגים כשהיו בחו"ל לאכול גם בשמיני עצרת בסוכה, כמבואר בשו"ע (סי' תרס"ח סעיף א'), האם יעשו כן גם בארץ ישראל?

**תשובה:** יש סוברים שיעשו קידוש ויאכלו כזית בסוכה, ויגמרו את הסעודה בתוך הבית (בעל "שבט הלוי" זצ"ל), ויש סוברים שכאן בארץ ישראל לא צריכים לאכול כלל בסוכה ("לוח א"י") מכיון שזה רק משום מנהג ולא מעיקר הדין, שהרי הרבה אוכלים שם רק בלילה ולא ביום, ומש"ה בארץ ישראל שלכו"ע אוכלים מחוץ לסוכה אין צריכים לאכול בסוכה.

##### מכירת "אתה הראת" ושאר המצוות

◀ **שאלה:** הקונה "אתה הראת" עבור לימוד ש"ס עד שמחת תורה הבא, ועדיין נשאר לו הרבה, האם אפשר להתיר הנדר?

**תשובה:** לכתחילה בודאי אסור להתיר נדרי מצוה, ולכן עליו להשלים לימוד הש"ס אפילו בשנה הבאה עד שיגמור, ואם בכל זאת זה מפריעו מסדרי הישיבה, יש לעשות שאלת חכם (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

וזהו תוכחת מגולה, שהרבה קונים עבור דפים ומסכתות ובסוף לא מקיימים נדרם, ולכן לכתחילה צריך לומר "בל"י נדר", כדי לא להיכשל בהל' נדרים.

ועצה טובה שיחזרו לתיקון של פעם, שבמקום למכור עבור אלפי דפים או לימוד כל ספר "שמעתתא", שרק מכביד על הבחורים וכ"י היה עדיף שימכרו עבור מבחן על פרק או שני פרקים, או על המסכת הנלמדת בישיבה, או להיבחן על השקלא וטריא, או על הבנת הענינים שעייז מתחזק הלימוד של הבחורים וסדרי הישיבה!!!

##### כשאין עשרה שומעים

◀ צריך מאוד להיזהר כשחוזרים הרבה פעמים על קריאת התורה כדי לאפשר לכולם לעלות לתורה, שיש לפחות עשרה שומעים את הקריאה שבירכו עליה, דאלי"כ הרי ברכות המבדק לבטלה ("ביאור הלכה" סי' קמ"ז ד"ה ולקחת, ועי' שם שכתב שאם אחד ישן או קורא שנים מקרא, אינם נחשבים כחלק מהעשרה).

וכן יש להיזהר לברך בקול רם כדי שלפחות עשרה שומעים את הברכה.

##### שנים מקרא לפרשת בראשית

◀ שנים מקרא אפשר להתחיל מהזמן שקוראים אותה פרשה, וא"כ פרשת בראשית אפשר מהזמן שקוראים לחתן בראשית, ואפילו אם במקום שהוא מתפלל עדיין לא התחילו בראשית, כיון שיש ציבור שקוראים, זה נחשב זמנה (וכמו בשבת שלאחר מנחה גדולה אפשר להתחיל את הקריאה של הפרשה הבאה, אפילו אם הוא עצמו עדיין לא שמע), ולפי"ז בשמחת תורה בבוקר, כיון שיש מנינים שמתפללים ותיקין, ששם קוראים בראשית מוקדם, יכולים כולם להתחיל קריאת פרשת בראשית, ואפילו אם עדיין לא קרא וזאת הברכה יכול כבר לקרוא בראשית.

##### חידה:

◀ איך יתכן שהתפלל ערבית ושחרית של יו"ט כדון, וכן עשה קידוש בליל יו"ט ובבוקר, ובאמצע היום מותר לעשות את כל המלאכות ומתפלל תפילת חול?

##### תשובה לחידה מגיליון 566

◀ **חידה:** מתי אומרים קל ארך אפים ולא אומרים למנצח?

**תשובה:** בערב סוכות יש נוהגים שלא אומרים "למנצח" (עי' משנ"ב ס' תרכ"ד ס"ק י"ח שמביא ב' דעות בזה), ומ"מ גם הנוהגים שלא לומר "למנצח", כשחל ערב סוכות ביום שני (כמו השנה תשפ"ו), ואח"כ בשנת תת"ו) אומרים "קל ארך אפים" (משנ"ב שם).

נדה מאד לכל מי  
שיכול לסייע  
בביטוי  
הוצאות ההדפסה.  
לחברות  
לפ"ג וכיו"ב.  
בא לפנות למייל  
mdh036194741  
@gmail.com  
אי בטל'  
0527129867

# דברי השירה

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תפסם (דברים לא)

**מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א**  
**רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ואזור מרכז ב"ב**

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

## עשי"ת - פרשת האזינו - חג הסוכות - פרשת וזאת הברכה

### לא לשכוח לעשות תשובה

המגיד רבי שלום שבדרון זצ"ל היה מספר על אחד שהיה צריך לטוס, ולילה קודם הוא הכין לעצמו את כל התיקים והמזוודות, ובבוקר הוא קם מוקדם והזדרז להגיע בזמן לטיסה, אביו שהיה נוכח במקום שם לב שברגע האחרון בנו שכח את הדרכון על השולחן, מיד רץ האב אחרי בנו וצעק לו שימתין כמה שניות, אבל הבן מאוד הזדרז ומיד נכנס למונית ונסע לשדה תעופה, והאב בלית ברירה לקח ג"כ מונית ורדף אחריו וכל הזמן ניסה להשיגו, אבל הבן נסע יותר ויותר מהר, ורק כשעמד בשער בשדה התעופה הוא רואה שאין לו את הדרכון... רב שלום זצ"ל היה זועק שאנחנו נמצאים בימים שחייבים לנצל כל רגע, אבל לפעמים שוכחים את העיקר, שזה לעשות תשובה, ובלי תשובה אין שום משמעות להגיע ליום הכיפורים, כי פספסנו את היסוד של ימים אלו!

### לנצל הימים שהקב"ה קרוב אלינו

בסוף גמ' יומא מסופר שהיה טבח שפגע ברב, ובערב יום כיפור הלך רב לפניו כדי שהטבח יבקש ממנו מחילה, ובדרך רב הונא פגש את רב וכששמע מרב לאן הוא הולך אמר רב הונא שרב הולך להרוג את הנפש, ואכן כשרב הגיע לאותו טבח הוא עמד לפניו, וכשהטבח ראה אותו הוא גער בו שילך ממנו, ותוך כדי הדברים הוא נהרג יע"ש.

ומקשה רבי יצחק בלאזר מפטרבורגר זצ"ל (כוכבי אור מאמר ה'), שאם הטבח פגע ברב והיה חייב מיתה, א"כ מדוע רב הונא אמר לרב שהוא הולך להרוג את הנפש, הרי גם אם רב לא יבוא אליו הוא חייב מיתה על פגיעתו ברב, ומשמע בגמ' שעל ידי שרב הלך לטבח לכן הוא נהרג. וביאר ר' איצ"ל בארוכה, שהסיבה שרב הלך לאותו טבח מפני שרצה ללכת בדרכיו של הקב"ה, שמצינו שבעשרת ימי תשובה הקב"ה כביכול מגיע לעם ישראל כדי שיבקשו ממנו סליחה ומחילה, אלא שכפי גודל ורום מעלת הימים יש תביעה עצומה אם ח"ו לא מנצלים את הימים הללו לתשובה, וזה היה גם כן העוון של הטבח שפגע ברב, שעל עצם הפגיעה עדיין לא היתה עליו גזירה למות, אך בעוון מה שזלזל באפשרות שרב נתן לו שבא עד עליו, זה העוון שגרם לו למיתה, ור' איצ"ל מסיים שם בתוך דבריו 'אולם הכוונה הוא כי בימים האלה בהמצאו ובהיותו קרוב, אז יגדל החוב על האדם לדרוש ה' ולעזוב רשע דרכו, כי מידת רחמיו וחסידותו של הקדוש ברוך הוא, אשר בימים האלה הוא מצוי וקרוב אל האדם למען בהיותו קרוב יתן אל לבו לשוב אליו ית"ש, תוכל להתהפך על האדם לפוקה ולמכשול עון גדול אם האדם ימנע בכ"ז מלשוב בתשובה, וכמעשה הטבח עם רב כנ"ל, וזה

שאמר דרשו ה' בהמצאו כו', כי החובה עליכם לדרוש ה' בהמצאו ובהיותו קרוב כנ"ל, ע"ש באריכות.

.....

### 'כל ישראל ערבים זה לזה'

'אבינו מלכינו מחה והעבר פשעינו וחטאתינו מנגד עיניך. אבינו מלכינו מחוק ברחמך הרבים כל שטרי חובותינו'.

צריך להבין, מאחר שביקשנו שהקב"ה ימחה ויעביר את כל הפשעים והחטאים, א"כ מדוע מבקשים שוב בנוסח של מחוק שטרי חובותינו, הרי כבר ביקשנו שהקב"ה ימחה ויעביר אותם חטאים, ואיזה שטרי חובות נשאר שמבקשים עליהם מחיקה.

ושמעתי בשם הגאון רבי זאב ברלין זצ"ל ראש ישיבת גאון יעקב לבאר באופן נפלא, שהרי עם ישראל כולם ערבים זה לזה, והיינו שיש לכל אחד מישראל ערבות על כל כלל ישראל שיקיימו מצוות וישמרו מלעבור על רצון ה', וא"כ יש לפרש, דבתחילה מבקשים על החטאים שחטאנו שהקב"ה ימחה ויעביר אותם, אלא שמדין ערבות יש לנו שטרי חוב על החטאים שעברו אחרים מכלל ישראל, ועל זה באה הבקשה 'מחוק שטרי חובותינו'.

.....

### לנצל את הכוחות שקבלנו מהקב"ה לעבודתו

"צור ילדך תשי ותשכח אל מחללק" (האזינו ל"ב - ח).

המגיד מדובנא מבאר לפי דרכו, משל לראובן שהיה חייב לשמעון כסף רב, ושמעון היה דוחק בראובן שיפרע לו את חובו, הלך ראובן להתייעץ עם לוי חברו איך יוכל להשתמט משמעון, יעץ לו לוי שיעשה את עצמו כמשוגע שיצא מדעתו, וכך יחשוב ראובן ששמעון השתגע מרוב צרות ויעזוב אותו לנפשו, ואכן כך עשה, לימים לוה שמעון מלוי בעצמו כסף, וכשבא לוי לתבוע את כספו מיד עשה שמעון את עצמו כמשוגע, תפס לוי מקל והכהו מכות נמרצות, ואמר לו 'איך יעלה על ליבך להשתמש כנגדי עם העצה שאני בעצמי נתתי לך...!?!'

ומבאר המגיד מדובנא, שהקב"ה ברא בבני אדם את מדת שכחה, משום שאם אדם לא היה שוכח דברים הוא היה כל הזמן זוכר את כל הצרות והקשיים שעברו עליו, ורק בגלל השכחה אפשר לחיות בשמחה ובאושר, אך בני אדם משתמשים עם המדה הזאת כדי לשכוח את ה' יתברך שהוא ברא אותם, וזה מה שכתוב כאן בפסוק - צור ילדך תשי, שיש תביעה עצומה על כך שבמדה הזאת שהקב"ה ברא לטובת האדם בזה עצמה הוא משתמש כדי לשכוח את הבורא עולם ח"ו, ואין לך נבלה גדולה מזו.



וענין זה שייך לכל הכוחות המיוחדים שהאדם מקבל מהקב"ה, שעליו להשתמש בהם רק לעבודת ה', ואם ח"ו הוא משתמש בכוחות שקיבל מהקב"ה לדברים לא טובים, יש עליו תביעה גדולה, איך מלאו לבו להשתמש בכוחות שקיבל מהקב"ה כדי שישתמש בטובתו יתברך כדי להגדיל שמו הגדול, ולמעשה הוא מנצלם לדברים אחרים ח"ו.

.....

## 'ראשון לחשבון עוונות'

כתוב בפסוק בפרשת אמור על חג הסוכות "ולקחתם לכם ביום הראשון", והטור (סימן תקפ"א) מביא את דרשת חז"ל, שראשון הכוונה ראשון לחשבון עוונות, וידוע הקושיא שהרי יוה"כ היה בי' תשרי וא"כ כבר אין זה יום ראשון לחשבון עוונות, ואמנם במדרש שם מבואר שבד' הימים שבין יו"כ לסוכות כולם טרודים במצוות כל היום, ואין זמן לחטוא [וד"ל המדרש 'ביום הכיפורים הכל מתענין ומוותר להם הכל, במוצאי יום הכיפורים עוסקים במצות סוכה ולולב ואין עושין עונות, לכך קורא יו"ט ראשון ראשון לחשבון עוונות'], אכן יש בזה עוד כמה פירושים.

בביאור הגר"א על השו"ע (סימן תרכ"ד סעיף ה') ביאר דהימים שאחרי יוה"כ עד סוכות עדיין הם ימי כפרה במקצת והם בבחינת יום טוב כמו יום כיפור, ולכן יו"ט של סוכות זהו יום ראשון לחשבון עוונות, ובזה ביאר הטעם שלא אומרים נפילת אפים בימים אלו שבין יום כיפור לסוכות, ע"ש.

ושמעתי בשם השפת אמת זצ"ל ורבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, משל לבעה"ב שהיה לו כרם של ענבים והיה לו פועל שהיה עובד בכרם, וכל שנה היה הפועל מביא לבעה"ב את החשבון של כל הענבים שצמחו במשך השנה, שנה אחת כל הענבים יצאו חמוצים, וכשהגיע הפועל להגיש לבעה"ב את החשבון, אמר לו הבעה"ב שכיון שבכל מקרה אין מה לעשות עם הענבים, אם כן אין לו צורך לידע את החשבון של כל הענבים הרי בין כך הם מקולקלים, אלא שלאחר כמה ימים נודע להם על אחד שמבקש דווקא ענבים חמוצים להכנת חומץ, ואז פנה הבעה"ב לפועל שכעת יגיש לו את החשבון של הענבים, שהרי עכשיו הוא נצרך לזה, והנמשל, שסוכות הוא ראשון לחשבון עוונות דהיינו על העוונות שכבר היו, ומשום שביום הכיפורים שעושים תשובה מיראה, הזדונות נהפכו לשגגות, וא"כ אין טעם לספור את כל העוונות, אך בהגיע חג סוכות שעושים תשובה מאהבה שהזדונות נהפכים לזכויות, א"כ הקב"ה רוצה לספור את כל העוונות, שע"י זה יש יותר זכויות, וזה הכוונה ראשון לחשבון עוונות.

וכע"ז שמעתי בשם הגרעק"א, שבגמ' ראש השנה (דף ט"ז) איתא 'למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לעררב השטן', וביאר הגרעק"א שאחרי התקיעות הראשונות עדיין התשובה היא תשובה מיראה, וא"כ השטן עדיין מזכיר את העוונות כיון שעל"פ זה נחשב כשוגג, אבל אחרי התקיעות השניות יש תשובה מאהבה, שהזדונות נהפכו לזכויות, ושוב אין לשטן על מה לקטרג.

.....

## עכו"ם שגזל חייב מיתה

"תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" (וזאת הברכה ל"ג - ד'). בגמ' סנהדרין (דף נ"ט ע"א) לומדים מכאן שעכו"ם שלומד תורה חייב מיתה, מפני שהתורה שייכת לעם ישראל, ועל ידי שעכו"ם לומד, זה נחשב שהוא גזל את התורה, וגוי שגזל חייב מיתה.

ויש להקשות, שהרי גזילה זה באופן שמחסר ממון מחבירו, וכעין מש"כ בפסוק בשמואל ב' (כ"ג - כ"א) "ויגזול את החנית מיד המצר", ומה שייך בעכו"ם שלומד תורה ענין זה שנחשב שמחסר דבר מעם ישראל. ומרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל הוכיח, דיש חילוק בין איסור גזל אצל עכו"ם מאיסור גזל בישראל, דאצל ישראל הגזלה הוא לחסר לחברו דבר וליתול ממנו את שלו, ומשא"כ בעכו"ם התורה אסרה את עצם מעשה הגנבה ומעשה הגזלה, ולכן גונב נפשות שייך רק אצל עכו"ם שעשה מעשה גנבה ולא אצל ישראל, שהרי בגניבת נפש הוא לא מחסר דבר מה מהגנב, ולפ"ז מבאר דגם ללמוד תורה מקרי מעשה גזלה אעפ"י שלא החסירו דבר.

.....

## 'אין הדבר עומד לפני הרצון'

"ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה" (וזאת הברכה ל"ג - ז').

בדרך רמז אמרו שמי שהוא בבחינת 'ידיו רב לו' דהיינו שמתאמץ בכל יכולתו ופועל בכל כוחותיו, הוא זוכה ל'ועזר מצריו תהיה' והיינו עזרת שמים להצליח במעשי ידיו.

ומרן רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מאמרים ל"ב) ביאר שבתפילת גשם שאומרים בשמחת תורה אנחנו מבקשים בזכות יעקב אבינו - 'יחד לב וגל אבן מפי באר מים, בעבורו אל תמנע מים', והנה אם הכוונה לגבורה הגופנית שהיתה לו שהצליח להעביר את האבן מעל פי הבאר מרוב הכוח שהיה לו, א"כ מה שייך לבקש בזכות זה מים, ועל כרחק שהכוונה לכח אחר ולא לכח גופני, ומבאר שם, שיש לכל אחד ואחד כוחות גדולים שחבויים בתוכו, אלא שהאדם לא מודע אליהם, ורק בעת הכרח או סכנה ח"ו מתגלה אצל האדם כוחות עצומים הרבה למעלה מכוחו הרגיל, ועל ידי כך זה יעקב אבינו הצליח להוויז את האבן, ואיך הגיע יעקב לכח זה, על ידי 'יחד לב', דהיינו שהוא יחד את כל כוחותיו לעשיית חסד ועל ידי זה נהיה לו כוחו עצומים הרבה למעלה מיכולותיו, ולכן אנחנו מבקשים מים בזכות המעשה הזה של ה'יחד לב' לעשיית החסד.

ומעשה בהגאון הצדיק רבי נח וינברג זצ"ל ראש ישיבת אש התורה, שפעם בא אליו אחד הבחורים שלמד בישיבה שרצונו לעזוב את הישיבה ולחזור לאמריקה, כי הוא אלוף במשחק השחמט ושם הוא יכול להרוויח מזה הרבה כסף וכבוד... ולא הועילו כל תחנוניו של רבי נח על לבו של הבחור, עד שרבי נח אמר לבחור שהוא רוצה לעשות כנגדו 'משחק', אך יעשו תנאי, שאם הבחור ינצח אז רבי נח ישלם לו את הכרטיס טיסה לאמריקה, אבל אם רבי נח ינצח במשחק על הבחור להישאר בישיבה ולא לחזור לאמריקה, הבחור שהיה אלוף בשחמט היה בטוח שהוא ינצח את רבי נח והוא הסכים מיד למשחק, אך למרבה ההפתעה רבי נח ניצח אותו במשחק, ואותו בחור נשאר בישיבה וגדל לאברך בן תורה מופלג, וסיפרו שאחרי אותו משחק שאלו את רבי נח איך הוא כל כך אלוף במשחק השחמט, וענה רבי נח, שבאמת הוא כלל לא אלוף בשחמט, ובקושי הוא יודע איך משחקים, אבל היה לו כח הרצון עצום לנצח כי ידע שבזה תלוי כל העתיד של הבחור, אז הוא זכה לסייעתא דשמיא וניצח.

לעילוי נשמת אשת חבר למרן הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל הרבנית רחל צ"ה בת רבי יחזקאל אלב רמקין זצ"ל  
נלב"ע ש"כ מוכת הש"ס • ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אשת חבר למרן הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל הרבנית בת-שבע אסתר צ"ה בת רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל  
נלב"ע כ"ג תשרי ה'תש"ס • ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת בעל ה"חושן שני" סרן הסאן רבינו שמואל יוסף נסים בן רבי נחום מאיר קרליץ זצוק"ל  
נלב"ע כ"ג תשרי ה'תש"ס • ת.נ.צ.ב.ה.



א. כבוד חול המועד

הגרע"א בשו"ת ח"א בהשמות לתשו' א' הוכיח מל' הרמב"ם פ"ו מהל' יו"ט ששמחה נוהגת בחוה"מ אבל כבוד עונג לא.

וק' ע"ז מל' המשנה סוכה מ"ח א' ההלל והשמחה שמונה כיצד מלמד שחייב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יו"ט אחרון של חג כשאר כל ימות החג, ומבואר שבכל ימות חג והיינו אף בחוה"מ יש כבוד. וד"ז שאלתי לרבינו בעל קהלות יעקב זצ"ל, ואמר שבאמת הרי מבואר שיש מקצת כבוד ועונג בחוה"מ, וע' כן בשעה"צ סי' תקל"ס"ק ד' שהביא ממכילתא פ' בא דדריש מקרא דיש כבוד ועונג בחוה"מ וק' להרמב"ם, וע"כ צ"ל דאמנם אין כבוד ועונג כמו וי"ט, אבל מ"מ צריך לכבדס יותר מימות החול ע"ש. אלא שמ"מ ק' שהרי במשנה אמרו שחייב בכבוד יו"ט אחרון כשאר ימות החג, ומשמע שדינם שוה, ובאמת ל' המשנה צ"ב בלא"ה שפתח בהלל ושמחה וסיים בהלל ושמחה וכבוד וצ"ע.

ב. יין בחול המועד

בסוכה מ"ז ב' לימא מסייע ליה לרב נחמן דאמר רב נחמן זמן אומרו אפי' בשוק דאי אמרת בעינן כוס, כוס כל יומא מי איכא, ופירש"י ואין יין מצוי לכל אדם בחולו של מועד.

והנה בסוכה כ"ז א' רבי אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה וחכ"א אין לדבר קצבה. ולר' אליעזר שצריך לאכול י"ד סעודות, ולד' הסוברים שברכת המזון אף ביחיד טעונה כוס, ע' תו' פסחים ק"ח ב' ד"ה שמע, ושו"ע או"ח סי' קפ"ב ס"א א"כ ע"כ שיש לו כוס כל יום מחול המועד. ווי"ל דהגמ' דלא כר"א, ובלא"ה לפי תו' כ"ז א ד"ה אי ל"ק.

ג. שינה בסוכה

בסוכה דף כ"ז ע"א רבא שרא ליה לר' אחא בר אדא למיגנא בר ממטללתא משום סירחא דגרגישתא כו', כ' הרא"ש כ' בס' המצות דוקא למיגני אבל למיכל אסור, ולא מסתבר דיותר מזיק הריח בשעת אכילה, ונקט למיגני לרבותא משום דחמירא שינה מאכילה דאוכלין אכילת

עראי חוץ לסוכה ואין ישנים שינת עראי חוץ סוכה עכ"ל.

וצ"ע דמה שאין ישנים שינת עראי חוץ לסוכה הרי מבואר לקמן בגמ' דאינו משום חומרא אלא משום גזירה שמא ירדם, או משום דאין קבע לשינה והיינו דאף שינת עראי חשיבא כשינת קבע, אבל אין זה משום דשינה חמורה, וכן צ"ע בד' הרא"ש ברכות דף י"א שכ' "שאל ר"י את ר"ת אם צריך לברך על השינה בסוכה דיותר חמירה שינה מאכילה דיותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה ושינת עראי אסורה חוץ לסוכה", וצ"ע.

ד. מצוה הבאה בעבירה

בסוכה דף ל"ד ב' של תרומה טהורה לא יטול ואם נטל כשר, ובגמ' פליגי אם משום שמכשירה לקבל טומאה או משום שמפסידה במשמוש הידים. לכא' ק' הואיל ואמרו לא יטול למה אם נטל כשר, דכיון שיש איסור בנטילתה א"כ יחשב כמצוה הבאה בעבירה, ותליא אם בעבירה דרבנן אמרי' מצהב"ע.

ה. לולב במדינה יום אחד

בדף מ"א ב' תניא ר' אלעזר בר צדוק אומר כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו קורא בתורה ונושא את כפיו מניחו על גבי קרקע הולך לבקר חולים ולנחם אבלים ולולבו בידו נכנס לבית המדרש משגר לולבו ביד בנו וביד עבדו וביד שלוחו כו', והנה לד' רש"י (מא) שלולב במקדש ז' היינו דוקא מקדש ובירושלים היה לולב ניטל רק יום אחד, וברמב"ם פיהמ"ש מבואר שכל ירושלים חשיבא מקדש, ולד' רש"י צ"ל דמנהג אנשי ירושלים ליטול הלולב כל היום איירי ביו"ט ראשון דאילו בשאר הימים לא היה לולב ניטל בירושלים כלל.

והנה בביצה י"ב א' ס"ל לב"ש שאין מוציאין את הלולב ביו"ט משום דלא אמרי' מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה שלא לצורך, והואיל

וכל מנהג אנשי ירושלים שייך רק ביום הראשון, א"כ א"א לקיים מנהג ירושלים לפי ב"ש.

### עוד הנ"ל

בשבת י"ב א' ואין מנחמין אבלים, ואין מבקרים חולין בשבת, דברי בית שמאי, ובית הלל מתירין. וע"ש ברש"י טעמי דב"ש שלא יצטערו, ולכא' ה"ה שאין מבקרים ומנחמים ביו"ט, וא"כ מה שאמרו במנהג אנשי ירושלים שהיה הולכים לבקר חולים ולנחם אבלים עם הלולב והרי לרש"י שירושלים לולב ניטל רק יום א' ע"כ היינו ביו"ט ראשון, א"כ לא יתכן ד"ו לב"ש שהרי סוברים שאין מבקרים ומנחמים בשבת וביו"ט,

### ו. עוד בהנ"ל

והנה בגמ' אי' הולך לבקר חולים ולנחם אבלים והנה יש להבין איך משכח"ל ניחום אבלים בסוכות והרי אם מת קודם החג פקע מיניה אבילות כמבואר במו"ק י"ט א' ובשו"ע יו"ד שצ"ט ס"א.

וצ"ל דאיירי שמת בתוך החג ובוה אף שאין נוהג דיני אבילות אבל ניחום אבלים נוהג כמבואר בשו"ע שם סעיף ב', והשתא לד' הרמב"ם דאיירי גם בחוה"מ ניחא, אך לרש"י שכל אנשי ירושלים הוא רק ביום א' שהוא יו"ט צ"ע איך משכח"ל ניחום שאם מת קודם החג פקע מיניה אבילות ואם מת ביו"ט הרי כל זמן שלא נקבר ל"ש ניחום, אא"כ נימא שנקבר ביו"ט ע"י גויים.

### ז. עוד בהנ"ל

סוכה מ"א ע"ב תנאי ר"א בר צדוק אומר כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו קורא בתורה ונושא את כפיו מניחו ע"ג קרקע הולך לבקר חולים ולנחם אבלים לולבו בידו נכנס לבית המדרש משגר לולבו ביד בנו וביד עבדו, הנה לד' רש"י שלולב ניטל בירושלים רק יום אחד הרי צ"ל שכל מנהג אנשי ירושלים היה רק ביו"ט ראשון, והנה בחי' הגרא"מ הורביץ לסוכה דף מ"ד כ' "ומנהג אנשי ירושלים לעיל סוף דמ"א אינו רק להאריך באותה נטילה הראשונה וכ"מ ביומא", (ובחיי אדם כלל קמ"ח סעיף י' מפורש שמנהג אנשי ירושלים הוא אפי' אחר שהניחו. ע' ברמ"א תרנ"א ס"ה שאין מברך על הלולב אלא פעם אחת אף אם נוטל כמה פעמים, ובמ"ב שם כ' אף שנוטל ככמה פעמים

להידור מצוה וכמו אנשי ירושלים, ומבואר שמנהג אנשי ירושלים הוא ליטול כמה פעמים),

ולפ"ד הגרא"מ הורביץ מה שהיה משגרו ביד בנו ביד שלוחו אינו לצורך היום אלא לצורך ליטול מחר במקדש ואין מותר להוציא הלולב ביו"ט לצורך חול, וע' צבא הלוי סוכה סי' ס"ז.

### ח. בגזירת שמא יעבירנו ד"א ברה"ר

בסוכה מ"ב ב' אמר רבה גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברה"ר והיינו טעמא דשופר. ויל"ע לר' אליעזר דאמר בשבת דף קל"א א' שמכשירי שופר ולולב דוחין את השבת, א"כ כמו שלעשות שופר ולולב דוחה את השבת, ה"נ לילך אצל בקי ללמוד ידחה את השבת. ונבפמ"ג סי' תקפ"ח ס"ק ה' במש"ז הק' לב"ש שאין מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה שלא לצורך ואסור להוציא ביו"ט ס"ת, א"כ ה"נ שאסור להוציא לולב ושופר, א"כ אין נפ"מ בין יו"ט שחל בשבת ליו"ט סתם, [א.ה. ברש"י כ' ללמוד ברכתו, ויל"ד אי זה בכלל מכשירין].

### ט. ברכה על מנהג

בתו' סוכה מ"ד ב' דנו אם יש ברכה על מנהג, כ' להוכיח שהרי יו"ט שני בזה"ז הוא רק מנהג ויש בו ברכות, ודחו התו' שכל הנידון אם מברכים על מנהג הוא שא"א לומר וצונו, אבל בתפלות של יו"ט אין בהם וצונו ואילו מברכה שעל תקיעת שופר ביום שני של ר"ה אין רא"י דשם אינו ממנהג אלא דין.

והגרע"א בגהש"ס הק' שמצינו ברכות שאומרים בהם וצונו ביו"ט שני, שהרי בליל שני של פסח מברכים על אכילת מצה ועל אכילת מרור, וכן הק' הר"ן.

יש להעיר שהרי בליל יו"ט מדליקין נרות ומברכים להדליק נר של יו"ט וגם בליל יו"ט שני מברכים, וק' שאם אין מברכים על מנהג איך מברכים, [וכאן לית' לת' הגרע"א שהרי מברכים להדליק]. שוב הראוני בשו"ת חת"ס יו"ד סי' קצ"א שעמד בזה, וכ' שבאמת הרי בתו' שבת כ"ה הביאו שאין כלל ברכה על הדלקת נרות של שבת, אבל למנהגינו שמברכים שוב יש להוכיח שיש ברכה על מנהג.

עוד ק' מברכת הלל ביו"ט שני של שבועות ובשמחת תורה בחו"ל שהרי יו"ט שני הוא מנהג ואין מברכים לקרות את הלל.



י. אם צריך להקדים כהן בנטילת לולב

מ"א ב' ולא היה לולב אלא לר"ג בלבד שלקחו באלף זוז נטלו ר"ג ויצא בו ונתנו לרבי יהושע במתנה נטלו ר' יהושע ויצא בו ונתנו לר' אלעזר בן עזרי' במתנה נטלו ר' אלעזר בן עזריה ויצא בו ונתנו במתנה לר"ע נטלו ר"ע ויצא בו והחזירו לר"ג.

והנה ר' אלעזר בן עזרי' היה כהן, ור' יהושע בן חנניה היה לוי כמבואר במע"ש פרק ה' מ"ט, והרי במו"ק כ"ח ב' א' דתנא דבי ר' ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון, וע"ש ברש"י לפתוח בראש לקרות בס"ת ולברך ברכת המזון, וא"כ יל"ע איך הדין להקדים לכל מצוה, נא.ה. יעוי' בחשבונות של מצוה לגאון האדר"ת דכ' דר"ג פליג על ר"י, ועי' בחת"ס, ומרן הגר"ח זצ"ל השיב דבירו' הוריות מבואר דסדרן קודם לפלפל, חזינן דיש קדימות גם בין הת"ח, וזה קודם אף לכהן.

יא. כלי שיר אם היו כלי שרת

בסוכה נ' ע"ב מבואר דלמ"ד עיקר שירה בכלי הרי שכלי שיר היו כלי שרת, ועירובין ק"ב ב' קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה, ואם בתחילה כאן וכאן אסור. ובגמ' ורמינהו נימת כנור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה, לא קשיא הא רבנן והא רבי אליעזר, לרבי אליעזר דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת קושרה, לרבנן דאמרי אין דוחין עונבה, אי רבי אליעזר אפילו לכתחילה נמי.

וצ"ע שבזחים פ"ח א' ת"ר כלי קדש שניקבו אין מתיכין אותן, ואין מתיכין לתוכן אבר, נפגמו אין מתקנין אותן, סכין שנפגם אין משחזין את פגמתה, נשמטה אין מחזירין אותה, אבא שאול אומר סכין מטרפת היתה במקדש, ונמנו עליה כהנים וגזוזה. וא"כ אף בחול איך היו מתקנים כינור של מקדש שנתקלקלה.

וק' למ"ד עיקר שירה בכלי הרי כלי שיר היו כלי שרת, וא"כ אף בחול לא היו מתקנים אותם. והרי משנה זו שקושרים נימא בשבת ע' בפ"י ר' יהונתן דס"ל עיקר שירה בכלי ע"כ דוחה שבת, וכן נ' ברש"י שכ' דהך דקושרה היא אב מלאכה וע"כ דס"ל עיקר שירה בכלי, וכמבואר בתו' יו"ט.

יב. אם יש מצוה בהחזקת ס"ת

בסוכה מ"א ב' א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא צלו"י קא מצלי ביה (עם הלולב בידו) מיתיבי לא

יאחו אדם תפילין בידו וס"ת בחיקו ויתפלל בו' התם לאו מצוה נינהו וטריד בהו הכא מצוה היא. וצ"ע דבמגילה ל"ב א' אמר רבי פרנך א"ר יוחנן כל האוחז ספר תורה ערום נקבר בו' אלא אמר אב"י נקבר ערום בלא אותה מצוה, ובתו' ד"ה בלא אותה מצוה י"מ מצות אחיזה, ומבואר שיש מצוה של אחיזה ס"ת, ובתו' שם כ' וק' מאי רבותא פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן לכך פ"י ריב"א בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה שאם אחז ס"ת ערום וקרא בו אין לו שכר מן הקריאה בו', ולפ"י ריב"א אין הכרח מהגמ' שיש מצות אחיזה אבל מ"מ משמע שריב"א אין חולק ע"ז ורק שהק' דפשיטא שאין לו שכר אחיזה כשאוחז שלא כדין. וזה אינו כהגמ' בסוכה שאין מצוה באחיזה ס"ת וצ"ע. (וע' צבא הלוי סוכה ס"י קג).

יג. אם שמן של שמחת בית השאובה היהקודש

בסוכה נ"א מבליאי מכנסי כהנים ומהמייניהן מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין ולא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה, ובדף נ"א אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה, וכ' התו' בירושלמי פריך היאך בוררת האיכא מעילה דשמן ופתילה היו של הקדש בו', והנה במשנה נזכר רק שהפתילות היו של קודש ולא נזכר שהשמן היה של קדש, וק' שבתו' פסחים כ"ו א' כ' בד"ה מעילה בו' תימה דבפ' החליל (סוכה נג.) תניא אשה בוררת חטים לאור של בית השואבה והשמן והפתילה היו של קודש כדתנן התם בו', וצ"ע דאמנם מבואר במשנה שהפתילות היו מבגדי כהנים אבל אין מבואר שהשמן היה של קודש.

יד. הכנסת אתרוג של ע"ה לעזרה

הנה בסוכות היו כל א' מביאים ד' מינים שלהם לעזרה לקיים מצות נטילה במקדש כמבואר בסוכה מ"ב ב'. והנה מסתמא היו ביניהם גם עמי הארץ, וע"ה כליו ואוכליו טמאים ואיך מותר להכניס לעזרה, ואמנם מבואר בעירובין דף ק"ד ב' שעל כלי חרס אין חיוב של ביאת מקדש משום שאין לו טהרה במקוה או משום שאינו נעשה אב הטומאה ולפ"ז ה"ה לאוכלים, אבל אף שאין עליהם חיוב אבל יש עליהם איסור.

ע' זבחים צ"ד ב' כלי חרס שיצא חוץ לקלעים נכנס ושוברו במקום קדוש נטמא חוץ לקלעים נוקבו ונכנס ושוברו במקום קדוש, ומבואר שיש

איסור להכניס כלי חרס טמא למקדש, וא"כ איך היו מכניסים אתרוגים של ע"ה לעזרה. בחגיגה כ"ז א' שברגל הכל חשובים חברים לענין טהרות. אך יש לדון שהרי יו"ט ראשון שחל להיות בשבת היו מוליכין לולביהן להר הבית בערב שבת, ונמצא שהיו מכניסים קודם הרגל. וע' צבא הלוי על סוכה ס' עג.

### טו. ישן תחת המיטה

סוכה כ' ע"ב הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו, וברש"י ועיקר ישיבת סוכה אכילה שתיה ושינה, וכבר הק' מאי שייך בשינה לא יצא יד"ה, אבל ק' עוד למה לא נקטו בפשיטות האוכל תחת המיטה לא יצא יד"ה, וע' צבא הלוי סוכה ס' כו.

### טז. אמירת שים שלום

ברמ"א ס' קכ"ז ס"ב כ' ונהגו לומר בשחרית שים שלום וכן כל זמן שאומר אלקינו כו', אבל בלאו הכי מתחילין שלום רב, ויש מתחילין שים שלום במנחה של שבת, הואיל וכתוב ביה באור פניך נתת לנו, שהיא התורה שקורין במנחה בשבת (הגהות מיימוני פ"ח מהלכות תפלה). ויש להעיר שלהנהגים לקרות בתורה בליל ש"ת א"כ יאמרו בערבית שים שלום, והי' אפ"ל שכיון שאינו אלא מנהג ע"כ לא חשיב שיש בו קריאת התורה, אבל יש שדנו במתפלל מנחה בשבת ביחיד דכיון שלא היה לו בפועל קריאת התורה אין לומר שים שלום, או דתלי' בתר תפלה שיש בה קריאת התורה. ואם תלי' במציאות ובמנחה בשבת כשלא קראו בתורה אין אומרים שים שלום, א"כ ה"נ בערבית במקום שקראו בתורה יאמרו שים שלום.

### יז. קריאת עשר תעשר בשמיני עצרת בחו"ל

בטור ס' תרס"ח כ' גבי קריאת התורה בשמיני עצרת בחוץ לארץ "ומוציאין שני ספרים וקורין באחד ה' בראה כל הבכור ואם שבת קורין שבעה ומתחילין עשר תעשר, ויש שמתחילין לעולם עשר תעשר לפי שהוא זמן אסיפה ומתנות עניים", ובשו"ע כ' כד' הראשונה ובמג"א כ' שהמנהג כדעה שנית שהביא הטור. וצ"ע דהואיל והטור איירי לענין קריאה בחו"ל א"כ מה יש להזהיר על מעשרות והרי אין מעשרות נוהגות בפירות שגדלות בחו"ל.

### יח. אכילה בליל א' של סוכות

סוכה כ"ז א' אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחזקדק נאמר כאן חמשה עשר ונאמר חמשה עשר בחג המצות, מה להלן - לילה הראשון חובה, מכאן ואילך רשות, אף כאן לילה

הראשון חובה, מכאן ואילך רשות והתם מנלן אמר קרא בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה.

והנה בפסחים ק"כ ע"א אמר רבא מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן ומאי שנא מרור דכתיב על מצות ומררים בזמן דאיכא פסח יש מרור, ובזמן דליכא פסח - ליכא מרור, מצה נמי הא כתיב על מצות ומררים, מצה מיהדר הדר ביה קרא בערב תאכלו מצת, ורב אחא בר יעקב אמר אחד זה ואחד זה דרבנן.

ויל"ע דלכא' לרב אחא בר יעקב שמצה בזה"ז דרבנן והיינו שאין מצה דאורייתא בלא פסח, א"כ לכא' א"א ללמוד שסוכה שכזית סוכה תהא דאורייתא שהרי הוא בלא פסח, ואם נימא דמ"מ נלמד בג"ש לסוכה וממילא ע"כ דבסוכה הוא דאורייתא גם בלא קרבן, א"כ נחזור ולמד בג"ש איפכא שיהא גם בפסח חיוב לאכול מצה בלא קרבן פסח כמו בסוכה, [כמו שמצינו כע"ז שדין יהרג ואל יעבור ברוצח הוא מס' דמאי חזית וילפי' לעריות אף דל"ש שם הס' דמאי חזית, וכ' בחמדת שלמה דממילא נלמד איפכא שגם ברוצח שוב יש יהרג ואל יעבור גם באופן שאין את הס' דמאי חזית].

### יט. עמידה לפני עושי מצוה

ובבכורים פרק ג' מ"ג תנן גבי המביאים בכורים וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם, ומבואר שצריך לעמוד בפני עושי מצוה, וע"ש בפ' הרע"ב דמה"ט יש לעמוד לפני נושאי המיטה ולפני נושאי התינוק לברית מילה, [ושמעתי שרבינו הגרא"ל שטינמן ז"ל היה עומד לפני גבאי צדקה מטעם זה, והעירוני שבשו"ת יד אליהו דן בזה].

ומבואר כאן דמה שעומדים שמביאים התינוק לברית מילה אינו שעומדים בפני התינוק שבאמת אין שום טעם לעמוד בפני תינוק שעדיין לא קרא ולא שנה, ואין שום טעם לעמוד בפני מי שאולי בגדלותו יקרא וישנה, דא"כ יעמוד בפני כל תינוק אף שלא בשעת הבאתו לברית, אלא משום שאותו שמביא התינוק עושה מצוה ועומדים בפניו, ומה"ט נ' שבעת שלו' זכר כשמביאים את התינוק לומר בפניו המלאך הגואל אין שום טעם לעמוד בפניו. ומה"ט אין עומדים כשמביאים התינוק לפדיון הבן שהרי אפשר לפדות שלא בפניו ואין זו מצוה להביאו. אבל צ"ע דאטו יש לעמוד בפני מי שמביא ד' מינים לנוטלם או תפילין להניחם וכדו'.



# שערים מצוינים

## מכתבי מורינו הגאון רבי יואל מקלב שליט"א

גליון 59 | פרשת האזינו-סוכות

### בדין היושב בסוכה ונקרא לשמש את החולה

חילוק בין הנידונים, דהתם ההפסק הוא בהחפצא דמצוה דנתבטל ממנו שם תפילין, וכמו"כ בציצית נתבטל מן הבגד מצות ציצית, וגם בספיקו של הארצה"ח כיון שהפקיר הבגד נתבטל מן הבגד חיוב ציצית, אבל הכא הסוכה נשארה סוכה כשרה, רק שאירע ההפסק באדם שנפטר ממצות הסוכה, מיהו צ"ע אם יש לחלק בזה, ויש לדון דאף כשההפסק באדם איכא לספוקי כנ"ל דחשיב הפסק וצריך לחזור לברך.

**ולכאור'** נראה דיש לתלות נידון זה בפלוגתת המ"א [בסי' תרל"ט סקי"ז] והבית מאיר [הו"ד במ"ב שם סקמ"ח, ובשעה"צ שם סקצ"ד], דדעת המ"א דכשמברכים על הסוכה הברכה חלה על החפצא דמצוה, דהיינו הסוכה ששוהה בה, וכשהולך לסוכה חבירו אף שיהא דעתו עליה לפוטרה, אכתי לא סגי דההליכה הוי הפסק, והאחרונים חולקים דלא הוי הפסק, ומ"מ כשלא היה דעתו עליה לפוטרה חוזר ומברך, ודעת הבית מאיר דאין הברכה על הסוכה שנמצא בה, רק מברך על קיום המצוה שציונו לישב בסוכה, ומשום כן כשהולך לסוכה חבירו אפי' לא היה דעתו עליה אין חוזר ומברך, דמה לי סוכה זו או סוכה אחרת, ונראה דעד כאן לא נסתפק הביה"ל בנתבטל שם תפילין מן התפילין, או בנתבטל שם ציצית מן הבגד דליהוי הפסק, אלא משום דהתם כשבירך על התפילין או על הציצית הברכה חלה על החפצא דמצוה, לא מיבעיא בציצית דכל בגד ובגד מיחייב ברכה אחרת, אלא אף בתפילין כן הוא דעל החפצא דתפילין הוא מברך, וכמבואר במ"ב סי' כ"ה סק"נ דכשנפסק הקשר והוצרך ליקח תפילין אחרים חוזר ומברך, והוא מארה"ח ושע"ת שם, וכיון דהברכה חלה על החפצא דמצוה, שפיר י"ל דכשנתבטל מן התפילין שם תפילין ומן הבגד שם ציצית הוי הפסק בברכה, ברם היכא שאין הברכה על החפצא דמצוה, וכגון בסוכה לדעת הבית מאיר, התם י"ל דלא אכפת לן אם נתבטל מהסוכה שישב בה שם סוכה, שהרי לא עליה בירך, כי אם על שציוהו הקב"ה לישב בסוכה, ולא גרע סוכתו לאחר שחזר והעמידה, מסוכת חבירו שאין חוזר ומברך עליה, אף הא מיהא י"ל דשם יש לדון דליהוי הפסק אם היה האדם פטור שעה אחת מאותה מצוה, וכגון שהיה עוסק במצוה, דכיון שעל המצוה בירך בתחילה, הוי הפסק מה שהיה שעה שהיה פטור מן המצוה, אכן לדעת המ"א דאף בסוכה הברכה על החפצא דמצוה של הסוכה ששוהה בה, לזה שפיר יש לדמותו לספיקו של הביה"ל, ולדון כנ"ל דאם נתבטל מן הסוכה שם סוכה, אפשר דהוי הפסק וחוזר ומברך, ומיהו לדבריו י"ל דדוקא כשנתבטל ממנה שם סוכה, אבל כששמה עליה רק שהאדם אינו מחוייב בה, אפשר דלא הוי הפסק, שלא קבע ברכתו על מה שציוהו הבוית"ש כי אם על הסוכה, והיא לא נתבטל שמה ועיין.

### ישב בסוכה והלך להתפלל מ"ט לא הוי הפסק מחמת שנפטר מן המצוה בהיותו עוסק במצוה

**שוב** העירוני ממש"כ בשעה"צ סי' תרל"ט סקצ"א לדון במי שהלך באמצע שולחנו לבית הכנסת, אם נימא דההליכה הוי הפסק וצריך לחזור ולברך, ומשמע דמצד מה שהיה עסוק במצוה, שהרי היה עומד ומתפלל, אין לדון דלהוי הפסק, וביותר יעו"ש שכ' דמוכח דעת הבית מאיר דכשנכנס באמצע סעודתו להתפלל מנחה או מעריב, כל שלא הסיח דעתו מלאכול אין צריך לברך שנית כשישוב עכ"ד, ומבואר דאף דס"ל להבית מאיר דמברך על מה שציוהו הבוית"ש לישב בסוכה, אפ"ה לא חשיב הפסק מה שהיה עוסק במצוה והיה פטור מן המצוה, וע"כ צ"ל דכיון שבר חיובא הוא ועומד להתחייב בה כשיפסיק לעסוק במצוה, לא חשיב זה הפסק שיהיה צריך לחזור ולברך וק"ל.

### בדין היושב בסוכה ונקרא לשמש את החולה ויצא מן הסוכה על דעת לחזור אם צריך לחזור ולברך עליה

**יש** לדון בדבר מי שיש לו חולה בביתו, ולאחר שאכל בסוכה ובירך לישב בסוכה נקרא לשמש את החולה לזמן מועט, ויצא מן הסוכה על דעת לחזור, האם בחזירתו לסוכה צריך לחזור ולברך עליה, והפסק בזה דכיון שבזמן שהיה משמש את החולה היה פטור מן הסוכה לפי שעוסק במצוה, וכדאיתא בשו"ע סי' תר"מ ס"ג, אפשר דחשיב הפסק וצריך לחזור ולברך.

### יצא מסוכתו מחמת שירדו גשמים ופסקו וחזר אם חוזר ומברך

**ובדומה** לזה יש לדון במי שיצא מסוכתו מחמת שירדו גשמים, דכיון שהוא מצטער נפטר מן הסוכה, וכשיצא היה דעתו לחזור כשיפסקו הגשמים ופסקו הגשמים וחזר, ויש לדון כנ"ל האם חוזר ומברך, ועי' שו"ע סי' תרל"ט ס"ז ובמ"ב שם ולא נתבאר שם הדין בזה.

### לבש תפילין והסירים כדי לבדוק פרשיותיו או שלבש טלית והחליף ציציותיו אם חוזר ומברך

**ועיין** בביאור הלכה סי' כ"ה ס"ב ד"ה מהדק ומברך, שכ' וז"ל נסתפקתי אם פתח התפילין כדי לבדוק הפרשיות ונמצאו כשרים והניחן בתוכו ותפרן כדיו, דאפשר דצריך לחזור ולברך כשמניחן לכו"ע, [ר"ל דדעת השו"ע שם דבכל גוונא כשמזיז התפילין ממקומם, אף שהזיזן אדעתא להחזירם מיד צריך לברך, אך הרמ"א חולק וכ' ד"א שלא לברך והכי נהוג, ובכאן כ' הביה"ל דאפשר דאף להרמ"א חוזר ומברך], אף דהיה דעתו בשעת חליצתו לחזור ולהניחן כשימצאו כשרים, משום דבאמצע נתבטל מינייהו שם תפילין, רק פרשיות ובתים, ואינו דומה להותר הקשר או נפסק, דתפילין בלי רצועות ג"כ שם תפילין עליהו משא"כ בזה, וכעיי"ז יש להסתפק לענין ציצית, דזה פשוט אם מצא בטליתו כשהוא לבוש שאחת מציציותיו פסולין מן הדין ותקנו, צריך לחזור ולברך כשלובשו, דדמי ממש להא דנפסק הקשר אחר גמר קיום המצוה, וכן מצאתי בדה"ח, אך אם מן הדין הם כשרים אלא שרוצה לפשוט הטלית כדי להטיל בו ציצית אחרים מהודרים ולחזור וללבשו מיד, לכאור' נראה דזה נקרא חלצו מדעתו ע"מ להחזירו ואי"צ לברך שנית, וכדלעיל בסי' ח' סי"ד בהג"ה, אך יש לדחות דשם נשאר הטלית עם הציצית בשלימותו ולא נתבטל מיניה מצותו, משא"כ בזה דנתבטל בנתיים מן הבגד מצות ציצית, אפשר דצריך לחזור ולברך שנית לכו"ע עכ"ד.

### לבש טלית והפקירו וחזר וזכה בו אם חוזר ומברך

**עוד** יעויין בארצות החיים ארץ יהודה סוף סי' ח' שכ' וז"ל וכן יש להסתפק באם הפקיר טליתו ביום בעודו לבוש בו, ותיכף חזר בו ונתכוין לזכות בו, אם צריך לברך שנית כיון שבעת ההפקר היה פטור מציצית, דלדברי התשובה הנ"ל [ע"ש] בודאי יש לברך שנית, כיון דהיה שעת פטור בנתיים וצ"ע בדין זה עכ"ד.

### אם יש חילוק בין היכא דההפסק בחפצא דמצוה לבין היכא דההפסק באדם שנפטר מן המצוה

**ולפ"ר** יש לדמות נידון הנ"ל במי שיצא מן הסוכה לשמש את החולה, או שיצא מחמת ירידת גשמים ונפטר מן הסוכה דתלי בספק הנ"ל, מיהו יש

## מה שיש לדון דכשירדים גשמים בסוכה בטל שם סוכה ממנה דנעשית דירה סרוחה

**ולכא' יש לחלק בין מי שיצא מן הסוכה לשמש את החולה דהסוכה נשארה סוכה וכו'.** לבין היכא דירדו גשמים דשם יתכן דמאחר שנעשית דירה סרוחה בטל שם סוכה מן הסוכה, דהנה איתא בברכות דף מ"ט ב' דשבתות וימים טובים דלא סגי דלא אכיל, אם טעה ולא אמר בבהמ"ז רצה או יעלה ויבא מחזירין אותו, והקשו בתוס' שם ד"ה אי, מדאמרין בסוכה כ"ז א' רבי אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה בין ביום בין בלילה, וחכמים אומרים אין לדבר קצבה חוץ מליל יו"ט הראשון בלבד, ואמרין בגמ' דרבנן ס"ל דכתיב תשבּו כעין תדורו, מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל, סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל, ופריך אי הכי אפי' ליל יו"ט הראשון נמי, ומשני דילפינן ממצה דלילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות, והקשו התוס' דהא להמבואר בברכות שם ביו"ט ביום ג"כ חייב לאכול פת, ותי' דהכי פירושו דאי"צ לאכול בסוכה אם לא ירצה אבל בשביל יו"ט צריך לאכול, ושוב הקשו דמאי נפק"מ אם צריך לאכול בשביל יו"ט או בשביל סוכות, ותי' וז"ל ומיהו אומר רבינו יהודה דנפק"מ כגון שירדו גשמים ואכלו חוץ לסוכה, דהשתא אם לכבוד יו"ט שפיר, אבל אם בשביל סוכה ביו"ט ראשון צריך לחזור ולאכול בסוכה לאחר שיפסקו הגשמים, דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות, אבל בשאר ימים אינו צריך עכ"ד, וכ"ה בתוס' רבינו יהודה החסיד, ומבואר בדבריהם דאף בלילה הראשון לא מייחייב כי אם לאחר שיפסקו הגשמים, אבל בעוד הגשמים יורדים דמצטער לא מייחייב, ברם יעויין ברא"ש שם פ"ז סי' כ"ג שכ' וז"ל וי"ל דמשכח"ל כגון שהוא מצטער מפני ירידת גשמים ואינו חייב לאכול בסוכה, אבל חוץ לסוכה חייב לאכול משום שמחת יו"ט, ודוקא מלילה ראשונה ואילך רשות אבל בלילה ראשונה בכל ענין חובה, ואפי' יורדים גשמים חייב לאכול כזית בסוכה, דילפינן מחג המצות עכ"ד, וכ"ה בתוס' הרא"ש שם.

**ועיין** בטור סי' תרל"ט וז"ל אין קצבה לסעודות של סוכה אלא אם ירצה יאכל ואם לא ירצה לא יאכל, שאין המצוה אלא שכשיאכל שלא יאכל חוץ לסוכה, חוץ מליל יו"ט הראשון שהוא חובה לאכול בה, ואף אם ירדו גשמים לא יעצרו הגשם, ועי' בב"י דמייית כן מהר"ן בשם אחרים, אך כ' דזה שלא כדברי הרשב"א שכתב בתשובה ח"ד סי' ע"ח דנ"ל שאין המצטער ואשר ירדו עליו גשמים עד שתסרח המקפה חייב לאכול בסוכה אפי' בלילה הראשון, דתשבּו כעין תדורו אמרין, ולעולם לא חייבה התורה לאכול בסוכה אלא כדרך שאדם עושה בביתו, דאם איתא לא אפשר דלא לימרו הכי בגמ', ובסו"ד כ' ומי שמחייב עליו הראיה, ואנו לא שמענוה ולא ראינוה עכ"ד, ומיייתי עוד דמהכל בו בשם הראב"ד משמע דהרשב"א ס"ל, וכ"כ בתרומת הדשן בשם הסמ"ג ואור זרוע ע"ש.

**ועי' ברמ"א** סי' תרל"ט ס"ה שפסק כהטור ור"ן ורא"ש דלילה הראשונה צריך לאכול בסוכה אף אם גשמים יורדין, ובמ"ב שם סק"ה מיייתי דיש מגדולי הראשונים דפליגי, [ועי' בשעה"צ סקס"ג דהגר"א כ' שהעיקר הוא כן, ובמאמ"ר כ' שרוב פוסקים סוברים כוותיהו], ועל כן הכריעו כמה אחרונים דאף דמחוייב לאכול בסוכה מחמת ספק [אף כשמצטער מן הגשם], מ"מ ברכת לישב בסוכה לא יברך דספק ברכות להקל, גם כ' דראוי להמתין מלאכול עד חצות הלילה פן יעבור הגשם ויצא המצוה לכו"ע, ויש שכ' דאין כדאי להמתין כל כך עכ"ד ע"ש. ועי' בביאור הגר"א שם דמיייתי מהתוס' הנ"ל שלא כתבו רק דלכשפסקו הגשמים חייב, וכ' דזה כמ"ש הרשב"א דכשירדים גשמים אין שם סוכה עליו, ולכא' צ"ע דכפי המובא בב"י לא כ' הרשב"א כי אם דכל זמן שיורדים גשמים לא מייחייב דתשבּו כעין תדורו כתיב, אבל לא הזכיר שבעוד שהגשמים יורדים אין שם סוכה עליה, עוד כ' הגר"א דהשו"ע השמיט דין זה [דלא כהרמ"א] לפי שהרשב"א וסמ"ג ואו"ז חולקים על זה, ומסיק דדעת התוס' עיקר ע"ש, וכ"כ במעשה רב אות רי"ז וז"ל לילה הראשון של סוכות חובה לאכול בסוכה כמו לילה ראשונה של פסח, ונפק"מ אם יורדין גשמים צריך להמתין בסעודתו עד שעת הכושר לאכול בסוכה,

ואסור לישן כל הלילה שמא יהא עת ראויה לאכילה, ואם לא פסקו הגשמים יאכל בביתו, אבל בסוכה לא יאכל אפי' בלילה ראשונה בעת שהגשמים יורדים, דאז אין שם סוכה עליו עכ"ל, ומבואר דלדעת הגר"א סוכה שיורדים בה גשמים בטל שם סוכה הימנה, ולדבריו לכא' יש לדמות דין סוכה זו לנידון הארה"ח והביה"ל הנ"ל, ויש להסתפק אם צריך לחזור ולברך כשחוזר לסוכה לאחר שפסקו הגשמים ועיין.

### נתפרקה סוכתו ע"י הרוח וחזר ובנאה אם חוזר ומברך

**והנה** נראה פשוט דסוכה שיש לה גגון וכשירדו הגשמים סגר את גגון הסוכה, דלא חשיב שנתבטל שם סוכה מן הסוכה מחמת הגגון, כיון שאינו בגוף הסוכה כי אם כיסוי חיצוני לסוכה, [ואטו אם יסיר התפילין ויניחנו בבית שלו, נימא דנתבטל שם תפילין מן התפילין מאחר שהבית חוצץ, והלא פשיטא דכיון שאינו אלא כיסוי בעלמא אינו מגרע כלל, וה"נ לא שנא], ומיהו הא מיהא יש לדון במי שנתפרקה סוכתו מן הרוח, או שהסכך נפל ממנה, ולא הסיח דעתו וחזר והעמיד סוכתו והניח עליה את הסכך, אם צריך לחזור ולברך, כיון שנתבטל שם סוכה מסוכתו, ולכא' באופן זה יש לדמותו לנידון הארה"ח והביה"ל הנ"ל ועיין.

**ושבו** שאלתי (סוכות תשס"ז) למו"ר הגר"ח קניבסקי (שליט"א) זצ"ל בדין הנ"ל במי שיצא מן הסוכה לשמש את החולה או מחמת ירידת גשמים, והיה פשוט לו דכל שלא הסיח דעתו א"צ לחזור ולברך, ולא דמי להנ"ל דכאן הסוכה לא נפסלה ונשארה סוכה כשרה.

### בית שהסיר תקרתו ופטרמה מן המזוזה והחזיר התקרה אם חוזר ומברך

**[ובדומה** לספיקו של הארצות החיים יש לדון במי שיש לו בביתו תקרה שאפשר לפותחה ולסוגרה דוגמת גגון שעושין בסוכות שנפתח ונסגר, ופתח הגג לאורי וכיו"ב על דעת לחזור תיכף ולסוגרה, אם צריך לחזור ולברך על המזוזה, כיון שבשעה שהסיר התקרה היתה פטורה מן המצוה, ומיהו יעויין ברעק"א קמא סי' ט' מה דמיייתי מברכ"י דאין מברכין על המזוזה כי אם בשעת קביעתה בפתח, ואכתי יל"ע בזה כשיסיר המזוזה כדי לבדוקה אם יצטרך בגוונא הנ"ל לברך עליה בשעת קביעתה, ושאלתי למו"ר הגר"ח קניבסקי (שליט"א) זצ"ל והשיב דא"נ דמברך עליה, [ור"ל כה"ג שמניחה איזה זמן בלא תקרה, אבל כשהסיר הגג על דעת לחזור ולסגרו תיכף ומיד יהיה תלוי בספיקו של הארצות החיים כיון דנתבטל חיוב מזוזה מן הבית, וכדין טלית שהפקירה וחזר וזכה בה], ואף דכשמסיר המזוזה לבדוקה הוא על דעת לחזור ולקובעה תיכף אחר הבדיקה, י"ל דמ"מ חשיב מעשה קביעה שיכול לברך עליו, וכן צידד רבינו (שליט"א) זצ"ל במזוזות ביתן סי' רפ"ו סקנ"ז ובשעה"צ שם ס"ק קכ"ב, ויש לדון דכל שנוטלה על דעת לחזור ולקובעה חשיב שנמשך קביעות הראשון ואין יכול לברך, וכ"מ ביד הקטנה פ"ב מנ"ע סקכ"ה ובדרך החיים הל' מזוזה, ובשו"ת כתב סופר יו"ד סי' קל"ט תמה ע"ז והובא בשעה"צ שם, ועי' בס' סת"ם להגר"ש קלוגר זצ"ל הל' מזוזה סי' ה' ובשלמי תודה סוכות סי' ס"ח אות א' וע"ע בזה בדעת נוטה מזוזה תשו' רצ"ו – רח"צ ובשלמי יוסף מנחות ח"ב סי' קפ"ג ואכמ"ל].

### חלץ את התפילין כדי ליכנס לבית הכסא וחזר והניחם

**ויש** להעיר על מש"כ דכשארע הפסק אצל האדם שנפטר מן המצוה ולא הסיח דעתו דאי"צ לחזור ולברך, ממה דאיתא במ"ב סי' כ"ה סקמ"ז דאם חלץ התפילין כדי ליכנס לבית הכסא אפי' היה דעתו ללבשן תיכף צריך לחזור ולברך, דהא אין רשאי לילך בהם לבית הכסא ואדחי ליה, והרי חזינן דכל שהיה זמן שלא היה ראוי למצוה הוה הפסק, ומיהו י"ל דדוקא התם לפי שלא היה ראוי למצוה ונדחה ממנה, וכלשון המ"ב דאדחי ליה להכי הוה הפסק, ומשא"כ כשהיה עוסק במצוה ומשמש את החולה או כשירדו גשמים והיה מצטער דראוי לקיים המצוה רק דפטרין ליה, אפשר דלא הוי הפסק, ושוב הראוני שכ"כ הגר"א גנובסקי זצ"ל והוסיף שם מדברי המ"ב סי' תע"ה בשעה"צ סקל"ט שדן אם מברך על מצוה

דהכא לא הוי על דעת לחזור ולקובעה, דשמא ימצא פסול [בהמזוזה] ולכן נסתפק בזה עכ"ד, וכ' שם דהספק בנד"ד דומה לזה דה"נ יש להסתפק דלא חשיב על דעת לחזור מיד, כיון דאפשר שלא יפסקו הגשמים, אך כתב דיש לפרש ספק הלשון לימודים באופן אחר דכיון שהסיר המזוזה מן הבית, דומה למי שפתח התפילין והוציא הפרשיות לבדוקן שנסתפק בהיה"ל דכיון שנתבטל שם תפילין מן התפילין הוי הפסק בהמצוה ולא מהני מה שדעתו לחזור וללבושן ע"ש, והדברים צ"ב דלכא' הסרת המזוזה אינה מבטלת שם מזוזה מן המזוזה, ושפיר יש לדמותו לפשוט טליתו על דעת לחזור וללבוש, אכן ראיתי בחזו"א שו"ת וחידושים סו"י ר"ח תשובה מאביו של החזו"א זללה"ה שדן בדברי הפתחי תשובה וכ' שם וז"ל ובדבר הבדיקה [הכוונה לנידון הנ"ל] כשנוטלה לבדוקה אם צריך לחזור ולברך [חילוק הפתחי תשובה דשמא ימצא פסול אין לזה מקום, דהא מצד הדין יכול לברך לעולם בלי בדיקה משום החזקה, וכמו בציצית ותפילין, ומשום דעביד מצוה מן המובחר לבדוקה נאמר דהוי היסח הדעת משום דשמא ימצא פסולה, ואמאי לא אוקמה אחזקה, ובגוף הדבר יש לעיין דבתפילין נראה דאם סתר התפילין צריך לברך אחר כך דפנים חדשות באו לכאן, ובתפילין אחרים צריך לעיין וכו', וצריך לעיין במזוזה אם כשרה כשלא כרכה וכדאמרין כורכה מאחד כלפי שמע ודו"ק עכ"ד, וכוונתו דאם נימא דכשלא כרכה פסולה, נמצא דכשנוטלה לבדוקה ופתח כריכתה באותה שעה הרי היא פסולה, ומשום כן י"ל דדומה כמי שסתר התפילין, וממילא י"ל דכשחוזר וכורכה וקובעה בפתח צריך לחזור ולברך, וצ"ע דלכא' אף אם נימא דכשלא כרכה פסולה, לא דמי כלל לתפילין, דבתפילין בטל שם תפילין ממנה, אבל במזוזה שמה עליה, רק שלדין קביעתה בעינן שיכרכנה, ולא גרע פתיחת הכריכה, מהסרתה מן הדלת ועיין.

**עוד** יעויין בשו"ת לבושי מרדכי או"ח מהדורא תליתאי סי' נ"ב [וציינו לזה במ"ב הנדמ"ח] שנשאל בדיו הנ"ל כשירדו גשמים בסוכה ופסקו וחזר לסוכה אם צריך לחזור ולברך, ודעת השואל שם דצריך לחזור ולברך, והסכים עמו, וכ' דיש לדמותו למה דאיתא בשו"ע סי' קע"ד ס"ה בהג"ה דמי שבא לסעודה ומושיטין לו הרבה כוסות דמברך על כל אחד ואחד דהוי נמלך, [ועי' במ"ב שם סק"ט דמייירי שאינו מן הקרואים, אלא שבא דרך עראי לשם, לכך אמרינן דהוי נמלך, דבשעה שבייך לא היה יודע אם יתנו לו עוד], ומייתי שם מהט"ז שם [סק"ד] ובסי' קע"ט שדעתו דאפי' כשמכוון לפטור אינו מועיל, כיון שאינו תלוי בדעתו כי אם בדעת חבירו, ולזה כתב דכ"ש וק"ו בדבר שתלוי בידי שמים ואינו בידו, שהרי אפשר שלא יפסקו הגשמים עד זמן רב, הלכך חשיב הפסק והיסח הדעת, וכמי שיצא מן הסוכה שלא על דעת לחזור מיד.

**ושב** הראוני שהגר"א גנחובסקי זצ"ל הביא מש"כ בלבושי מרדכי הנ"ל והעיר ע"ז מדברי המ"ב בסי' קע"ט סקט"ז דלדינא לא נקטינן כהט"ז, יעוי"ש שכ' דכל הדין בסתמא, אבל אם בשעת ברכתו היה דעתו שתעלה הברכה על כל מה שיתנו לו, אי"צ לברך על כל כוס אף שלא היה יודע אז אם יתנו לו מ"מ מהני דעתו לזה ע"ש, וא"כ לפי"ז י"ל דאם היתה דעתו לחזור לכשיפסקו הגשמים ולא הסיח דעתו, אף שלא היה יודע אם יפסקו, לא חשיב היסח הדעת ואי"צ לחזור ולברך.

### ירדו גשמים וסגר את הגגון ונשאר בסוכה וכשפסקו פתח את הגג

**וע"ש** בשו"ת לבושי מרדכי הנ"ל דמייתי מס' ברכת הבית שער נ"ב ס"ו וסק"ז שכ' דכשסוגר הגג ונשאר בסוכה בעת ירידת הגשמים, אי"צ לחזור ולברך כשפסקו וחזר ופתח הגג, דכיון שיושב שם ודאי לא הסיח דעתו וממתין על פסיקת הגשמים, וכ' שם דכנראה סברתו דאל"ה היה לו ליכנס לתוך הבית, עוד הביא משו"ת מהר"ם שיי"ק או"ח סי' שכ"ה שהעלה ג"כ דאי"צ לחזור ולברך, אך בלבושי מרדכי שם מסיק דלכא' תלי בפלוגתא דהמחבר והרמ"א בסי' ח' ובסי' כ"ה לענין ציצית ותפילין שפשטן על דעת לחזור וללבוש, ודעת הגר"א דהעיקר כהשו"ע ע"ש, וגם בזה יש להעיר מדברי המ"ב שפסק דלינא כדעת הרמ"א, עי' סי' ח' סקל"ז וסי' כ"ה סקמ"ז ע"ש.

שעושה בשעה שפטור ממנה מפאת דינא דעוסק במצוה, וכ' שם דעד כאן לא מספק"ל להמ"ב כי אם לענין ברכה אם אמרינן וצונו, אבל המצוה ודאי מקיים, איברא דלכא' לא שייך זה כי אם במשמש את החולה, ברם בירדו גשמים כ' הרמ"א סי' תרל"ט ס"ז דכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא הדיוטות, אך אכתי י"ל דכתיבנא דאף דפטור מן המצוה מ"מ אינו דחוי ממנה, ולא דמי לחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא דשם אינו ראוי לקיום המצוה הלכך גרע טפי והוי הפסק, איברא דלכא' צ"ע היכא דיצא מן הסוכה כדי להכנס לבית הכסא, דלפי מה שנתבאר לכא' היה נראה דצריך לחזור ולברך, דהא התם נמי אינו ראוי למצוה, וכמש"כ במ"ב סי' תרל"ט סק"ט דאסור להשתין בסוכה אפי' בכלי, [ועי' בשו"ע סי' מ"ז ס"י דמרחץ ובית הכסא לא הוי הפסק לענין ברכת התורה, ובב"י שם הביא ב' טעמים בזה, הא' מהגמ"י בשם הר"מ לפי שאינו מסיח דעתו מללמוד, והב' בשם האגור לפי שאף כשהוא נפנה צריך לזהר בדינים, כמו בגילוי טפח וכיצד יקנח עכ"ד, ובביאור הגר"א שם כ' דשני הטעמים צ"ע, טעם הראשון מאי שנא מתפילין שבהפסק בית הכסא צריך לחזור ולברך, כמש"כ בפ"ד דסוכה וכמש"כ לעיל סי' ח' וסי' כ"ה, וגם תי' האגור אינו נכון, כמש"כ לקמן סי' פ"ה [ס"ב] בהג"ה, [יעוי"ש שכ' הרמ"א דאפי' הלכות המרחץ אסור ללמוד במרחץ], ועי' מש"כ שם ומעשה אינו לימוד וכו' עכ"ד ע"ש וצ"ע.

### פשט טליתו והקנה אותה לחבירו לזמן מועט אם חוזר ומברך עליה

**ועי'** בעמק ברכה ציצית אות י"א שנסתפק במי שהיה לבוש בטלית ופשטה והקנה אותה לחבירו לזמן מועט כדי לקיים המצוה, והתנה אתו שתיכף יחזירנה לו, מה דינו כשמחזירה לו וחוזר ומתעטף בה, אם צריך לחזור ולברך עליה, וכ' שם דאף שלא הסיח דעתו ממנה, י"ל דכיון שבאותו הזמן שהקנה הטלית לחבירו אין יכול לקיים בה המצוה עד שיחזירנה לו, הוי הפסק בהמצוה וצריך לברך, ודימה זאת לההיא דחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא דהוי הפסק בהמצוה וחוזר ומברך, ומסיק שם דכן מסתברא לדינא דצריך לברך עליו שנית ע"ש, ובנידון שם דמי טפי לחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא, דלא אתינן למימר דפטור מן המצוה, רק אמרינן דאינו ראוי לקיים בה המצוה לפי שאינה שלו, וממילא הוה כמי שנדחה ממנה.

**ועינין** בדעת נוטה ציצית תשו' ר"א שנשאל מו"ר הגאון (שליט"א) זצ"ל אם נקטינן לדינא כדעת העמק ברכה, והשיב בזה"ל כמדומה שאין נוהגין לברך ע"כ, וכתבתי שם במקורות וביאורים את אשר שמעתי מרבינו (שליט"א) זצ"ל שכזאת נשאל בדבר מי שיצא מסוכתו מחמת שירדו גשמים על דעת לשוב לסוכה לכשיפסק הגשם, וכשיצא סגר את גגון הסוכה, האם כשחוזר לסוכתו צריך לחזור ולברך, והשיב דאין צריך ע"כ, ואפשר דס"ל לרבינו דלא דמי לתפילין דשם אינו ראוי למצוה כלל, הלכך חשיב כמי שדחוי ממנה והוי הפסק, משא"כ בטלית דראוי לקיום המצוה בכסות שלו, רק שבאותה טלית אין יכול לקיים כיון דלאו כסותו היא, לא חשיב דחיה, וכיון דלא מסיח דעתו ממנה אי"צ לברך, וע"ע שם תשו' ר"ב שהשיב רבינו דיש מקום להסתפק בזה וספק ברכות להקל ע"ש.

### עוד בהנ"ל במי שיצא מן הסוכה כשירדו בה גשמים אם חוזר ומברך לכשפסקו

**וראיתי** בשלמי תודה סוכות סי' י"ד שנסתפק ג"כ במי שיצא מסוכתו מחמת שירדו גשמים על דעת לשוב לסוכה לכשיפסק הגשם, דדלמא כיון שאין הדבר תלוי בידו דאפשר שלא יפסקו הגשמים, חשיב היציאה הפסק והיסח הדעת, ואפי' אם פסקו הגשמים לבסוף מיד וחזר לסוכה נמי חוזר ומברך, ומייתי שם מהפתחי תשובה יו"ד סי' רפ"ט סק"א וז"ל כ' ברכי יוסף סו"י רפ"ו אם הסיר המזוזה לבדקה ודעתו לחזור ולקבעה יש להסתפק אם יברך כשחוזר וקובעה, לשון לימודים או"ח סי' י"ד, והנה אין התשובה הנ"ל לפני וכעת לא ידעתי מקום הספק בזה אמאי לא הוי זה כמו פשט טליתו על דעת לחזור ולהתעטף בו או בתפילין ע"מ לחזור ולהניחו, עי' באו"ח סי' ח' סי"ד בהג"ה ובסי' כ"ה ס"ב בהג"ה, ושמא י"ל





# עמוד היומי

## השבוע

המבחן החודשי ב'עמוד היומי'

יום שני ז' בתשרי

יום שישי י"א בתשרי פרשת האזינו

מבחן 'עמוד היומי'

מסכת פסחים כג: - לח.

במאות מוקדי בחינה בכל רחבי הארץ

פרטים בעמדות נדרים פלוס < טופס 'דרשו'

לימוד יומי של עמוד גמרא . גמרא עם ביאור עיון העמוד ושפה ברורה . מיטב שיעורים להאזנה בכל עת . לוח לימוד אישי . כוללים וקבוצות לימוד . מבחן חודשי בארבעה מסלולים . מלגת פתיחה לשיעורים . מלגות לנבחנים

להצטרפות: 'דרשו' 02-5609000 או בעמדות נדרים פלוס

# עמק השבוע

גיליון פג

שנה ב

שבת הוה"מ סוכות תשפ"ו והיום שאהריה

גיליון זה הודפס לפני יום טוב

עיונים וביאורים במהות הימים בשבוע הבא  
מאת הרב ג'ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א  
מחבר סדרת הספרים גית ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעיינות ראובן

## סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה משום דלמעלה מעשרים אין אדם יושב בצל סוכה

יומ"ם גימטריא עשרים אמה, אח"ז מצאתי זאת ברוקח הגדול בהלכות סוכות. עכ"ל.

ועיין בספר אבודרהם דאיתא וז"ל שלשה דברים הם אם נתנו אדם למעלה מעשרים אמה פסולים, ואלו הן מבוי, נר חנוכה, סוכה, ושלשתן יש להם רמז מן הפסוק, מבוי שנאמר (בראשית י"ט:ח') כי על כן באו בצל קורתך, הקורה תהיה עד צל טפחים ולא יותר וצל טפחים הם עשרים אמה באמה בת ששה טפחים, סוכה שנאמר וסוכה תהיה לצל יומם מחורב, חנוכה זאת חנוכת המזבח ביום עולה למזבח ק"כ. עכ"ל.

"וסכה תהיה לצל יומם מחורב ולמחסה ולמסתור מזרח וממערב".

ועיין ברוקח בהלכות סוכות דאיתא וז"ל וכתוב סוכה תהיה לצל יומם בגימטריא וסוכה עשרים אמה לכך סכה שהיא גבוהה מוכ' אמה פסולה. עכ"ל. ועיין בספר אמרי נועם על מועדים יום א' דסוכות דאיתא וז"ל מאמר חז"ל סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, ואמרו ז"ל מקרא "וסוכה תהיה לצל יומם", עד עשרים אמה אדם יושב בצל סוכה וכו', יש לרמז תה"ה לצ"ל

עיין במס' סוכה בדף ב ע"א דרבי זירא אמר דסוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה מהכא וסכה תהיה לצל יומם מחורב עד עשרים אמה אדם יושב בצל סוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות אמר ליה אביי אלא מעתה העושה סוכתו בעשרות קרנים הכי נמי דלא הוי סוכה אמר ליה התם דל עשרות קרנים איכא צל סוכה הכא דל דפנות ליכא צל סוכה.

הנה מבואר דר' זירא יליף דסוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה מהא דכתיב בישעי' (ד':ו')

## האם הפסוק "וסוכה תהי' לצל יומם" מיירי בסוכה דחג הסוכות

רבנן דקיסרין שמעון טעמא דר"ש וטעמון דרבנן מן הדין קרייא וסכה תהיה לצל יומם מחורב הרי אחת ולמחסה ולמסתור הרי שנים מזרח וממערב רבנן עבדין מזרח וממערב אחת ר"ש עבד מזרח וממערב שנים.]

הרי לכאורה נמצא שיש סתירה בין הסוגיא בדף ב ע"ב להסוגיות בדף ו ע"ב ודף ח ע"ב אי הפסוק מיירי בסוכה דחג הסוכות.

שו"ר בחכמת שלמה על או"ח סימן תרל"ג שעמד בכל זה וז"ל הנה בהא דאיתא בשו"ע סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה הנה המעיין בש"ס יש בזה ג' טעמים וטעם ר"ז הוי מכח דכתיב וסוכה תהיה לצל יומם עד כ' אמה אדם יושב בצל סוכה וכו' וקאמר שם בש"ס כולוהו כר"ז לא אמרו ההיא לימות המשיח הוא ופירש"י אותם סוכות יהיו לצלל עונג ולמסתור אבל סוכת מצוה אינה לצל ומוכח שם דבהא פליגי דלר"ז סוכת מצוה הוי לצל ולא יאמר מ"ד לא הוי לצל וכ"כ רש"י אחר כך בד"ה תרתי וז"ל דאין שם סוכה אלא העשוי לצל דההיא דימות המשיח משום דעשויה לצל קרויה סוכה, הנה מזה משמע אם לר"ז לא הוי סוכה אלא העשויה לצל מוכח דלאידך מ"ד דאמרו לא כר"ז לא בעינן בסוכה שיהיה עשויה לצל, וקשה לי טובא ממי"ש לקמן בש"ס דף ח' בסוכת גנב"ך ורבק"ש דתנא שם ובלבד שתהא מסוככת

[שו"ר בערוך השולחן על או"ח סימן תרל"ה דאיתא וז"ל ומכל מקום, אף על גב דלא בעינן סוכה לשמה, מכל מקום לא כל הסוכות כשרות, אף על פי שהסכך הוא מהדברים הכשירים לסיכוך, וכן הדפנות כהלכתן, וצילתה מרובה מחמתה, והיינו דבעינן שנעשית לצל להסתתר שם משרב ושמש, דכתיב "וסוכה תהיה לצל יומם מחורב", אבל אם נעשית מאליה פסולה, שהרי אינה לצל, וכן אם נעשית להצניע שם דבר, או לאוצר תבואה, וכיוצא בזה אינה סוכה, כיון שלא נעשית להסתיר עצמו בצל מחוס, עכ"ל.] וא"כ בע"כ דהקרא בישעי' מיירי בסוכה דחג הסוכות.

וכן עיין בדף ו ע"ב דאיתא תנו רבנן שנים כהלכתן ושלישית אפילו טפח רבי שמעון אומר שלש כהלכתן ורביעית אפילו טפח במאי קמיפליג רבנן סברי יש אם למסורת ורבי שמעון סבר יש אם למקרא וכו' רב מתנה אמר טעמיה דרבי שמעון מהכא וסכה תהיה לצל יומם מחורב ולמחסה ולמסתור מזרח וממערב. הרי מבואר להדיא דהא מיהא לפי ר' שמעון דהקרא בישעי' מלמד דין בסוכה דחג הסוכות. [ועיין בירושלמי סוכה פ"א ה"א דאיתא מה טעמון דרבנן וסכה תהיה לצל יומם מחורב הרי אחת למעלה סוכות סוכות סוכות הרי שלש מ"ט דר"ש וסכה תהיה לצל יומם מחורב הרי אחת למעלה סכת סכת סכות מלא הרי ד'

הנה עיין לקמן בדף ב ע"ב דאיתא כולוהו וכו' כרבי זירא וכו' לא אמרי ההוא לימות המשיח הוא דכתיב ורבי זירא אם כן לימא קרא וחפה תהיה לצל יומם ומאי וסכה תהיה לצל יומם שמעת מינה תרתי. הרי לכאורה מבואר שנחלקו האמוראים אי הא קרא בישעי' מיירי גם בסוכה דחג הסוכות או רק בסוכה דימות המשיח. והנה בפשוטו מבואר ברמב"ם ובשו"ע דקיי"ל כטעמו של רבא (ד'דירת עראי) לפסול סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים, ודלא כר' זירא. וא"כ להלכה לכאורה מבואר דהאי קרא בישעי' לא מיירי בסוכה דחג הסוכות כלל. וכן משמע מאד מרש"י שם בדף ב ע"ב דאיתא וז"ל לימות המשיח אותם סוכות יהיו לצל לעונג ולמסתור, אבל סוכת מצוה אינה לצל. עכ"ל.

אבל עיין לקמן בדף ח ע"ב דאיתא תנו רבנן גנב"ך סוכת גוים סוכת נשים סוכת בהמה סוכת כותים סוכה מכל מקום כשרה ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה מאי כהלכתה אמר רב חסדא והוא שעשאה לצל סוכה מכל מקום לאתויי מאי לאתויי סוכת רב"ש דתנו רבנן סוכת רב"ש סוכת רועים סוכת קייצים סוכת בורגנין סוכת שומרי פירות סוכה מכל מקום כשרה ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה מאי כהלכתה אמר רב חסדא והוא שעשאה לצל, הרי מבואר דהסכך צריך להיות "עשוי לצל", ומהו המקור לזה, ולכאורה המקור הוא מהאי קרא בישעי',

כהלכתה ומפרש ר"ח דהיינו והוא שעשאה לצל סוכה ופירש"י שם דאף דסוכה לשם חג לא בעינן לשם סוכה בעינן ולצל הוא דמיקרי סוכה שסוכת מן החורב, מוכח ומשמע מזה דבעינן סוכה לשם צל והכי קי"ל בסי' תרל"ה והרי זה הוה דעת ר"ז ואנן קי"ל כרבה וכתבא בזה אם כן לא בעינן סוכה לשם צל, גם רבה ורבא היאך יפרשו הברייטא דגנב"ך דתנא ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה ומפרש ר"ח דהיינו לשם צל והרי לדידהו לא בעינן לשם צל, ועל הש"ס לק"מ דיש לומר דהם ס"ל כרב מתנא לקמן דף ו' דר"ש יליף מסוכה תהיה לצל יומם וכו' ובע"כ לא ס"ל לר"ש דקרא לימות המשיח מיירי לכך לדידה בעינן נמי לשם צל ואתיא הך ברייתא דתהא מסוככת כהלכתה כר"ש אבל אנן קי"ל כרבנן דס"ל דההיא לימות המשיח אבל הפוסקים דפסקי כן דבעינן לשם צל צ"ע ודו"ק. עכ"ל.

הנה לגבי הסוגיא בדף ח' יש סוברים שיש אופן

ליישב, דעיין בפני יהושע שם בדף ב ע"ב דאיתא וז"ל בפרש"י בד"ה לימות המשיח כו' אבל סוכת מצוה אינה לצל, משמע לכאורה דלהנך אמוראי לית להו דר' זירא לא בעי סוכה העשוי לצל, וקשיא לי טובא היאך אפשר לומר כן והא בכולה מכליתין משמע דלכו"ע בעינן סוכה העשוי לצל כדאמרינן לקמן (דף ח' ע"ב) בסוכת גנב"ך ורקב"ש דקתני והוא שתהא מסוככת כהלכתה והיינו לצל סוכה כדמפרש התם, וכן בסוגיא דחבילי עצים וחבילי קש (לקמן י"ב ע"א) דפסלינן משום תעשה ולא מן העשוי והיינו שעשוי בפסול ומאי פסוליהו אי לאו משום שלא נעשה לשום צל, לכך נראה דודאי לכו"ע פשטא דלשון סוכה היינו לענין סכך דהיינו לשם צל להגין ולסכך, אלא דרבי זירא דריש מייטורא דקרא דוסוכה תהיה לצל יומם דכל סוכה שאין צריכה לצל הסכך אלא שצלתה מרובה מחמת הדפנות לא מיקריא סוכה כלל דאין לשון סוכה אלא היכא שצריכה לצל הסכך, משא"כ הנך אמוראי

דמוקי לה לימות המשיח סברי דלא קפדינן בהכי אלא אע"ג דבלא"ה צלתה מרובה לא איכפת לן ובלבד שהסיכוך עשוי ג"כ לצל, כן נראה לי נכון, אלא דמדקדוק לשון רש"י לא משמע כן דא"כ לא היה צריך לפרש לעיל במתני' בחמתה מרובה מצילתה דפסולה דע"ש הסכך קרוי סוכה, דבפשיטות הוה מצי לפרש דעל שם הצל נקרא סוכה וכמו"ש שם, ויש ליישב ועדיין צ"ע ודו"ק. עכ"ל. הרי דס"ל דלא בעינן ילפותא מהפסוק בישעי' שסכך צריך להיות לצל. וכן עיין בפני יהושע בדף ז ע"ב דאיתא וז"ל מפשטא דלשון סכך היינו שצילתה מרובה כדכתיב וסוכה תהיה לצל יומם, עכ"ל, הרי משמע כנ"ל דס"ל דלא בעינן לזה ילפותא. וא"כ אין הכרח מהסוגיא בדף ח' דהפסוק בישעי' מיירי בסוכה דחג הסוכות.

אבל הפנ"י עצמו העיר דכל דבריו הם דלא כפשטות משמעות דברי רש"י, והניח הענין בעדיין צ"ע.

## סוכה דחג הסוכות מורה על סוכה דלע"ל

הנה העירוני לדברי הגר"א בפירושו לספרא דצניעותא (פרק ה') דאיתא וז"ל בירחא שביעי וכו' רמז לע"ל כמ"ש בזוהר דשירותא דינא ברה"א וכו' סליחת עונות ביוה"כ ואח"כ סוכות ושמיני עצרת ושמוחת, וכן לע"ל תחלה יום הדין הגדול, ואח"כ זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם כו' (יחזקאל ל"ו) כי אסלה לאשר אשאר (ירמיה נ'), ואח"כ בסוכות חופות שבע כידוע וכמ"ש (ישעיה ד') וסוכה תהיה לצל יומם כו' זמן שמחתינו וגם האומות יתקיימו ורעו זרים צאנכם כו' (שם ס"א), ואח"כ ש"ע שיכלו א"ה וישמחו ישראל לבדן עצרת תהיה לכם. עכ"ל. הרי מבואר דהקרא בישעי' מיירי בעצם לע"ל, אבל הוא ג"כ מורה על סוכה דחג הסוכות, דחג הסוכות גופא הוא כנגד הסוכות דלע"ל. ויל"ע אם יש בזה איזה יישוב לההערות הנ"ל.

ספרי מקובלים דסוכה מלא בגי' צ"א כמנין שם יו"ד ה' ואלף דלית ע"ש, והדבר מתמיה דהיכן נמצא סוכה מלא בתנ"ך, ומאי דכתיב בסוכות מלא אחר הכ' אינו ענין לתיבת סוכה, אכן שוב ראיתי דדבר ה' בפייהם אמת, דיגעתי ומצאתי בעז"ה בתהלים ע"ו בקרא דזויה בשלם סוכו ומעונותו בציון נכתב שם סוכו בוא"ו אחר הסמך, וכן כתוב שם במנחת שי דכן צ"ל, וכן מצאתי בספרי כתובים הנמצאים בבהמ"ד של הרה"ג הצדיק מוהר"ר אריה ליב ב"ר בער זצ"ל הנכתבים בקלף שנכתב תיבת סוכו מלא ו' אחר הסמך, (וידוע דנכתבו בזמן הגר"א ז"ל וע"פ צוואתו ובהשגחתו), וא"כ י"ל ע"פ דרך הרמז דמשו"ה כתיב בכל דוכתא סכה חסר, לרמז למ"ש חז"ל דבעוה"ז אין השם שלם ואין הכסא שלם כביכול, ומשו"ה כתיב סכה נמי חסר, אבל לע"ל שיתמלא השם במלאותו אז יהיה באמת סוכה מלא, וי"ל דזה מרמז לנו לכתוב דזויה בשלם סוכו, כלומר דאימתי יהיה סוכו בשלימות, בזמן שיהיה מעונותו בציון, ואז יהיה השם שלם והכסא שלם וה' יפרס עלינו סוכת שלומנו במהרה ונזכה לישב בסוכה של לויתן, וכמאמר ז"ל בב"ב דף ע"ה עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לויתן שנאמר התמלא בשכת עורו, אכיה"ר, ואפשר שמה שנהגו

לומר בחתימת הברכה של השכיבנו בשבת ויו"ט הפורש סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים, כמ"ש הטור או"ח בסימן רס"ז בשם הירושלמי, (ומיהו בירושלמי לפנינו בברכות פ"ד ה"ד ובמד"ר פ' פנחס ובתנחומא שם לא נמצא שום חילוק בין שבת לחול בזה אלא לעולם צריך לסיים הפורש סכת שלום וכו' וע"ע ברמב"ם בסדר התפלה ובשו"ת המיוחסות להרמב"ן סימן קפ"ח), אולי כוונתם ז"ל בזה על סכה שעתידי הקב"ה לעשות מעורו של לויתן, ומה שמסיימין ועל ירושלים, נ"ל דמקורו מקרא דישעיה ד' וסכה תהיה לצל יומם וגו', דפירש שם בתרגום יונתן דסכה זו תהיה לצל על ירושלים, וז"ל ועל ירושלים תהיה מטלת ענני לאטללא עלה וכו', ונ"ל דמשו"ה תקנו לומר דוקא בשבת ויו"ט בקשה זו משום דסכה זו תהיה לע"ל ביום שכולו שבת וטוב, ולכן תקנו לומר זה ג"כ בשבת ויו"ט שהוא מעין עולם הבא, ויו"ט נמי איקרו בשבת (ועי' היטיב בזוה"ק בראשית ד' מ"ח), וה' יזכנו במהרה לראות בבנין בהמ"ק וירושלים ויקיים בנו מקרא שכתוב ויהי בשלם סוכו ומעונותו בציון אמן. עכ"ל. הרי גם בדבריו מבואר דהסוכה דחג הסוכות שעלי' דיבר מתני' מישך שייך לסוכות דלע"ל ושזה קשור להפסוק וסכה תהי' לצל יומם.

## הצל שהוזכר בפסוק היינו צל ד'

הנה כל הנתבאר הוא לפי פשטות משמעות הסוגיא בדף ב ע"ב דאיך שיטות סוכות דהפסוק בישעי' לא מיירי בסוכה דחג הסוכות.

אבל העירוני לדברי הזוה"ק ח"ג רנה ע"ב דאיתא וסכה תהיה לצל יומם דסכך בעינן, וסכך אתעביד לצל, דאתמר ביה בצל שד"י יתלונן, ולא בצל סכת הדיוט, דאגין על גופא משמשא, אלא צל

לאגנא על נשמתא, (שה"ש ב'ג') בצלו חמדתי וישבתי, (איכה ד'כ') אשר אמרנו בצלו נחיה בגוים. ולפ"ז נמצא דגם איך שיטות יכולות לסבור דהפסוק מיירי בסוכה דחג הסוכות, ואפ"ה לא ילפינן מזה דסוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, משום דהצל שהוזכר לגבי הסוכה דחג הסוכות אינו צל משמש, אלא צל שד"י.

(עיין בתיקוני זהר דף ב ע"ב דאיתא ועל קן דצפורא דא אתמר, וסוכה תהיה לצל יומם וגומר, ואיהו לשון סכך שמסככת בה אימא על בניה, אפרוחים דילה תלת הדסים ותרי בדי ערבות ולולב, או ביצים דא אינון אתרוגין דכל חד שיעוריה בכביצה, ואלין דרשימין בהון כתיב עלייהו לא תקח האם על הבנים, דתלת הדסים



דלא שריין אלין באלין תמניא, למהוי כלהו עשר ספירן בכל נענוע ונענוע דנענועי דלולב ומיניו, בכל פקודא ופקודא.

הא אינון תמניא לקבל יאקדונק", דאיהו חושבן סוכ"ה כ"ו ה"ס, ואלין דלא נטלין אלין סימנין בידיהון כתיב בהון שלח תשלח כת"ר חכמ"ה,

רמיזין לתלת אבהן, תרי בדי ערבות לתרי נביאי קשוט, לולב צדיק כתמור יפרח, אתרוג רמיז לשכינתא, סוכה רמיזא לאימא דמסכתא עליהו,

## מקורות בדברי הגר"א דהפסוק מיירי לגבי הסוכה

### דחג הסוכות

דאיתא בליקוט מכ"י וז"ל כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי וגו', כי ג' לגיונות קשות של הקב"ה הם, מים רוח אש, שבהם נפרע מהרשעים בדור המבול ובדור הפלגה ובסדום, והנה במכת ברד כתיב ויהי קולות וברד ואש, וקולות הוא על רוח כנודע, וברד הוא מים, ותהלך אש הוא אש וכו', (תהילים קמ"ח:ח) אש וברד, הוא מים, רוח סערה עושה דברו, וזה שאמר "את כל מגפותי", והנה ידוע שדיבור האדם כלול משלשה, אש מים רוח, ולכן מי שאינו עומד בדיבורו אית ליה מי שפרע מדור המבול במים, ומדור הפלגה ברוח, ומאנשי סדום באש, וממצרים (שנכלל בהם כל הג' הנ"ל) הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו, ובסוכה כתיב "וסוכה תהיה לצל מחורב" אש "ומזרם" רוח "וממטר" מים, כי מצות סוכה תציל מג' לגיונות הנ"ל. עכ"ל.

ובמצרים פרע בכל שלש אלה במכת ברד, שנאמר "ואש מותלקחת בתוך הברד" הם אש ומים, ונאמר "וה' נתן קולות וברד", קולות הוא מאויר כמו שכתוב בספר יצירה (א'ט'), ולכן אמר במכת ברד "את כל מגפותי", והמה שלש לגיונותיו של הקב"ה, ומי שאינו עומד בדיבורו כולל השלשה, כי הדיבור הוא מורכב משלש אלה, אש ומים ואויר, ולכן יבוא עליו שלש פורעניות אלו, והיושב בסוכה ינצל משלש פורעניות אלו, כי "מזרם" הוא רוח, "מחורב" הוא חום השמש והאש, "וממטר" הוא מים. עכ"ל. הרי דהאד"א נקט בפשיטות דהאי קרא בישעי' מיירי בסוכה דחג הסוכות, דהרי ביאר ע"פ האי קרא הענין שיש לסוכה ג' דפנות. (אלא דהדברים נראים קשים לכאורה, דהרי הג' דפנות אינם מה שצריכים להיות מיציל. וצע"ע בזה.) וכן עיין באדרת אליהו על שמות פ"ט פ"ד

עיין באדרת אליהו על דברים פ"ז פ"ג דאיתא וז"ל כל מספר עשרה הם נחלקים לשלשה ושבעה, והשבעה המה נכללים בארבעה, כמו שתראה בסוכות יש עשרה מצות, שלש דפנות בסוכה, שלשה הדסים, שני ערבות, לולב אחד, אתרוג אחד, הם עשרה, והמה נחלקים לשלשה ושבעה, סוכה בפני עצמה שלשה, ושבעה בלולב, והשבעה נכללים בארבעה מינים של לולב, והשלש דפנות של סוכה הם למחסה משלש פורעניות, מזרם ומחורב וממטר מפני שבמכת ברד אמר "אני שולח את כל מגפתי", והלא הרבה שלוחים להקב"ה, אבל בברד היו שלשה דלעיל והם רוח ואש ומים, וזהו שאמרו רז"ל (ב"מ מ"ח) מי שפרע מדור המבול ומדור הפלגה ומאנשי סדום וממצרים בים, מדור המבול פרע במים, ומדור הפלגה ברוח שנאמר ויפץ ה' אותם, ומאנשי סדום באש וגפרית,

## למה רק בעינין לסכך לשם צל ולא לשם הגנה מזרם וממטר

והנה לכאורה יש לטעון דאין דברי הריטב"א מתאימים עם דברי האד"א הנ"ל, דהא להאד"א סוכה מציל מכל הדברים שהוזכרו בקרא, וא"כ להאד"א הדרא הקושיא לדוכתא, למה לא בעינין שהסכך יהא ראוי להגנה מזרם וממטר. וי"ל דהאד"א יכול לסבור כהמבואר הכא בתוס' ד"ה כי וז"ל לרבי זירא דדריש מדכתי' וסוכה תהיה לצל הא כתי' נמי מזרם וממטר וניבעי נמי שלא ירדו גשמים לתוכה אלא ודאי משום דבעינין סככה עראי וא"כ הוה ליה קבע. עכ"ל.

ומסתור מזרם וממטר, ולא מילתא דהא בקרא נקט תרי לישני צל סוכה ומחסה לזרם ומסתור למטר, וכיון דמיוחד צל לסוכה שמעינן אגב אורחא דלא מיירי סכך אלא בשראוי לצל, ותו דלישנא יתירא דייקנין דהוה ליה למימר וסוכה תהיה יומם מחורב כלומר שהסוכה סוככת ביום מחורב כדכתיב בעלמא לא ימוש עמוד הענן יומם שפירושו ביום ולמה ליה למימר תהיה לצל אלא ודאי אגב אורחיה קמ"ל שאין סוכה אלא הראויה לצל. עכ"ל.

הנה אם המקור דבעינין לסכך לשם צל הוא מהאי קרא בישעי', למה רק בעינין לסכך לשם צל, ולא לשם הגנה מזרם וממטר.

י"ל דזהו עכ"פ קשה על ר' זירא, דלמה רק בעינין שהסכך יהא ראוי לצל, ולא בעינין שהסכך יהא ראוי להגנה מזרם וממטר, ועיין הכא בריטב"א דאיתא וז"ל ר' זירא אמר מהכא וסוכה תהיה לצל יומם מחורב, הקשו בתוספות אם כן נילף מהתם נמי דבעינין סוכה ראויה להיות מחסה

## אליבא דר' זירא האם עשרים אמה הוי "שיעור"

אולם הא גופא קשיא, מניין לחכמים דהפסוק מחדש דין בחפצא של הסוכה, דצריך להיות ראוי לעשות צל, אפשר דהפסוק מחדש דצריך לישב בצל סוכה.

ולכאורה י"ל דעיין לעיל ברש"י דאיתא וז"ל סוכה מדאורייתא דעשרים אמה דילה ילפינן מדאורייתא, וקודם שנשנית המשנה נאמרה שיעורה מסיני. עכ"ל. הרי דעשרים אמה הוא "שיעור" מהלכות שיעורים שנאמרו בסיני, וא"כ פשוט דהוא דין בחפצא של הסוכה, ולא דין באופן קיום המצוה. וצע"ע בבירור נוסח הדברים.

ראוי לצל כמות שהוא עכשיו היינו כל שהוא למעלה מעשרים דכי מסלקת דפנות מהכא ליכא צל סכך שאין הסכך ראוי לעשות צל, ורבי יהודה מכשיר מכיון שראוי לעשות צל כשמשפילין אותו כדפרישנא במתניתין, והיינו דאמרינן התם דל עשתרות קרנים איכא צל סוכה שאין העיכוב מחמת הסכך שאלו היתה במקום שהחמה זורחת היה עושה צל, אבל הכא שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה דל דפנות ליכא צל סוכה כלומר שאין הסכך ראוי כמות שהוא עכשיו לעשות צל והצל שיש בסוכה מחמת דפנות הוא שנופל זה על זה וגם כשתסלק הדפנות לא יהיה שם צל מחמת סכך. עכ"ל.

הנה בפשוטו דינו של ר' זירא הוא דין בקיום מצות ישיבת סוכה, דצריך לישב בצל סוכה ולא בצל דפנות, וממילא סוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, דאינו יכול לישב בצל סוכה. אבל לפ"ז תמוה מאד, מהו הביאור בדברי ר' זירא "דל עשתרות קרנים איכא צל סוכה", הרי עדיין אינו יושב בצל סוכה. ועיין הכא בריטב"א דאיתא וז"ל א"ל אביי אלא מעתה עשה סוכה כו' דקס"ד דבעינין שיהא הצל מן הסוכה, וא"ל דלא בעינין אלא שתהא סוכה ראויה לעשות צל וכל שראויה לעשות צל אע"פ שאינה עושה צל מחמת מניעת המקום אין בכך כלום, ולא פסלינן לה אלא כשהעיכוב מחמת הסכך שאינו

## סוכה בעשרות קרניים

במה שנעשית לצל וכו' ולפ"ז מיושבת שפיר הקושיא דלעיל דהטעם שלא חידש רב חסדא דבעינן עשייה לצל בכולי מכליתין אלא בסוגיין הוא משום דבכל סוכה דעלמא שנעשית לשם חג אין צריך כלל שתהא נעשית לצל ודוקא בסוכת גנב"ך שאינה נעשית לשם חג הוא שהצריך רב חסדא שתהא הסוכה נעשית לצל וניחא נמי כל הנך קושיות דלעיל מעשרות קרנים מסוכה המדובללת ומסוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' אמה דבכל הנך אע"פ שאין כוונת העושה לשם צל מ"מ יש להכשירן מאחר שהן נעשות לשם חג ודוקא בסוכת גנב"ך שאינה נעשית לשם חג הצריך רב חסדא שתהא נעשית לשם צל ונפקא לן לפ"ז דבר חידוש דבהנך גוויי דלעיל דהיינו עשרות קרנים סוכה המדובללת וסוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' אמה תהא סוכת גנב"ך פסולה דמאחר שסוכות אלו אינן נעשות לצל וכל סיבת ההכשר בהן הוא רק משום שהן נעשות לשם חג וא"כ במקום שהם סוכת גנב"ך שאינן נעשות לשם חג ודאי פסולות, וקצת יש לעיין מאי טעמא לא נזכר חידוש דין זה ברמב"ם ובשו"ע ואולי י"ל דכל זה נכלל במה שפסק השו"ע בס"י תרל"ה דבעינן שתהא הסוכה עשויה לצל דמאחר דכל הנך סוכות ודאי אינן עשויות לצל הרי שהן פסולות במקום שהן סוכות גנב"ך, ויש להוכיח כן דהנה בגמ' בריש מכליתין יליף ר' זירא מקרא דסוכה תהיה לצל יומם דבעינן שיהא צל בסוכה ואמרינן התם בגמ' דרבה ורבה פליגי עליה משום דסברי דההוא קרא לימות המשיח הוא דכתיב ופירש"י בד"ה לימות המשיח וז"ל אותם סוכות יהיו לצל לעונג ולמסתור אבל סוכת מצוה אינה לצל, ע"כ, וכבר תמחו הפנ"י והרש"ש על דבריו דהא בסוגיא דידן מבואר להדיא דסוכת מצוה נמי בעינן שתהא לצל ומהו שכתב רש"י דסוכת מצוה אינה לצל ומוכח בזה כמשנ"ת דכל מה דבעינן שתהא עשיית הסוכה לצל הוא דוקא בסוכת גנב"ך שאינה נעשית לשם חג אבל בסוכה דמצוה שנעשית לשם חג אין צריך שתהא העשייה לשם צל וזה מה שדקדק רש"י בלשונו ד"סוכת מצוה" אינה לצל. עכ"ל. ונ"ל דעדיין צ"ב, מאי שנא אם מכוון לשם סוכת החג.

מכשרינן סוכה זו מאחר שבדאי לא נעשית לצל, ואולי יש ליישב קושיא זו עפ"י מה שאמור הגרי"ז גבי סכך העשוי מזכוכית דאע"ג דמבואר בסוגיין דבעינן סכך העשוי לצל מ"מ לענין זה סגי אף במקצת צל וסכך העשוי מזכוכית עושה צל במקצת וא"כ הכי נמי איכא למימר גבי סוכה המדובללת דאע"פ שחמתה מרובה מצלתה מ"מ מתקיים בה שפיר דין העשייה לשם צל אף כשהסכך עושה רק מקצת צל, אולם צ"ע עוד לדעת ר' יהודה במתני' דמכשיר סוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' אמה אע"פ שבדאי אין בסוכה צל סכך וכמו שביאר ר' זירא שם בטעמא דרבנן דפסלי ואף לרבנן דקיימא לן כוותיהו תיקשי דהא מבואר בגמ' דף ב ע"ב דבמקום שהדפנות מגיעות לסכך אף הם מכשרי סוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' ולכאורה צ"ע דמאחר שאין בסוכה צל מן הסכך א"כ ודאי שסוכה זו לא נעשית לשם צל ומאי טעמא כשרה לדעת ר' חסדא, והיה נראה לומר דכל מה דבעינן שתהא עשיית הסוכה לצל הוא לפי שיעור הצל הנצרך עפ"י דין התורה וא"כ בסוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' אמה שהכשירתה תורה לר' יהודה כדאית ליה ולרבנן כדאית להו וכן בסוכה המדובללת שהכשירתה תורה משום דאמרינן חבטו רמי ורואים כאילו כל הקנים מסוככין בשוה הרי אע"ג דבפועל חמתה מרובה מצלתה מ"מ סגי במקצת הצל שיש בהם כדי להחשיב את עשיית הסוכה כעשייה לצל וכל הנידון של עשייה לצל שייך דוקא בסוכת גנב"ך שבסוגיין שבזה יש מקום לומר דגוים ונשים שעשו את הסוכה וכן אם ישראל כשר עשה סוכה בעבורם לא היתה כוונתו לצל כלל ולכך חידש רב חסדא דוקא הכא דבעינן עשייה לצל, אמנם בחלקת יואב סי' כ"ח ובמרומי שדה להנצי"ב תירצו דכל מה דאמר רב חסדא דבעינן עשייה לצל הוא דוקא בסוכת גנב"ך שאינה נעשית לשם חג אבל בסוכה דעלמא שנעשית לשם חג אין צריך בה כוונה לעשותה לצל ומהאי טעמא לבית שמאי דסברי דבעינן כוונה לשם חג הכי נמי דלא בעינן מחשבה לשם צל ורק בסוכה שאינה נעשית לשם חג נתחדש בסוגיין דמ"מ סגי

הנה למעשה ראינו המבואר ע"פ הסוגיא בדף ח ע"ב דבעינן לסכך לשם צל, ובעשרות קרנים וכו"ב אין נתקיים הלכה זו.

ולכאורה צ"ל דכיון דבחצי היום כשהחמה ממש למעלה יש צל מהסכך זה שפיר סגי ללשם צל, אבל לר' זירא עדיין היה צד לפוסלו משום שזהו דין בחפצא של הסוכה דבעינן שתמיד יהא צל מהסכך. וצ"ע בזה.

[שו"ר בספר שיעורי רבי אליהו ברוך לקמן בדף ח ע"ב דאיתא וז"ל אמר רב חסדא והוא שעשאה לצל, מבואר בגמ' דאע"ג דלא בעינן שתהא עשיית הסוכה לשם חג, מ"מ בעינן שיעשה את הסוכה לשם צל, ויש להעיר דמאחר דסבירא ליה לרב חסדא דבעינן שתהא עשיית הסוכה לצל א"כ מאי טעמא לא נזכר חידוש זה בפירקין עד עתה והלא דין זה הוא מעיקר דיני עשיית הסוכה ולא מצינו עד עתה זכר לדין זה שצריך שתהא עשיית הסוכה לצל, ובפשוטו צ"ל דעד עתה הוה נקטינן בסתמא דכל סוכה צריך שתהא נעשית לשם חג ומשו"ה פשיטא דכל סוכה דעלמא נעשית לשם צל דמאחר שעושה אותה לשם חג נכלל בזה גם עשייה לצל ורק לאחר דנתחדש בגמ' הכא דסוכת גנב"ך נמי כשרה אע"פ שלא עשאה לשם חג הוצרך רב חסדא לחדש דמ"מ בעינן שתהא עשיית הסוכה לצל וכו', אולם עוד הקשו האחרונים מהא דמבואר בריש מכליתין דהעושה סוכתו בעשרות קרנים כשרה וצ"ע דהא התם ודאי לא נתכוין בעשייתו שתהא הסוכה לצל שהרי בלא"ה יש שם צל באותו מקום ואף אם נתכוין לעשותה לצל אין זה אלא מעשה שטות בעלמא והיאך מכשרינן לה להך סוכה מאחר שלא נעשית לצל וכו', עוד הקשו האחרונים מהא דמבואר לקמן כב ע"א דסוכה המדובללת כשרה ומבואר בגמ' שם דהיינו קנה עולה וקנה יורד ופרש"י דאע"ג דחמה נכנסת מן הצדדים והוי חמתה מרובה מצלתה מ"מ כל שאילו היו מסוככין בשוה היתה צלתה מרובה מחמתה כשרה עיי"ש והתם נמי צ"ע דהא סו"ס אין צל בסוכה וא"כ היאך

**אותלחופת**  
עימוד שהופך טקסט ליצירה  
otl74041@gmail.com | 05276-74041

הפצה מרסום ושינוי ספרים  
**י. בלוי**  
עוד הבית

### החלוקה הגדולה של ספרי המחבר

בתי כנסת, בתי מדרש, כוללים וישיבות, ואוצר הספרים  
**זכאים לקבל ספרים בחינם, וללא עלות משלוח**  
המלאי מוגביל! הזריז נשכר!

לפרטים ניתן לפנות למוקד ההזמנות של י. בלוי  
bloy.co.il • 054-856-40-33 • bloyseforim@gmail.com  
כמו"כ ניתן לרכוש את הספרים בתשלום סמלי

### לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: [emekhashavua@gmail.com](mailto:emekhashavua@gmail.com)  
או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)  
או בפקס: 1532-5326259  
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל

# תוספת שבת

זמני הדלק"נ ליום א' דסוכות

ירושלים: 5:42 מוקדם: 5:32  
בני ברק: 5:56 מוקדם: 5:46  
מודיעין עילית: 5:50 מוקדם: 5:40  
חיפה: 5:49 מוקדם: 5:39  
טבריה: 5:45 מוקדם: 5:35

זמני הדלק"נ שבת פרשת האזינו

ירושלים: 6:45 מוקדם: 5:35  
בני ברק: 6:00 מוקדם: 5:50  
מודיעין עילית: 5:54 מוקדם: 5:44  
חיפה: 6:53 מוקדם: 5:43  
טבריה: 5:49 מוקדם: 5:39

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

**האם יש מקור לבניית הסוכה וקניית ד' מינים דוקא בעשי"ת?**

**ובחידוש האבני נזר, בשנה שיו"כ חל ביום ה' המצוה בער"ש להכין לכבוד שבת קודמת למצוות בניית הסוכה.**

והנה, פשוט שבבית ששם נמצא המלך נזהרים מאוד שלא תהיה מריבה וצעקה וכן כתב ה'חפץ חיים' (סי' רס"ב סק"ט) "בזהר ומקובלים הזהירו מאד שלא יהיה שום מחלוקת בשבת חס ושלום ובפרט בין איש לאשתו. ובא"ר (סימן רמב סק"א) מביא דברי הזוה"ק (בתיקונים תיקון מ"ח) "אשרי מי ששומר דירתו, שהיא הלב, בשביל שבת שלא יתקרב לשם עצבות וכעס, שהיא אש הגהינום. וכן כתב בכף החיים ס' יא שעל ידי התשובה בערב שבת יוכל לקבל בחינת נשמה יתירה ממקום גבוה. וכפי ציפיתו והכנתו לשבת בימות החול כך ירגיש בקדושת השבת והשל"ה (במסכת שבת ד"ה ומדת) כתב בזה"ל: "ומדת חסידות וקדושה יתירה להיות מוכנים לצורך שבת במלאכות כבידות עד חצות היום, ומחצות ואילך יהיה העסק הכל בקדושת השבת, דהיינו בהתעוררות תשובה ותיקוני מעשים ולימוד תורה וכו'.

יצויין שגם בשבת עצמה ניתן לעשות תשובה, וכדברי המשנ"ב בסי' רפ"ח סק"ו לגבי צם תענית חלום בשבת, שיבלה כל השבת בתורה ותפילה, ויתכפר לו, ובסדר היום כתב דיוכל להתוודות על עוונותיו כשמתענה כמו בחול, ויותר הוסיף שם בבאר היטב בסק"ג שיוכל גם לומר חטאתי עויתי פשעתי, וממילא מובן איך שבת נחשבת גם לאחד מי' ימי התשובה... שאין בזה סתירה לקדושת השבת,

והנה, כפי גודל מעלת המכבד את השבת כך ח"ו תהיה תביעה על המזלזל בכבודה וכבר הזהיר בזה הגאון מוילנא באיגרתו וז"ל: "ובשבת ויום טוב אל תדברו כלל מדברים שאינם נצרכים מאד, וגם בדברים הנצרכים למאד תקצרו מאד, כי קדושת שבת גדולה מאד, ובקושי התירו לומר שלום בשבת!.. ותכבד את השבת מאד ואל תצמצם כלל, שכל מזונותיו של אדם קצובים חוץ מהוצאת שבתות וימים טובים וכו', ובפרט בשבת קודם האכילה ובתוך הסעודה שלא ידברו דברים בטלים ח"ו וכל שכן ח"ו בלשון הרע וכיוצא בהם..."

**כבוד השבת של הגרב"צ פלמן זצוק"ל  
בויתור על מזגן בביתו**

על דוגמא נפלאה לחיבוב כבוד שבת, מספר יהודי מנכבדי קהילת 'נחלת משה', שם כיהן כרב, וכך הוא סיפר שפעם אחת נכנס לבית הרב, בעיצומם של שלושת השבועות, לקראת חודש אב, והניח כסף על השולחן. פתח ואמר: "כבוד הרב, הנה כסף לרב עבור קניית מזגן, שיהיה בבית שלכם לפחות מזגן אחד!"

היה זה בימים ההם, לפני חצי יובל שנים, כאשר עוד היו בתים רבים בבני ברק שלא היה בהם מזגן. וכמובן שאחד מהבתים הללו היה בית הרב פלמן. הרב פלמן חיבב את כוונתו ואת רצונו לתת לו מזגן, והגיב: "תודה! ישר כוח! אבל כעת אני

כידוע נהגו בכלל ישראל לבנות הסוכה במוצאי יו"כ וכך כתב הרמ"א בס"ס תרכ"ד: והמדקדקים מתחילים מיד במוצאי יו"כ בעשיית הסוכה כדי לצאת ממצוה אל מצוה, עכ"ל, וכע"ז כתב גם בסי' תרכ"ה, והסביר המשנ"ב בסק"ב: שבסי' תרכ"ד מדבר על התחלת בניית הסוכה במוצאי יו"כ למדקדקים, ובסי' תרכ"ה מדובר שלמחרת יו"כ יש לגמור בניית הסוכה, או שגם מי שאינו מהמדקדקים יש לו להזדרז ולבנות הסוכה, וסיים המשנ"ב שאפי' שלמחרת יו"כ זה ער"ש, ניתן לבנות הסוכה עד חצות, ואוסר בנייתה לאחר חצות (ע"ש). ובשער"ת הביא א"ר שאסור לבנות הסוכה לפני יו"כ, שדוקא בונים לאחר יו"כ שאם נגזר עלינו גלות, נצא יד"ח בסוכה. וחלק עליי שלזה מספיק ישיבת הסוכה, ואדרבא מצוות הבניה לפני יו"כ תכריעהו לכף זכות, וכדברי הלבוש להקדים גם קידוש לבנה לפני יו"כ מטעם זה, (מובא גם בביאה"ל בסי' תכ"ו ס"ב ד"ה ולא, ויעויין גם בשער"ת תר"ב סק"ד, שמביא סיפור נפלא במעלתה, ולא כדברי הרמ"א בסי' תר"ב) ולדברי המטה אפרים לכן יש להקדים לעשיית קניית ד' מינים, שמצוה זו תוסיף זכות. (תר"ג ס"ה) ויל"ע מה מיוחד במצוות חדשות בשביל לזכות בדין, ולמה לא מספיק שלומד ומתפלל בזמן שהיה בונה הסוכה או מחפש ד' מינים, הרי ת"ת כנגד כולם? (ומילא קידוש לבנה גדולה מאד מעלתה, ולא לוקח הרבה זמן) וצ"ע.

והאבני נזר בסי' תנ"ט אומר שכאשר יו"כ חל ביום ד' יש חיוב לבנות סוכה לפני שבת מדין אין מעבירין על המצוות, אבל כשיו"כ ביום ה' סבר שאין דין אין מעבירין, משום שהמצוה להתעסק בצורכי שבת קודמת למצוות בניית הסוכה, ורק כשיוכל לקיים שניהם מצוה בידו גם לבנות הסוכה, אבל המנחת אליעזר חלק עליו (ח"ד סי' נה) שאין אף פעם 'מעביר על המצוות' כשמתעכב בבניית הסוכה לאחר השבת, וכן פסקו המנח"י (ח"י סי' קמא) והגרש"ז אורבך זצוק"ל (משנ"ב דרשו הערה 6)

**ההכנות לשבת סגולה למחילת עוונות.**

וב'שערי תשובה' (סי' רנ סק"ב) כתב: 'כשטורח לכבוד שבת ומזיע בעשייתו זו הוא סגולה למחיקת עוונות כמו הדמעות ולכן ראוי לטרוח הרבה בשביל כבוד שבת'.

אמנם יש לדעת, ההכנה לקבלת פני מלך בערב שבת אינה רק גופנית אלא אף נפשית כפי שכתב ב'ראשית חכמה' (שער הקדושה פ"ב אות כ"א) וז"ל: "וכמו שבגשמי מתקן ומקדש המנה יפה לשבת, כן יתקן נפשו שתשרה עליה קדושת שבת". וכן הביא רבינו החפץ חיים (סי' רנ סק"ג): "כתבו הספרים ירהר בתשובה ויפשפש במעשיו בכל ערב שבת וכו' כי מקבל פני המלך ית"ש ואין נאה לקבלו כשהוא לבוש בבלויי הסחבות של חלאת העוונות"



לא יכול להתקין מזגן, כי אין לי אפשרות לחבר את המזגנים לגנרטור שבת, ופירוש הדבר, שבשבת נאלץ לשבות בחום,

## מאמר הכנה לפרשת בראשית: השביתה ביום השביעי מגלה שיש בורא לעולם :

לעומת ימי השבוע הממוזגים, זה ההיפך מכבוד שבת! לכך אינני יכול לקחת את הכסף!.

צאצא של אביו, אף אביו הוא צאצאו של אביו, כך הוא הטבע. חיסה מצמיחה חיסה, תפוח - תפוח, חילזון - חילזון, רקפת - רקפת. זהו המיתוזר הטבעי אך מי יצר את הגרגיר הראשון?!

רבים מנסים להתחמק משאלה זו שעליה אי אפשר להשתמש בתרוץ הנדוש שכך הוא ה'טבע', כי גם אם יש הסבר לעובדת הימצאותו של הגרגיר שלפנינו, איזה הסבר יש להימצאותו של הגרגיר הראשון שהצמיח את כל הגרגירים שבאו אחריו? ואם תאמר שזה מחמת ה'טבע', אם כן מדוע אין האדמה ממשיכה להוציא חיסה גם ללא זריעת חיסה כמו בגרגיר הראשון?

משאלה זו מנסים להתחמק כדי שלא יאלצו לענות לעצמם את התשובה האמתית: יש שליט קדמון ועליון השולט בטבע ועושה בו כרצונו, הוא בורא העולם, אשר מכח מאמרו הוציאה האדמה את שיבולת החיסה הראשונה ואת עצי האיקליפטוס הנישאים בגאון ואת כל עולם הצומח המוכר לנו כיום.

בששת ימי בראשית גזר הקב"ה על הארץ שתוציא צמחים, ואכן הארץ הצמיחה זרעים יש מאין, מכח מאמרו. אך לאחר ששבת הבורא בשבת, הפסיקה הארץ להצמיח צמחים ופירות יש מאין בלא שקדמו להם זרעים, משום שכלתה מלאכתו ופסק ציוויו של הבורא.

מכאן ואילך רק חיסה שנבראה מכח ציווי ה' הראשוני היא המוציאה ומצמיחה את החיטים הבאות. אילו לא שבת הקב"ה בשבת הייתה הארץ ממשיכה להוציא זרעים וצמחים עד היום הזה מבלי שקדמו להם גרעין או צמח. נמצא, אפוא, שאלמלא אותה שביתה בששת ימי בראשית לא היה אפשרי להתבונן בבריאה ולהסיק ממנה כי משהו ברא אותה, לפי שהיו טוענים שכך הוא הטבע שהארץ מגדלת חטים יש מאין.

האנשים לא היו שואלים מי ברא את הגרגיר הראשון לפי שאין כל גרגיר ראשון, שהרי כל גרגיר היה תולדה חדשה של עצמו ולא מאביו. כולנו היינו מתרגלים לתופעה שהייתה מתקבלת על הדעת ובכך היינו מאבדים את האפשרות להשכיל ולדעת מעצמנו כי יש בורא לעולם. רק מכח השביתה ששבת ה' בשבת, אפשר לראות בעליל כי הטבע אינו המקור לכל החי והצומח המוכר לנו, ובהכרח יש מי שברא את הכל. לפיכך דוקא יום השבת הוא ההוכחה כי 'ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש'.

וז"ל ה'מטה משה' (ר"ח, ברכת הלבנה סימן תעג): "דק טעם מצוה זו לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם, שששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וישובות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה. וכשם ששבת השם יתברך ממלאכתו שהיה מלאכת מחשבת ולא קילקול, כן יש לנו לשבות ממלאכת מחשבת. ובזה יהיה קבועה בנפשותינו אמונה שלימה בחידוש העולם, ואז תהיה לשביתה זו תועלת גוף ונפש, לא כהחושבים שהוא תועלת גופני לבד". (מחברת הרב רוט)

הנה, תמיהה גדולה מרחפת מעל היום שנבחר לעדות כי ה' ברא את העולם, הלא הוא יום השבת. שהרי במבט ראשון נראה כי היה ראוי לציין דוקא את ששת הימים שבהם ברא ה' את העולם ולא את יום השבת שבו הקב"ה 'נח' ממלאכתו. ועוד תמוה כיצד דוקא היום שבו נסתיימה המלאכה שנאמר 'ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה', דוקא הוא המעיד שה' ברא את העולם?!

וביאר הגרש"ר הירש (בראשית ב, א): שדוקא השבת שמהותה שביתה וסיום הבריאה, יש בה הוכחה על התגלות הבורא אף יותר מבריאת שמים וארץ. והטעם, משום שאילו הייתה נכונה הטענה שנברא העולם מכוחות טבע שאין ביסודן כל מחשבה ורצון חפשי, מדוע ממשיכה ושולטת השביתה בבריאה מזה אלפי שנים? מדוע חדלו כוחות טבע אלה שכביכול בראו עולם לפעול דורות על דורות, מדוע חדלו לפתע לברוא חדש ולסובב תוצאות? מהו הגורם שהציב לבריאה קץ ותכלית שיפסיק מהתפתחותו הגדולה?

עובדה זו באה ללמדנו, שקדמה לשבת מחשבה עם מטרה ותכלית של בורא כל יכול שחפץ בבריאת העולם בדעת ובמחשבה עליונה, ואין מדובר כאן בתוצאה של כוחות טבע עיוורים.

וכן דרשו חז"ל: "אני א-ל שדי - אני הוא שאמרתי לעולמי די, שאלמלא שאמרתי לשמים וארץ די עד עכשיו היו מותחין והולכין" (בראשית רבה מו, ב. ילקוט שמעוני לך לך רמז פא). הכל בשמים ובארץ מעיד: "ויכולו השמים והארץ" - "כלינו!" שטתה בנו מחשבה ורצון חופשי של הבורא יתברך. חוק וזמן נתן בנו, בתכלית ובמידה גדרנו. כך נוצרנו למה שהננו!

הכל גדור במידה ובתכלית, הכל קיבל במינון מדויק את המידה, המנין, החומר, הכח וזמן ההתפתחות שרצה שיהיה בהם הבורא. שהרי אילו שלטו בנו כוחות הטבע הפועלים בלא דעת לא היה קם ומתהווה עולם זה כפי שהוא היום בסידורו ותכליתו. השוּבָה בשבת ואומר 'ויכלו' הרי הוא מעיד 'על בריאת העולם עליידי א-ל חפשי, חכם וכל יכול. ובזה הוא מוחה נגד כל השקפה חומרנית כופרת.

הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל (ר' אליהו עמוד 347) גם הוא ביאר את עניין השביתה בשבת בדרך דומה ובציוור נפלא: הנה, כאשר אדם מתבונן בבריאה הוא בא לידי התפעלות. גרגיר חיסה נזרע באדמה, מרקב, ומצמיח חיים חדשים, גבעול חדש שעליו המוני גרגירים רעננים. המיתוזר המרהיב והמדויק הזה מתנהל בכל העולם בסדר מופתי, הכל שב וממלא את עצמו. המים, המזון ובעלי החיים, אפילו בני האדם מוליכים את דורות ההמשך, הכל מצביע על חכמה אינסופית הטבועה ביקום.

ברם, ההוכחה הפשוטה שמשהו ברא את כל היקום המופלא הזה, היא: מהיכן הכל התחיל? נכון, גרגיר החיסה שבידי אכן הוא

# זכר ה תורה

לע"נ רעייתי מרת **זיוה** בת ר' **אליעזר** הכהן ע"ה

נלב"ע כ"ו בסיון תש"פ

© מאת הרב ישעיה'ו גלינסקי שליט"א בן לא"מ הרב יעקב יצחק זצ"ל

## ובחנוני - חידות לחג הסוכות ולשמחת תורה

כך אמר להם הקב"ה לישראל: בניי, מה אני מבקש מכם, אלא שתהיו אוהבים זה את זה ומכבדים זה את זה. [תנא דבי אליהו רבה כח]

### 1. סוכות - מ-א' ועד ת':

- א. אחד מארבע.
- אחד האושפיזין.
- ב. איסור שאפשר לעוברו גם בארבעת המינים וגם בישיבת הסוכה. איסור שזמנו אחר ג' רגלים.
- ג. סימן קללה בסוכות.
- ד. לכשרות הסוכה צריך שלושה כאלה.
- ה. כינוי ליום השישי של סוכות - שבו שם אמורא.
- ו. המקור שאין נושאים נשים במועד.
- ז. המצוה ליטול במדינה לולב כל שבעה.
- ח. מנהג נביאים.
- ט. עבדו של רבן גמליאל שישן בסוכה.
- י. אומרים בברכת המזון ובתפילה.
- כ. כינוי הלולב בתורה.
- ל. אחד מארבע.
- מ. פטור מן הסוכה - אבל שיזהר לא לבעוט.
- נ. מה שקבלו המים התחתונים.
- ס. פסולה מעל 20 אמה.
- ע. צריך לכוון בישיבת הסוכה שהוא זכר להם.
- פ. פותחים והולכים.
- צ. הלכה בהלכות הסכך שקשור לשמש.
- ק. אחת מחמש שנקראת באחד משלושה.
- ר. כינוי לפסח, שבועות וסוכות - שנרמז בדברי האתון לבלעם.
- ש. מי שלא ראה, לא ראה מימיו.
- ת. מה שעשו במוצאי יום טוב בבית המקדש בעזרת נשים.

## 2. שמחת תורה - מ-א' ועד ת'

- א. הפסוק שפותח את ההקפות - והוא כתוב בתורה אחר פסוק שיש בו את כל אותיות ה-א"ב.
- ב. הכינוי לחתן שפותח את התורה.
- ג. מתחילים להזכיר.
- ד. החומש שמסיימים אותו בסיום התורה.
- ה. הכינוי לריקודים לכבוד הספר תורה. רמז: שם נרדף לקניה בחוב.
- ו. הוספה שהציבור אומר במוסף לפני מודים.
- ז. כינוי לברכת שהחיינו.
- ח. המשפט שהציבור אומר בסיום התורה.
- ט. פסוק בתהילים קי"ט בשבח התורה - שרגילים לשיר אותו בהקפות.
- י. יתומים אומרים אותו ומתחייבים בו צדקה.
- כ. כינוי לעליה של תינוקות.
- ל. פסוק בתהילים קי"ט בשבח התורה.
- מ. כך נפתחת הקריאה לחתן תורה.
- נ. מדליקים אותו היתומים.
- ס. רוקדים איתו בשמחת תורה.
- ע. כולם מקבלים בשמחת תורה.
- פ. הסימן ששימיני עצרת הוא רגל בפני עצמו.
- צ. הקריאה שצועקים לפני שזורקים סוכריות.
- ק. הכינוי לסעודה שעושה חתן התורה.
- ר. הכינוי לקטע שאומר הגבאי לפני שמעלה את חתן תורה וחתן בראשית.
- ש. השם של חג שמחת תורה בתורה - מזכירים אותו בתפילה וביעלה יבוא.
- ת. נאמרת בשמחת תורה לפני מוסף או במוסף בחזרת הש"ץ.

### חזק חזק ונתחזק!

### הרחמן הוא יקים לנו את סבת דוד הנזופלת.

לרפואה שלימה ולישועה לר"ר ישעיהו בן צביה שיחי, ולמרת תמר בת גולדה זהבה תחי, ולמרת מרים בת בלומה תחי בתושח"י

לע"נ הק' הר"ר רפאל מרדכי זצ"ל הי"ד בן שיבדלחט"א הרה"ג ר' שרגא צבי פישוהוף, חתן הרה"ג ר' דוד אוסטרן שליט"א.  
נרצח בידי בן עולה ועלתה נשמתו בסערה ביום ח' בתשרי תשפ"ה

תולדותם נשפך דמם עליך כמים... בצדקם חון חשרת מים. לע"נ הקדושים שנרצחו ונטבחו בידי בני עולה, בשבת שמחת תורה תשפ"ד  
ובכללם האחים הק' אביעד שר שלום הי"ד וגדעון הראל הי"ד בני שיבדלחט"א הר"ר ירוחם יורם ריבלין.

לע"נ חברי מזכה הרבים ר' מרדכי יוסף בן ר' אליהו זיידל טובל, נלב"ע י"ג בטבת תשפ"ד ללא זש"ק. ואחיו הק' ר' משה יצחק הי"ד.

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין פיפשה המקום ירחם עליהם  
ויזיאת מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לנאפה השתא בענלא ובזמן קריב ונאמר אמן:

© להערות ולשליחת חידות [ת"ק]: 03-6166107 | ניתן להשיג: 053-3182722 | להוריד מ'דרשו' [dirshu.co.il](http://dirshu.co.il)

לקבלת הגליון במייל: [9960316@gmail.com](mailto:9960316@gmail.com). בשורת הנושא יש לרשום 'גליון'.



# נסוך המים

נחרם  
לבית המדרש  
נא לא להוציא

## הקדמה

גם במצות הערכה תקנו לעשות זכר למקדש ביום הושענא רבה, שלוקחים ערבות יפות ומנענעים וחובטים אותם, ויש שנהגו גם להקיף בה את הבימה. וראוי לזכר בשעה שנוטלים את הערכה שהיא זכר למקדש.

גם במצות שמחת בית השואבה נוהגים חסידים ואנשי מעשה לעשות זכר למקדש, שנעזרים בלילות של חול המועד ומרבים ומירות ושבתים, וכן מרבים בנרות.

אבל במצות נסוך המים עצמו שהוא מעקר מצוות היום, לא מצינו שעושים שום זכר למקדש. ולכן בלמוד הלכות שאיבת המים ונסוך המים והמחשת המעשים, ראוי לזכר את המקדש, ולדרש ולבקש מהקדוש ברוך הוא שייבנה את בית המקדש, ונוכל לקיים הלכות אלו למעשה.

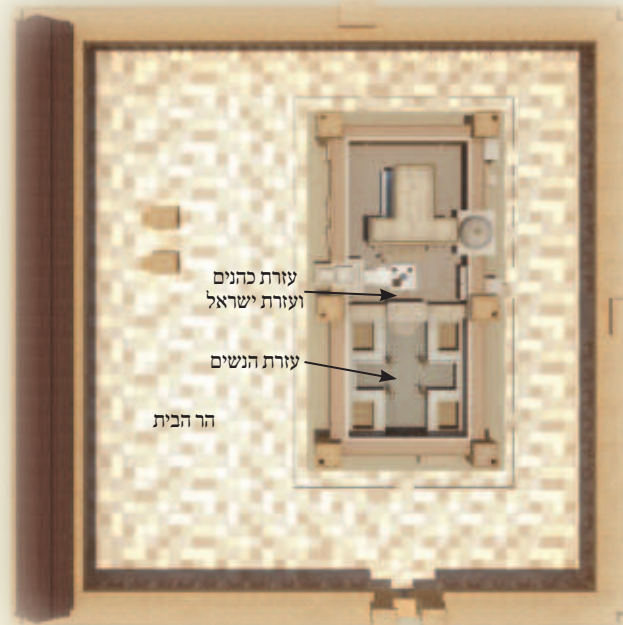
### ה. למוד ההלכות בהכנה לעבודת המקדש

עוד מעלה גדולה יש בלמוד הלכות אלו, שהרי כל עם ישראל בצפייה והשתוקקות עצומה שעוד בשנה זו נזכה שייבנה בית המקדש, ונצטרך מיד להקריב את כל הקרבנות, ואם לא נדע את ההלכות היטב לא נוכל להקריב כלל כמו שכתב החפץ חיים.

לכן ראוי ללמוד ולשנן היטב את הלכות נסוך המים, וכן את כל הלכות עבודת הקרבנות, שבאשר יבנה המקדש נוכל מיד להקריב, ולא יהיה בזיון לעם ישראל שלא התכוננו.

וכבר כתב מרן החפץ חיים: כשיראה השם יתברך שישאל עמו מכינים את עצמם לדעת דיני העבודה בכל הלכותיה, ועומדים ומצפים מתי יגיע דבר זה למעשה, בודאי יחיש לגאולנו, ויבנה לנו בית תפארתנו. כי מכיון שאנחנו עשינו את שלנו, הוא בודאי יעשה את שלו וישוב אלינו ברחמים, ונזכה לראות בנחמת ציון וירושלים במהרה במינו אמן.

בקריאת התורה ובתפלת המוסף, אבל את מעשה נסוך המים לא מזכירים כלל, ולכן למוד סדר נסוך המים חשוב מאד, וככל שמוסיפים יותר בפרטים המעשיים ובדקדוק הדינים - נחשב קרבן יותר מהדה, וממילא יש בזה זכות גדולה יותר לדיון על המים.



בית המקדש עזרת הנשים והר הבית

### ד. 'זכר למקדש' במצות נסוך המים

במשנה בספד כתוב: משחרב בית המקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי שיהא לולב נטל במדינה שבועה זכר למקדש. הגמרא מבארת שהמקור לעשות זכר למקדש בלמוד מהפסוק "ציון היא דורש אין לה", שצריך לדרש ולבקש את המקדש, ולכן עושים זכר למקדש כדי שייבנה את המקדש.

ובחזקת סופר שם כתב שאחרי חרבן בית ראשון לא עשו דרישה לציון לכן לא זכו לגאולה שלמה, ולכן תקנו רבי יוחנן בן זכאי בחרבן בית שני לעשות דרישה לציון כדי שנוזכה לגאולה שלמה! ובספר יום תרועה הוכיח שכל הגאולה תלויה בדרישת ציון, ובעשיית זכר למקדש ע"ש.

ולפי זה כשנוטלים את הלולב בכל ימי חול המועד שתקנוה זכר למקדש, וכן כשמקיפים עם הלולב מסביב הבימה זכר להקפות שעשו סביב המזבח, צריך לזכר את בית המקדש ולהתפלל שייבנה, כיון שזה עקר התקנה!

### א. מצות נסוך המים

מצות נסוך המים היא מצוה מיוחדת שנעשית כל יום בחג הסוכות בבית המקדש. טעם המצוה, כיון שסוכות נדונים על המים, אמר הקדוש ברוך הוא: 'נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה', וכל חיי האדם תלויים במים.

מצות נסוך המים היתה מלווה בשמחה גדולה, ועל כן נקרא סכות 'חג', על שם המוחל והרקוד של שמחת בית השואבה. וכן מה שאומרים בסכות 'מן שמחתנו', הוא על שם שמחת בית השואבה.

### ב. מצות נוספות הקשורות לנסוך המים

בכלל מצות נסוך המים, נאמרו במקדש עוד ארבעה מצוות נוספות:

א. שמחת בית השואבה - לפני שאיבת המים.

ב. שאיבת המים - לצורך הנסוך.

ג. זקיפת הערבות סביב המזבח - בשעת הנסוך.

ד. הקפת המזבח בלולב - לאחר נסוך המים. ונפרטם: שמחת בית השואבה ושאבת המים בודאי הם שייכים לנסוך המים.

זקיפת הערבות שייכת גם היא לנסוך המים, שהרי זוקפים דוקא בשעת הנסוך וכן התקיעות שתוקעים בשעת זקיפת הערבות ולמדים מהפסוק של השמחה בנסוך המים - "ושאבתם מים בששון". ההקפות עם הלולב הם מיד אחר נסוך המים, ומשמע שהם שייכים לנסוך המים.

הטעם בכל זה: כיון שהערכה גדלה על המים, לכן היא מרצה בזמן הדיון על המים. וארבעת המינים גדלים על המים ומטעים זה הם באים לרצות על המים, וכן הנענועים של ארבעת המינים מסייעים בדיון על המים.

### ג. חשיבות למוד דיני נסוך המים

היום שאין אנו יכולים לקיים את מצות נסוך המים ונערכה שהם מעקר מצוות החג, וכן חסר לנו את הזכות ליום הדיון על הגשמים, ראוי להזכיר את נסוך המים לקיים "ונשלמה פרים שפתינו", ויחשב לנו כהקדמה.

שהרי את קרבנות המוספין של סכות מזכירים



## פרק א: סדר שמחת בית השואבה

ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספה ואומרים שירה.

ז. החסידים ואנשי מעשה אומרים שירות ותשבחות, ורוקדים עם אבוקות של אור, ומוחאים כף, ומפזזים ומכרכרים כל אחד כמו שירדע.

ח. שאר כל העם האנשים והנשים באים רק לראות ולשמע. הטעם שאינם שרים ורוקדים, כיון שהשמחה היא להודות לה' על הנשאת השכינה בתוכנו, ועל עולם הבא הנתן לצדיקים.

**המשך השמחה ושאירת המים בפרק הבא בס"ד.**



שמחת בית השואבה בעזרת הנשים - ניתן לראות את המנורות המרפסות ושירת הללוים [שכעת במעלות עזרת הנשים ולא בדוכן]

לפני עלות השחר שהלכו לשאב את המים.

ו. בשעת השמחה הלויים עומדים על חמש עשרה מדרגות שיוקדו מעזרת ישראל לעזרת נשים, ומנגנים בחליל ובכנורות ובמצלתיים

א. בכל לילה מלילות חול המועד ספות, היתה שמחה גדולה מאד בבית המקדש, לכבוד שאיבת המים לצורך הנסוה ונקראת 'שמחת בית השואבה'.

ב. מקום השמחה בעזרת נשים, שנמצאת לפני העזרה בצד מזרח.

ג. במוצאי יום טוב ראשון כהנים ולוויים הכינו מרפסות בשלוש רוחות של עזרת הנשים, כדי שהנשים יעמדו שם ויוכלו לראות.

ד. וכן הכינו שם מנורות גדולות מזהב, שהאירו בכל ירושלים.

ה. זמן השמחה מאחרי תמיד של בין הערבים, עד

## פרק ב: סדר שאיבת המים

לפתח המזרחי של עזרת הנשים היוצא להר הבית. ט. לויים פותחים את שער עזרת הנשים, על פי צווי הממנה על השערים.

י. יוצאים משער עזרת הנשים, וכן מהר הבית, והולכים למעין השילוח בשירות ותשבחות, ובכלי שיר.

יא. מי שזכה בשאיבת המים, לוקח את הצלוחית של זהב ביד ימין מכוון למזרח, וממלא מהמעין את כל הצלוחית מים בשירה וזמרה.

יב. לאחר השאיבה וכן בדרך הליכתם, צריך להזהר מאד שלא תשפך אפלו טפה, כיון שכל השעור מעכב.

יג. כלם חוזרים לבית המקדש, ומתעכבים בדרך כדי להגיע לעזרה רק כשיאיר היום. יד. ונכנסים להר הבית, והולכים לפני 'שער המים' שהוא השער הראשון ממזרח, בצד הדרומי של העזרה.

**בזה נשלם סדר שאיבת המים. סדר הולכת המים למזבח והנסוה יתבאר בפרק הבא בס"ד.**

ובשעת הליכתם תוקעים מריעים ותוקעים לשמחת מלוי המים, ומאריכים בתקיעות אלו, עד שמגיעים

א. בכל יום בחול המועד ספות לאחר השמחה כל הלילה, הולכים לשאב מים ממעין השילוח ברב עם, לצורך מצות נסוה המים.

ב. לפני עלות השחר שני כהנים באים ועומדים בראש המדרגות שעולות מעזרת נשים לעזרת ישראל - לפני שער ניקנור, וכל אחד אחוז בידו חצוצרה מכסף.

ג. הממנה על הזמנים במקדש מקריז בקול רם: "עמדו כהנים לעבודתכם ולוויים לדוכנכם וישראל למעמדכם".

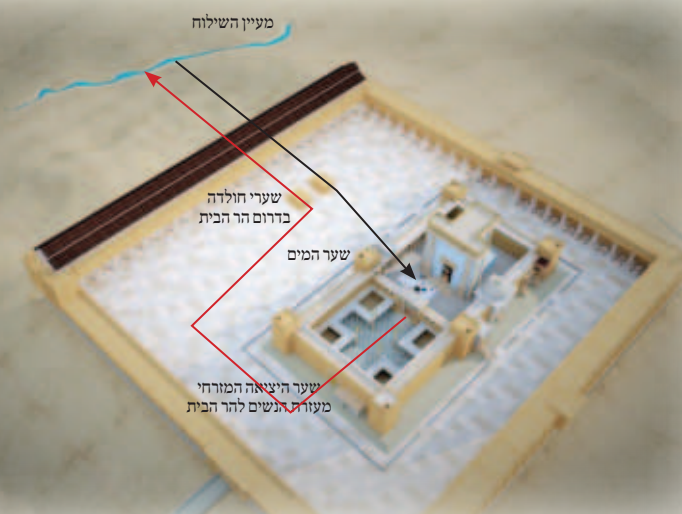
ד. שני הכהנים תוקעים מריעים ותוקעים בחצוצרות שבגדם, לסימן שהולכים לשאב מים.

ה. לויים פותחים את שער ניקנור, על פי צווי הממנה על השערים.

ו. כהן מביא מהעזרה צלוחית כלי שרת עשויה מזהב, מחזקת שלושה לוגין, לצורך השאיבה.

ז. שני הכהנים שתקעו בחצוצרות יורדים במדרגות עד קרקע עזרת הנשים, והעם מצטרפים אליהם.

ח. הכהנים מתחילים ללכת לכיוון היציאה,



הולכים מעזרת הנשים דרך שער המזרח למעין וחוזרים דרך שער המים



שאיבת המים ממעין השילוח בצלוחית זהב



## פרק ג: סדר נסוך המים

א. בכל יום בחג הסוכות הלכה למשה מסיני לנסוך מים במזבח, כדי שיתברכו גשמי השנה.

ב. זמן נסוך המים הוא בבוקר, בשעה שמנסכים את היין של קרבן התמיד.

ג. בפס השני שלושה עשר כהנים זוכים להקריב את התמיד. בחג הסוכות הכהן הארבעה עשר זוכה בנסוך המים במזבח.

ד. מיד לאחר הפיס, הכהן שזכה בנסוך המים הולך ל'שער המים', כדי לקחת את צלוחית המים.

ה. כשהאיר היום הכהן שזכה בנסוך לוקח את הצלוחית, מכון שהכלי קדש את המים, ונכנס לעזרה דרך 'שער המים'.

ו. מיד כשהמים נכנסים לעזרה, הם מתקדשים בקדשת הגוף לקרבן.

ז. כשנכנסים לעזרה שני כהנים תוקעים בחצוצרות ומריעים ותוקעים משום שמחה.

ח. הכהן מכון למצוה ולשמה ומברך על עבודת ההולכה, ומוליך את המים לעבר המזבח שעומד מול השער.

ט. הכהן שומר על המים שלא ישפכו ולא יתגלו עד שעת הקרבנות, ויזהר לא להסיח דעת מהם.

י. לאחר הקרבת התמיד, המנחה והחבתין, הגיע זמן נסוך היין והמים.

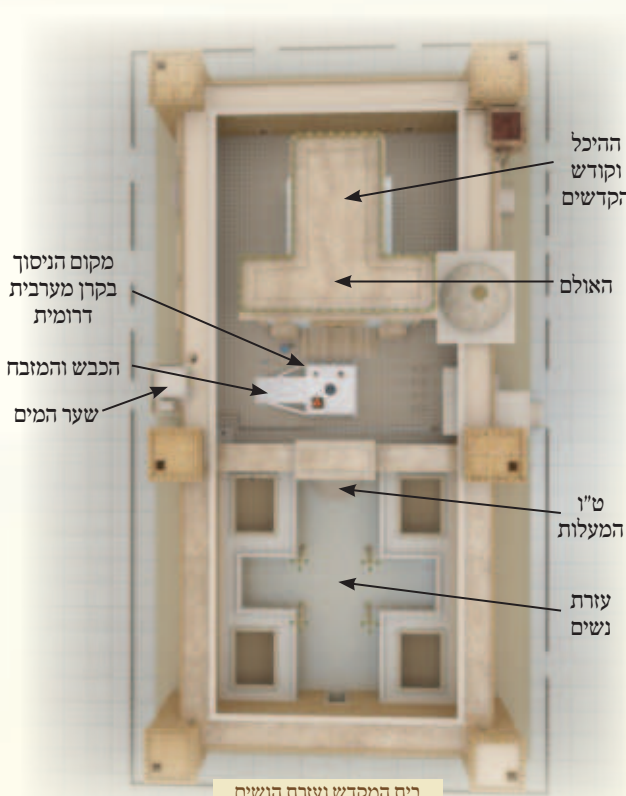
יא. הכהן שהקטיר את החבתין יורד מראש המזבח לאמצע הכבש בצד שמאל ולוקח את היין בימינו, והכהן שאוחז את המים עולה בכבש בצד שמאל, ונפגשים.

יב. שני הכהנים עולים בצד שמאל של הכבש לראש המזבח, ופונים לצד שמאל עד שמריעים לקרן מערבית דרומית.

יג. סמוך לקרן מערבית דרומית עומדים שני ספלים של פסח, הספל המזרחי

עבור נסוך היין, והמערכי עבור נסוך המים.

יד. לפני הנסוך, סותמים את הנקבים של הספלים



בית המקדש ועזרת הנשים



ניסוך היין והמים בספלים שבקרן מערבית דרומית-הסגן מניף בסודר ללוויים שפתחו בשיר

טו. וכן עושים שלוש הכנות לשירת הלוויים:

1. סגן הכהן הגדול עומד על קרן המזבח וסוֹדֵר בידו, כדי לסמן ללוויים מתי להתחיל לשיר.

2. שני כהנים עומדים על שולחן החלבים שבמערב הכבש, וכידם חצוצרות של פסח, תוקעים מריעים ותוקעים, כדי לסמן ללוויים שיתכוננו לשיר.

3. שני הכהנים יורדים משולחן החלבים, והולכים לדוכן, ועומדים ליד הממנה על כלי השיר אחד מימינו ואחד משמאלו, כדי לתקע בזמן השיר.

טז. הכהנים המנסכים עומדים כל אחד ליד ספלו, והכלי בידו הימנית.

יז. אומרים למנסך המים: הגבה את ידה ומגביה. וכן מנסך היין מגביה.

יח. הכהנים מכונים למצוה ולשמה ומברכים, מתכופפים ושופכים את היין והמים ביחד לתוך הספל, ומסיימים בשונה. וממתינים לאחר ששפכו עד שידרו עוד ג' טפות.

יט. כשמתחילים לנסך הסגן מניף בסודר שבידו, והממנה על השיר רואה את הנפת הסודר ומתחיל לנגן בצלצל.

כ. מיד הלוויים מתחילים באמירת השירה, ומנגנים בכלי שיר, וכן מוסיפים לנגן גם בחליל.

כא. הלוויים מחלקים את השיר לשלושה פרקים, ובתחלת כל פרק שני הכהנים תוקעים מריעים ותוקעים, והם תשע התקיעות שעל הקרבן.

כב. בכל פעם שתוקעים - כל העם הנמצאים בעזרה משתחווים לצד ההיכל, בפשוט ידים ורגלים.

כג. לאחר הנסוך שני הכהנים יורדים בכבש בצד שמאל.

### ובזה נשלם בס"ד סדר

#### נסוך המים במזבח.

שבהם יורדים היין והמים לשיתין, כדי שהמזבח יראה מלא ושבע בשעת הנסוך.

## פרק ד: סדר זקיפת הערבות

א. הלכה למשה מסיני שבכל יום בחג הסוכות יש להביא ערבה למקדש, מלבד הערבה שבולבל.

ב. שעור הערבה אפלו ענף אחד בארץ שלושה טפחים, ועלה אחד. אמנם להדור מצוה הביאו ענפים רבים וארפים מאד.

ג. המצוה היא להעמיד את הערבות מסביב

המזבח בשעת נסוך המים, ואחר כך לטול אותם ביד ולנענע כמו בלולב. ויבאר בהמשך הפרק בס"ד.

ד. לפני חג הסוכות בית דין שומרים שדה של ערבות מהדרות עבור בית המקדש, במקום סמוך לירושלים הנקרא 'מוצא'.

ה. בערב יום טוב ראשון של סוכות שלוחי בית דין

יורדים ל'מוצא', ומלקטים משם ערבות גדולות בארץ אחת עשרה אמה או יותר.

ו. מביאים את הערבות לבית המקדש, ומניחים אותם בגיגיות מזהב מלאות מים, כדי שהעלים לא יכמשו.

ז. וכן בכל יום של חול המועד שלוחי בית דין יורדים לפנות בקר למוצא, ומביאים לבית המקדש ערבות



טריזות.

ח. לאחר שיחדו את הערבות לזקיפה, אסור להנות מהם.

ט. לפני שמנסכים את היין והמים במזבח, מביאים את הערבות לעזרה.

י. בשעת נסוך המים כהנים לוקחים את הערבות, מכונים למצוה ומברכים, ומניחים אותם מסביב המזבח.

יא. אם מצאו ערבות בארץ "אמה, מניחים אותם על יסוד המזבח בצד מערב וצפון, בין הקרנות, וראשי הערבות מתכופפים אמה על ראש המזבח.

מערב

העמדת הערבות סביב המזבח על היסוד - בצד צפון ומערב

יב. בשעה שמביאים זוקפים את הערבות, שני כהנים תוקעים מריעים ותוקעים בחוצרות של כסף, כדי להרבות שמחה.

בפרק הבא בס"ד.

יג. לאחר זקיפת הערבות, כהנים באים ומלקטים ענפי ערבות מהערבות הגדולות שבמזבח, ומחלקים לכל העם שנמצאים בעזרה.

יד. שעור הערבה לנטילה הוא ענף בארץ שלושה טפחים, ועלה אחד.

טו. כל העם שבבעזרה מנענעים את הערבה, כמו בלולב.

טז. לאחר הנטילה הכהנים מקיפים את המזבח בלולב, ויבאר

ובזה נשלם בס"ד סדר זקיפת הערבות.

## פרק ה: נטילת לולב במקדש

פרק ה: נטילת לולב במקדש

א. ביום טוב הראשון של חג הסוכות מצוה מהתורה לטל לולב בכל מקום.

ב. בשאר ימי חג הסוכות, מצוה מהתורה לטל לולב רק בבית המקדש, ויש אומרים בכל ירושלים.

ג. [לאחר החרבן תקנו לטל לולב גם בשאר הימים וזכר למקדש, אמנם כשיבנה המקדש יחזרו לטל רק בבית המקדש].

ד. את מצות הנטילה במקדש יש אומרים שאפשר לצאת גם בלולב שאול.

ה. אין חיוב לבא לבית

המקדש כל יום כדי לטל שם לולב.

ו. כל ישראל הנמצאים בבית המקדש, נטלו לולב במקומם בעזרת ישראל בבקר.

ז. הכהנים הנמצאים בבית המקדש, מקיפים את המזבח עם הלולב משום שמחה לפני ה'.  
ח. ההקפות עם הלולב נעשות לאחר זקיפת הערבות ונטילתם.

ט. כל יום הכהנים מקיפים את המזבח פעם אחת, וביום השביעי (-הושענא רבה) מקיפים שבע פעמים.

י. בשעת ההקפה הכהנים אומרים "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא".

יא. בכל יום לאחר שגמרו את ההקפות במזבח היו אומרים "יפי לך מזבח, יפי לך מזבח".



הכהנים מקיפים את המזבח עם ארבעת המינים ויש אומרים שמקיפים עם הערבות

יו"ל ע"י מכון תורת הקרבנות • תא קולי: 050-4134645 • פקס: 072-3377748 • דוא"ל: 6183447@gmail.com

מהדורת ביקורת | חלק מההלכות נערכו ע"פ קונטרס 'תורת הקרבנות' הלכות ניסוך המים | מידול תמונות אליעזר בן חמו תשרי תשפ"ד עבור גיליון זה

©

ניתן להעתיק ולהפיץ את הגיליון ללא שינויים

מוקד הפצה מרכזי לגיליון זה (וכן לגיליון המורחב הכולל מקורות והוספות): ב"ב רח' סוקולוב 6. טל' 03-6189607 או: 18429433@gmail.com



# "לא נתנו ימים טובים לישראל אלא כרי שיעסקו בהם בתורה"



בס"ד בימי חול המועד סוכות הבעל"ט,  
יתקיימו שיעורים מיוחדים מגדולי התורה שליט"א

**בקו 'שיח יצחק'**  
מתורת מרן עמוד ההוראה רבינו הגר"י זילברשטיין שליט"א  
מדי יום בשעה 12:30 בצהריים

## ביום חמישי ב' דחיה"מ

ימסור הגאון

רבי **מרדכי שמואל אדלשטיין** שליט"א  
מרא דאתרא דשכונת 'נאות יוסף' בב"ב  
ומראשי ישיבת חמד לצעירים



## ביום ראשון ה' דחיה"מ

ימסור הגאון

רבי **יצחק לוקסנבורג** שליט"א  
רב שכונת 'נאות שמחה'  
מודיעין עילית



## ביום שני הושענא רבא ימסור הגאון

רבי **משה ויא** שליט"א בעמח"ס 'בדיקת המזון בהלכה'

## ביום רביעי א' דחיה"מ

ימסור הגאון

רבי **מסעוד בן שמעון** שליט"א  
רבה הספרדי של העיר בני ברק  
וראש ישיבת 'אור אליצור'



## ביום שישי ג' דחיה"מ

ימסור הגאון

רבי **שלמה קניבסקי** שליט"א  
ראש ישיבות 'קרית מלך'  
ו'תפארת ציון'



מס' הקו: **03-313-0582** [שימו לב, המספר הוחלף]:

**מרתק ומיוחד!** במהלך חוה"מ תיערך בקו שיחת-חג מיוחדת עם יד ימינו ונאמן בית רבינו עשרות בשנים, הרב **מרדכי פורגס** שליט"א, אשר יחשוף עובדות והנהגות מהקודש פנימה. ניתן יהיה להאזין לדברים בשלוחת 'בדידי הוה עובדא' [שלוחה 3-4]

# הקישוט שכבש את השוק לקראת חג הסוכות!



"ואמנם  
תאיש  
חוכמה  
לדעת העדה  
היא הדרך בין אנשים  
ונרמה כבן אדם  
אכל באמת הוא  
מלאך  
הדר עם בני תפוחה  
וחי חיי אצילות  
ומרום על כל  
תהילה"  
הגדל

המחיר: 20 ₪. ניתן  
לשלם בנדריים פלוס  
חשבון אהלי התורה  
ובקופות אוצר הפרשה.

מתאים במיוחד  
כמתנה  
או למכירה  
בכמויות

מחירים  
מיוחדים  
לסיטונאים.  
אספקה מיידית

עיצוב יוקרתי  
ואיכות ללא  
פשרות, עם ציפוי  
למיניציה מרשים



# בד"ץ שארית ישראל

נוסד ע"י רשכבה"ג מרן הגרא"מ שך זצוקללה"ה  
הוקם ע"י הגאב"ד הגר"ח"ש קרליץ זצוקל"ה



בס"ד, תשרי תשפ"ו

## ולקחתם לכם מן המהדרין

גם השנה הוסדר פיקוח מיוחד לבתי אריזה ומיון לד' מינים  
ללא חשש טבל ערלה ושביעית:

### לולבים:

לולבי "למדקדקין"  
אתרוגי "קאופמן"

### הדסים:

הדסי "למדקדקין"  
אתרוגי "קאופמן"  
הדסי "דגל"

### אתרוגים:

אתרוגים "למדקדקין"  
אתרוגי "קאופמן"  
אתרוגי "שופרא" זן חזו"א

לצערנו בשוק קיימים אלפי אתרוגים מפרדסים שאינם מפוקחים,  
ול"ע עם חששות עורלה ומורכבים.

**חובה לשים לב לקנות אך ורק בחנויות המפוקחות!**

אין לנו פיקוח על מקומות שמוכרים סחורה פתוחה,  
אלא א"כ קיים תעודה מקורית עם שם וציון מקום המכירה.

באריזות הסגורות חובה להופיע הולגרמה על כל אריזה ואריזה,  
דירוג הסחורה נעשית בקפידה ע"י ממיינים ת"ח יר"ש  
יש להקפיד שהאריזה תהיה סגורה בעת קנייתה ובחותמת הכשרות.

## רבותינו הגאונים חברי הבד"ץ יענו לציבור על שאלות בעניני ד' מינים

מורינו הגאון רבי אברהם הכהן רובין שליט"א  
בביה"כ היכל זרח רח' אמרי חיים 6 רחובות  
בימים: ח' תשרי וי"ג תשרי  
בין השעות 19:00 - 21:00

מורינו הגאון רבי יחיאל יוסף במברגר שליט"א  
בביתו רח' גאולה 16 חיפה

### מורינו הגאון רבי שבח צבי רוזנבלט שליט"א

בביה"כ הליגמן רח' קוטלר 3 בני ברק  
בימים: י"א - י"ד תשרי, בין השעות 10:00-13:00  
בביה"כ שיח יצחק רח' מסילת יוסף 1 מ"ע  
ביום ראשון י"ג תשרי בין השעות 19:30 - 21:00

### מורינו הגאון רבי צבי חובר שליט"א

בביתו: רח' כפר עברי 5 נווה יעקב ירושלים  
בימים: י"א תשרי וי"ג תשרי  
בין השעות 8:30-9:30 14:30-15:30  
ובמוצש"ק י"ב תשרי בין השעות 20:30-21:30

בברכת כוח"ט  
המזכירות

שלמה המלך 19, בני ברק ת.ד. 3288 ב"ב Shlomo Hamelech st. Bnei Brak POB 3288 Bnei Brak

office@sherit.org ✉ sheerit-israel.co.il 🌐 03-677-7030 📞 03-677-3330 📠



רשת ארצית להאדרת היהדות

**שָׁנָה טוֹבָה וּמַעֲשֵׂי תוֹרָה פְּרִי הָאָרֶץ לְגֵאוֹן וּלְתַפְאֶרֶת**

**לרבני הועדה הרוחנית שליט"א**

**מאות מגידי השיעורים די בכל אתר ואתר**

**רבבות משתתפי השיעורים**

**רכזי השטח – אנשי החינוך**

**של ארגון "תודה"**

**לשד"ר ונציגי הציבור העומדים לימין הארגון מיום היוסדו ע"י**

**רבינו הגדול מרן ראש הישיבה**

**בעל ה"אבי עזרי" זצוק"ל**

**יתן השם שנזכה לשנת הרמת קרן התורה**

**בברכת מועדים לשמחה**

**נְגִיל וְנִשְׁיֵשׁ בְּזֹאת הַתּוֹרָה כִּי הִיא לָנוּ עֵז וְאוֹרָה**

**הרב מרדכי בלוי – מנכ"ל ההנהלה הארצית צוות המשרדים**

4th Ed. 712

THEY WERE TAKEN TO THE COURT, AND THE COURT DECIDED THAT THE  
EVIDENCE WAS NOT SUFFICIENT TO PROVE THAT THE DEFENDANT  
HAD COMMITTED THE CRIME.

בספר **שולחן**  
ערוך  
צד ימים  
גמורים

לרבותינו מרנן ורבנן זקני הדור עיני העדה

אשר מלווים אותנו ומנחים אותנו בדרך בה נלך ומתווים את צעדנו בעצה ובתבונה למען נזכה להמשיך להעמיד פתרונות תקשורות ראויים לציבור בני התורה המסולאים מפז ולהסיר כל מכשול ותקלה ח"ו מדרך עמי



לרבבות עמך בית ישראל ציבור בני התורה

שנה טובה ומבורכת, שנה שנכתב ונחתם בספרן של צדיקים גמורים, שנה שניצל וניבדל מפגעי הטכנולוגיה שנה של חיזוק החומות בהקפדה ושמירה מעולה לאורם של רבותינו ויהי רצון שנזכה שלא תצא תקלה תחת ידינו

## כתיבה וחת"מ שונה

## מזכיר הוועד





בהיכלו

מזל טוב  
לחיווך קנין אישי בתורה

# ריתחא דאורייתא

אלפים כבר שם, הינך מוזמן להצטרף לקו סוער,  
להשיב מלחמה במלחמתה של תורה, לתרץ הוויות ולפרק שברים  
ולדון בעומק העיון עם גדולי מרביצי התורה שליט"א

200-64-30-03

משא ומתן עם:

|                                                            |                                                   |                                                |                                                            |                                                   |                                                    |
|------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|----------------------------------------------------|
| הגאון הגדול<br>רבי אברהם משה<br>זיסקינד שליט"א<br>שלוחה 15 | מרן<br>הגרי"ב שרייבר שליט"א<br>שלוחה 14           | מרן<br>הגר"ח פיינשטיין שליט"א<br>שלוחה 13      | מרן<br>הגרי" זילברשטיין שליט"א<br>שלוחה 12                 | רשכבה"ג מרן רה"י<br>הגר"ד לנדו שליט"א<br>שלוחה 11 |                                                    |
| הגאון הגדול<br>רבי רפאל גפן שליט"א<br>שלוחה 21             | הגאון הגדול<br>רבי עקיבא מדלוב שליט"א<br>שלוחה 20 | הגאון הגדול<br>רבי מנחם כהן שליט"א<br>שלוחה 19 | הגאון הגדול<br>רבי חיים מרדכי<br>אזכנדר שליט"א<br>שלוחה 18 | הגאון הגדול<br>רבי איתמר גרבוז שליט"א<br>שלוחה 17 | הגאון הגדול<br>רבי אליהו דיסקין שליט"א<br>שלוחה 16 |

ועוד מגוון שלוחות מרתקות בעומק הסוגיות

איך זה עובד?

מקישים את מספר השלוחה הרצוי < נכנסים לעובי הסוגיא בשמיעת הקושיא > מגיבים בתת-שלוחה 2 של אותה שלוחה  
שימו לב: בשלוחות התגובות ניתן להאזין לכלל התגובות שהגיבו על אותה קושיא, וכן להוסיף לקח ופלפול להגדיל תורה ולהאדירה

שמחת המועד  
בקו ה'ריתחא'  
פנינים וחידושים  
ערכים מדי יום

מרביצי התורה די בכל אתר ואתר

מוזמנים בזאת לקבל שלוחה אישית עבור דברי תורתם,  
ולהפיץ את מספר השלוחה בקרב התלמידים והידידים להרבות משא ומתן בעומק העיון  
פתיחת שלוחה אישית בשלוחה 9 בתפריט הראשי

לפתיחת  
שלוחה אישית  
עוד לפני החג  
הודרוז להירשם  
בהקדם





בשמחה רבה הננו לבשר לאזהבי התורה וחכמיה  
על מעמד הקבלת פני רבו ברגל ושמחת יום טוב  
אשר יתקיים בשמחה וברוממות  
בראשות גדולי ראשי הישיבות  
שרי אזהלי התורה

למול פני רשומה"ג רבינו הגדול מרן  
הגאון רבי דוב לנדרו שליט"א

המעמד יתקיים בסוכת רבינו הגדול מרן שליט"א  
רח' הרב שר 15 בני ברק  
ביום רביעי, א' דחול המועד סוכות, בשעה 18:30 בדיוק

המעמד יועבר בשידור חי על גבי מסכים ברחובות הסמוכים  
ויזכנו מקומות ישיבה לקהל המשתתפים  
בסיום המעמד יתקיים שמחת יום טוב  
בליזוי כלי שיר וזמר לכבוד התורה

